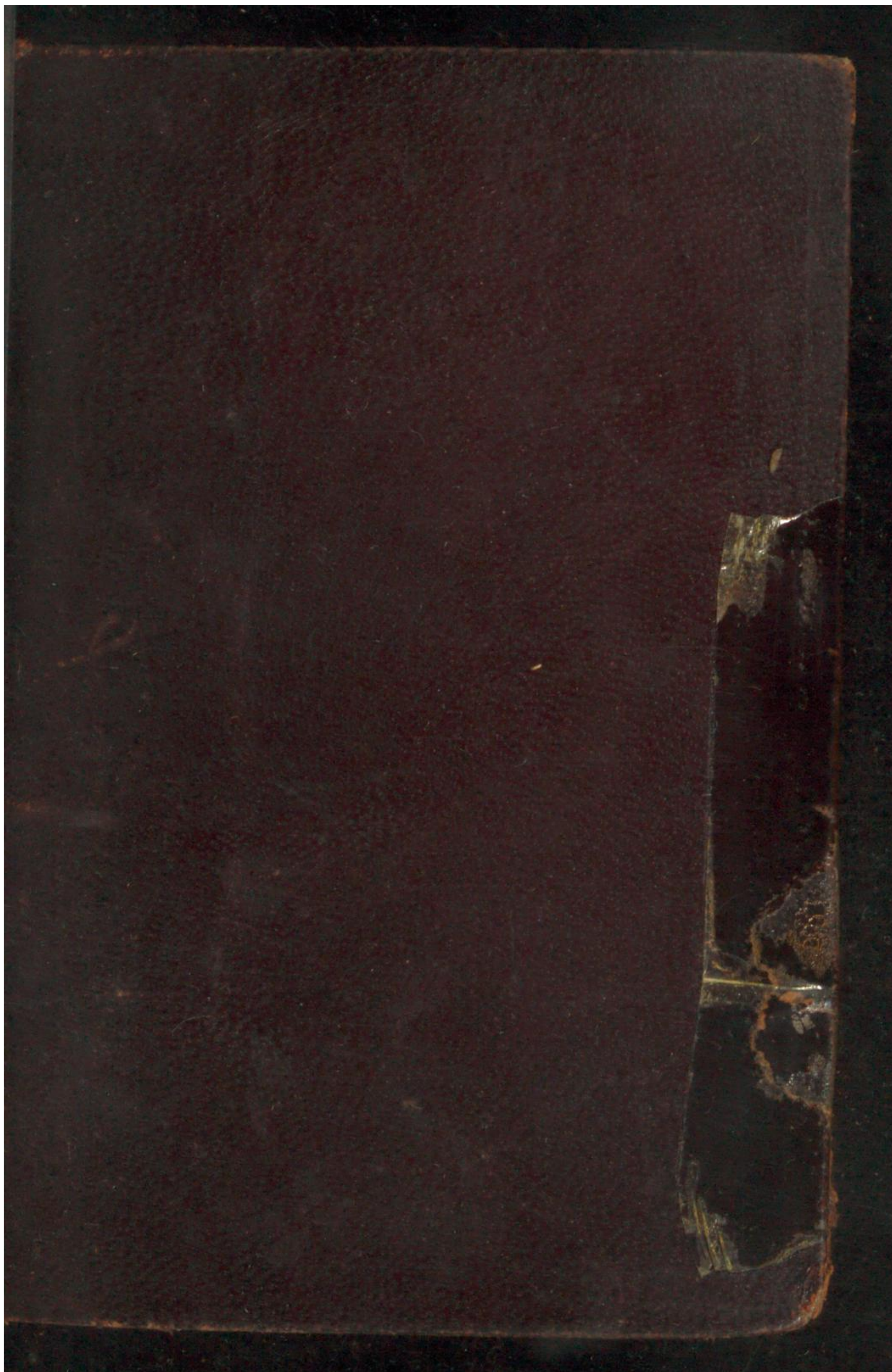
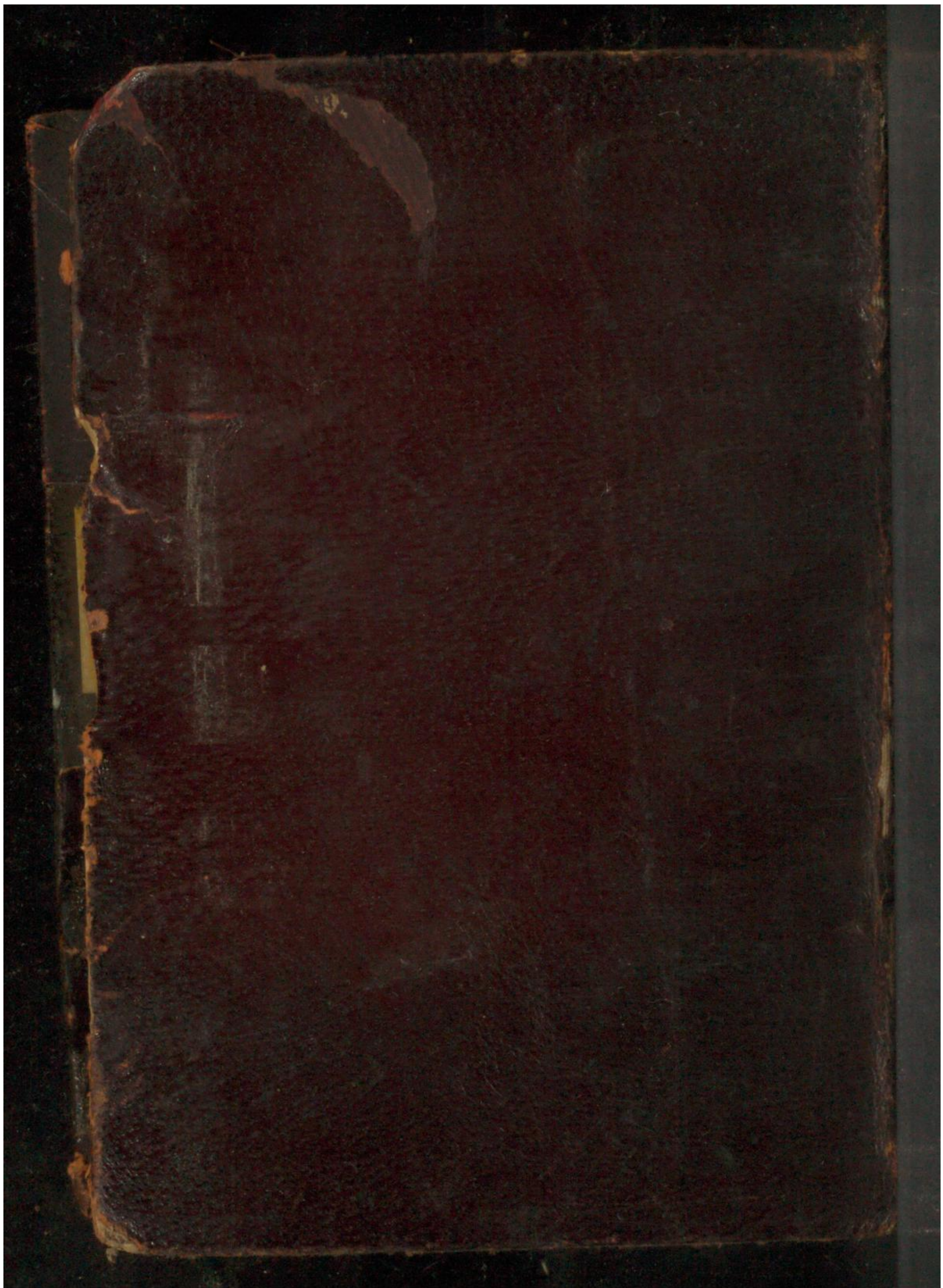

ARETHÆUS

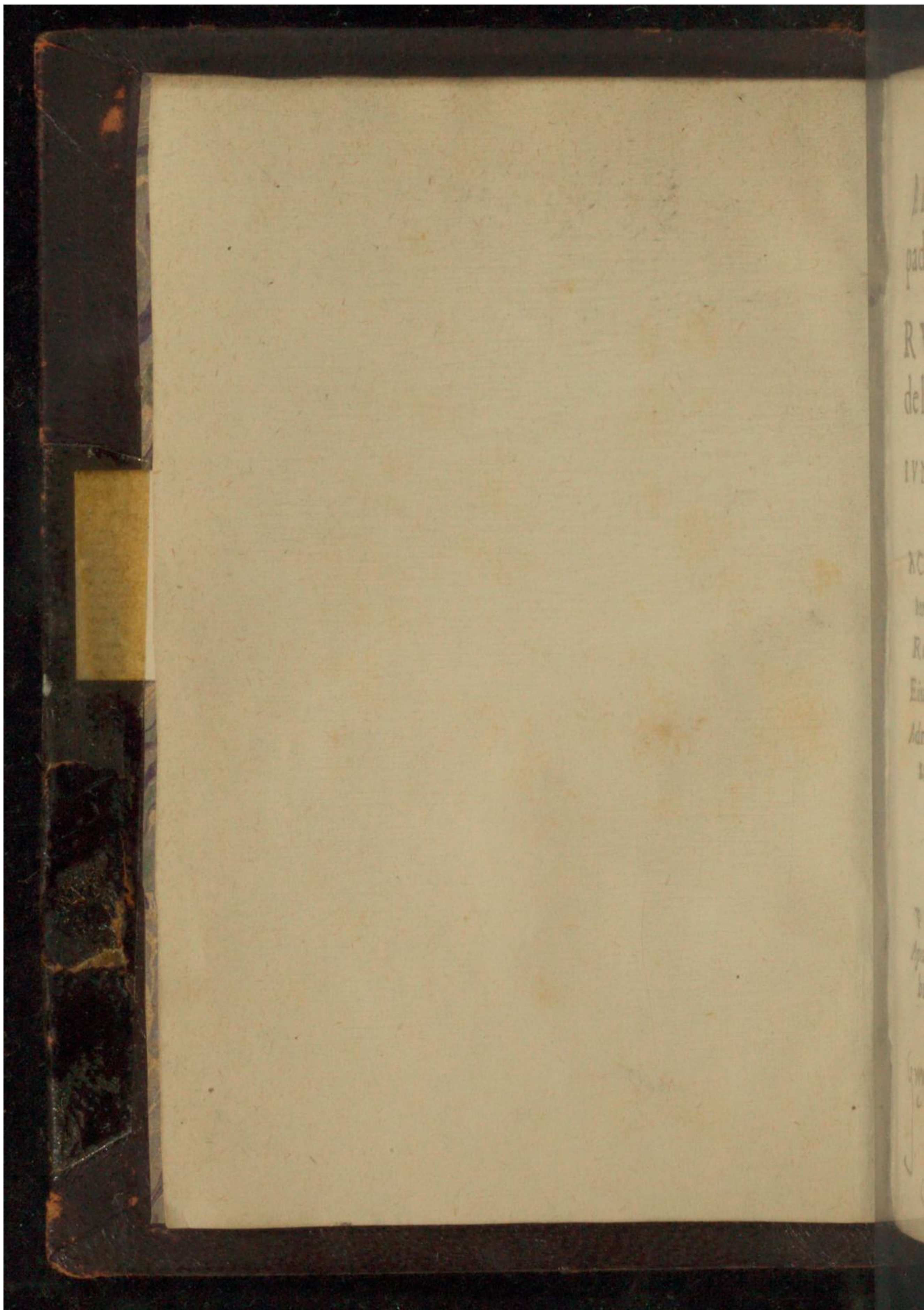

37.

42206

ARETAEI CAPPADOCIS MEDICI LIB. VIII.

RVFFI EPHESII de hominis partib. li. III.

IVNIO PAVLO CRASSO
Patauino interprete.

ACCESSERE quę Crassus nõ vertit
Aretæi aliquot Capita.
Ruffi liber de Vesicæ ac renum affectib.
Eiusdem de Medicamentis purgãtibus.
Adnotationes locorum in quibus ab interprete Græca discrepant.

PARISIIS, M. D. LIIII.
Apud Guilielmum Morelium, & Iacobum Puteanum.

ILLVSTRISS.

PRINCIPI ALBERTO ſeniori, Marchioni Brandemburgenſi, Pruſiæ, Stetini, Pomeraniæ, Vandalorum, Caſſubiorúmque Duci, Burggrauio Norimbergenſi, ac Rugiæ Principi,

IVNIVS PAVLVS CRASſus S. P. D.

DVo lõgè omnium pulcherrima, diuiniſque operibus cõſimilia nobis à diis fuiſſe conceſſa, veritatem ſcilicet eloqui, & mortalibus benignè facere, Pythagoras ille philoſophorum ſapientiſsimus aſſerebat. Id ego mecũ ſępe animo reputãs, ALBERTE princeps Illuſtriſsime, veriſsimam tanti philoſophi ſententiã eſſe cognoui. Deus nanque cùm res omnium ſumma, perfectiſsima, veriſsimáque ſit, cuiuſque ve

ritatis fons est vberrimus. idem cùm sit perquàm beneficus & liberalis, in omnem mundum munera sua longè latéq; diffundit: & quicquid est, à Deo vitam & perfectionem, quantam eius natura capere potest, adipiscitur. quapropter ego Deum imitari, eiusque muneribus aliquo pacto defungi cupiens, vt primùm per ætatem licuit, veritatem docere, atq; humanum genus pro virili parte iuuare constitui. Inde factum est, vt annos propè viginti in nostra Patauina Academia per totam Europam celeberrima, Hippocraticam medicinam publicè non infrequenti auditorio interpretatus fuerim. Verùm cùm ab eo docendi officio nimiis laboribus deterritus, corpusculíque nostri valetudini consulens destitissem, alia ratione veritatem patefacere, humanóque generi opem ferre quærebam. Ea verò est, aut aliqua per me vtiliter inuenta literarum monumentis cõmendare, aut veterum auctorum obsoleta documenta illustrare, in hominúmque memoriam reuocare. Cùm in hac animi fluctuatione versarer, fortè liber

quidam Græcè manu ſcriptus, veterrimus & carioſus in manus meas incidit: in fronte libri nomen auctoris inſcriptũ erat, Aretęi videlicet cappadocis. de morbis agebat, qui ſingulatim humani corporis membra corripiunt: ipſum auidè, vt mihi moris eſt, & ter, & quater perlegi. perlectus liber cùm gaudio, tum mœrore animum perfudit meum. Quippe gauiſus ſum tam egregij auctoris librũ qui vetuſtatis iniuria hominúmque ſocordia in tenebris tot ſecula iacuiſſet, in lucem Dei beneficio fuiſſe vindicatũ. Indolui verò non mediocriter, ipſum non ſanum, non integrum, ſed multis mendis inquinatum, multis magniſque vulneribus conciſum & laceratum ad manus noſtras delatum eſſe. Cæterùm hæc fragmenta colligere, vtque pluribus vſui forẽt, Latina facere, ac publicare ſatius eſſe iudicaui, quàm ea in totũ carie, tineis, ſitúque deleri permittere. Scriptor enim mihi plurimi faciendus viſus eſt: nam ſalutaria in primis documẽta proponit: auxiliáque pellendis morbis præſentanea recenſet. quo quid ma-

gis expetendum mortalibus sit, nescio. quid enim cætera vitæ bona affecto languentíque corpore proficiunt? præterea summoperè lectorem detinet, atque delectat. nam & quatenus materiæ conuenit, grandiloquus est cum ampla & sententiarum grauitate, & maiestate verborum, vehemens, varius, copiosus, ad permouendos animos acerrimus, ipsa quoque vetustate venerabilis. Qua verò tempestate vixerit, apud nullum Græcum Latinúmve scriptorem hactenus reperire, aut certis coniecturis assequi valui. Natione Cappadox fuit, vt libri testatur inscriptio. in qua regione, licet barbara, tres tamen gentes Græcæ, Dorica, Ionica, & AEolica floruere. Galenus cùm huiusce Aretæi nusquam meminerit, alioqui veteres medicos sæpe cõmemorans, nullam de eo notitiam habuisse videtur. Paulus AEgineta semel eum initio quarti sui voluminis, Aetius verò Amidenus frequẽtius nominauit. Sua patria lingua Ionica scribit: Hippocraticamque dicendi formam, idest breuitatem cum grauitate coniunctam æmulatur.

Hippocrate nanque fuit ętate posterior: siquidem eum nonnunquam testem adducit: eiusq; vel integros aphorismos in suis voluminibus conscripsit. Nulli sectę addictum se Aretęus aperte demonstrat: in quibusdam enim ab Hippocrate, Galeno, Aristoteléque dissentit. De nonnullis etiam morbis propria quædam à nullis aliis tradita, rationi tamen consentanea, scitúq; dignissima exponit. Quàm multos in eo transferendo labores tulerim: quantum temporis atque olei absumpserim, vix queam dicere, cùm plurimis vndique vulneribus confossus esset. ex tribus tamen collatis exemplaribus multa quæ deficiebant, restitui: quæ erãt deprauata, castigaui: quæ confusa erant, in ordinem redegi. per coniecturas etiã certissimas ab artis medicæ peritia desumptas, non paucos locos librariorum incuria vitiatos antiquæ & sanæ lectioni restitui. De quibus autem ambigebam, neque synceram veritatem eruere, mihíque penitus satisfacere poteram, eos asterisco notaui: aliorumque iudiciis pensitandos castigandosq; reli-

qui: vtque in ſumma dicã, quantum huic libro opis attulerim, qui candida mẽte, & liuore purgata ipſum curiosè lectitabunt, & cum Græcis exemplaribus conferent, facilè deprehendẽt. Libellus præterea quidam Ruffi Epheſij de medicinalibus appellationibus inſcriptus Franciſci Frigimelici medici nobiliſsimi, & omnibus reconditis diſciplinis ornatiſsimi opera cũ ad me allatꝰ eſſet, auctoris præſtantia atque eruditione cognita, cũ quoque eadem de cauſa Latinitate donandum, Aretæóque adiungendum eſſe iudicaui. vterq; enim vetus ſcriptor eſt: vterque Græca oratione artem medicã literis commendauit. Fuit ſanè Ruffus Traiani Adrianíque Cæſarum temporibus, medicus eximius Epheſi natus, vrbe Ioniæ celeberrima, minoriſq; Aſiæ metropoli. Hic multos de medendi facultate libros eruditiſsimè compoſuit, magníque Galeni teſtimonio laudari commeruit. nam de atra bile neminem exactius luculentiuſque, quàm Ruffum, diſſeruiſſe cõmemorat. Verùm ex tot eius doctiſsimis libris hic vnus, quod ego

ſciam, vix reliquus eſt. in quo ſingularũ corporis partium Græca vocabula enumerat: necnon & earum poſitum, figuram, numerum, vſum, facultatesque declarat. Igitur hunc libellum perutilem, dignumque, qui ab eruditis perlegatur, Latina lingua donare, & in manus ſtudioſorum proferre haud alienum duximus. Neque hîc parum diligentiæ adhibendum fuit, cùm Græcis vocibus Latinas reſpondentes indagaremus: neq; id in omnibus ſemper aſſequi poſſem⁹. Interdum enim linguam noſtram vocabulorum inopem (niſi forſan hoc ignorantia noſtra factum ſit,) inueniebamus. At vbi nos Latina deficerent, Græcis, quẽadmodum & in aliis doctrinis fieri ſolet, pro Latinis vſi ſumus. Porrò illud monitos lectores velim, huiuſce libelli primam partem à Ruffo bis eiſdem ferè verbis fuiſſe conſcriptam, eadémque fermè ad vnguem repetita. Quo id conſilio fecerit, diuinare nequeo. Ego verò cùm ita manu ſcriptum librum offenderim, ita & transferre, & edere libuit. neque enim ex toto partes hæ ſimiles ſunt:

Sed nonnulla, quæ in altera desunt, in altera reperiuntur: nonnulla, quæ in altera obscurè ac breuibus perstricta sunt, in altera clarius ac fusius explicantur. Hos itaq; peruateres ac præstantissimos artis medicæ scriptores, ne eorum qui de humano genere benè meriti sunt, memoria prorsus euanesceret, diuulgare cùm mihi in animo esset, meáque commendatione apud vulgus eos minus probatum iri suspicarer, sub tuo nomine id facere optimum esse cẽsui illustrissime ac sapientissime Princeps. Te verò potissimùm inter Christiani nominis principes delegi, cui has lucubrationes meas dicarem, quòd te constans fama & sanctissimis moribus, & vera religione insignem, bonarumq; disciplinarum alumnum, & parẽtem celebrat. non potui igitur non te maxima veneratione atq; amore prosequi: cũ nihil sit in terris optimo principe dignius, nihil amabilius: nihil, si mòdò humana diuinis cõferre fas est, quod magis Deo simile dici queat. Verus enim princeps ille est, qui vt dignitatis fastigio, perinde & virtute cete-

tis mortalibus pręstat. Qui talis autem agnoſcitur, is tanquã terreſtris Deus, aut ſaltem Dei vicem gerens inter homines ſuſpiciendus, ac ſanctè piéque obſeruandus eſt. Iccirco & antiquitus populi & ciuitates viros probitate vitæ excellentes ad magiſtratus & ad imperia prouehebant: eosq; vel inuitos imperare cogebant. vt Scylax de regibus Indiæ memoriæ commendauit. Te verò huiuſmodi eſſe, hisque de cauſis tanto imperio dignũ iudicatum, maximè atque optime Princeps, nemo tam rerũ imperitus eſt, qui neſciat. Ea enim in te omnia ſunt, quę in ſummo rege ineſſe debere omnis teſtatur antiquitas. Porrò familiæ tuæ, maiorumque tuorum ſplendorem, ac fortia facta conſultò prætereo, quando quidem quæ nos, (vt poeta ille dicebat,) nõ fecimus ipſi, vix ea noſtra puto. At quæ tua propria ſunt, & verè regia ornamenta, ea planè digna ſunt, quæ ab omnibus in cœlum ferantur, ab omnibus memoriæ ac literis prodantur. Admirabilis prudentia, quam propriam regum eſſe virtutem Ariſtoteles

voluit, in primis apparet. per eam enim tantam molem tuæ latissimæ ditionis tam in bello, quàm in pace scientissimè gubernas ac moderaris: populisque tuis ventura incommoda longè prospiciens & cauens, eos in summa tranquillitate conseruas. Iustitia præterea, quæ cuiusq; regni firmissimum vallum ac munimentum est, nullo vnquã in principe, quàm in te clarius enituit. nam sua cuique pro meritis tribuis: diuites potentioresq; nõ deprimis: pauperes atq; humiles sustines, foues, à contumeliisque defendis. Liberalitatem autem tuam, & erga omnes, sed præcipuè literarum cultores munificentiam quis vnquam satis pro meritis laudauerit? Plurimos enim ære tuo non in Germaniæ modò verum etiam Italiæ gymnasiis vberrimè fouisti atq; sustentasti: scholã Regiomontanam instituisti: doctissimisq; viris, qui studiosam iuuentutẽ erudirent, vndiq; accitis exornasti: bibliothecã quibuslibet veterũ scriptorũ libris refertissimã profusissimis impensis condidisti. quam qui viderunt, cũ antiqua illa Philadelphi AEgy-

ptij bibliotheca certare cõtendunt. Nẽpe fortitudinem, quanta in te ſit, res in bello ſtrenuè ac fortiſsimè per te geſtę, omnibusq; vel remotiſsimis gentibus manifeſtæ declarant. Humanitatem & clementiam incredibilem non modò ſubditi, ſed & finitimæ & longinquæ nationes teſtantur: cùm nemini vnquam te adire volenti occludatur acceſſus: nemini vnquam irrita ceciderit, modò fuerit honeſta petitio. Iure itaq; Homeri poetarum principis carmina illa de te cani poſſunt, quibus bon⁹ princeps paſtor populorum dicitur. Iuppiter deorum hominũq; pater appellatur. Quid mirũ ergo, ſi tu virtutibus adeo fulgens, in tanta fortunæ amplitudine poſit⁹, (quæ duo in eodẽ rara inuentu ſunt,) me ad te amandũ, & quoquo modo poſſem, colendũ illexiſti, vel potius attraxiſti? Ac non vereor, ne flagitioſa quadã aſſentatione aucupari tuã gratiã videar: neq; enim tu is es, qui ſis neſcius eos magis qui te non admirentur, inuidos, quàm eos qui laudẽt aſſentatores eſſe iudicandos. Nã quæ de te hactenus prædicaui, neq; mea

cōmenta sunt, neq; solus atteſtor: ſed hęc paſsim Germani, Sarmatæ, Itali homines, neque vulgaris notæ, ſed grauiſsimi quiq; viri vno ore fatentur, ac celebrãt. Hiſce ego rebus impulſus, ſed tua potiſsimũ lenitate manſuetudinéq; fretus benigniſsime Princeps, hos tibi dedicaui libellos: non me latet, quàm ignobile, quàm ſordidũ munuſculũ: at me legiſſe memini Artaxerxi Perſarũ regi cognomento Memori agreſtẽ quendã hauſtã è proximo flumine aquã caua manu obtuliſſe: neq; ab eo reiectum, ſed comiter acceptum, & phiala aurea, ſtola perſica, multisq; daricis donatum abiiſſe. Dices forte, quid principi cũ medicorũ libris? multa & præclara priſcorum regũ exempla adduci poſſunt, Attali regis minoris Aſiæ, Gentij Illyriorum, Iubæ Mauritaniæ, Mithridatis regum barbarorum maximi. Hi omnes medicinæ ſcientiã adamarunt, diligenterq; coluerunt. Quod niſi iã plus æquo vagatus eſſem, tibi valentiſsimis argumentis oſtenderẽ, principi viro nihil medicina charius, nihil iucundius, nihil fructuoſius in vita accide-

re posse. Itaq; ne tuas aures grauissimis in administranda republica negociis occupatas diutius inani loquacitate fatigem, finem faciam, si hæc pauca adiecero, me in his vertẽdis auctoribus fidelẽ, quàm elegantẽ atq; disertũ esse maluisse. cùm in arte medica res spectentur, nõ verba pendantur. Sterilis quoq; materia est morborum natura & curatio: neque magnæ, (in alieno præsertim libro) facundiæ capax: quæ alioqui nobis tenuissima est. Sed iã aliud op⁹, quod deus fortunet, sanè quàm pulchrius meo iudicio, longéq; vtilius amicis nostris hortãtibus, ac prope impellentibus aggressi sumus: vbi non alieni scriptoris sẽtẽtiis adstringemur, sed propriis viribus nitentes spatiabimur. latius excurret oratio, amœna interdũ quæret diuerticula: casus mirabiles, euentus varios, aliáq; iucunda dictu, ac legentibus non minus frugifera, quàm blanda narrabimus. Interim hos libellos nostri erga te animi veluti arrabonẽ qualẽcũq; mittimus, grandiorem librũ, & magis operosum, si hos nõ respueris, missuri posterius. Vale.

ARETAEI CAPpadocis medici

DE CAVSIS ET SIGNIS acutorum morborum, Liber I.

Iunio Paulo Crasso Patauino interprete.

PRIMI LIBRI CAPITA, ex quibus prima quatuor perierũt.

bi comitialis, cap.V. sine principio.

* hebetudines, vertigines, tẽdonũ grauitates, venarum colli repletiones & distensiones: nausea frequentius quidẽ à cibis, non minimè tamen & ab inedia pusilla quædam nausea sequitur, & vberior pituitæ sit vomitus: paucis assumptis cibis fastidiunt, & crudi sunt: flatibus replentur: præcordia elata habent. Hæc sanè perpetuò comitantur. cũ verò accessio appropinquat, splendores quidam purpurei, aut nigri, aut omnes, vnà permixti ob oculos in orbem versantur ac discurrũt, vt in cœlo iris prętenta esse videatur: aures sonant, fœdũ odorem sentiunt, iracundi fiunt, bilis præter rationem accenditur. Quidam igitur leui de causa, vt potè ob animi angorem, ceciderunt: aliqui intentè fluminis decursum, aut rotam quæ circunuoluitur, aut turbinem qui in orbem agitur, conspicati: alios autem rerum graueolentiam, vt gagatis lapidis odoratus, prostrauit: his vtique in capite vitium inhæsit, atque inde noxam infe-

rens ortum habet. Nonnullos verò &
corripit à neruis procul à capite posi-
tis incipiens, quicunque principium in
consensum affectus inducunt. Itaque
magni manuum aut pedum digiti con
uelluntur: vnde & dolor, & stupor, &
tremor sequuntur. atque hæc in caput
impetum faciunt, si & malũ surrepẽs ca
put inuasit. His porrò fragor quidam
redditur perinde ac si ab ligno, aut la-
pide verberentur. cũque ab humo surre
xerunt, quædam tanquam si ex insidijs
vapulassent, commemorant: hoc sanè
pacto illi quibus primo id malum inci
dit, decipiuntur: quibus verò familia-
re & consuetum est, simul atq; morbus
in digitum impetum dedit, aut inde e-
xortum est, vsitatos, qui adsunt, adiuto
res inclamant, futurámque ab experi-
mento calamitatem prospiciunt: obse-
crant quoque, vt membra, vnde oritur,
constringant, reflectant, dirigant. qui-
netiam ipsimet sibi ipsis affecta mẽbra,
tanquam inde morbum eximentes tra
hunt vellúntque: atque ita sibimet au-
xiliãtes, nonnunquam & nos ad ægri-

tudinis notitiam impulerunt. Nõnullos vtique ceu inuadente fera pauor corripuit, aut adumbrationis opinio incessit, atque ita prociderunt. At in ipso morbi insultu sensibus captus homo iacet: manus ipsi neruorum distentione conuelluntur. crura verò non solum distracta sunt, sed etiam huc atque illuc à tendonibus proijciuntur. Id genus calamitas iugulatis tauris haud absimilis est: ceruix incuruatur, caput variè distorquetur. siquidem nonnunquam pronũ ceu arcus inflectitur, quãdo pectori maxilla adhęrescit: nonnunquam verò in scapulas refringitur, veluti his qui per vim crinibus trahũtur, vsu venit: quando modò in hanc, modò in illam partem ad humeros admouetur. Sic laborantes magno hiatu os aperiunt: id siccum habent, linguam prælõgam, vt periculum sit ne aut magno vulnere sauciet ur, aut penitus abscindatur. Interdum conuulsione dentes inter se colliduntur: oculi inuersi sunt: palpebræ cum palpitatione frequenter dehiscunt. quòd si quando conniuère

velint: palpebræ non committuntur, ſed alba oculorum cernuntur, ac ſubapparent. Supercilia nonnunquam, vt his qui ad iram concitantur, in glabellam attrahuntur: nonnunquam ad tēpora vehementer admodum reuelluntur: vt cutis circa frontem valde prætenta ſit, atque in ſuperciliorum medio rugæ euanuerint. Malæ rubentes palpitant: labia interdum quidem in acutum clauduntur, interdum verò ad obliqua dilatantur, quando in ridentis ſpeciem dentibus circuntendũtur. Malæ rubent quidem, ſed cùm morbus increuit, & faciei liuor accedit: ceruicis vaſa diſtendũtur: vox, vt in ſtrangulatu, aufertur. etiam ſi vehementer inclàmes, non ſentiunt. eorum vox nihil niſi gemitus & ſuſpirium eſt. reſpiratiò verò ſuffocatio quædam eſt, veluti in his qui laqueo ſtrangulantur. Inter initia arteriarũ motus vehementes ſunt, & celeres, & parui: in fine verò magni, tardi, & languentes: in vniuerſum autem, ordine carentes. penis quoque arrectio ſequitur. Hæc vtique circa acceſ

sionis finem patiuntur: vbi ad mali remissionem perueniunt, tunc sponte vrinam reddunt, aluus fluit: nonnullis etiam adstrictis compressisque vasculis genitura excernitur. id verò & dolore iritante, & humiditate erumpente accidere potest. siquidem & istis neruorum dolores fiunt. Ad hæc os vehementer humidum habent: pituitam multam, crassam, & frigidam: eam si trahas, in longum, veluti filum, ipsius multitudinem deduces. Porrò temporis longitudine, & laboris vehementia, quæ intra pectus sunt, feruent: spiritus verò intus coercitus omnia concutiet: eorundem quoque & conuulsio & perturbatio sequitur. inter respirandum præterea humores & os & nares inundant, spiritus cum humore effertur. Cum præcedens verò strangulatio remittit, omnia item remittere videntur. Quinetiam, vt magnis procellis cõcitatum mare, spumã ore profundunt: quando & tanquam iã dudum expulso morbo resipiscunt, & resurgunt. Cæterũ cùm à morbo quiescunt, ab initio membris segnes sunt: ca

pitis grauitate premũtur: diſſoluti sũt, languidi, pallentes: conſternati animo ob laſsitudinem morbique verecundiam contriſtãtur.

DE TETANO SEV RIgore, cap. VI.

TEtani muſculorum qui in maxillis ſunt, & tẽdonum diſtentiones ſunt, dolorem quidem magnum inferentes, celerrime vero necantes, haud facile quoque ſanabiles. At noxæ ab hoc malo cum omni corpore communicãtur: omnia enim cum principiorum vitijs conſentiunt. Species verò conuulſionis tres ſunt, cùm rectum corpus riget, aut retrorſum flectitur, aut prorſum vers⁹ incuruatur. Recto quidem corpore tetanus dicitur, cùm neutram in partem detortus homo atq; inflexilis contẽtus eſt. At cõuulſiones, quæ retrorsũ aut in priorẽ partẽ fiũt, à tẽtione & loco nomẽclaturã accipiunt. nã in auersã partẽ ægrotãtis reclinationẽ opiſthotonõ vocam⁹, neruis qui eô loci ſunt, male affectis: emproſthotonon autẽ, ſi in priorẽ

partē homo deflectitur, neruis anterius positis laborātibus. ton⁹ enim neruorū, tentionísq; vocabulū est. Causæ autem istorū infinitæ sunt. nā ob vulnera fieri solēt, mēbrana, aut musculis, aut neruis pūctis, ex quo plerūque moriūtur à vulnere enim cōuulsio, letale est. Cōuellitur autē & ex aborsu mulier: verùm & hæc raro admodū euadit. & ab aliquo vehemēti ceruicis ictu nōnulli cōuellūtur: & frigus lōgè excellēs horū vitiorū causa esse potest. quapropter hyems omniū maxime horū vitiorū ferax est: secundo loco ver & autūnus, æstas autē minime, nisi vuln⁹ precesserit, aut peregrini morbi grassentur in vulgus. Mulieres sanè magis, q̄ viri, neruorū distentione tētantur: frigidæ enim sunt. verū ipsę frequētius liberātur, quoniā humidę sunt. Quātū ad ætates attinet, pueri assiduè hoc morbo vexātur: sed nō admodum pereunt, quòd illis vsitatum & familiare id vitium sit. iuuenes autem rarius quàm pueri, id patiuntur: sed crebrius intereunt. viri minime. at senes inter omnes magis & eo vitio corripiū

tur, & eo necã ur. in causa est frigiditas & ariditas senectæ, & mortis natura. Cęterum si frigiditas cum humido coniũgatur, minus noxiæ sunt cóuulsiones, mi: úsque ab ipsis discrimen impédet.

Affectũ hunc ista comitantur: omnes subito atque affatim corripit, labor & intentio tendonum adest: & dorsi, & musculorum, qui in maxillis & pectore sunt. inferiorem enim maxillam superiori annectunt adeo, vt neq; vectibus, aut cuneis per Iouem facilè diduci possint. Quod si quis vi dentes abducẽs humorem instillauerit, non demittũt, sed effundunt, aut ore continent, in naréſue retrudũt. Isthmus enim simul inhærescit, ac tonsillæ duræ atque intentæ eius quod deuoratur impresſioni non cedunt. Facies est rubida, variegata, oculi ferme rigentes, qui vix circumuoluantur: strangulatio vehemens, spiratio vitiosa, manuum crurúmque distentio, musculi palpitantes, facies varijs modis distorta, buccæ & labia tremunt, maxillæ quatiuntur, dentes strident: in alio verò quodam & aures mouebãtur. Ego

ſanè vidi & miratus ſui, lotium ſupprimi vſque ad inſignem meiendi difficultatem, aut ſponte effundi, cùm veſica premeretur. Hæc vtique omnibus cõuulſionis generibus communia: propria verò cuiuſque hæc ſunt: tetani quidem in rectum totius diſtentio, nullam prorſus in partem detorta neque declinans. recta quoque ſunt crura & manus: opiſthotonos verò retrorſum incuruat hominem, vt reflexum caput inter ſcapulas locetur. guttur extat: maxilla inferior plerunque dehiſcit, & rarò cum ſuperiore committitur. in reſpirando ſtertunt, venter & pectus prominent, lotium his minus contineri poteſt. abdomen intentum eſt, & ſi percutias, reſonans. manus retrorſum extentione detorquentur: crura inflectuntur: econtrariò poplites vitioſè curuantur. At ſi in priorem partem contrahuntur, conuexa quidem his terga ſunt: æqualiter cum parte pectori oppoſita, quam metaphrenon Græci appellant. coxendicibus extra pulſis, dorſum totum rectum eſt: vertex capútque in pectus ver

gunt: mẽtum ossibus pectoris affigitur, manus consertæ sunt, & cohærẽtes: crura extenta. Dolores omnium atroces, vox omnium flebilis. suspirant autem mussantes profundius. Si pectus & spiritum morbus occupauerit, facilè migrant è vita: bonum quidem ægrotanti quòd laboribus, distortione, turpitudinéq; liberatur. præsentib⁹ quoq; hominibus min⁹ triste, seu filius, seu pater sit. Verùm si in vita adhuc perdurent, spiritu licet vitiato, nihilominus permanente, prorsum versùs non arcus modò instar, verùm & orbis incuruãtur, vt caput genibus adnexum habeant, cruráque ac terga in priorem partem refracta sint. adeo vt genu articulus in poplitem depulsus esse videatur. Inhumana calamitas, iniucundus aspectus, triste intuenti spectaculum, & malum insanabile: ob inuersionem autem vel ab amicissimis hominibus non agnoscuntur. votũ quoque illis qui adsunt, prius impium, nunc honestum efficitur, ægrum vita defungi, quo vnà cum vita doloribus & acerbis malis liberetur. Quinetiam neque

medicus præſens atque aſpiciens, ad vitam, aut ad doloris leuamen, aut ad figuræ emendationem quicquam opis afferre poteſt. nam ſi mẽbra dirigere velit, viuentem ſanè hominem diſtraxerit diſcerpſeritque. Igitur victis à morbo nihil vltra ſubueniens, contriſtatur duntaxat. hæc verò eſt medici magna infelicitas.

DE ANGINA, cap. VII.

ANgina peracutus affectus eſt. ſpiritus enim cõpreſsio eſt. Duæ verò eius ſpecies ſunt. aut enim inſtrumẽtorum ſpirandi phlegmone eſt, aut ſolius ſpiritus in ſeipſo cauſam habentis affectus. Inſtrumentorum quidem, tonſillarum, epiglottidis, faucium, columellæ, ſummæ arteriæ: quod ſi depaſcitur, phlegmone, etiam linguæ, & maxillarum interius: cũ ob phlegmones excellẽtem magnitudinem, linguam extra dentes proferunt. oris enim cauernam implet, & ipſius quod abundat, extra dentes exeritur. hoc malum ſynanche Græce,

angina Latine, & cynanche, id eſt cani-
na angina nominatur: aut quoniam hu
iuſmodi animalia aſsiduè hoc malo ve
xantur, aut quòd etiam ſana linguam
exerere conſueuerunt. Alteri autem ge
neri cõtraria eueniunt, inſtrumentorũ
collapſio, & ſingulorum naturę inſignis
macies, & ſtrangulatio vehemens: vt ip
ſismet in pectore latẽtioribúſque par-
tibus circũ cor atque pulmones abdi-
ta eſſe inflammatio videatur. anginam
hanc appellamus, quaſi interius vrgen-
tem atque angentem. Ego verò exiſti-
mo ipſius ſolius ſpiritus id vitium eſſe,
praua conuerſione ad calidiſsimum ſic
ciſsimúmque conuerſi, nulla corporis
parte inflammatione laborante. Id au-
tem mirandum non eſt. nam in Charo-
nœis ſtrangulatus citra vllum corporis
affectum acutiſsimi contingunt. immò
vel vnica inſpiratione prius quàm cor-
pus aliquod maleficium contrahat, ho-
mines moriuntur. quinetiam & à rabi-
do cane, qui in faciem, dum ſpiritus ad-
ducitur, tantummodo inſpirauerit, &
nullo pacto momorderit, in rabiem ho

mo agitur. Talem igitur reſpirationis mutationem interius fieri, haud eſt ex his quæ fieri nequeant: quandoquidem & alia infinita eorum quæ in homine ſunt, eandē ſpeciē cum exterioribus cauſis obtinēt. ſucci perdentes intra corpus ſunt & exterius. morbi quoque medicamentis pernicioſis aſsimiles: & à medicamentis talia vomunt, qualia ob febres vomere ſolent. Quocirca neque à ratione alienum eſt, in peſtilentia quæ Athenas afflixit, nonnullos exiſtimaſſe in puteos Piræei à Peloponenſibus venena fuiſſe coniecta. homines enim peſtilentis morbi cum letalibus medicamentis ſimilitudinem ignorabant.

Adeſt ſanè canis angina laborantibus, tonſillarum, faucium, totius oris inflāmatio: lingua extra dētes & labia ꝓminēs: ſaliua effunditur: pituita craſſiſsima ac frigida defluit: facies rubicūda & inflata eſt: oculi exerti, patētes, valdè rubent: potus in nares refunditur: dolores acerbi ſunt, ſed ſtrangulatione vexati eos obſcurius ſentiūt: pectus & cor ardent: frigidi aeris deſiderium adeſt,

& admodum exiguum inſpirant, eouſq; donec demũ intercluſo ad pectus aeris trãſitu ſtrangulẽtur. Nempè quibuſdã cum pulmone vitium facile communicatur: hi vero permutatione moriuntur. febres ignauæ oriuntur, molles, nihil proficientes. At ſi alicui in bonum res vertitur, abſceſſus ſecundum aurem hinc atque inde exterius aut interius in tonſillis fiũt. Quod ſi cũ torpore nõ admodũ tarde fiãt, euadũt quidẽ, ſed cum dolore atq; diſcrimine: ſin autẽ morbo in abſceſſum mutato, tumor maior ſubeſt in acutũ abſceſſu inſurgẽte, repẽte ſtrãgulãtur. Hæ ſunt planè caninę anginæ ſpecies. Anginã autẽ collapſio, gracilitas, pallor comitãtur, oculi caui, interiꝰ demerſi, fauces & gurgulio retracti, tõſillæ multo magis ſubſidẽtes, vocíſq; priuatio. Huiuſce ſpeciei ſtrangulatus lõgè quàm prioris, violẽtior: quippe cũ in pectore malũ ſit, vbi ſpirãdi initiũ ponitur, eodem die moriuntur, qui celerrime: nonnunquam & ante quàm medicum accerſiuerint: nonnulli & accerſito medico nihil profecerunt. mortuus

est enim æger ante quàm medicus arte vteretur. Quod autem in melius vertitur, inflammat omnia, quęcunque extrorsum phlegmone impulerit: quare ex synanche, id est angina, fit cynăche, id est canis angina. Bonum quoque est, si in pectore magnum œdema oriatur, aut insigne erysipelas. Egregius vero medicus, aut cucurbitula in pectus malum detrahit, aut sinapím ossibus pectoris, aut partibus iuxta maxillas imponens extrinsecus vlcerat difflationémque molitur. Quibusdam sanè breui tempore vitium his auxiliis exterius tractum fuit: absolutũ verò, subito recurrit, & ad interiora reuersum est.

Causæ vtique infinitæ sunt, refrigerationes magis, exustiones minus, plagæ, ab ossibus pisciũ penetrationes in tonsillas, frigidæ potus, ebrietates, saturitates, & mala à respiratione prodeuntia.

DE AFFECTIBVS COLVmellæ, cap. VIII.

COrpus solidum ex palato pendens, inter tonsillas positum, columna & gurgulio

gurgulio nominatur. Vua enim affectionis nomen est. Columella natura neruus est, sed humidus. nam in humido loco situs est. Iste itaque gurgulio pluribus incommodis afficitur. Etenim plegmone crassescit, æqualísque à basi vsque ad extremum terminum efficitur in longum protentus, ac rubore suffusus. Columna huiusce vitij appellatio est. Si in extrema tantùm parte rotundatur, & increscit, liuet, atque subnigricat, vua huiusmodi affectus cognominatur: omnia enim vuæ similia sunt, & figura, & color, & magnitudo. Tertius affectus est membranarum ab vtraque parte iacentium, quæ veluti squammæ latæ, aut vespertilionum alę conspiciuntur. id genus morbi lorum vocatur: loris enim similes sunt membranarum in latum explicationes. At si in tenuem & oblongam membranam columella desinat, veluti vrinaculum in extremis habens, craspedon Grę ci hunc affectum nominant, quod montis radicem vel pedem significat: Latino caremus vocabulo. Prouenit au-

tem & id ex fluore, quemadmodum & aliā vitia: fit verò & per abſciſsionem obliquè factam ab vno tantùm latere membranam relinquente medico. ſin autem bicornis columella reddatur, geminis membranis hinc atque inde pendentibus, nomen quidem nullum obtinuit, verùm affectus ipſe perſpicuus eſt. omnia verò hæc facilè fuerit introſpicientē dignoſcere. Omnibus ipſis ſtrangulatus accidit, & ægrè cibū potúmque deuorant. tuſsis quoque omnibus adeſt, ſed præcipuè loro vexatis, & craſpedo. quædam enim arteriæ titillatio à membranis oritur: nonnunquam verò & aliquid humoris in arteriam clanculum inſtillatur, vnde ad tuſsim prouocantur. Vuam autem & columnā maior ſpiritus difficultas ſequitur, & magis impedita deuoratio. in his enim humor in nares repellitur, quoniam tonſillæ vna malè habent. Senibus columna accidere conſueuit: iuuenibus autem ac viris, vua. ſiquidem hi ſanguine referti ſunt, & inflammationi magis obnoxij. pubeſcētes & pue-

ros membranarum vitia sæpius infestant. Secari autẽ omnia citra noxam queunt: sed in vua adhuc rubentibus locis sanguinis effluuium, & dolores, & phlegmones incrementũ superueniũt.

DE TONSILLARVM VLceribus, cap. IX.

VLcera in tonsillis fiunt, aliqua familiaria, mitia, non lędentia: aliqua aliena, pestifera, necantia. Mitia quidem sunt munda, exigua, non altè descendentia, non inflammata, dolorem non excitantia. Pestifera sunt lata, caua, pinguia, quodam concreto humore albo, aut liuido, aut nigro sordentia. Id genus vlcera aphthæ nuncupãtur. Quòd si cõcreta illa sordes altiùs descẽderit, affectus ille eschara est, atq; ita Græcè vocatur, Latinè crusta. Crustã vero circũueniũt rubor excellẽs, & inflãmatio, & venarũ dolor, quemadmodum in carbunculo, & exiguæ raræque pustulæ, quas Græci exanthemata vocant, orientes, hisque aliæ superueniętes in vnum

coaleſcunt, atque inde latum vlcus efficitur. Id ſi interius in os depaſcendo ſerpit, ad columellam vſque peruenit, ipſamque exedit, & linguã etiam occupat, & gingiuas, & fræna, id eſt dentium alueolos: dentésq; inde labefactã tur & denigreſcunt. In collum etiam phlegmone erũpit. atque iſti haud ita multis dieb⁹ pòſt phlegmone, febribus, fœtore inediáque cõſumpti intereunt. At ſi in pectus per arteriam id malum inuadat, illo eodem die ſtrangulat. pulmo enim & cor neque talem odoris fœditatem, neque vlcera, neque ſanioſos humores ſuſtinent: ſed tuſsis ſpirandíque difficultas enaſcitur. Cauſa maleficij tonſillarum eſt, frigidorum, aſperorum, calidorum, acidorũ, adſtringentiúmque deuoratio. quandoquidem hæ partes pectori ad vocem ſpiritúmque edendum inſeruiunt: & ventri, ad alimenti tranſmiſsionem: & gulę, ad eiuſdem deuorationem obſequio ſunt. Internis verò partibus ſi quod contingat incommodum, ventri videlicet, gulæ, & pectori, ad iſthmum, & tõſillas, & lo-

ca ibi posita mali consensus & eructationes perueniunt. Quapropter pueri vsque ad pubertatem maximè hoc morbo tentãtur. præcipuè nanque pueri multum frigidúmque aerem inspirant. quoniam in his plurimum caloris inest, & ad cibos intemperantes sunt, & varia concupiscũt, & frigidam potant, & excandescentes ac ludentes altiùs vociferantur. Puellis quoque vsq; ad menstruæ purgationis tempora hæc vitia vsitata sunt. Regio AEgypti horum affectuum planè fœcunda est. aer enim spirando siccus adducitur: varios præterea cibos suggerit. radices enim, herbæ, atque olera ibi largè proueniunt, & acria semina, & potio crassa, vtpotè Nili aqua. sibi vero AEgyptij ex ordeo, & ex flocibus seu vinaceis potiones acres conficiunt. Syria quoque, maximè illa, quæ cœle, id est caua nominatur, huiusmodi morbos procreat. vnde AEgyptia & Syriaca vlcera id genus appellant. Modus vero mortis q̃ misserrimus accidit. dolor quidem acer, & calidus, qualis in carbunculo, spiritus vi-

tiatus. exhalant enim maximæ putredinis odorem, eundémque vehementer in pectus ſpirando adducunt. Immundi adeo ſunt, vt neque ſuum ipſorum odorem ferre queant. Pallida his ſeu liuida facies, febres acutæ, ſitis, vt igne accenſi videantur: potum, veriti dolores, non admittunt. triſtantur enim, cũ tonſillæ comprimũtur, aut potus in nares reſilit. cúmque decũbunt, ſurgunt vt ſedeant, decubitum non ferentes. quòd ſi ſedent, quiete carentes, iterum decumbere coguntur. plerunque autem recti ſtantes obambulant, nã quieſcere nequeunt: ſolitudinem fugiunt, dolorem tollere dolore tentantes. Inſpiratio magna eſt. frigidum enim aerem ad refrigeratione̋ deſiderant: expiratio verò parua. nam veluti igne exuſta vlcera cùm ſint, à calido præterea ſpiritu incẽduntur. raucitas adeſt: vox nihil ſignificat. atque hæc in peius ruunt, cùm ſubito in terram collapſis anima deficit.

DE PLEVRITIDE, id eſt morbo lateris, cap. x.

SVb coſtis, dorſo, & internis pectoris ad iugula vſq; tenuis membrana robuſtáq; oſsibus inhærens ſubſtrata eſt, cui nomen ſuccingens inditum eſt. In hac cùm phlegmone ſuborta fuerit, ignis adeſt cum tuſsi & ſputis variis. pleuritis morbus iſte à Græcis appellatur. Opus eſt autem omnia hæc inter ſe cõſonare atque conſpirare, ab vna cauſa pendentia. quotquot enim ex his ſparſim alia ab alia cauſa proueniunt, etſi omnia ſimul ingruunt, pleuritis nõ vocatur. Hunc affectum comitatur dolor acutus ad iugula aſcendẽs, ignis acer: decubitus in latus inflammatum facilis eſt. in ſua enim ipſius ſede collocatur: in oppoſitam vero partem decubitus dolorem cõcitat. à pondere enim & phlegmone, & ſuſpenſione in omnes membranæ continuas partes ad humeros vſque & iugula: quibuſdam vero & in terga, & in dorſi ſcapulas dolor protenditur. pleuritida veteres Græci ap-

pellarunt, Latini morbum lateris, vel coſtarum. Eam vero ſequitur diffici-lis ſpiritus, vigilia, ciborum faſtidium, malarũ rubor hilaris, tuſsis arida, ſpu-ta ægrè exeuntia, pituitoſa, aut bilioſa, aut abũdè cruenta, aut ſubflaua: & hæc ordinẽ non ſeruantia, ſed aliâs alia ad-uenientia ac recedentia. ex omnibus verò peius eſt, ſi cruentum ſputũ deſit. Delirant autem, & nonnunquam co-mate occupantur, atque in ſoporẽ gra-uem inclinantes, mentis alienationem patiuntur. Itaque ſi in malum vertatur morbus, omnibus in peius vergẽtibus, intrà ſeptimam iſti in ſyncopam lapſi conſumuntur: at ſi in ſecunda heb-domada educi ſputa incipiant, & mala augeſcant, decimoquarto die pereunt. Nonnunquam ſanè intra huius tempo ris ſpatium, omniũ in pulmonẽ tranſi-tus eſt. trahit enim in ſeipſum pulmo ra rus, & calidus, & ad proxima trahenda ſeſe commouẽs: túncque morbi tranſ-poſitione repente homo ſtrangulatur. Cæterum ſi diem huncægrotus tranſie rit, atque intra viceſimum non moria-

tur, *in* empycum, hoc eſt pectore ſuppuratum euadit. Hæc profectò, ſi morbus ad perniciem tēdat, eueniunt. At ſi in melius vergat, ſanguinis è naribus larga profuſio cū impetu ſuccedit: túncque repente morbus diſcutitur. quandoquidem & ſomnus oritur, & pituitæ reiectio aduenit, poſtea bilioſorum tenuium, deinde multo tenuiorū, rurſum verò cruentorum, craſſorum, carnis formam referentium. Quòd ſi poſt cruenta iterum exeat bilis, poſt ipſam pituita, ſecura eſt hæc in priſtinum reſtitutio. Hæc ſi tertio die incipiunt, & facilè extuſsiunt, læuia, æqualia, humida, rotūda, ſeptimo die liberantur, quando & venter bilioſa exturbat, ſpiratio conquieſcit, mens ad ſe redit, febres decreſcunt, ciborum appetentes ſunt. Si ſecunda verò hebdomada hæc inchoantur, decimoquarto die ſanantur: ſin minus in empyema, hoc eſt pectoris ſuppurationem morbus vertitur. Id verò rigores indicāt, doloréſque punctorij. ſedere cupiunt, ſpiritus deterius ducitur, tūc metus maior eſt, ne pulmo pus

multum ſubitò attrahens hominē ſuffocet, qui prima & maiora mala euaſerat. Verum enim verò ſi inter coſtas morbus irrepſerit, eáſque diſiunxerit, & phlegmones faſtigiū extrorſum deprompſerit, aut verſus inteſtina eruperit, plerunque homo ad ſanitatem redit. Inter anni tempora hyems maximè huius morbi ferax eſt: ſecundò autumnus: ver minus, niſi interdum frigidum ſit: æſtas verò minimé. Quātum ad ætates attinet, in primis ſenes pleuritidi ſunt obnoxij: qui etiam ſæpius q̃ alij liberātur. neq; enim magna phlegmone in arido corpore excitari poteſt, neque in pulmonem tranſitus facilis eſt: quippe qui eſt in ſenecta quàm in alia ætate frigidior, quādo & ſpiratio parua eſt, & omnium attractio imbecilla. Iuuenes autē & viri haud ita frequenter in hūc morbum incidunt: verùm neque admodum frequenter euadunt. nam neque ab exigua cauſa, neque ob exiguam phlegmonem ægrotant. in magnis autem maius ineſt periculum. Et pueri minimè pleuritide

corripiuntur, minúſque ab ea pericli-
tantur. quandoquidem puerilia corpora rara, humida, fluxáque ſunt, ac multa eſt in eis difflatio atq; digeſtio: quocirca neque magna contrahitur phlegmone. ea eſt huius ætatis in hoc morbo felicitas.

ARETAEI CAPpadocis medici
DE CAVSIS ET SIGNIS acutorum morborum, Liber ſecũdus,

IVNIO PAVLO CRASSO Patauino interprete.

Hæc inſunt in ſecundo libro.

DE PVLMONARIA, cap.I.

OB duo potissimũ viuunt animalia, escam videlicet & spiritũ. ex his multo magis vitæ cõducit spiratio. hanc enim si quispiam supprimat, non diu fœret incolumis, sed protinus interibit. Huius instrumenta multa parata sunt. initium sunt nares: via est arteria: locus cõtinens, pulmo: pectus autem pulmonis est vallum & conceptaculum. Verum cætera vt instrumenta solùm animali subseruiunt, pulmo verò attrahendi causam in se continet. Nanque in ipso medio calidũ viscus sedet, cor, vitæ spirãdique principium. id pulmoni quoque attrahendi frigidi aeris cupiditatem iniicit. siquidẽ ipsum incendit, verùm cor est quod atttrahit. In pri

mis igitur si cor affectũ est, nõ diuturna est mortis dilatio: si pulmo male habet, pusillam quidem ob causam difficulter spirat, male vitam agit, mors tardissime aduenit, si quis medelam adhibet. Si vitium insigne fuerit, qualis est phlegmone, strangulatus sequitur, vocis spiritúsque sublatio: subitanea pernicies imminet. Hæc est ægritudo ea, quàm Græci peripneumoniam, Latini pulmoniam dicunt, vomica scilicet pulmonis. Eam febris acuta comitatur, doloris carentia, si solus pulmo inflammatur, quippe qui naturaliter dolore immunis sit, ob corporis raritaté, lanis assimilis. asperæ arteriæ in ipso insertæ sunt, cartilaginosæ, & ipsæ dolorem non sentientes. Musculorum pulmo expers est: neruos habet exiguos, graciles, ad motum ciendum opportunos. his de causis pulmo dolorem non percipit. At si quæpiam ex membranis eum ambientibus & ad pectus deligantibus inflammatur, adest tunc & dolor, spiritus est deprauatus, calidus: sedere volunt laborantes: ad spiritum du

cendum, corpus rectum statuitur: ad id enim hic est situs aptissimus. rubescit facies, sed malæ præcipue: oculorũ album nitidissimum ac pingue est: summæ nares simæ sunt, venæ temporum vel etiam colli elatæ apparent: cibos auersantur, arteriarũ pulsatus initio magnos habent, inanes, creberrimos perinde ac si festinare coacti sint. calor in exterioribus membris modicus humectúsque est: in interioribus, ingens, aridus. Inde fit spiritus calidus, sitis, linguę siccitas, frigidi aeris auiditas: mẽtis ambiguitas superuenit: tussis adest plerũque sicca. sin aliquod sputum mouet, id vel spumans pituita est, aut aliquid exquisite biliosum, aut cruentum floreo colore valde perfusum. id vero cruentũ aliis perniciosius est. Quòd si morti fera magis ægritudo redditur, vigiliæ augescũt, somn⁹ paucus, torpidus, haud absimilis sopori, qui à Græcis coma nominatur. cogitationes vanæ insurgunt, mens alienatur, non admodum ecstasi corripiuntur: præsentia mala ignorant. nam eos si de morbo interroges, nihil

periculi inſtare reſpondent. eorum algent extrema: liueſcunt vngues curuantúrque. motus arteriarum parui frequentiſsimíq; ſunt & deficientes: quando ipſis proxima mors eſt. nam ſeptimo die plerũque moriuntur. Porrò ſi nonnunquam morbus ſubſiſtit, & aliquantulum in melius vergit, vehemens de naribus ſanguinis eruptio conſpicitur: aut per aluum cum perturbatione multorum bilioſorum & ſpumantium ſuccorum deiectio. qui ex pulmone in ſacrum ventrem depulſi fuiſſe videri poſſunt, ſi multi liquidiores & facile deiiciuntur. nonnunquam verò & per vrinarias ſemitas euocantur. Cæterũ quibuſcunque hęc ſimul eueniunt, hi quãprimum ægritudine ſubleuantur. quidam vtique ſunt, quibus magna vis puris in pulmone procreatur: aut ex pleuritide fit permutatio, ſi maius bonum ſuboritur. Quòd ſi ad inteſtina aut veſicam ex lateris morbo ſanies deriuata ſit, tunc quidem continuè pulmonis vomica liberantur: ſed diuturnum vlcus, quod demũ ſaneſcet, in latere patiun-

tur. qubus vero in pulmonem pus irrumpit, nonnulli ob ſubitaneam & copioſam effuſionē, & reiiciendi infirmitatem ſuffocantur. At quicunque ſuffocationis periculū ex tumoris eruptione ſubterfugiunt, hi longo tēpore pulmonis vlcere cruciantur, & in phthiſin prolabuntur. Verum ex abſceſſu & phthiſi pauci admodū ſenes liberantur, ſicut neque à pulmonia iuuenes & florentem ætatem agentes.

DE SANGVINIS EXITV ab ore, cap. II.

SAnguis ab ore duobus modis emittitur, primo, ex ipſo ore, capite, & vaſculis quæ ibi ſunt. via eſt palatum & fauces, vbi eſt gulæ & arteriæ principium. ſcreantes vero & cum parua tuſſi, vel etiam citatiore in os ſanguinem eructant. Nam cum ab ore fertur, neque ſcreatu opus eſt, tum expuere dicimur: cū vero paucisſimus & guttatim ſanguis exit, aut etiam ſi copioſus de capite, vel ab ore eruperit, nondum

reiectio est appellanda, sed idem vel sputum, vel sanguinis eruptio, Græce hæmorrhagia dicitur: sin ab inferioribus ascendat à pectore visceribúsque ibi latentibus, pulmone, aspera arteria, locísque spinæ finitimis, huiusmodi nõ sputum, sed reiectio Latinè, Grçcè anagoge vocitatur, ascensionis ac viæ per quam fertur, nomen habens. Signa verò vtriusque communia, exigua & pauca sunt, quãtum & locus permittit, in quem reiectio & sputum cõueniunt: singulorum autem propria, magna & multa, & periculosa sunt, quibus vtranque effusionis sanguinis speciem internosse leue est. Igitur si à capite sanguis decurrit, vbi multus est, plura maioráque aderunt: pauca minoráque, vbi rarò paucúsque expuitur. caput graue est, dolet: sonant aures, facies rubet, venæ distẽtæ sunt, vertigo infestat. Et ante hæc causa euidens fuit, percussus, frigora, calores ingẽtes, vinum largius epotum. quippe id subito ac valde caput implet, repentéque multum sanguinis effracta vena profundit: modica

ebrietas rarefacta vena ſanguineum ſputum mouet. Interdum per nares ſanguinis conſuetum profluuium ſiſtitur: ad palatum verò conuerſum, reiectionis imaginem præbet. Igitur ſi de capite profluit, titillatio in palato gignitur: creber ſcreatus fit: poſt quē ſputum erumpit: inde iraſcuntur, tuſsiq́ue magnopere agitātur. Si ex palato in arteriam defluit, tum per tuſsim ſanguinem extrudunt: idq́ue multos falſos habuit ex profundis viſceribus reiectionē fieri ſuſpicantes. Nonnunquam & ex capite decurrit in gulam, ſicq́ue cum nauſea euomitur: falſóque multis ita perſuaſit, vt ex gula ferri ſanguinem crederent. Qui expuitur ſanguis, haud ita craſſus eſt, colore ater, leuis, æquabilis, alienæ materiæ non permixtus (ſcreantibus enim confeſtim in linguā cadit) rotūdus, auulſioniq́ue obediens. Tu vero ſi palatū etiam introſpicias, id ſordidum, vlceroſum, & ſæpius cruentum videbis. Huic ſimplex curatio breuiſque ſuffecerit, adſtringentia videlicet medicamenta palato adhibita, & ea frigida. ſi-

quidem calefacientia, & quæ rara faciunt corpora, & quæ dilatant, fluxum maiorem citant: eáque ſit à capite cadentis ſanguinis coniectura. At caput quoque, vel per venę ſectionem, vel per nares, vel per aliam difflationem euacuandum eſt. & hæc mature facienda ſunt. nã ſi diutius ſanguis feratur, quædam erit eius curſui exercitatio, eiúſque loci membra ſuſcipiendo ſanguini aſſueſcent. vlceratur autem & arteria: vnde tuſsis, non ſcreatus exoritur: atque inde fit corruptionis initium. Si verò à pectore inferioribúſque viſceribus ſanguis effluxerit, reiectio Latine, Græcè anagoge nũcupatur. Vtique valde mortifera eſt, ſi ab aliquo principe membro effracto ſanguis manauerit, aut à concaua cordis vena, ſanguinem ab iecore illi ſuggerente, aut à magna arteria ſecundum dorſi ſpinam diſcurrente. nam erumpente ſanguine, perinde ac ſi iuguletur homo ac ſtranguletur, mors inſtat celerrima. Quibus autem ex pulmone, aut coſta, aut aſpera arteria profunditur, non æque cito in-

tereunt:verũtamen in ſuppuratione pe̅ ctoris, Grece empyema dicitur, & in phthiſin incidunt.minus periculi ab aſpera arteria portẽditur. Si gula aut ve̅ triculus ſanguinem vomunt, non ita terribile eſt: & ſi valde copioſi ſanguinis vomitus eſt,neque lõga curatio eſt, neque varia. Si à iecore aut liene prodeat,non facile id fit, neque continenter. nanque in ventriculum & inteſtina expeditius hæc viſcera ſanguinem propellũt:haud ita tamen, quin credendum ſit,hæc eadem ad ſuperiora, videlicet pulmonẽ & arteriam poſſe retrudere. Siquidem in febribus à liene & iecinore per narem illam ſanguis erũpit,quę è regione patienti viſceri opponitur.Locos, vnde fit exitus, iam recenſuimus:eorúmque periculi vel mortis diſcrimina. Effuſionis autẽ ſanguinis tres ſunt modi, vel rupta vena aliqua,vel exeſa,vel rarefacta.Rumpitur quidem repente vel ictu,vel ferendo onere,aut tollendo, vel ab edito loco deſiliendo, vel clamore, vel magna excandeſcentia,aliave id genus cauſa.

cùm ſubito in arteriam copioſus ſanguis effunditur. Si ab eroſa parte, hominem interrogare opus eſt, num prius tuſsierit, difficulter ſpirauerit, nauſea vomitúſve antea infeſtauerit. in his enim diuturnis affectibus copioſa & acri fluxione perſeuerãte vaſcula exeduntur. Vbi igitur detritæ & attenuatæ, ad extremũ conſumptæ fuerint ambientes membranulæ, hac atque illac ſanguine perfluunt. At rarefactio citra rupturam eſt: proinde non ſubitanea, neque cum multi, aut craſsi ſanguinis exitu. nam cùm rareſcunt venarum corpora, tenuis pars excernitur. Quòd ſi multus in aliquo inani ſpacio ſanguis collectus rurſus emittitur, craſsior ſeipſo redditur: non tamen multo craſſior neque ater, quale concrementum aut grummus eſt: ſed copioſior, vt potè qui vnum in locum prius confluxerit. Id genus autem repentini exitus plerunque fœminis, quibus menſtrua non reſpondent, euenire ſolet, idq́ue ſingulis menſibus euenit, iiſdémque menſtruæ purgationis circuitibus apparet,

necnon iiſdem ſtatis ceſſationis diebus ſupprimitur. ac niſi mulieri laboranti ſuccurratur, per multos circuitus ſanguinis emiſsio reuertetur. Nempe quibuſdam vaſa rupta ſunt, ſed multitudine reiectio euariat. Et ab arteria, an à vena feratur, intereſt. quoniam ater eſt ſanguis, craſſus, & facilè ſpiſſeſcens, qui à vena mittitur: pręterea minus diſcriminis affert, celeriúſque compeſcitur. Ab arteria, flauus tenuíſque prolabitur, haud ita cogitur, citius hominem perimit, & maiori negocio ſupprimitur. nã arteriæ agitatio, ſanguinis fluorem mouet, vulnúſque frequenti concuſsione dehiſcit. Eroſionis autem curatio magnam diligentiam poſtulat, cùm ſit longa, difficilis, & periculoſa. Etenim parte membri deficiente, ad ſolidationem vlcus non ducitur. vlcus enim, nõ vulnus efficitur. Rupturæ verò facilior ſolidatio, quia vulneris orę ſe cõtingunt: & hæc ſecũdo periculi ordine conſiſtit. Minimus in rarefactione metus ſubeſt. ſpõte enim ſanguis cõquieſcit, & adſtrictio refrigeratióque in medendo ſatis

est. Cæterum & sedes vnde sanguis proficiscitur, obseruandę sunt. siquidem multa sunt communia indicia, & erroris occasio in promptu est, curatióque diuersa. A gula igitur haud ita sæpe per rarefactioné solet sanguis effluere, cùm ob cibos potionésq; refrigeratio & adstrictio eius partes cõdéset. Quinetiam rosiones haud frequenter fiunt, ac minùs quàm rarefactio, gulam infestant. quippe fluxiones erodentes non multum temporis in ea subsistunt: sed aut expuuntur, aut ad inferiora pelluntur. Frequentius gulæ incidit ruptio: itaque si interdum rupta est, non tam magnæ, sicuti à pectore, sanguinis profusiones fiunt. in causa est venularum quæ ibi sunt, arteriarúmque tenuitas. sanguis verò exiens non magnopere nigricat, subflauus est, non exactè læuorem habet, aut saliuæ permixtus est. cũ nausea & vomitu reiicitur. leuis tussicula citatur, modò humidum quippiam moués, modò arida. id euenit, quoniam gulæ affectum arteria quoque participat, secundum illam extenta & adhærescens.

morsus vel adstrictio vlceris inter deuorandum percipitur: idque præsertim, si bene frigida, aut calida, aut acerba sint quæ deglutias. nõnullos autem & gulę ipsius dolor inuadit, ad interscapulum vsque interdum pertinẽs. vomunt pituitosa. nonnũquam si morbus producitur & inualescit, cibum reiiciũt, cibos summoperè fastidiunt. febres haud ita multùm continuæ, sed erraticæ sunt. E ventriculo niger concretúsque sanguis euomitur, etiam si ab arteria fluxerit: si à vena, multò nigrior, compactiórque est. nausea multa adest: pituitosus, biliosúsque vomitus: si prius homo comedit, cum cibis mixtus sanguis eiicitur. in eodem enim loco cibus sanguísque colligitur. ructus crebri fiunt, & virus olẽtes. Quòd si multa materia collecta est, angor animi vertigóque sequitur: cùm materiam vomuerunt, subleuantur. resoluuntur tamen, penitus exæstuant, asiduéque dolet ventriculus. Ab aspera autẽ arteria paucus sanguis, vehementer flauus, per tussímque expellitur: qui nisi expellitur, continens

tuſsis inhæret. ſenſus verò & dolor in gutture eſt, paulum ſuprà aut infrà. vox rauca & obſcura fit. Si à pulmone, repẽtè vberiórq; ſanguis emanat, ídque magis, ſi eroſio in cauſa ſit, tuſsis permoleſta eſt: ſanguis verò exactè flauus, ſpumans, rotundus ſic vt pars eiecta à parte diſtincta ſit. Cæterum & in communi vaſe corruptio eorum quæ de pectore exeunt, alia eſt: cõparatione autem, permixta diſcernas: alioqui pectoris partes ſpecie carnoſas pulmonis eſſe partes cenſueris. verùm pectoris grauitas, indolentia, rubórque in facie multò magis in pulmonis vitio reperitur. Si in pectore noxa ſit, in parte priori ſecundum os pectorale quod vocant, dolor laceratam partem oſtendit. ingens tuſsis adeſt, vix aliquid extrudens: ſanguis nõ multum flauus eſt, modicè craſſus ſpuma carẽs. Quòd ſi & pulmoni in tranſitu noxã impertiat, aliquid etiam ſpumæ conſequitur. quandoquidem ex pectore in arteriam per pulmonem iter datur. Si à membrana coſtas veſtiente, per tuſsim quidẽ ſanguis funditur: ſed

niger, læuis, tetri odoris virosíque, qualis ex putridis rebus exhalat. dolor succingentis mẽbranæ acutus vexat. multi ex his cum febre, vt pleuritici solẽt, intereunt. Tempus anni humidum calidúmque sanguinis emissionem maxime procreat. tale est humidum & calidum ver: secũdo loco æstas, autumnus minùs, hyems minimé. AEstate maximè moriuntur ob sanguinis effluuium: quo tempore haud ita magnę plegmonæ oriuntur: vere secundò phlegmonis & vrentibus febribus consumuntur: autumno plurimùm tabes, quas Græci phthoas dicunt, eueniunt. Vt semel autem dictum sit, omnem sanguinis reiectionem, quãtumuis modicã, quanuis iã rupta vasa coiuerint, comitatur mœror, diffidẽtia, vitę desperatio. quis enim est adeo firmo & constanti animo, qui se iugulationi simile quiddam passum esse conspiciens, non futuram mortem vereatur & perhorrescat? grãdiora nanque animalia & robustiora, quales tauri sunt, sanguinis profusione celerrimè perdũtur. Verùm hoc haud magnope-

re mirandum eſt: illud ſumma admira tione dignum, quòd in ſola ex pulmone reiectione, quæ omnium ſæuiſsima eſt, homines animum non deſpondent, cùm tamen in extremo diſcrimine ver ſentur. Pulmonis indolentiam huiuſce rei cauſam ego ſtatuo. quilibet enim dolor, quanuis exiguus, interitus metum iniicit, & plerũque terribilior eſt quàm periculoſior: contrà indolentia in plurimis vel magnis morbis à morte ſecuritatem præſtat, damnoſiórque eſt quàm terribilior.

DE SYNCOPA, cap. III.

RЕctè planè medicus & vulgus, rectè, inquam, huic affectui nomẽ indiderunt. O Cyphon, cuius mali eſt nomen? Ecquid enim maius, ecquid celerius ſyncopæ facultate? ecquidnam aliud nomen ad hanc rem appellandam ſignificantius? quid verò corde ad mortem vitámve potentius? Neque ſyncopam cordis ægritudinẽ eſſe, aut vitalis in eo poteſtatis detrimentum, non cre

dendum eſt. tanta eſt mortis celeritas, & talis morbi ſpecies. Quippe is affectus vinculorum poteſtatis vitam fouentis diſſolutio eſt, hominis conſtitutioni aduerſarius. hanc enim tenaciter corripiens nõ dimittit, ſed diſſoluit ac diſsipat. Neque id magnum eſt miraculum. nam & alij affectus quorundam membrorum quibus inhæreſcunt, indéque accenduntur, proprij ſunt & periculoſi. Inguinũ quidem tumores peſtiferi & permaligni (bubonas Græci nuncupãt) iecoris ſoboles ſunt, nulláque alia ex parte prodeunt. Tetanus autem neruorum labes eſt: comitialis morbus caput obſidet. Pari igitur ratione & ſyncopa cordis & vitę ægritudo eſt. Quicunque verò ſtomachi affectum ſyncopam eſſe opinantur, quoniam cibis vinóque, in nonnullis & frigida vires refectæ ſunt, & ægritudo ſublata, iidem mihi videntur capillorũ capitis, & cutis affectum eſſe phrenitin ſuſpicari: quoniam capillorum detonſione & cutis irrigatione phrenitici releuantur. Verum cordi ſtomachus vi-

cinus perniciosus est: vnde in cor tam noxia quàm vtilia deriuantur. Etenim per pulmonem etiam, vt spiret, aerem cor accersit: veruntamen pulmo haud ex æquo spirandi facultatis particeps est: cũ facultates non in instrumentis, sed vbi est vitæ fons atque roboris, statuantur. At stomachus, vitæ neq; principium neque sedes est: aliquis tamen ab eius imbecillitate lædi potest. Nam & cibi cordi nocẽtes nõ stomacho officiunt, sed cordi per eum noxam infligunt. Siquidẽ & ab illis morientes cordis affecti notas representant, arteriarũ motus paruos debilésque, cordis concussionem cum vehementi palpitatione, vertiginem, animi deliquium, torporẽ membrorũ, resolutionémque, copiosum sudorẽ, qui supprimi nequeat, refrigerationem in toto corpore, sensus vocísque priuationem. dicendúmne est hæc stomachum perpeti? Sed quę nam ei propria? Nausea, vomitus, cibi fastidium, singultus, eructatio simplex, vel acida. Illi præterea, quibus cor laborat, sensus aciem exquisitiorem ha-

bent, vt videant, vt exaudiãt plus quàm antea. mente etiam sunt firmiore, & animo puriore. proinde non tantũ præsentia declarant, verum etiam futura verissima diuinatione prędicũt. Núm-ne igitur & hæ stomachi potestates sunt? Hercule minime, sed cordis, vbi & anima & ei⁹ natura inhabitat, ad quod & virtutum ibi sitarum calamitas pertinet. Huius verò morbi est tenoris naturæ destructio, auctore frigido humidóque. quippe hoc oppressi intus & in cute refrigescunt, non sitiunt: frigidum spirant, quanuis magnis ac perurentibus febribus, vnde ipsa syncopa dependet, affligantur. Natura enim robusta & probe temperata omnia superat, omnibus dominatur, ac per humorẽ & spiritum & solida, horúmque omnium cõuenientem ordinem & modum hominis vitã administrat. Quòd si naturæ nexus, id est tenor, dissolutus sit, tũc affectus oritur, cuius pręgrediens causa est comburẽs febris, quæ Græcè causus dicitur. ea verò huiusmodi est.

DE CAVSO, ID EST febre vstoria, cap. IIII.

IGnis pafsim & acer & tenuis eſt: ſed intus maxime. Spiritus tanquam ab igne, calidus: aeris vehemens attractio, frigidi cupiditas, lingua arida, in labiis & cute ſquallor, algẽt extrema, lotium quàm biliofiſsimũ, inſomnietas, arteriarum motus crebri, parui, imbecilli: oculi puri, lucẽtes, ſubrubri: facies bene colorata: ſi morbus vlterius creſcit, om mnia maiora & ſęuiora fiũt. arterię minimis motibus & creberrimis agitantur. ignis aridiſsimus & acerrimus. mens delirat, omnia ignorat, ſiticuloſi fiunt. omnia frigida attrectare cupiũt, parietem, veſtem pauimentum, humorem. manus frigẽt, ſed palmæ perquàm calidæ: vngues liuent, ſpiratio crebra eſt, roſcidus humor circa frontem & iugula. Cùm ad ſummam ariditatem calorémque corporis natura peruenerit, tum calidum in frigidum, ſquallor in imbrem conuertitur. Rerum nãque ad maximam molem incrementa in con-

trarium statum prolabuntur. Vbi ergo naturę nexus soluti fuerint, ea syncopa est. tunc sudor ingens toto corpore funditur, & nullo pacto cōpescitur. Spiratio frigida est. vapor è naribus multus exhalat. Siti non vexātur. cætera enim exaruerunt. quinetiam alia instrumenta sitiunt, os & gula. vrina tenuis & aquea redditur. Aluus plurimum adstricta est: nonnūquam tamen pauca quædam biliosa descendūt. copiosa & aliena humiditas redundat. ossa quoque tabescentia diffluunt: & vndique, vt in flumine, ad exteriora omnia dilabuntur. animus stabilis & cōstās est: sensus omnis purus & integer, subtile ingenium, mens vaticinando idonea. Primū quidem seipsos de vita migraturos præsentiunt, deinde præsentibus futura denūciant. Nonnulli verò interdum eorum dictis fidēm non habendam putant, sed dictorum euentus homines in eorum admirationem concitat. Aliqui prætereà ex his cum quibusdam vita defunctis sermonem habent: fortasse quidem ipsi soli præ sensus acumine & puritate

eos

eos adesse cernentes: aut forte ipsorum animo viros cū quibus versaturi sunt, prænoscente, atque enarrante. Quippe antea in lutulentis humoribus & caligine demersus erat: quos vbi morbus exhausit, & ab oculis tenebras detersit, quæ in aere fiunt prædicant, exutóque sordibus animo veracissimi vates efficiuntur. Sed quorum succi & ingenium adeo extenuati sunt, hi non diu admodum sólent esse superstites, cùm eorum vitalis potentia iam in aerem cesserit atque abierit.

DE CHOLERA, cap. V.

CHolera est materiæ à toto corpore in gulam, ventriculum & intestina retro fluens motio, vitiū acutissimū. supra enim per vomitum erumpunt, quæ in ore ventriculi & gula congesta fuerant. infra deiiciuntur humores in ventriculo intestinísque natātes. In primis quæ euomuntur, aquæ similia sunt: quæ anus effundit, stercorea, liquida, tetríq; odoris sentiuntur. siquidem longa cru-

ditas id malum excitauit. Quòd si per clysterem eluantur, primo pituitosa, mox biliosa feruntur. Initio quidem facilis morbus est, dolore vacãs: postea verò tensiones in ore ventriculi & gula, tormina in ventre nascuntur. Si magis sæuiat morbus, & tormina augescunt, anima deficit, membra resoluuntur, cibos exhorrent, animus consternatur. Si quid acceperint, cum magno tumultu nausea & vomit⁹ inuadit, tum syncerè flaua bilis expellitur: deiectiones quoque similes sunt: nerui tenduntur, tibiarum brachiorúmque musculi conuelluntur, digiti incuruantur: vertigo oboritur, singultiunt: vngues liuent, algent extrema, totum corpus rigore concutitur. Si malũ ad vltimum venit, tum verò ægrotus sudore perfunditur: bilis atra supra infráque prorumpit. cõuulsione impedita vesica, lotium cohibetur: quod tamẽ, cùm in intestina humores deriuentur, abundare non potest: voce priuantur, arteriarum pulsatus minimi sunt ac frequentissimi: cuiusmodi in syncopa proposuimus. co-

natus ad vomendum perpetui ac inanes fiunt. inclinatio ad deiiciendũ prõpta, quam tineſmon Græci vocant. ſicca tamen, nihílque ſucci egerẽs. mors demum ſequitur doloribus plena & miſeranda, per conuulſionem, ſtrangulatum & inanem vomitum. Id genus maximè æſtate graſſari conſueuit: ſecundò per autumnũ, minus vere, hyberno tempore minime. Inter ætates autẽ iuuẽta, & ea quæ robuſtior eſt, hoc ferè corripiuntur: ſenecta rariſsimè: pueri magis quàm ſenes, ſed non mortiferé.

DE ILEO GRAECE vocato, Latinè voluulo, cap. VI.

PHlegmone in inteſtinis gignitur, perniciosum dolorẽ mouens. quippe innumeri torminibus acerbiſsimis necantur. In hiſce & frigidus flatus & lẽtus colligitur, nec infra, nec ſupra facile penetrans. Commoratur autem diu, pérque ſuperiorum inteſtinorũ anguſtos anfractus reuoluitur. vnde & affectus ilei Græce, Latine voluuli nomen

accepit. Quòd ſi ad tormina compreſſio & remollitio inteſtinorum acceſſerit, id vero iam chordapſus eſt: quod nomen vltima parte elixationem remollitionéue ſignificat: chorde autem inteſtinorum vocabulũ eſt. lactes enim epichordida Græci veteres nominarũt, neruos ſcilicet interiacentes, & vaſcula, & membranas, quæ inteſtinorum ſtabilimenta & fulcimina ſunt. Voluuli cauſa eſt, perpetua ciborum multorum, diuerſorum, inuſitatorúmque corruptio, & alia ſuper aliam cruditas: præcipue ab eſu ciborum qui voluulum excitare conſueuerunt: quale eſt ſæpię attramentum in ferculis ſumptum. idem exiſtimandum de plaga eſt, de frigore, de frigidæ potione: ſi, dũ quis ſudat, eam largè abundéque ingurgitauerit. Ad hæc his voluulus accidit, quibus inteſtinum cum ſtercore in ſcrotum procidit, neq; in ventrẽ repulſum, ſed per vim retentũ fuit: his inferiora inteſtina phlegmone vexari ſolita ſunt. Pueros hic affectus crebro male habet: vtpote quos ſæpe cruditas infeſtat. hi tamen ſæpius etiam

ſaneſcunt, cum ob conſuetudinem, tum ob humiditatem inteſtinorum. lubrica enim ſunt. Senes rarò afficiũtur, ſed multo pernicioſius. AEſtas magis quàm ver huius mali referta eſt: autumnus q̃ hyems: æſtas vtrunque ſuperat. Multi quidem vi torminũ repente intereunt: aliis inteſtinũ ſuppurat, deinde nigricans, tunc & putrefactum excidit, atque ita deficiunt. Mediocrem voluulũ hęc ſymptomata comitantur, dolor oberrans, in ſtomacho humiditas ſuperans, exolutio, mollitia, ructus inanes, nihil proficientes: aluus flatibus perſtrepens, qui ad podicem vſque properant, ſed ibi exitus intercluditur. Sinautem ex toto voluulus occupet, omnia ſurſum petũt, flatus, pituita, bilis: hæcque vomitu prodeunt. fiunt perpallidi, frigẽt toto corpore, acerbo dolore cruciantur, male ſpirant, ſitiunt. Quibus verò iamiam mors inſtat, gelidus ſudor emanat, vrina difficulter exit: anus tam arcte clauſus eſt, vt neque vel tenuem acum poſſis adigere: ſtercus per os redditur, vox aboletur: arteriæ rarò inter initia &

parum micant:instante morte minimè, creberrimè, tandem micare desinunt. Hæc sunt quæ tenuibus intestinis affectis incidunt. Verum & in pleniore intestino, quod Græci colon vocant, iidem affectus oriuntur, eadémq; symptomata eandem formam retinentia. Sed nonnulli, quibus colon suppurat, huiusce morbi discrimẽ effugiũt. Causa est huiusmodi affectus carnosa intestini crassitudo. Dolor autem in gracilibus quidem intestinis tenuis est & acutus: in pleniore verò intestino est redundans humiditas, & incumbens grauitas. dolórque modò ad costas vsque superiores ascendit, quando & speciem lateralis morbi præ se fert, siquidem & isti febricitant: modò sub spurias costas in dextram aut in læuam partem descendit sic vt iecur aut lienis dolere videantur:item & ilia nonnunquam dolore torquentur. Colon nanque prægrãde est, & quoquo versum se circumuoluens. Quidam sunt etiam quibus & in sacro osse dolor inhærescit, & in femoribus, & illis in locis quibus testes

appenduntur, Græci cremaſteras appellant. Qui hoc genere tentantur, vomitione plerunque inani laborant. quòd ſi quid reiecerint, id eſt ſubtile, bilioſum, olei ſimile. In hoc malo periculum tanto leuius eſt, quanto laxum inteſtinum tenuibus corpulentius, pinguius, & noxæ tolerantius eſt.

DE ACVTIS IECORIS affectibus, cap. VII.

QVibus iecur male habet, hi non celerius quàm qui corde ægrotant, ſed maiore cruciatu perimuntur. maxima enim iecoris pars ſanguinis cõcrementum eſt. Si in huius autem viſceris portis aliqua incidat cauſa mortifera, æque ac ſi ex corde laborarent, celeriter cõſumuntur. Ratio in promptu eſt, quia videlicet hæ partes mẽbranis, tonis gracilibus & magni ad vitam momenti, grandioribúſque venis cõtexuntur. prẹterea, vt ſapientum quidam prodiderunt, hoc loco appetitricis animæ domicilium eſt. Sanguinis vtique pro-

fluuia è iecore omnium maxima fiunt: neque ab re. venarum enim radicatio iecur est. Itaque in ipso magna vomica haud ita frequenter, neque in particulis magis præcipuis oritur. homo enim vita excedens præuenit. At exiguæ frequentius eueniunt. inde fit vt mortem quidem euadant, sed longinquo morbo impliciti crucientur. Ipsius enim functionis, qua sanguinem condit, cessatio non conceditur, neque dilatio: atque hinc ad cor & ad viscera infra septum sanguis diffúditur. At si qua magna iniuria, vtputa verbere, longa ciborum multorum, vitiosorúmque corruptione, ebrietate, vehementi refrigeratione, phlegmone in portis iecoris excitatur, tunc ægrotus celerrime iugulatur. Ignis enim in profundo corpore depascitur, obscurus, acer. venarum motus torpent. Doloris species variæ & diuersæ sunt. nonnunquam enim dextra in parte defigitur, adeo vt acutum telum adactum esse videatur: interdum torminibus similis est: rursum verò interdum dolor cum summa grauitate con-

iungitur:atque inter dolendum virium debilitas vocísque casus incidit: transuersum septum,& interna costarum tunica inferius detrahuntur.quoniam inde iecur suspẽsum onere suo degrauat. Proinde ad iugulum è regione oppositum vehemens dolor peruenit. Tussicula quædã imperfecta, seu potius tantum ad tussim inclinatio est. si quando verò tussiunt,nihil reddunt.vitiose spirant.neque enim pulmoni transuersum septum opitulatur, ei ad constringendum ac dilatandum morem gerẽs.paulum aeris adducunt, plus expirant. colore ex atro viridíque permixto infecti sunt,plumbea scilicet specie.cibos oderunt.quòd si quid sumpserint,eis inflantur præcordia.ructus biliosi,acidi,graue olentes exeunt,nauseant,vomere frustra conantur. venter solutus multa biliosa excernit, viscida pauca:sed perpetuò augescũt mala.mens haud ita multum delirat:torpida,suspensa,& attonita est. magna est in corpore segnities: extrema frigent, tremor adest, horrores, singultus inanis, conuulsioni simi-

lis, morbus regius: pura bilis, totúmque corpus bilioſo colore ſuffunditur. Quin morbus regius ante ſeptimum diem ſi apparuerit, plurimos ſuſtulit. Quibus autem vel ſanguinis profuſio, vel per aluum multorum bilioſorum exturbatio, vel vrina ſyncera plurima effluens mortem depulit, poſt tres ſeptimanas iecur his ſuppurat. Quòd ſi multũ temporis citra abſceſſum prætereat, in hydropem ineuitabilem terminatur. Hi ſiticuloſi ſunt, parum tamen bibunt. eorum corpus ſquallet, pinguedine carens. appetunt acida, ſed guſtatus ſapores non percipit. Autumnus hoc malum fert, multorum variorúmque fructuum eſum ſequente cruditate. Inter ætates florens ei magis obnoxia eſt.

DE VENAE CONCAVAE acuto morbo, cap. VIII.

AB iecoris portis inter eius extrema magna vena ingreditur: quæ ſemper in tenues pluréſque dum ſcinditur, denique in tenuiſsimas viſuḿque laten-

tes toto iecore difpergitur. Iftarũ fummis ofculis aliæ venarum extremitates committuntur: quę ex gracilibus & pluribus maiores amplitudine, fed numero pauciores conftituuntur. demum in medio iecore in venam vnicam grandem coalefcunt. Inde hæc in duas partitur, quæ iecoris extrema petunt. Harum altera fuperius primam fibram penetrans, in eius cóuexa egreditur: mox tranfuerfum feptum perforans, in cor inferitur. hæc vena concaua nominatur. Altera vero quintam fibram, quæ inferius iacet, traiiciens vfque in iecoris gibba ad fpinam peruenit: & eo loco ad coxendices vfque porrigitur. Ea quoque eodem nomine concaua nuncupatur: quoniam vna & eadem vena eft ab initio de iecore exoriens. Si quis enim aliquid de fuperiore vena caua cordi infixa in eam quæ iuxta fpinam protenditur, aut à fpina per iecur ad cor velit impellere, eundem defcenfum afcenfumq; inueniet. Hæc igitur vena, vt arbitror, vniuerfa ęgritudines & acutas & validas patitur. nam tota vna eft

atque continua. à nõnullis autem medicis ea pars duntaxat quæ ſecundum dorſum diſcurrit, ægrotare creditur. quoniam eius quæ cor intrat, notæ obſcuræ ſunt. intra pectus enim rei nulli adhærens, ſed in pectore ſubleuata protenditur, donec tranſuerſum ſeptum egreſſa cordi inſeritur. Igitur ſi quod ingens malum hanc venam corripiat, pectore ambiente deliteſcit. In hac itaque vena cedmata oriũtur, (ſunt autem cedmata diuturni affectus ex defluxu materiæ prouenientes) quando ſanguis copioſus erumpẽs citiſsime vitam delet: per ſuperiora quidem, per pulmones & arteriam effluens, ſi in pectore fiet effractio: ſi iuxta principium, in imũ ventrem deſcendens in inteſtinis continetur, atque adeo inteſtina replentur. cũ prius quàm deiectus ſanguis in conſpectũ detur, homines intereunt, & ventriculus ſanguine redundat. Naſcitur & circa venam phlegmone, quæ & ipſa ſi magna ſit, celeriter hominẽ tollit. ignis enim acer mordáxq; in ambabus cauitatibus incluſus accenditur, paucúſque

duntaxat foris apparet, vt tãgenti flamma tenuis esse videatur: æger verò sese comburi existimat. pulsatus arteriarum exigui sunt, creberrimi, ac veluti oppressi atque repulsi. frigus adest extremorũ, sitis aspera, oris siccitas: facies decolor rubet: omne corpus subrubidũ est: præcordia dura sunt atque reuulsa. dolor in dextra parte maior, & cum eo palpitatio in lõgitudinem ad ilia vsque perueniens. quibusdam & arteria secũdum dorsum inflammatur: quod pulsatio in alteris præcordiis manifestat. nã & ipsa venæ cauæ morborum particeps efficitur iuxta illam in sinistro latere posita, vtpotè ea quæ in omne corpus diducitur, nihil leuaminis afferente, neque cutim emolliẽte. cutis autem sic affectorum squallida, rugosa atque, aspera est: sed in partibus prominentibus atque ossis, vt in cubitis, genubus, digitorúmque articulis magis talis conspicitur. somni tumultuosi fiunt. aluus quibusdam nihil reddit, quibusdam exiguum, acre, biliosum. lotium acre mordáxque est. mens vtique his constat, sed quadam

ſegnitie torpet, & corpus tabe cõſumitur. tum quotquot hunc habitum viderunt, eum cauſi, id eſt ardoris ſpeciem appellarunt. quandoquidem quæ adſunt, ſub ardoris genere collocantur.

Per autumnũ hæc labes exoritur, cũ ferum quiddam & immane ſapit. Viros ac iuuenes occupat, quibus mala viuendi ratio laboréſq; tenuem corporis habitum compararũt. Decimoquarto die hi plerunque moriuntur: quibus morbus diutius trahitur, duplo lõgiori tempore pereunt. Quotcunq; autẽ aut ab initio puſillam phlegmonem habẽt, aut magnam paulatim remittentem, mortem quidem euadunt, ſed nondum morbo liberantur. Hi longo ſanè tempore cauſo laborant, verùm omnia pericuſa iam deſinũt, dolores, præcordiorũ diſtentiones, & pulſuum malitia, & mẽtis ignauia. adhuc tamẽ faſtidioſi ſunt, languentes, conſilij inopes: ſimúlque & ardor, & ſitis, & linguæ oríſque ſiccitas ægrum diſcruciant. multum diúque trahentes ſpirant, & ſubito totum aerem vna ſpiratione refrigerandi cauſa ad-

ducunt. Verum ſi frigidam quamplurimam affatim bibunt, breui interuallo moleſtia leuantur. poſtmodum ipſis ſitis accenditur: rursúmque vberrime aquā ingurgitant. & hęc eſt mali ſucceſſio & reciprocatio. At egregius medicus, frigidam liberaliter citra noxam propinare poteſt, vt in aliis ardoribus aſſolet: ſed longe tutius ardore à vena caua oriente laborantibus eam conceſſerit. Quòd ſi ventriculus aut veſica potam aquam expellant, neque vomitione opus eſt: ſin id facere nequeant, à multa frigida epota multum vomendum eſt. homo enim diſrumperetur, ſi tāto bibito humore nihil aut per ſudores, aut per vrinam, aut per vētrem effunderet.

DE RENVM ACVTIS affectibus, cap. IX.

RΕnes quantum ad corporis ſpeciem attinet, haud ita multū periculis patent, tametſi in aliquod acutum vitium incidant. glandulosa enim ipſorum na-

tura est. ad mortem verò inferendam bene habiles sunt: ipsorum enim actio peropportuna est, vrinę videlicet à sanguine secretio, eiusdémque expulsio. sed eam cohibet aut calculus, aut ingenita phlegmone, aut sanguineum concrementum, aut id genus: quando quidem ex cõsensu affectionis ob formam corporis prouenientis nulla creatur offensio. Vrinæ autẽ interclusio omnia fæstina & acerba facit, ignem acrem & fastidium inferentem, dolorem grauem secundum lumbos in dorso, partium distentionem, sed magis circa præcordia. Suppressio autem lotij non ex toto fit, sed stillatim quidem meiunt, multum verò effundere cupiunt. redundantiam enim sentiũt. Quòd si & acre mordáxque lotium inest, frigent, tremunt, conuelluntur, distenduntur præcordia & replentur. Hæc morbi forma perceptióque doloris alui inflationi à ciborum multitudine corruptionéque prouenienti similis est. Pulsus initio rari sunt ac segnes: si malũ plus vrgeat, parui fiunt, crebri, turbulenti, inordinati.
somni

ſomni tenues, dolore vexati, non continui: ſed repente à ſomno perinde ac ſi quis pupugerit, proſiliunt: poſtea in ſoporem tanquã laſsitudine oppreſsi delabuntur. mentis alienatio haud ita magna eſt: nugãtur, facies liuet. At ſi quãdo rurſum meiendi auiditas redeat, cũ diſtentionibus magníſq; doloribus modicum quiddã, idque ſtillatim eiiciunt. tum paulum cruciatibus leuãtur, poſtmodum in eadem relabuntur. Inter hos illi celerrime pereunt, qui nihil prorſus emittunt. Quicunq; vero non moriuntur (plures enim liberantur) hi aut calculo in veſicam per vrinæ ſemitas delapſo, aut phlegmone ſuppurante, paulatímve per difflationem exhalante diſcrimen euadunt. quanquam enim paulatim & auarè effundatur vrina, mortem tamen facile effugiunt: at longo temporis curriculo eorum habitus cõtabeſcit, atque iure iſta ægrotantes patiuntur, in peiúſque labentes ad colliquationem deuoluuntur. Anni verò tempora, loca, ætates hunc morbum ferunt, quæ & in vena caua laborante fe-

rebant. Nonnũquam è renibus sanguis, multus subitaneus erupit, multísq; diebus continenter effluxit. verum nemo ex huiusmodi profluuio moritur: sed phlegmones ratione, quæ simul cũ profluuio nascitur, & sanguinem coercet. plerunque autem ex retentione, quam ingens phlegmone facit, moriuntur.

DE ACVTIS IN VESIca ægritudinibus, cap. X.

VEsica difficiles in acutis morbis dolores patitur: etsi ab aliis vitium participet difficiliores magisque mortiferos, si per se laborare incœperit: quandoquidem omni corpori & neruis & menti labem communicare valentissimè potest. Quippe vesica neruus frigidus albúsque est, & ab innato calido quamlongissimè, quamproximè vero externo frigori posita. Nam in imo sacro ventre ad aures thoracis sita est: nobili quoque munere fungitur, vrinę videlicet emissione. Hæc porro si tan-

tum calculis, aut ſanguinis grūmis, aut qua alia propria, peregrináve calamitate intercluſa fuerit, perniciosum eſt. In mulieribus enim ipſis & vteri phlegmonas comprimit, in viris autem extremum rectū prælongúmque inteſtinum. In pleriſque verò ob inuolūtariam præ verecundia retentionem in cœtibus hominum, aut in conuiuiis repleta diſtenditur, conſtringeréque non valens nihil amplius excernit. Igitur vbi vrina ſupprimitur, ſuperiores quoque partes, renes videlicet, replentur: vrinæ ductus, (Græci vreteras appellant) diſtēduntur. ilia dolor pōderoſus infeſtat: nerui cōuelluntur: tremunt, horrent, deſipiunt. Verum ſi ad hæc & vlcus accedat & inflammatio, multa ſanè damna eueniūt: ſed mors ab vlceribus ſanè quàm celerrima inuadit. Cæterū de vlceribus abſceſſu, ſuppuratione, & id genus aliis, quæcunque non acutiſsima ſunt, in libro de Lōginquis morbis tractabitur. Quæcunque verò peracuta ſunt, & intra quatuordecim dies, aut paulo citius ſeriúſve hominē perimunt, qualis phleg

mone eſt, aut grũmi ſanguinei, aut calculus in ceruicem delapſus, de iſtis in præſentia ſermonem faciam. Quapropter ſi quid horum inciderit, vrina retinetur: abdomen intumeſcit: dolor acutus totum ventrem occupat. veſica turget: decimo die luteus ſudor exit: pituita vomitur primò, deinde bilis: vniuerſum corpus friget, ſed pedes vehementius. Si malum vires maiores acquirat, tum febres cum ſingultu hominem corripiunt: micant arteriæ inordinatis, frequentibus, ac puſillis motibus: rubida facies eſt, ſitiunt: animo ancipites ſunt, mens nõ conſtat: nerui contrahuntur. Medicamentis præterea venenoſis, & cantharidibus, aut bupreſte & pneumatibus veſica deuritur: & tota aluus maiorem vim patitur, ac prorſus in peiorem ſtatum delabitur: neque longa mortis mora interponitur. Nonnunquã & ſanguinem veſica effundit. flauus autem ac tenuis veſicæ ſanguis eſt. Sed perraro hac de cauſa homines pereunt, quanuis haud facile ſanguis ſupprimitur. Grummi verò & phlegmonæ mi-

nantur interitum. refrigeratio enim & extinctio caloris ingeniti ſequitur, quæ necroſis Græce dicitur, & gangręna, & quæ eam comitantur mala. Id genus facile hominem tollit. Hæc vitia hyeme & autumno graſſantur. In ætate virili, magis etiam in ſenecta vigent. Reliqua anni tempora & ætates neque aſsidue hos morbos ferunt, miniméque mortiferi ſunt. Pueri omnium maxime his calamitatibus vacant.

DE VVLVAE STRANgulatu, cap. XI.

IN mediis ilibus mulierum vulua poſita eſt, muliebre viſcus animalis fermè naturam adeptum. Siquidem per ſe huc atq; illuc verſus ilia mouetur: quin etiam ad ſuperiora è regione pectoris cartilaginem ſubit: in latera quoque in dextram videlicet, aut læuam partem, aut ad iecur, aliáve inteſtina mouetur: & ad inferiora natura procliuior eſt. vtque paucis abſoluā, penitus errabunda eſt, & iucundis odoribus delectatur,

ad ipsósque se recipit: contra fœde olentibus contristatur, & ab ipsis longius se proripit. ac prorsus est in homine vulua perinde atque in animali quoddam animal. Hæc itaque si repente superiora petierit, ac diutius ibi commoretur, visceribúsque violenter incumbat, interdum homo veluti comitiali morbo correpta citra neruorum distentiones strangulatur. angustiis nanque iecur, transuersum septum, pulmones, cor celeriter opprimuntur. Qua de causa spiritus priuatio, imbecillitásq; adesse videntur. Præterea & venæ somniferæ (carotidas Græci vocant) cordis vitium participantes affliguntur: vnde capitis grauitates & sensuum abolitio cum nouo quodam sopore adueniunt. Incidit etiam ipsis aliud vitium proxime dicto non absimile: in quo spiritus & vox auferuntur: sed à vulua nō prouenit. quippe & viros infestat instar morbi, quem catochon nominant. At mulieribus à vulua malè habentibus tetra odoramenta naribus subiecta, iucunda verò naturalibus apposita opitulantur. alte-

ro autem affectu laborantibus hæc frustra adhibentur: nihílque opis afferunt. Præterea mēbra in vuluæ morbo agitantur, in altero affectu quiescunt. Amplius tremores spontini, & non spontini, sed ex ambrothriæi subiectione excitantur. vuluæ refrigerationes vehementes, copiosæ sanguinis profusionis retentio, & id genus alia in causa sunt. Itaq; si in superiora subeunte vulua vexari mulier incœperit, ad obeūda negotia pigrior redditur, exoluitur, infirmatur, genua labant, vertigo infestat, extrema debilitantur, caput dolet grauescitque. in venis ab vtroq; nasi latere iacentibus dolorem mulier percipit: quòd si ceciderit, stomacho mordetur. iuxta præcordia ilia, vbi vuluæ domicilium est, inania sunt. motus arteriarū intermittunt, ordine carent, deficiunt. spiritus magnopere angitur, vox intercipitur, sentiēdi facultas impeditur. spiratio ignota obscuráque est, celerrima necopinatò mors aduenit. nihil enim adest quod mortē instare significet. color nanque viuidus est, ac multo post

mortem tẽpore, magis rubent. oculi parùm admodum extantes fulgent, haud ita multùm intenti, neque tamẽ valde remiſsi & conniuẽtes. Cæterùm ſi prius quàm malum ad extremum venerit, aliquando vulua in ſedem propriam migret, à ſtrangulatione liberantur: quando aluus ſubmurmurat, humiditas adeſt locorum muliebrium, ſpiritus aſperior manifeſtiórque redditur. nequaquã tamen ab affectu excitantur, aut ſubleuantur. immo quã celerrime interitus aduenit. nam facilè ſuperiora vulua petit, facilè quoque inde recedit. Quippe vulua ſuapte natura ſuperfluitat: membranæ verò eam ſuſtinentes humidæ ſunt: humidus eſt & locus, vbi reconditur. Amplius fuga & appetentia triſtiũ iucundorúmque mouetur: quocirca labaſcit facile, ac veluti arboris ramus huc & illuc, ſuſque déque impellitur. Propterea & iuuenes fœminę id vitij patiũtur, ſeniores immunes ſunt. Quibus enim ætas, & vita, & mens vaga magis & erratica eſt, his vulua quoq; errabunda inſtabiliſque ſit neceſſe eſt. Quibus

verò firma ac ſtabilis ætas, & vita, & mens fuerit, his & vulua ſimiliter afficitur. Hæc vtique à vulua proueniens ægritudo, ſtrangulatus videlicet, mulieribus duntaxat infeſta eſſe poteſt. Veruntamen cõmunes quoque viris ægritudines in vulua oriri conſueuerunt, phlegmone videlicet, & ſanguinis profuſio. communes etiam ſunt quæ comitantur notæ: vtpotè febres, pulſus abolitio, refrigeratio, vocis amiſsio. In ſanguinis autem profuſione & maturiùs mors ingruit, quemadmodũ cùm quis animal iugulat.

DE SATYRIASI, cap. XII.

SAtyri Dionyſio ſacri, qui pictura, quique ſtatuis exprimuntur, arrecto pene figurãtur. quod diuinæ rei ſignum eſt. Eſt verò & affectus ſpecies, qui laborantis penem excitat erigitque: atq; ob Dei figuræ ſimilitudinẽ ſatyriaſis nuncupatur. Eſt autem inexplebilis coeundi appetitus. Verum neque ſi ad veneris opus accedant, quicquam iuuantur: ne-

que multo aſsiduóque concubitu ſeda-
tur arrectio. Conuulſiones autem o-
mnium neruorum fiunt,& tendonũ di-
ſtentio,& inguinum,partíſque eius quę
inter inguina & fœmen eſt, plechada
Græci nominant:genitalium præterea
inflãmatio & dolor . in facie rubor in-
eſt,& vapor quidam roſcidę humidita-
ti ſimilis.porrò ipſi ægri ſeſe incuruant
& comprimunt: quieſcũt triſtes,demiſ-
ſi, vtpotè calamitatem ſuam grauatim
ferentes. Quòd ſi hominis verecũdiam
id malum ſuperet, turpiter admodũ lin
gua intemperantes efficiuntur: intem-
perantes quoque in aluo exoneranda,
in venerem laſciuientes, mentéque in-
decenter titubantes. nam ſe continere
nequeunt: ſiti laborãt, pituitam largius
euomũt: quoniam labris ſpuma,quẽad-
modum hircis in libidinem ruentibus,
inſidet. quinetiam haud abſimilis odor
eſt.lotium poſt longam retentionem ef
funditur album , craſſum , geniturӕ ſi-
mile. aluus reſoluitur, coſtæ & axillæ
ſponte pruriunt ac titillantur. conuel-
luntur: à cibis abhorrent : ſed cum eos

assumunt, rapaciter assumunt: conturbantur. Sin ad interitum ægritudo spectat, inflantur, ventérque in tumorem effertur: tendones & lacerti omnes contenduntur, ægrè admodum corpus mouetur, membra contrahuntur, arteriæ paruo motu, debili, inordinatóq; agitantur. Hæc omnia quandoque discutiuntur, si aluus perturbata multas pituitosas biliosásque humiditates eiecerit: easdem quoque vomitus non absque discrimine effuderit. Nempe medela non vacat discrimine: ea per somnum profundum longissimúmque præstatur. Siquidē refrigeratio & resolutio stupórque neruorum multus somnus est: stupor verò ac refrigeratio satyriasin medicatur. Id morbi genus vere potissimum atque æstate sæuire consueuit.

Inter ætates autem adulescentia iuuentúsque ei maximè patet: præcipuéque illi omnes quorū natura in venerē propensior est. Acutissimū id malum, triste fœdúmque est. nam plerunque in septima die hominem cōsumit. Memoriæ proditū est mulieres etiam in hanc

labem incidere, & eũdem in libidinem impetum, ac cætera omnia ſimilia perpeti. Verum ego impudicũ quendam libidinis ardorẽ mulieres inuadere mihi perſuadeo, mulieres inquam humiditate affluentes, vt ipſius redundantia profundatur: ſed ſatyriaſin id eſſe minimè cõceſſerim. Neque enim ipſarum natura atque temperies, cùm frigida ſit, huic vitio habilis atque expoſita eſt. præterea neque partes ad arrectionem idoneas, quemadmodum Satyrus, vnde affectui nomen eſt inditum, mulier obtinet. quandoquidem neque viri ſtrangulatione ab vtero vexantur: quoniam viro vterus datus non eſt.

ARETAEI CAPPADOCIS MEDICI

DE CAVSIS ET NOTIS diuturnorum affectuum, Liber primus,

IVNIO PAVLO CRASSO Patauino interprete.

DE DIVTVRNIS AFfectibus, procœmium, cap. I.

Iuturnarum ægritudinum dolor multus est, tempus colliquationis longũ, & medicatio instabilis. vel enim haud ex toto deleti sunt, vel ex qualibet leui offensa morbi deleti reuertuntur. Nam laborantes æquo animo ferre vsque in finẽ non audent. quin etiam si æquo animo ferunt, in victus ratione nimis longa delinquũt. Si verò & dolor adest, laboriosa curatione per sitim, famem, amara medicamina, & dolorem excitãtia, aut per sectionem, aut vstionem, quibus in diuturnis morbis egemus, miseri ægroti cruciãtur, vt mortem quam iampridem appetebant, effugiant. vbi me Hercule in magna animi constantia diu præstanda, auxiliis variandis, iucundis citra noxã ægro concedendis, ipsóq; decipiendo medici vir-

tus atque excellentia dignoſcitur. Cęterum & æger fortis ſit, & cum medico aduerſus morbum cōſpiret, neceſſe eſt: qui non ſolū corpus tenaciter arripiens ipſum celeriter tabefacit & exedit, verùm etiam ſenſum magnopere ſubuertit, animámque inſanam reddit. Nanque ab intemperie corporis id genus furorem atque inſaniam, quam Græci melancholiam vocant, proficiſci nouimus: de quibus in ſequentibus dícam: in præſentia de cephalæa, id eſt de vetere capitis dolore, ſermonem inſtituam.

DE CEPHALAEA, cap. II.

SI caput repente obuia quaque de cauſa, per plures etiam dies dolorem patitur, hic affectus cephalalgia Græcè nominatur: ſi multo tempore dolor infeſtare aſſueuit, & per longos frequentéſque circuitus, ac in dies maior violentiórque inſultat, difficulter ſanationem admittens, id genus cephalæam Græco

vocabulo appellamus. Eius formę infinitæ sunt. quibusdam enim perpetuus dolor inhæret, exiguus quidem, sed nõ intermittens, nonnullis per circuitus reuertitur, vt his qui quotidiana intermittente febricitant: nonnullis ab occasu solis vsque in meridiem, & tunc ex toto remittitur: vel à meridie in vesperam, aut etiam vlterius vsq; in noctem permanet: sed non multum hæc durat circuitio. Præterea dolor modò est in toto capite, modò in dextra magis, modò in sinistra, modò circa frontem, aut sinciput: hæcque eodem die incertè & erraticè fieri solent. Quidã dextra tantùm parte dolent, quidã læua, quâ tempus, vel auris, vel supercilium vnũ, vel oculus ad medium vsque terminatur, vel quâ nasus in æquas partes diuidit: vltra quem terminum dolor non progreditur, dimidium tantum capitis occupans. Id vitium solũ heterocrania dicitur, haud leue malum: quanuis intermittit, quanuis exiguum esse prima specie videtur. nam si acutè interdum impetum faciat, fœda atq; atrocia detrimenta

trimenta

trimenta affert:nerui diſtenduntur, facies obtorquetur : oculi vel contēti instar cornu rigidi ſunt, vel huc atque illuc interius conuellũtur, ac vertiginoſè agitantur: in ipſiſque dolor profundus vſque ad intimas tunicas deſcēdit. ſudor ex tēdonibus immodicus effluit repente, neque cohiberi poteſt:neque vlla cauſa præceſsit, perinde ac ſi quis ligno plagam inflixerit. Nauſea & vomitus biliosus comitantur:homo conſiſtere nequit, ſed in terram delabitur. Quòd ſi vitium quandoque increſcit, de hominis vita actum eſt:at ſi debilius eſt, & citra vitæ periculum, diutius permanet: pigritia multa adeſt, & capitis grauitas:animi pendent: vitam ægrè ferunt.fugiunt enim quodā modo lucem, tenebræque his ægritudinem ſolantur: neque quicquam iucundi, aut intueri, aut audire ſuſtinent. olfactorius in iis ſenſus infectus eſt, neque quicquam eos bene olens oblectat:pariter quoque grauеolentia deteſtantur. Vita ipſis inuiſa eſt, mortémque diſcupiunt. Harum calamitatum fons & origo eſt, cum aridi-

tate frigiditas. Si diu teneat, magísque inualescat ægritudo, post id genus dolores vertigo subsequitur.

DE VERTIGINE, cap. III.

SI tenebræ oculis prætenduntur, & caput in turbinis modum circunduci videtur, & auribus murmur veluti delabentis cũ strepitu fluminis insonat, aut tanquam ventus flatu vela percutiens, aut tibiarum fistularúmque cantus, aut veluti stridor plaustri currentis obstrepit, vertigo huic vitio vocabulum est: malum quidẽ, si capitis symptoma est: malum quoque, si cephalææ successit, aut ex ea vetusta ægritudine ortũ est. Nam si priora vitia non recesserũt, sed remanet scotodine, id est tenebræ oculorum & apparens motus in orbem, aut longiori tempore cum propriis symptomatibus nulla adhibita curatione ad summum peruenit, vitium quod à Græcis scotoma dicitur, à Latinis vertigo, procreatur. Causam habet frigidam & humidam: aliorúmq; sæpe mor-

borum, cum inſanabilis euaſit, initium eſt, vt furoris, melancholiæ, morbi comitialis, cuique ſuis ſymptomatibus accedentibus. Vertiginis autem forma ita ſe habet, grauitas adeſt capitis, ſplendida quædã oculis inter multas tenebras ſeſe offerunt, ſuimet æger propinquorúmque ignarus eſt: cúmq; morbus augeſcit, tunc tibię ſoluuntur, atque humi repũt. Nauſea fit atque vomitus pituitæ, biliſve tam atræ quàm flauæ. quando flaua per vomitum reiecta furor enaſcitur: atra verò, melancholia: ac pituita exeunte, morbus comitialis efficitur. omnium quippe morborum talis conuerſio eſt.

DE MORBO COMITIALI, cap. IIII.

VArium ac portentoſum morbi genus eſt epilepſia quæ dicitur à Græcis, Latinè comitialis morbus. terribilis tique in acceſsionibus, & peracutus, & perniciofus: quãdo quidẽ nõnunquã acceſsio vna hominẽ rapuit. At ſi diligen-

ti cura vim morbi ſuſtinet laborans, æ-
gre tamẽ vitam ducit inter fœditates,
ignominias atque dolores. Morbus
autem non facile recedit, ſed ætatibus
melioribus, & pulchriori tempore vi-
get. vexat etiam pueros & adoleſcentes.
interdũ ſecunda fortuna euenit, vt per
ſuccedentem prouectiorẽ ætatem abi-
gatur: quãdo ſimul cũ ætatis flore eua-
neſcit: ſed & tum quoſdam abiens de-
formes efficit, pueros quoque pulchri-
tudinis inuidia perdit: aut manum inu-
tilem reddens, aut faciem torquens, aut
ſenſum aliquẽ prorſus auferens. Quòd
ſi malũ hoc penitus inſederit, atque ra-
dices altius egerit, neque ipſum medi-
cus, neque ætatis mutatio ſubmouent,
ſed cum ægrotante viuit atque commo
ritur. Interdum morbus iſte membra o-
culóſque conuellens ac diſtorquens, do
lores ciet: interdum & mẽtem in furo-
rem adegit. Triſte mediusfidius eſt
ipſius inuaſionis ſpectaculum: turpis &
eius deſinentia cum ſtercore, & lotio &
ſpontina ventris ſolutione. Ipſius quo-
que morbi origo mirabilis, & præter

hominum opinionem est: quippe nonnulli flagitiosis hominibus à luna immitti existimant: cuius rei causa & sacrum morbum hunc nominant. Verum & aliis rationibus id nomen ei fuit impositum: aut ob magnitudinem. omne enim magnum, sacrum dici consueuit: aut quòd non humana ope tolli queat, sed diuina: aut quoniam dæmone correptus esse homo videatur: aut ob hæc simul omnia sacer morbus appellatus est. Quæcunque sane huic tanquã acuto morbo symptomata eueniunt, superius memorauimus. At si diu permanet: neque per intermissiones citra noxam degunt torpentes, abiecti animo, mœsti, hominum aspectum consuetudinémque vitantes: neque ætate procedẽte mitiores fiunt: vigilant, per quietem multis formidolosis imaginibus terrẽtur: cibum sumere fastidiunt, sumptum malè conficiunt: decolores, faciéq; plũbea sunt. ob ingenij sensúsque tarditatem ægre discunt. auditus hebet, aures tinniunt, capiti bombi veluti quidã insonant. Lingua in sermone perplexa est

ita hom
Cum uult
exprimere
magnitud.
nem alicu
ius rei po
nit Sacru
pro magno
ΙΧΤΥΕΣ
ιερoι Sacri
pisces pro
magnis

ac titubat, aut ex vi morbi, aut ob vulnera, quæ tempore exacerbationis accepit. tunc enim ob conuulsionis neruorum motum lingua in ore variis modis torquetur. Rationem quoque vsque eo morbus conturbat ac deiicit, vt prorsus denique infatuentur. Atque horum omnium causa est cum humiditate frigiditas.

DE MELANCHOLIA, cap. V.

Atra bilis in acutis ægritudinibus, si in superioribus apparet, oppido quàm mortifera est: si ad inferiora descendens exiit, non valde vacat discrimine. In tardis autem longísque morbis, si ad aluũ bilis atra decurrit, in tormina iecorísque dolorem finitur: mulieribus verò purgatio vice mensiũ aduenit, si in cæteris abest mortis periculum. At si superius, vt puta stomachum, septúmve transuersum petit, insaniam parit, quam Græci melancholiam nominant. flatum nãque gignit, & ructus

fœtidos piſcium odorem exhalātes: infra vero & flatus cum crepitu tranſmittit: necnon & mentē ſimul alienat. Proinde melancholicos iuxta & flatuoſos medici veteres ſic affectos appellarunt.

Porro quidam reperiuntur, in quibus neque flatus, neque bilis atra colligitur: ſed ira immoderata, & mœror, & ingens animi conſternatio. hos quoque nihilominus melancholicos nuncupamus. Bilem quidem in iſtis redundare iracundia ſignificat: atram vero bilem, iracundiæ vehementia ac feritas. teſtis autē Homerus eſt, vbi inquit, Inter hos autem ſurrexit heros atrides late imperans Agamemnon triſtis, furore autem valde præcordia atra circum oppleta erant: eiúſque oculi igni fulgenti ſimiles erant. Tales euadunt melancholici, cùm ab hoc malo interimuntur. Eſt autem animi angor in vna cogitatione defixus atque inhærens abſque febre. Mihi profecto melancholia maniæ, quę Latinè furor dicitur, initium atq; pars eſſe videtur. ſiquidem furentibus animus modo ad excandeſcentiam, modo

ad voluptatem conuertitur: at melancholici in tristitia & animi angore dũtaxat versantur. Furentes etiam plurimum vitæ sic transeunt desipientes, & fœda atrociáque committẽtes. Melancholici verò non vna tantum insaniæ specie laborant, sed aut venenum ne sibi detur, suspicantur: aut hominum consuetudinem perosi, in solitudinem aufugiunt: aut ad superstitiosam religionẽ conuertũtur, aut lucem hanc vitámque odio prosequuntur. Verum si quid interdum ex animi angore laxamenti habeant, exhilaratio voluptásque plurimis aduenit. hi vero in furorem præcipitãt. Sed quomodo quibúsque sedibus affectis id vitium plerunque contrahitur, subiiciã. Porro si in præcordiis residet, causa circa septum trãsuersum immoratur, bilísque supra infráve melancholicis prorumpit. Si caput etiam per consensum afficitur, & excandescentiæ delirium in risum hilaritatémque per longũm vitæ spacium commutatur: hi verò morbi potius magnitudine, quàm affectus dolore in furorem prolabun-

tur: in vtrisque nimirum ariditas accusanda. Viri sanè & furore & melancholia corripiũtur: rarius autem quàm viri, sed deterius mulieres furiis agitantur. AEtas quæ prope statũ est, & ipse status huic malo subiiciuntur. AEstatis tempus, & autumni hunc morbum procreant, ver autẽ iudicat. Inter notas euidentiores hę sunt, quòd videlicet quieti aut tristes, abiecti torpentésque sunt absque ratione: nulláque de causa melancholia initium sumit. præterea in irã facile incidunt, male sunt animati, vigilant, ex somnis tumultuose excitantur. ingenti quoque pauore trepidant, cùm morbus cremẽtum suscipit: quando & insomnia vera sunt, terribilia atque euidẽtia. quotquot enim à naturali statu valde aliena sunt, ea non protinus huic malo insunt, sed per quietem sese offerunt: cùm in aliquid impetu rapti sunt, postea facile eos pœnitet: mutabiles sunt, turpes, de minimis quibusque soliciti, auari: sed nõ ita multo pòst simplices, prodigi, multa largientes, non virtute animi, sed morbi varietate.

Quòd si malum exasperatur, homines oderunt, ab eísque fugiunt, de inanibus conqueruntur: vitæ maledicentes mortem expetunt. Atque istorũ multis sensus ac mens vsque eo stupore fatuitatéque capiuntur, vt omniũ ignari suíquemet immemores in morem bestiarum vitam degant. corporis quoque habitus in peius labitur: colore fœdo, & ex atro viridíque commixto tinguntur: nisi inferius bilis descendat atque exeat, sed quoquo versum per corpus cum sangui ne diffundatur. multi cibi capaces, nihilominus tamen extenuati sunt. quoniam somnus in eis neque potu, neque cibo membra confirmat, sed vigilia ad exteríus mouet, ac dissipat. proinde & aluus arida est, nihil deiiciens. nonnunquam verò deiicit sicca, rotunda, atro quodam biliosóque circunfusa. vrina pauca redditur, acris, biliosa. multum flatuosi spiritus in præcordiis est. ructus putidi feruntur, graueolentes perinde ac si ex maris lacuna exhalarent. nonnunquam & humidum quoddam acre cum bile reiiciunt. arteriarũ motus fe-

rè parui ſunt, pigri, inualidi, crebri, frigori ſimiles. Fama eſt, ex his quempiam inſanabiliter ſe habētem, cum puellam deperiret, medicis nihil proficientibus ab amore fuiſſe ſanatum. Ego vero ſuſpicor, eum ab initio in puellam exarſiſſe, inde triſtem & languenti animo, quòd ea non potiretur, euaſiſſe, ſuíſque popularibus melancholicum viſum eſſe. at iſte vbi puellæ amatæ ſe coniunxit, mœſtitia receſsit, ira, & animi languor diſcuſſus eſt, gaudiũ triſtitiã deleuit, & mens amore medico prorſum ſanata eſt.

DE FVRORE, cap. VI.

FVroris modi ſpecie permulti ſunt, genere tantum vnus. eſt enim ex toto mentis alienatio diuturna, vacans febri. Etenim ſi febris quandoque coniungitur, id nõ ratione furoris proprie, ſed alio quouis caſu incidit. Quippe & vinum mentem inflammat, & per ebrietatem delirare cogit: præterea quædam eſculenta amentiam pariunt, vt man-

dragora & altercus. sed neutiquam hi inter furentes numerandi sunt. nam repente hæc adueniunt, & celeriter conquiescunt. furor autem stabilis ac permanens est. Furori autem nihil simile delirium habet, quod senectæ calamitas est. Est enim sensus, mentis, rationísque marcor & ignauia ex refrigeratione prouueniens: at furor ex calida siccáque causa exoritur, functionésque tumultuosas præstat. Deliramentum autem à senectute incipiens, nunquam per interualla desinit, simúlque commoritur: furor verò & intermittit, & diligẽti curatione radicitus vellitur. sed intermissio non syncera est, quando per se furor desinit: cùm non congruenter aut medela, aut tẽporis anni clementia curatur. Nonnullos nanque qui penitus soluti morbo videbantur, aut veris tempus, aut error in victu, aut ira casu aliquo prorritata denuo ad furorem reuocauit. Porrò illi hui: vitio facile patent qui natura sunt iracũdi, acriter excandescentes, negotiosi, faciles, hilares, qui iocosis puerilibúsque delectantur. Illi

etiam qui contrario his ſunt ingenio, quicũque videlicet ſtupidi ſunt, triſtes, tardi in diſcendo, in laboribus perſeuerantes, & qui cùm demum quid didicerunt, facile obliuioni tradunt: hi & melancholia promptius capiuntur, qui & antea in furorem procidunt. Verum & in ætatibus quibus calor & ſanguis multus eſt, hi furore exagitantur, vt puberes, iuuenes, & viri. In quibus autem calor ex atra bile accenditur, corporiſque habitus ad ariditatem vergit, his in melancholiam cadere facillimũ eſt. Item victus ratio, multi cibi aſſumptio, ſaturitas immodica, ebrietas, luxuria, veneris appetentia hanc ægritudinem concitant. Nonnunquam & mulieres, niſi mũdetur corpus, furor infeſtat: cũ ipſarum vteri ad virilem congreſſum apti euaſerunt. aliæ verò haud ita facile, ſed admodum acerbè in furorem aguntur.

Cauſæ tales ſunt: vir nimirũ furioſus fit, ſi conſuetus ſanguinis exitus, aut bilis, aut ſudoris, aliqua de cauſa repreſſus eſt. Et quibus furor voluptati eſt, rident, ludunt, ſaltant die noctúque: ira-

ſcuntur palam: nonnunquam coronati incedunt,ac ſi ex aliquo certamine victores redeãt:quibus obuiam fiunt,non ſunt infeſti. ita ſe habet huiuſmodi furoris ſpecies. Alij verò ab ira furentes nõnunquã ſibi veſtes proſciderũt, & ſeruos interfecerũt, & ſibi ipſis manus intulerunt, & obuios quoſque male habuerũt. Species vtique infinitæ ſunt. ingenioſi nãque ac dociles aſtronomiam callent ſine doctore: philoſophiámque poſsident à nemine traditam:poeticam quoque veluti à muſis infuſam norunt. aliquid enim & in morbis emolumenti præbet docilitas. Rudes autẽ atque indocti homines hoc malo circunuenti, grauia pondera ferunt:figulinam exercent aut fabrilem, aut lapides cælant. Præterea & monſtroſa quædam cogitant. timebat enim quiſpiam ne vaſa olearia prociderent : alius non bibebat, ſe laterem eſſe exiſtimans, ne humore diſſolueretur pertimeſcens. Id etiam fama diuulgat: carpẽtarius quidam olim fuit,cùm domi eſſet, prudens operator: ligna bene metiebatur,ſcindebat,com-

planabat, clauis iũgebat aptabátque: in domo extruenda sobrius cum exactoribus operũ versabatur, paciscebatur, pro laboribus iustam mercedem poscebat. porro iste in loco vbi arte sua fungebatur, mente constabat: at si in forũ quandoque discederet, ad balneum aut ad aliud quippiam necessarium, instrumenta deponens, primo suspirabat, deinde egrediẽs humeros cõstringebat: postea cùm è seruorum, fabricæ, locíque illius cõspectu abiisset, tum penitus insaniebat, & furore rapiebatur: quòd si ad eũdem locum celeriter recurrisset, iterum ad se redibat. Hæc erat inter locum illum & viri mentem cognatio. Causa morbi huius in capite præcordiisque continetur: modò vtroq; mẽbro pariter laborare incipiente, modò alterũ altero inuicem lædente. Verum præcipua furoris & melancholiæ sedes viscera sunt: quemadmodum caput & sensus in phreniticis plerunque laborant. in quibus vis sensoria oblæsa est, & quæ non adsunt, tanquam iam præsentia conspiciunt: & aliis non conspicua, ipsorũ sese

oculis repręsentant. At furentes tantũmodo vident quæ videre oportet: ſed de illis non ſentiunt, vt ſentiendum eſt. Itaque ſi magnũ eſt malum, promptiore ingenio ſunt: ſenſibus acutiores fiunt, ſuſpicioſi ſunt, iracundi nulla de cauſa, mœrentes præter rationem, cum in ſeuerum & tetricum furòr vertitur: cum verò ad animi hilaritatem inclinat, læti & alacres fiunt. prius dicti ſine lædente cauſa vigilant. vtriſque viſio deprauata eſt. capitis dolor, aut ſaltem grauitas comitatur. auditu prompti ſunt, mente tardiſsimi, in quibuſdam ſanè peculiariter ſonant aures, & bombis adeo perſtrepunt, vt tubarũ fiſtularúmque voces audire ſeſe exiſtiment: idque fit, cùm morbus crementum accepit. multo vento inflantur, anxij ſunt, in ſumẽdo cibo voraces atque auidi, vigilant enim, & vigilia famem ſuſcitat. verum neque, vt ægri ſolent, emaciantur: ſed magis peculiaris melancholicis corpulentia eſt: item pallore quodam ſuffunduntur. ſi quod autẽ viſcerũ phlegmone inuaſerit, tunc appetentia nutricatióve hebetatur:

tatur:oculi caui fiunt,non conniuentes: ob quos cœruleæ atræq; imagines sese obiiciunt, si ad melancholiam affectus vergit:sed rubicundiora & punicea visa sunt,si ad furorem inclinat.plerisque etiam tanquam fulgurans ignis apparet,pauórque eos veluti instantis fulminis occupat. nonnullis vero & rubent oculi, & sanguine suffusi sunt. In summo ægritudinis impetu variis secũdum quietem visis perturbãtur, immoderatéque venerem concupiscunt:neque eos etiam in publico ventrẽ exonerare pudet. ad mutua & familiaria colloquia pigri sunt: cõmonefacti & increpiti ad iram excitantur, atque furore penitus insaniunt. Exinde alius alio modo furit, quidam immensum spacium decurrunt:& quo peruenturi sint,nescientes, eodem vnde discesserant, cursu feruntur: alij per longum iter eos quibus forte occurrerint,comitantur. Item nonnulli vociferãtur,latrocinium, aut vim illatam querentes: alij ab hominum cõspectu in solitudines fugiunt,secúmque tantummodo versantur.Cùm verò

iam inclinatus est morb⁹, stupidi, quieti, mœstique sunt: in notitiã enim morbi venientes, sua calamitate miseriáque tristantur. Alia reperitur furoris species, qua laborantes propria mẽbra dilacerant pia cogitatione. Diis suis tanquam id postulantibus gratificantes. Id furoris genus à persuasione quadã dũtaxat proficiscitúr. in cęteris hi tẽperantes modestique sunt. excitantur autem tibiæ cantu, alióve animi oblectamento, aut temulentia, aut præsentium hortatu. Deorum afflatu hic furor prouenit: qui cum remittitur, hilares sunt & curis vacui, tanquam diis initiati. præterea decolores & macie affecti sunt, diúque ex vulnerum doloribus infirmum eorum corpus est.

DE NERVORVM RE-solutione, cap. VII.

APoplexia, paraplegia, paresis, paralysis, omnia genere eadem sunt. aut enim motionis, aut tactus, aut vtriusque defectus est: interdum & mẽtis, in-

terdum & reliquorũ ſenſuum. Sed apoplexia totius quidem corporis & ſenſus, & mentis, & motionis reſolutio eſt. proinde apoplexiam fortẽ ſoluere nulla facultas poteſt: debilem verò tollere non facile eſt. Paraplegia eſt tactus motúſque remiſsio, ſed in membro vno, vt puta manu cruréve: paralyſis autẽ motus tantũ ferè eſt, actionisq́ue defectio. Quòd ſi nonnunquam ſolus tactus deficiat (raro autem id euenit) potius anęſthesia, id eſt ſenſus abolitio, quàm pareſis, id eſt defectio, nominatur. At ſi Hippocrates apoplectõ, id eſt attonitũ, crus ſecundum rectum dicat, illud tanquam mortuo ſimile, inutile & inſanabile vult ſignificare. quod enim in toto corpore eſt vehemens apoplexia, illud in crure paraplegiam vocat. Vrinæ autem in veſica aut ſuppreſsio, aut retinẽdi impotẽtia, pareſis propriè eſt. Palpebrarum verò & malarũ, muſculorúmq; in maxillis, & genę in alterutrã partem diductio, ſi per conuulſionẽ torqueantur, canina cõuulſio nominatur. Genuũ reſolutionem, ſenſúſque per aliquãtum

temporis ſtuporem,& exanimationem, & caſum lipothymiam,id eſt animę deliquium, vocitamus.Verũ nonnunquam membra ſingulatim reſoluuntur:ſupercilium,exempli gratia,ſolum,aut digitus,aut maiora etiam,vt manus crúſve: nonnunquam ſimul plura:& aliàs dextra tantùm,aliàs ſiniſtra,aut vnum poſt aliud omnia reſoluuntur exquiſite, aut debiliter. neque tantum quæ diſtantia ſunt, & quæ eodem cenſentur nomine coniugatáque ſunt,vt oculi,manus, crura:verum etiam cõiuncta, cognatáque, vt nares vſq; ad medium, & lingua vſque ad fines, qui in ipſa media poſiti ſunt:vna tonſilla,& iſthmus,ipſáque gula dimidia reſoluitur. Ego ſanè ſtomachum etiam, & inteſtina, & veſicã, oblongúmque inteſtinum vſque ad principium, id eſt anum, idem vitium pati exiſtimo. Sed interiora membra reſoluta latent,obſcuráque ſunt:imperfectę verò ſunt ac dimidiatæ eorum functiones : proinde mihi & membra dimidia pati vidẽtur in duas partes à morbo diducta. Hæc res nimirũ documento eſt,

quo dextræ partis facultas & natura à ſiniſtræ partis natura & facultate differat. Quippe aſsidens cauſa æqualis eſt, & vtriq; cõmunes morbi occaſiones, ſiue frigiditas ſit, ſiue cruditas. ſed vtraq; haud æque pati idonea eſt. Natura verò æque valens eſt, vbi ſubiecta ſunt æquè valentia: idem autem inæqualibus ineſſe nullo modo poteſt. Igitur ſi infra caput aliquod principium affectum ſit, qualis medullæ dorſi mẽbrana eſt, quæ nominis eiuſdẽ ſunt & contigua, dextra in dextris, & in ſiniſtris lęua reſoluuntur. Verum ſi caput primo in dextra patiatur, ſiniſtra: ſi in lęua, dextra neruorũ reſolutione laborant. Hoc ideo euenit, quòd neruorum initia permutata ſunt. neque enim dextri nerui in dextras partes ſecundum rectum vſque ad extremum progrediuntur: ſed ab initio enati protinus ad oppoſitos tranſeunt, ſe inuicem in figuram huius literæ X, quam Græci chiaſmon vocant, permutantes. Vtque ſemel dicã, ſiue omne ſimul corpus reſolutionem neruorum patiatur, ſiue aliqua membra, ſiue ab alterutra,

siue ab vtraque parte, nerui de capite fluentes alia ratione patiuntur. Nam sensu quidē, vt paucis dicam, hi priuantur, non admodum autem facile ex se motum amittunt. Quòd si per communionem cum his qui mouentur, aliquid vitij cōtraxerint, paulum & ipsi motus perdiderint. Nam & per se ipsi motum tametsi minorem naturaliter posſidēt. Nerui enim à musculis ad musculos transeuntes motionis principatum obtinent, & his qui à capite manant, impertiunt. Nerui enim capitis ab illis plurimum motus participant: tamen ex se quoque licet minorē, vim mouendi habēt. Atque hi nimirum in motu noxam magis patiūtur. Raró autem vsu venit, vt per se iacturam sensus faciant: neque tunc ex toto eam facere videntur. At si qua copula neruorum ab osse quopiam enatorum, & ad ossa pertinētium, soluta aut rupta sit, tum membra proprio situ non continentur, luxantur, locóque dimouentur: non tamen sensu priuantur. Hæ sunt autem paraplegiæ species. quandoque enim membra resoluta in

longum porriguntur: neque, quando extrema longiſsima apparent, iterum poſſunt recuruari. nonnunquam in orbem flectuntur, neque in longum extenduntur: ſi quis autem ea, ceu ligna adaptans & poliens, violenter protrahere nititur, breuiora ea ſeipſis inueniet. Vtrunque id vitium & in oculis pupilla ſuſtinet. aut enim in amplitudinem magnam diffunditur: idque platycorien, id eſt pupillæ amplificationem, appellamus: aut hæc eadem in anguſtum contrahitur: idque phthiſis, aut etiam mydriaſis à nobis dicitur. Veſica etiam in ſuis obeundis muneribus deprauatur, & pareſin quam vocāt, patitur. aut enim per extenſionem reſoluitur, cùm retinendi impotens lotium effundit: aut in ſe ipſam conuoluitur, cùm vrinæ plena reddere nihil poteſt. Morbi huius, pareſis videlicet, cauſæ pręgredientes ſex numerantur, vulnus, percuſsio, refrigeratio, cruditas, venus, vinolentia. Cæterum & animi immodicæ perturbationes, vt repente incuſsi pauores, timores, animi conſternatio, & mœror: præterea

& in pueris terrores: interdũ inopinatum atque ingens gaudium, item risus vsque ad mortem implacabilis neruos resoluere consueuerũt. Hæc vtiq; morbi prima initia sunt sed vltima atque potissima causa est ingenitæ caliditatis refrigeratio, quando ab humiditate aut siccitate iniuriam patitur. ab hac verò magis quàm ab illa sanatu difficilis læsio est: necnon & à vulnere, neruíq; intercisione malũ insanabile prouenit.

Quantum ad ætates attinet, senes & ipsi curationem vix recipiunt: pueri facile ad sanitatẽ redeunt. Inter anni tẽpora hyems hanc ægritudinem gignit præcipuè, secũdò ver, tertiò autumnus, æstas omniũ minime. Habitus corporis pingues natura, humidi, desides, belluini, hoc vitio facile corripiuntur. Affectus hi iam perfecti talibus signis deprehenduntur, immobilitate, sensu sopito, qui neque calidum, neque frigidum, neque vellicantes, aut scalpẽtes, aut aliter contingentes percipiat. Raro euenit, vt istis extremitates doleant: verum sanitati recuperãdę indolentia non le-

uiter prodeſt. Porrò morbus hic repente inuadere ſolet. nonnunquam tamen etiam prælonga habet initia, grauitatem, motum difficilem, torporē, frigoris ſenſum, aliàs caloris exceſſum, ſomnos breues, cogitationes ſiue apparitiones vehementiores, atque tunc ſubito reſoluti ſunt. Nempe in canino vocato ſpaſmo, id eſt neruorum conuulſione, omnes faciei partes conuelli, non magnopere vſitatum eſt. Sed ad dextras partes læuæ, ad læuas dextræ feruntur: quando buccę atque os huc aut illuc, tanquā ex ſede propria diſcedente maxilla longius detorquentur. Etenim quibuſdam nonnūquam articulus luxatus eſt, cùm valde hiantibus maxilla ad inferiora delapſa fuit. in læſa mala oculi inuerſio & ſtraboſitas (vt ita dicā) fit: in palpebra inferiore palpitatio: palpitat & ſuperior aliàs quidem cum oculo, aliàs verò ſola. Contenduntur & labia ſeorſum alterutrum: nonnunquam verò & ambo collapſa balbutiunt: quibuſdam & exactè occluduntur, poſtea repente ac l te dehiſcunt, & ſolitum ſputum cum ſtre-

pitu eiiciunt. conuellitur & lingua: siquidē & ipsa musculus est & nerui: quādo ad palatum secundum latitudinem tota cohærens subitò sese remouit, & concussionis sonum reddidit. conuellitur & columella: acsi os quæ interius sunt in vnum cogat, inopinatus sonus redditur: si vero dehiscat, columellam intueberis nonnunquam palato secundum latitudinem adhærentem: nonnūquam violentia quadam in longū productam, ac descendentem, fistulæ persimilem: quandoquidem & ipsa sonum edit. Porrò caninæ conuulsiones decipiunt, quippe integrę ac sanæ partes ægrotare spectantibus videntur. Nam in omnem partem tentione, colore, oculi amplitudine, sanæ partes lęsionem pati existimantur. Deprehenduntur verò & ridēdo & loquēdo, & cōniuēdo. siquidē læsæ partes omnes cum violētia & strepitu quodam trahuntur: labium risu caret: inter loquendum non mouetur: palpebra non volubilis, oculus intentus ac rigens est: sensus tangendi nihil percipit. At sana membra loquuntur, conni-

uent,ſentiunt,rident.

DE PHTHISI, cap. VIII.

SI ab externa cauſa abſceſſu in pulmonib⁹ facto, aut à lõginqua tuſsi aut à ſanguinis reiectione & puris extuſsiãt, pye & phthiſis nominatur. Si pectus autem coſtáve ſuppurauerit, materiáque per pulmones traducatur, id genus homines empyi Græcè vocantur, purulenti à Latinis dici poſſent. Quòd ſi & ab his pulmo exulceretur à præterlapſo pure corroſus, hoc vitiũ non vlterius empyema, id eſt purulentiam, ſed phthoen, id eſt corruptiõnẽ appellato. Simul autem adeſt & ignis aſsiduus, qui nũquam intermittere videatur, interdiu latens ſudore atq; corporis frigore. Hæc enim propria phthoen ſequuntur, quòd videlicet caliditas excitatur, & in noctẽ emicat, interdiu rurſum in viſceribus delitеſcit. patet autem iſtorũ angor, & imbecillitas, & colliquatio. Nam ſi per dẽ corpus ignem euaderet, cur non fieret tũc homo carnoſior, & robuſtior, & mor

bi tolerantior? vt enim recessit, grauia magis intenduntur: arteriarum motiones paruæ & imbecillæ fiunt: vigilant, color languet: & alia omnia patiuntur, quotquot febricitantes comitari solẽt. At species humorũ prope infinitæ sunt, liuidorum, atrorum, purorum ac syncerorum, aut pallido albóque, aut albo & viridi mixtorum, latorum, rotundorum, durorum, glutinosorum, aut rarorum diffluentium, aut odore carẽtium, aut fœdè olentium. Omnes autem hæ puris formæ ac species sunt. Quicũque verò aut igne, aut aqua humiditates explorant ac notãt, hi haud ita multum phthoen mihi dignoscere vidẽtur. Nãque visio quolibet alio sensu certior est, non modo his quæ reiiciuntur, intuendis, sed etiam ægrotantis specie consideranda. Siquis enim vel plebeius hominem viderit pallentem, imbecillum, tussientem, macie confectum, hunc vera phthoe laborare pronũciat. Quinetiam quibuscunque quidem vlceratus pulmo non fuerit, nihilominus tamen diuturnis febribus consumpti sunt, sæpiúsq;

duriter, & absque effectu vllo tussien-tes nihil reiiciunt, hos quoque phthisi-cos haud ita multùm impropriè nomi-narunt. Simul verò & his adest pectoris grauitas: pulmo enim infirmus est: an-gor, intolerantia, cibi fastidiũ, vesperti-na extremorum frigiditas, & matutina caliditas: sudor vsque ad pectus calidi-tate molestior: per tussim varia, qualia memorauimus, extruduntur, vox rau-cescit, ceruix nonnihil tortuosa est, gra-cilis, nõ versatilis, sed veluti rigens at-que intenta: digiti tenues, sed articuli crassi sunt: ossium duntaxat species re-mansit. siquidem & carnes extabescunt. vngues adunci fiunt: digitorum ventres rugosi & lati. nam præ macie neque fa-sciam ambientem, neque rotunditatem obtinẽt. quam ob rem & vngues adun-ci sunt. ea est enim ipsorum requies & fulcimen, quæ ipsorũ extremitates re-plet: quoniam & ipsi laborem sustinent, vtpote qui solida membra sunt. Item na-res iisdem acuminatæ, graciles: malæ extãtes & rubidæ: oculi caui, lucidi, mi-cantes: tumida, excarnis, pallida, seu li-

uida facies eſt. buccarum tenuia dentibus inhærent: ridentibus aſsimulantur: in omnibus denique cadaueris ſpeciem referunt. Hunc in modum & cætera ſeſe habent. tenues enim & carnibus priuati ſunt: brachiorum muſculi non apparent: mammarum neque veſtigia extant: ſolæ autem papillæ cernuntur. coſtas non ſolum dinumerare perſpicuè licet, verum etiam vbi deſinant, intueri facile eſt. neque enim cum vertebris factæ articulationes occultantur. patent etiam in os pectorale coſtarum inſertiones: quarum interſtitia inania & caua ſunt, rhombi figuram ſecundum oſſium circũductũ oſtẽdentia. præcordia vacua ad ſuperiora cõuulſa ſunt. abdomen & ilia ſpinæ dorſi cohæreſcunt. artus cõſpicui, prominẽtes, & macri ſunt: perinde ſe habẽt & tibia, & coxendix, & brachiũ, at ſpina vertebris ſuperextat, à priori parte caua, vtriſque muſculis per tabem diſsipatis. ſcoptula operta tota ſeſe conſpectui offerunt, atque auium alas imitãtur. Huiuſmodi ægrotis ſi aluus perturbetur, actum eſt: ſin ad ſani-

tatem vergant, perniciosis contraria signis adueniũt. Porrò senes in hoc malum frequenter non incidunt, sed minime euadunt. Iuuenes autem vsque ad florentem cõsistentémque ætatem post sanguinis reiectionem in phthisin prolabuntur: inde sanescunt quidẽ, sed non facile. Pueri assiduc tussi vsq; ad phthisin nonnunquam diuexati facile ad sanitatem redeunt. Habitus verò in id vitium proni sunt graciles delicatíque, sectilibus tabulis similes, alarum instar habentes, prominenti gutture, albidi, rariori pectore. Regiones autem frigidæ atque humidæ huiusce affectus germanæ sunt.

DE PVRVLENTIS, cap. IX.

QVibus hominibus in cauis locis è regione pectoris, aut inferius sub transuerso septo puris abscessus fiunt, si per os id eiiciunt, empyi hoc est purulenti vocitantur: si per aluum pus deiicitur, apostematiæ Græco vocabulo di-

cuntur. Ac ſi in pectore quidem, cùm eſt
vlceratũ, in pulmone verò, cùm phthoe
laborat, aut in ſublinente coſtas mem-
brana circa latus, aut os pectoris, quod
Græci ſternon vocant: aut inferius, vbi
pulmo cum ſpina dorſi committitur co
hæreſcítque, aut ſi quo alio pectoris lo-
co vitium ſit, omnibus ad pus excernē-
dum via per pulmonem munita eſt. Sub
interſepto verò in viſceribus, iecore,
liene, renibus per veſicã: in mulieribus
etiam per vterũ tranſitus datur. Nempe
cuidã ego aliquando abſceſſum laxio-
ris inteſtini dextra in parte prope iecur
diſſecui: multúmque inde puris effuſum
eſt: multũ quoque per renes & veſicam
ad plures dies emanauit: vnde & ſanita-
tem homo adeptus eſt. Cauſæ verò cõ
munes omnium hæ ſunt, plaga, crudi-
tas, frigus, & id genꝰ alia. Porrò & qui-
buſdam in pectore diuturna tuſsis incũ-
bens, & lateris inflammatio, & vomica
pulmonis, & fluxio longinqua, necnon
& acuti morbi in aliquod iſtorum de-
cubitus, purulentiæ originem præbent.
At humor aliàs iners imbecillúſque

alij

alij inhæret, aliàs acris & mordax, & ad morté vſque putrefaciens. Nam & ſpecies infinitæ ſunt, quas ſuo loco poſtea memorabimus. Sed magnum profectò miraculum eſt, quomodo id fiat, vt ab exili tenuiq; membrana nihil craſſitudinis habente, membrana inquam coſtas interius obtegente, tanta copia puris effundatur. multum enim colligi in multis deprehenſum eſt. Huius rei cauſa eſt inflammatio ex ſanguinis multitudine oriens, ob quam mébrana craſſeſcit. verùm ex multo ſanguine multum in medio pus contrahitur. id ſi ad interiora ſubeat, coſtarum oſſa ſuam propriam ſedem obtinent, ſed phthiſis altera ſpecies ſuperius à nobis memorata ſecundum naturam eueniet: ſin ad exteriora procurrat, oſſa diſiunguntur. in aliquod enim inter coſtas medium ſpatium ipſius abſceſſus acies exeritur: quando in hanc atque in illam partem coſtarum oſſa pelluntur. Notarũ autem quædam omnium cõmunes, quædam ſingulorũ affectuum propriæ ſunt: grauitas potius quàm dolor, commune

ſignum eſt. Pulmo enim dolorem non percipit. febres obſcuræ, horrores veſpertini, ſudores in remiſsione, vigilia, tumores in extremis pedib⁹, manuúmque digitis ſubinde conſiſtentes, atque inſurgentes: inquies, cibi abominatio, totius corporis macies. Quòd ſi & in lõgum mutatio producitur, habitus phthiſicus redditur. neque enim vltra in officio natura perſeuerat: quoniam concoctio non fit, qualis antea. inde caro conſumitur: color qualis belluæ, efficitur. Spiratio cunctis quidem mala, ſed illis peior, quibus ad ſuperiorẽ ventrem morbus aſcendit. quinetiã tuſsis ab initio tantiſper vexat, donec inflammatio quæ vrget, perſeuerat. quando & dolores, & horrores augentur: & caliditas, & vigilia, & ſpiritus difficultas adhuc magis increſcunt. Venarum motus parui, torpentes, imbecilli fiunt: mens delirat, pectus diſtenditur. Verum enimuerò ſi ad ſuppurationem inflammatio veniat, omnia maxima fiunt: ſed reiectio parua eſt cum maiore tuſsi, & ex violento abſceſſu. in primis pituita fertur bile

infecta, ad nigritiem vergens, tanquam admixta fuligine, adhuc tamen cruenta ac pinguis pituita est. Quòd si proximè rumpenda inflãmatio est, quę reiiciuntur speciem carnis habent, crassioráque sunt. At si iam rupta sit, strangulatus discrimen impendet, si multum subitaneúmque pus emanauit: si pedetentim verò emittatur, exactè sanitas aduenit. Porrò si ad inferiora pus transire velit, partes quidem superiores, vbi erat abscessus, acutus dolor occupat: aluus verò humida est, primùm aquosa cum pituitosis deiiciens, deinde cruenta quædam circũfluentia: rursúmque carnosa, cùm iam effractus abscessus est. Hæc pus sequitur aut per aluum, aut per vrinæ vias elabens. Sed materiæ ad renes & vesicam trãsmutationes meliores omnibus sunt. At si pus infra supráve feratur, eius color varius est, pallidus, aut albus, aut cinereus, aut liuid9, aut ater. pus item aut olidum est, aut odore vacans: crassissimum, aut mediocris corpulentiæ: aut læue æquale, aut asperum inæquale. Et frusta caruncularum simi-

lia in eo fluitātia rotūda, aut lata sunt, quæ facile abluātur, aut tenacia. Vtque in summa de pure dictū sit, quæcunque alba feruntur, concocta, inodora, leuia, rotūda, & celerius extussiuntur, aut per aluum deturbantur, hæc tuta & salutaria sunt: quæcunque autem perpallida, biliosa, & inæqualia sunt, ea praua esse scito: sed multo his peiora, liuida & atra. putredinem enim & exedentia vlcera significant. Ad hæc & habitum simul animaduertere conuenit, & quæ morbum comitantur. nam si excretionem bene tolerat, febre vacat, recte cōcoquit, bene coloratus est, bene ad cibos se habet, si facile extussit, si arteriarum motus bonus est, si vires firmæ, ægrotus perniciem euadit. At si febris superueniat, omniáque in deterius conuertantur, de salute desperatū est. Præterea & loci abscessibus occupati simul noscendi sunt: quibuscunq; enim in osse pectoris, quod sternon vocāt, empyema, id est purulentia fit, tarde abscedit. nudæ enim, & excarnes, & cartilagineæ partes illæ sunt: eiusmodi verò non fa-

cile phlegmones redundantiam suscipiunt, & absque suppuratione multum temporis permanent siquidem res frigida cartilagines sunt:sed earum plegmonæ minime nocent. Ipsius verò habitus colliquationes prauæ sunt, breui enim tempore suppurant. Lienis, iecur, & pulmo,& interseptũ celerius quidem pus ducunt, sed periculosa & mortifera sunt.

DE PVLMONIS ABscessibus, cap. X.

QVicunque pulmonia laborant,si pituita sit, nisi diffundatur, superstites erunt.hi verò morbi primum impetum euadentes purulenti fiunt.Futuri quidé, aut iam perfecti abscessus indicia in capite de Purulentis exposuimus. Cùm perfectus iam abscessus est, non vi ac laboribus ad eum rũpendum reiiciendúmque,quemadmodum in aliis corporibus vsu venit,opus est:sed facile per superiora excernitur: cũ magis in raritatibus,quàm in corporis habitu

distentio fiat. Rarus enim ac foraminulentus pulmo est, spõgiæ similis, humorem haud moleste ferés: qui aliam post aliam inanitaté eo vsque donec ad asperam arteriam deueniat, permutare solet. Circuitus auté humori faciles sunt, quandoquidem flexile atque lubricum pus est. Respiratio etiam sursum spirit' i efflat. Sæpius autem mortem effugiunt, nisi aliquando qu spiam subitanea ac multi humidi attractione stanguletur: quod arteria puris mult tudine obstructa aerem non recipiat. Horum nonnulli progressu temporis moriũtur, quemadmodum phthisici aut purulenti extingui solent. Sputa verò candida sunt, spumantia, cum saliua permixta, aliàs cineracea, aut subnigricantia. Et bronchia, id est asperæ arteriæ circuli, nonnunquam expuuntur ob vlceris varietatem, si altè abscessus penetrat: quando & fragmenta visceris expelluntur. Raucescunt, breue spirant, grauem vocem edunt: ipsorum pectora latescunt, & latioribus humiditatis causa indigent: oculorum nigræ partes fulgent, albę ve-

rò albiſsimæ fiunt, ac pingues:malæ ru bēt,venæ in facie elatæ ac tumidę ſunt. Mirum eſt autem in his, quòd tenor quàm pro corpulentia maior eſt,animi verò alacritas & conſtantia tenore potentior.

DE ASTHMATE, ſiue anhelitu, cap. XI.

SI à curſu,exercitationibus, & quolibet negocio ſpiritus ægre redditur, aſthma Græcè, anhelitus Latinè vocatur. Morbus quoque ille, quem Græci orthopnœan dicunt,& ipſe aſthma nominatur. in acceſsionibus enim & ipſi anhelant. Orthopnœan verò appellant, quoniam erecto duntaxat corpore facile ſpiritum ducunt.decumbētes enim ſtrangulantur.propter extentionem igitur quæ in ſpirando adhibetur,affectui nomen orthopnœa,id eſt recta ſpiratio, inditum eſt. Erectus enim homo ad reſpirandū extenditur.at ſi ſupinus decubuērit,ſtrāgulationis inſtat periculum. Afficitur autē pulmo, ſimul etiam quæ

ſpirationi conducũt, afficiuntur, interſeptum & pectus. At ſi cor vitiatum ſit, nunquam diutius vita produci poterit. hoc enim loco ſpirãdi viuendíque initium ſitum eſt. Cauſa eſt frigiditas ſpiritus, atque humiditas: materia verò, craſsi interiúſque abditi humores. Huic vitio mulieres opportunæ ſunt magis quàm viri: quandoquidem & humidæ & frigidæ ſunt. Pueri facilius q̃ hæ liberantur. nam ipſorum natura in incremento eſt, quæ valentiſsime calefacere poteſt. Viri tametſi nõ facile hoc morbo capiuntur, citius tamen capti pereunt. Differtur autẽ interitus quibuſcunque opere cõficiendo, aut lanis elaborandis pulmo incaleſcit, & accenditur: quemadmodum calcis opificibus, aut ærariis, aut ferrariis fabris, aut ignis in balneis excitatoribus. Morbi verò incipientis notæ huiuſmodi ſunt, grauitas pectoris, tarditas ad opus ſolitũ, & ad aliud quodlibet gerendũ: in curſu, aut ĩ accliui itinere difficilis & ægra ſpiratio: rauceſcunt, ac tuſsiunt: flatus in præcordiis, atque eructationes præter

rationem excitantur: vigilant, noctu parum, & obscure incalescunt: nares acutas, & ad spirationem paratas habent. Si malum in peius ruat, malæ rubent, oculi prominent, veluti in his qui strangulantur: stertunt, dũ vigilant multo magis, cùm dormiunt: humida, obscura, sonóque carens vox est: multum & frigidum aerem cupiunt: sub diuo ambulãt. quælibet enim domus ipsis ad trahendum spiritum parua & angusta est. Erecti spirant, tanquam omni aere attracto potiri cupientes. præ aeris autem cupiditate & os aperiunt, patefaciúntq;, tãquam eo ampliore indigentes. Ipsorum facies præter malas, quæ rubent, pallida est: sudor circa frõtẽ & iugula emanat: assidua & aspera tussis infestat: reiiciuntur pauca, tenuia, frigida, veluti quædã spumę efflorescẽtia: inflante spiritu collum intumescit, pręcordia reuulsa sunt: arteriarum pulsatus parui, crebri, atque depressi: crura exilia. Quòd si hæc vlterius crementum acceperint, instar comitialis morbi nõnunquã hominem strangulant. At si vertantur in melius,

tuſsis longior,& rarior fiet:plura excernentur ſanioſa ſputa,& humidiora:multa per ventrem aquea exturbabuntur: vrina copioſa ſcaturiet, licet nondum quicquam in ea ſubſidat: vox ſonãtior, clariórque reddetur:ſomni longiores, quantum ſatis fuerit, efficientur: præcordia remittentur:dolor interdum ad ſcapulas in remiſsione tranſiuit: anhelitus rarus,lenis, ſed cum vocis aſperitate fit.Ita ſanè mortem effugiunt: ſed in morbi ceſſationibus,licet ipſi nõ decumbentes obambulent, ſecum tamen morbi ſigna circunferunt.

DE PVLMONARIIS, cap. XII.

ANhelitus ſpecies pulmonarium eſt, quod Græci pneumôdes vocant: & à pulmone vitium, quemadmodum & anhelit⁹,oritur.Quæ inſunt enim,vtrique communia ſunt, & exigua differentia eſt.nam ſpirandi anguſtia, & tuſsis, & vigilia,& caliditas vtrunque vitium comitantur.item in cibos odium,& to-

tius corporis extenuatio. Id enim malũ cùm fœdum ſit, producitur: neque tamẽ anni ſpacium excedit. Nam ſi autumni tempore ægrotare quis incœperit, vere aut æſtate futura vitam finiet: ſin hyeme, ſequenti autũno moriturus eſt. Interdum & ſenes in hanc labẽ facile incidũt, & exterriti. Ea correptis leui momento ad perniciem opus eſt. omnes ſimillimè ſpiratione priuantur: arteriarum motus parui, crebri, infirmi ſunt. ſed hæc & in anhelitu reperiuntur. Priuatim verò hi tuſsiunt, tãquam aliquid expulſuri, cùm tamen irritus eorum labor ſit, nihil enim reiiciunt. verũ ſi quid ex pulmone vi extruditur, illud exiguũ, album, rotundum, grandinoſumque eſt. Pectus in his latius vtique eſt, non obtortum, non vlceratum. Tametſi autem pulmo non ſuppuret, humorum tamen veluti concretorum plenus eſt. Temporis intercapedines inter huiuſce morbi acceſsiones lõgiores ſunt. Nonnulli ex his celerius ſuffocati ſunt, q̃ aliquid deterius omne corpus inuaſerit: nõnullis vero in hydropẽ circa ilia, aut in eum

qui anaſarca dicitur, morbus iſte muta tur ac deſinit.

DE IECORE, cap. XIII.

IEcur lieni in generationẽ æquilibre eſt. dextrã enim læuámque partẽ hæc viſcera occupant, naturaliter paria numero, ſed facultate tam in ſanitate q̃ in morbis imparia. In ſanitate quidẽ, quoniam principatum alimenti iecur obtinet. ſi quidem venarum radicatio iecur eſt. Quinetiam in morbis ad ſanitatem conſequendam multò quàm mors valentiorem cauſam habet. Igitur quanto ad ſanitatem iecur melius eſt, tanto & deterius à morbis afficitur. Etenim celerius & violẽtius inflãmatur: & frequẽtius pernicioſiúſque abſceſſum patitur. At duro tumore qui ſcirrhus Gręce nũcupatur, affectũ velocius, atque dolentius q̃ lienis, interficit. Quæ ad inflammationẽ attinẽt, in libro de Acutis morbis propoſui. Quòd ſi in pus conuertitur, dolor acutus ad iugulũ vſq; , aut & ad ſummũ humerũ pertinet. Nam præ

onere interseptũ, vnde iecur suspensum est, detrahit: interseptũ verò membranam costis substratã degrauat: ipsum enim illa consequitur: quæ planè ad iugulũ vsque & ad summũ humerum extenta est, atque hæc omnia simul ad inferiora detrahuntur. Ignis acer cũ horroribus in suppuratione exoritur. tussis arida nõ admodum crebra diuexat: colore herbaceo ægri tingũtur: si largius colorentur, in auriginem incidunt, in albidum vergentes: somni haud ita visis imaginibúsque vacãt. Prudẽtes verò cùm sint in omnibus, in aliquo tamẽ ad tempus oblato repente delirant, ad séque protinus reuertuntur. Tumor sub mãmis, aut sub costis oritur: multi autẽ membranæ peritonæi tumorẽ esse falso crediderũt. Verũ si tumor sub spuriis costis fiat, cùm premitur, dolor excitatur: iecur intumescit. humiditate nanq; refertum est. At si non sub osse remaneant, inflatur membranæ signum. Et ipsius quidem circunscriptio & fines patent: post enim fibrarum circunductum in vacuum abdomen comprimẽs

manus descendit ac subsidet. Peritonæi verò interminata duritia est: & extremitatis processus nequaquã cernitur. Porrò si ad interiora subit abscessus, longè medico natura præstat. aut enim ad intestina, aut ad vesicam pus cõuertet. verum multo innocentior est in vesicam via. At si extra feratur abscessus, ipsum non secare vtique malũ est. nam si prætermittatur incisio, à pure iecur eroditur, nulláque mortis dilatio est. Si secare autem malis, profluuij sanguinis periculum instat, statímque hominẽ perdi contingit. nam sanguinis è iecore profusio coerceri nullo modo potest. Igitur si aliquando necessario ad sectionem venire cogeris, vstorium ferramentum candens perspicuúmque ab igne accipito, & vsque ad puris locum intrudito. idẽ enim tibi & secat & cõburit. Quòd si homo periculum euadit, tum pus album effluet, concoctum, læue, olidum, quoniam crassum est. istis febres & acerba remittunt, omniáque facile mulcebuntur. Verum si in intestinũ pus effunditur, ex aluo primum

aquea feruntur, poſtea humori in quo ſint lotæ carnes, ſimila: item qualia in torminibus, vbi vlcerata inteſtina ſunt, exire ſolent. interdum cruentum virus, interdum cõcretus ſanguis effunditur. fertur & bilis flaua, ſyncera aut porracea, & poſtrema interitum afferens, nigra bilis. Si non ſuppurat vlcus, & mali odoris quædam veluti putredinem venter expellit, crudum alimẽtum præterfluit ob ventriculi inteſtinorúmque intemperiem. neque enim bene ſe habẽs iecur iterum ea concoquit. poſtea ignis acer ſuboritur, omniáque in malũ prolabũtur. carnes colliquatione tabeſcũt, motus arteriarũ parui ſunt, & ægra ſpiratio. vbi haud ita multo pòſt vitæ finis imponitur. Cæterum quibuſdam difficultas quidem inteſtinorum vlcúſque ſanata ſunt, morbus tamen in aquã intercutem deſiit. Quòd ſi omnia remittantur, pus album ſit, læue, æquale, inodorum, venter deiiciat, & cibaria concoquat, homo in bona ſpe eſt. Optimũ verò eſt per lotiũ criſin fieri. hac enim ſecurior eſt, minúſque maleficus puris

transitus. Verum si à phlegmone iecur nō suppurat, nemini dubium fuerit, tumorem durum subsidētem in scirrhum mutari ac stabiliri: quando continuus dolor non infestat: cúmque adest, obtusus inérsque sentitur: rara verò & caliditas: à cibis alienatio, ab amaris delectatio, à dulcibus contristatio: horrore afficiuntur: subalbicāt, virent: lumbi ac pedes tument: facies corrugatur: venter squallet: deiectiones crebrę fiunt. malorum autē colophon aqua intercus. Post aquam intercutē, si multa vrina & crassa feratur, multúmque in ea limosi subsideat, & cum impetu erumpat, humorē illum intercutaneum effluere posse sperandum est: si tenuis autem, subsidentia carens, paucáque vrina exeat, aquā intercutē auget fouétque. Quòd si pristinas vires natura recipiat, & quandoque per vētrem cum impetu materiam deturbet, post multorū, crassorū, aquosorúmque depulsionē & ipsum hydropicum morbum tollere consueuit. Verum id genus auxilij cum periculo est: post enim subitas & copiosas inanitiones,

nes, extremósque casus prostratis interdum viribus, quemadmodum in sanguinis profluuio accidere solet, ægri interierunt. cum minori autē noxa morbum sudor, si liberalius effluat, dissoluit. Hydropici nanque haud ita multū in summa cute humectari solent. atque morborū iecoris hic finis est. Quando in iecore pus nascitur, *

Adolescentes, & qui vsque ad consistentem ætatem perueneruut, his vexantur morbis: mulieres minús his patiendis expositæ sunt. Huiusmodi vitiorum causæ numerantur, victus intemperantia, & longa valetudo. præsertim post difficultatem intestinorum, & colliquationes. quandoquidem & eos syntecticos, id est colliquatos nominarunt, qui post vlcera iecoris tabefacti moriūtur.

DE LIENE, cap. XIIII.

LIeni familiaris lōgus morbus est, quē scirrhum nominant. Purulentia verò haud ita facile, quandoque tamen efficitur: cùm dolor non asper, tumor au-

tem ingens ſpiratione maior exoritur. Siquidem in dextram partem ad iecur vſque tota communione increſcere viſus eſt. vnde multi vt fallerentur in cauſa fuit, tanquam nõ lienis, ſed membrana affecta eſſet. nam peritonæon quod Græci vocant, inflammatione occupari iſti exiſtimant. contumax autem atque indomitus inſtar lapidis tumor eſt. talis plerunque à ſcirrho lienis efficitur: quando & ambiguitas difficultáſq; maxima ſimul adeſt. Verum ſi forte ſuppuret, tractabilis eſt vtiq; & in parte ſumma, vbi puris quoque creatio eſt: tactui cedit. quando verò pus non ducit, tactui omnino reſiſtit. Porrò nonnunquã ſcirrhus totùs ſuper ventrem ſuſpenſus eſt, in hanc atque in illã partem, prout impellitur, delabens: donec, puſillus cùm ſit, locum ad fluitandum habet. Adeſt nauſea & anxietas: maxime cum inſtat eruptio. Incrementi autem notæ ſunt febres, dolores, & horrores, multoties enim horrent: nonnunquam verò non horrent, cùm breui caliditate & dolore vacant. hac de cauſa interdum & in ſple

ne abſceſſus oriens latuit. rarum enim, & ſenſu carẽs in ſanitate quoque viſcus eſt. Turgẽt iſti, atque humoris, tanquam hydropici, pleni ſunt, atro colore viridi admixto ſuffuſi, ægre omnia patientes, pectore veluti pondere oppreſſo grauiter ſpirantes. euidens enim malum eſt. vſque ad ſuperiora ſpiritu venter impletur craſſo, caliginoſo, humido quidẽ ad ſpeciem, cùm tamen non ſit humidus. tuſsis adeſt, multúmque irritantur, ſed pauca ſicca extruduntur. Venter ſi quę infra depellit aquoſa, primò paulũ ſubleuat, deinde ſi largius deiicit, hominem quidem tabefacit, ſed nihilominus iuuat. At ſi & abſceſſus ruptus fuerit, pus vtique purum & concoctum nunquam excernitur, ſed ſubalbidũ & cinereum, quandoque fæculentum, aut liuidum. quòd ſi & profundior abſceſſus fuerit, nigra etiã fertur humiditas: quando & aliqui ſucci lienis, qui ſimul tabeſcit, particula exprimitur. Quibuſdã præterea & integræ lienis partes exierunt: ſiquidem & natura diſſolubilis lienis eſt. Cæterùm ſi morbus vlcere nõ

ſubſtitit, ſed in longum tempus extrahitur, cibos auerſantur, malo ſunt habitu, tumidi, aſpectu fœdi, multis vlceribus toto corpore, ſed maximè in cruribus ſcatent. rotunda, liuida, concaua, ſordida, ægre ſanabilia vlcera ſunt. ſicque demum tabefacti interiere. At in exiguo tumore cum duritia & renixu indolentia eſt. vnde fit, vt iſti lõgiorem vitam ducant. Verùm ſi ab affectu ſuperentur, aqua intercus, aut phthiſis neceſſariò ſequitur: & corporis eliquatio ſumo peruenit. atque iſte ſanè perniciei modus ipſos è vita migrare compellit.

Pueri ac iuuenes facilè calamitatem hanc patiuntur, faciléque inde liberantur. ſenes verò non facilè vtique læduntur, ſed affecti euadere interitum nequeunt. Quinetiam ſeniores quidam neſciẽtes ipſi vitio lienis abſumpti ſunt: nam & puſillus tumor ipſis cauſa interitus fuit. Longa quoque ægritudo tabidos facit: & iuuenibus ocium maximè nocet, quicunque à certaminibus exercitationibúſque corpus quieti deſidiæque tradunt: loca paluſtria, aquæ

exuberãtes, salsæ, virosæ. Inter anni tempora ferinus autumnus.

DE MORBO REGIO, cap. XV.

SI bile flaua, vitellina, aut crocina, aut nigra cũ viridi mixta omne corpus à viscere suffusum sit, affectus hic à Græcis icterus, à Latinis regius morbus, siue arquatus, siue aurigo dicitur. Difficile vtique in acutis malum est: quia nõ solum ante septimum apparens, sed etiam post septimũ infinitos necauit. rarò autem ad extremum febrem bene iudicauit: ipse verò haud facile discutitur. Neque vitio iecoris tantummodo prouenit, vt nonnulli medicorum existimant: sed & ventriculus, & lienis, & renes, & laxum intestinum in causa sunt. & ab iecinore quidem nascitur, si phlegmone, aut scirrho viscus illud opprimitur, à solito tamen munere non impeditur: creatur enim in iecinore bilis, eámque in iecinore posita vesica secernit. Verùm si meatus ad intestinum bilem deferentes phlegmone, aut scirrho in-

tercluſi fuerint, veſica autem exundauerit: bilis retro labitur. Cũ ſanguine igitur miſcetur, qui per totum corpus diſcurrens, ſecúmque bilem vehens in omnia membra diffundit: atque ita corporis ſpecies bile tingitur. Stercora verò albida ſunt, & argillam referentia. neque enim bile colorantur, quoniã humoris eius affluxu carẽt. idcirco & vẽter valde ſiccus eſt: ſiquidẽ bile nec madet, neque ſtimulatur. color autem ad albedinem vergit. Si morbus regius ab liene ortum habeat, color eſt ater cum viridi mixtus. ipſius enim atra bilis alimentũ eſt: cùm ſanguinis atri effigies quædam ac ſimulacrum ſit. cuius purgamenta non ſuſcipit, neque elaborat lienis ægrotans. inde fit vt per omne corpus cum ſanguine dilabantur. Propterea lienis arquato laborantes cum viriditate quadam nigricant. ipſorum quoque conſueta ſtercora nigriore colore imbuta ſunt. nam quod alimenti in ſplene abundat, ad vias exitus tanquam recrementum propellitur. A laxo etiam inteſtino & ventriculo arquatus proue-

nit. vbi concoquẽdi facultas in ventriculo & laxo inteſtino, quod Græci colon nominant, læſa fuerit. nam & in colo concoctio efficitur, & ab ipſo alimẽtum in iecur digeritur. Igitur ſi aliud alimentũ crudius iecur ſuſceperit, proprium quidem elaborat, & cõficit, aliení verò dimittit. ſanguis enim qui diſtribuitur, coli ceſſationẽ atque inertiã retinẽs, in omnẽ partẽ labens eam diſſeminat. in colo autẽ cruditas ipſius bilis effectrix eſt. Hũc ſanè in modum ab omnibus viſceribus arquatus oriri poterit, non modo ab iis quæ iecori eſcã ſuggerunt, ſed etiam ab iis quæ à iecore ſuſcipiunt. Neque enim per canales dũtaxat ſenſiles, ſed multo copioſius per halitus natura inomne corpus alimẽta diſtribuit. qui à toto in totũ natura ipſos per ſolidas ac denſas partes dirigẽte diſcurrere facilè queunt. gignuntur itaq; halitus bile infecti: & corpus, vbi inſederint, colorãt. Nempè per aluũ laborante colo non fit albida excretio: iecur enim creandis ſuccis nullam noxam patitur, exitúmque bilis ad inteſtina patentem

habet. Habitus quoque totius corporis ad morbum regium citandum summopere efficax est. habet enim & in toto causam, quę huiusmodi est: In omnibus corporis partibus calor ad concoquendum insitus est: in omnibus item humorum est creatio ac separatio. sed aliorum alia, singulis autem propria. vt puta in carne sudor, in oculis lachryma, in articulis & naribus mucus, in auribus cypselis Græcè dicta, Latini auriū marmorata, seu cerumina vocāt. Itaque si ad singula obeunda munera calidum fatigatū lassatúmque fuerit, ipsum quidem in acre atque igneum vertitur, humiditates autē omnes in bilem abeunt. ignis enim opera amara & bile infecta sunt. quòd si & in sanguine cruditas incidat, sanguis biliosus efficitur, & quoquo versus nutriens dispergitur. Propterea & vbique bilis conspicitur. Planè acerbum id malum est, color verò specie horribilis. etenim colore aurum repræsentant: sed non hominē decet, quod in lapide pulchrum fuerit. At superuacuum mihi videtur, vnde id nomē ictę-

rus tractũ fuerit, explicare: præterquam à terrestribus feris quadrupedibus, quas Græci ictidas, Latini viuerras, aliqui martes vocãt. & syluestris mustellæ species est. his enim bestiis oculi huiusce-modi colore tincti sunt. Duę sunt huiusce labis species aut enim in flauum croceúmque vergit, simúlq; albicat & virescit: aut in liuidum nigrúmque declinat. atque adeo istorum causa & ipsius bilis causa est. Aliqua enim bilis flaua est, subtilis, perspicua, tenuioris generis: aliqua magis colore saturata, vt crocũ, aut vitellum eiusdem speciei quis affirmet. Secunda bilis species nigrioris coloris est, porri, aut issatidis herbæ colorem referens, atra. inter hæc extrema infinitæ sunt colorum varietates. penes autem calorẽ átque humiditates istarum mutatio fit. Quinetiam viscera huiusce varietatis causæ sunt: vt puta si flauum viscus sit, quale iecur est: aut liuidum, qualis lienis. Quocirca si ab aliquo viscere arquat' oritur: à iecore quidẽ iecoris notæ sunt: à liene, lienis: singulorúmque, vnde oritur, membrorum

indicia apparent. Si nullius membri ſigna videãtur, vniuerſi habitus ægritudo eſt. Perſpicua vero ſunt & ea quæ in albiſsimis oculis cernuntur. Frontis autem ſecundum tempora, in corporibus naturaliter albis præcipuè, & in paruo arquato color exquiſitior effloreſcit. Porrò quicũnque nigro arquato laborant, in his ater color viridi commixtus apparet. iidem frigẽt: imbecilli, deſides, triſtes atque demiſsi animo ſunt. tetrũ odorẽ exhalant, guſtatum amarum habent: ſpiritus non facilè ducunt: in ventriculo morſum percipiunt: alui excrementa porracia, ſubnigra, arida ſunt, ægréque deſcendunt. vrina bene colorata eſt, ad nigrius vergens. ad hæc cruditate laborant, cibum deteſtantur, vigilant, mœrent, melancholia agitantur. At in albiore arquato color eſt ex albo & viridi temperatus: mente ſunt hilariores: cibos accipere primò eos piget: ſed vbi cœperunt, nauiter comedunt, facilius quàm priores concoquunt: alui purgamenta alba ſunt, arida, cretacea. lotium reddunt flauum, pallidum, cro-

cinum. In vtriſque corpus omne pruriginoſum eſt: calor in naribus exiguus quidem, ſed mordax percipitur: nam biliosum diſtrahit laniátque: guſtatus amarorum quidẽ non amarus, quod mirum eſt, non tamen dulcis: dulcium verò amarus. in ore nanque bilis in lingua reſidens, & prius cibis occurrẽs ſenſum hunc ludificatur ac decipit. Lingua enim bile ſuffuſa cibos nõ ſentit. atque antea quidem ieiunij tẽpore bilis quieſcit: neque idcirco lingua propter conſuetudinẽ ægre fert: verùm ſi cibis excitata bilis efferbuerit, ipſa cibis obiecta prius linguam mouet ac ſtimulat. Itaque ſiue amara ſit eſca, amari ſenſus eſt, ſiue dulcis, bilioſi perceptio. bilis enim ſenſio prępuertit. Falluntur autem qui amara videri dulcia exiſtimant. res enim haud ita ſe habet: ſed quoniã mẽbrum amaro aliquo delibutum duntaxat propter morbi cõſuetudinem amaritiem non percipit, ideo ſpeciem dulceſcẽtis repræſentat. verùm in dulcibus & amaris cibariis idem ſtatus reperitur. fallacium igitur ciborum velamentum

bilis est. Vtique si nullius visceris calefactio euidens fuerit, plerunque sine noxa arquatus est, sed diuturnior. si perseuerauerit, atque insuper viscus inflammatione vexatũ fuerit, in aquã intercutem, & malum corporis habitum vt plurimum definit. Plerique & sine aqua intercute colliquati interiere. Id malũ adolescentulis iuuenibúsque familiare est: quibus & minus officit. Pueris autẽ non admodum inusitatum, non omnino tamen innoxium est.

DE CACHEXIA, SIVE malo corporis habitu, cap. XVI.

OMnium simul vitiorum malus habitus conuersio est. Siquidem ab omnibus morbis propagatur & emanat. Verum & ipse solus citra alios morbos materiam multũ lutulentam nactus, à principio noua ægritudo gignitur. Et habitus quidem malus, simplex, cõmunis est, & symptomata multa comitantur: nomenque ipsum significãter inditum est.

Gracilitas verò, aut pallor, aut tumor, & si quid aliud insit, ad tempus durãs in corpore exoritur: malus autem habitus vnius ingentis affectus species est, eíque nomen tale fuit impositum. Nam hominis ad omnia bonus habitus est: & ad cõctionem, aut ad distributionem sanguinis creatio, atque omnis naturæ functio inde prouenit. hæc consequitur facilis spiratio, validæ vires, floridꝰ color, sed prima omnium sanitas. Quòd si ad imbecillitatem vitiosorum corporis humorum, quæ cacochymia à Græcis dicitur, natura conuersa fuerit, id iam malus habitus est, quem Græci cachexiam nominant. Valetudo hæc vix sanabilis est, malúmque longissimum. longo enim tempore acquiritur, neque ab vno corporis vitio, neq; ab vno viscere prodiens. sed omnium est in deterius conuersio. Quocirca ab hac enascẽtes morbi ineuitabiles sunt, vt puta aqua intercus, aut phthisis, aut eliquatio. Siquidem & mali habitus causę colliquationis germanę sunt. Morbus autẽ in multũ tempus extrahitur: intestinorum difficultas

adeſt continua: quibuſdam morborum reuerſiones eueniunt. bene vtique cibos appetunt, tametſi multos ingerant, ac repleantur: crudi vero & nō cōfecti digeruntur. quoniam alimenti elaboratio ad coctionem pertinens, debilis admodum atque inualida eſt. Labis huius cauſæ ſunt & ab hæmorrhoidibus quas vocant, venis effluuij ſuppreſsio, & vſitatorum vomituum retentio, & ab exercitationibus quies, & ſudorum exiccatio, & ab ingētibus laboribus ocium. quando enim horum ſingula, quę aderant, non amplius reuertuntur: tunc ſequitur corporis grauitas, pallor ſubinde repetens, venter flatibus refertus, oculi concaui, ſomni graues torporem afferentes. Verum enimuerò hęc ſi erraticè, & non ſtatis temporibus fiant, morbi inconſtantiam infirmitatémque ſignificāt: ſin altius exactis radicibus maneant, neque deſiſtere velint: ingētis mali nūcia ſunt. Stantibus pedes tibiǽque intumeſcunt, decūbentibus autem partes decliues atque iacētes. Quòd ſi decubitum mutauerint, tumor in illas de-

cũbentes partes deuoluitur: humidíque aut frigidi in grauitatem fit circuitus. nam si calor humidum euaporet, id verò nõ effundatur, postea delabetur. Multos vtique cibos appetunt, edaces admodum sunt: celerior concoctione distributio fit crudiorum magis q̃ inconcoctorum. nutricatio non perficitur. Sed hoc inde prouenit, quoniam in toto alimentum à natura non concoquitur. in ventre enim atque in omni corpore caloris imbecillitas eadem est. quapropter neque optimus, neque boni coloris sanguis procreatur. cúmque crudorum succorum omne corpus refertum fuerit, & ciborum appetentia euanescat: sic malo habitu vsque ad ventriculum grassante, & affectu iam summam potentiam obtinente, tunc sanè tumidi fiunt, imbecilli, & ad omne opus abiecto prostratóq; animo. Aluus siccior est: plerunque recrementa bile priuata, alba, aspera, crudáque deiiciunt: corpore squallent, sudore carẽtes & pruriginosi. somnus nequaquam firmus est, sed decũbentes cõniuent tarde spiritũ ducunt: arteriarum

motus languidi sunt, debiles, frequẽtes: post quãlibet autẽ vel exiguam actionem frequentissimi fiunt. Post hæc respiratio cum anhelitu fit: venæ in temporibus elatæ apparent: partes enim quæ circumiacent, emarcuerũt. verùm & in brachialibus longe grãdiores inflatione venæ redditæ sunt: sanguis atro colore viridi admixto infectus est. Ab his phthisis, aut colliquatio hydropẽ anasarca vocatã, aut ascitem adducit: istorúmque procreatio ineuitabilis est.

AEtates huius morbi feraces sunt in primis senectus, neque mortem euadũt. Pueri & celeriter pati idonei sunt, & liberantur facilius. Florentes ætate haud ita valde huic malo patent, non tamen penitus facilè sanantur. Tempus anni non vnum hanc fert ægritudinem, neque vno tempore finitur: verùm autumnus cõcipit, hyems alit, ver ad vltimam vehementiam perducit, æstas verò interficit.

ARETAEI CAPpadocis medici

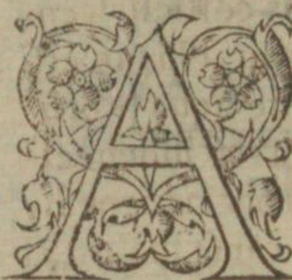
DE SIGNIS ET CAVSIS diuturnorum morborum, Liber secundus,

IVNIO PAVLO CRASSO Patauino interprete.

Hæc insunt in hoc libro.

DE HYDROPE, HOC EST aqua inter cutem, cap.I.

Qua inter cutem, quã Greci hydropa vocãt, iniucundum aſpectu vitium eſt, & toleratu difficile. ab ipſo enim perpauci liberantur: idq; felicitate quadam, ac Deorum potius quàm artis auxilio. Maiora enim omnia vitia ſoli Dij medicantur. Nam aut in viſcere primario morbus delitescens totum in malum habitum conuertit, aut omne corpus ingruente peſtilentia in malum ſuccum viſcera permutauit. quãdo ſibi vtraque viciſsim ad perniciem ſuffragantur: nullaque eſt pars noxa carens, quæ vel modicam naturæ opem afferre poſsit. Eſt autem ad humectationem fluxio frigida, craſſa, qualis eſt nebula vniuerſo: aut cõuerſio ab humida & frigida cauſa in talem habitum hominem permutante. Neque enim in inferiori ventre fluctuans humidũ hydropa nuncupamus: quandoquidem ne-

que ibi vitium eſt:ſed cùm morbũ conſequitur tumor, inflatio, coloris fœditas, iſte in aquam habitus colliqueſcens hydrops & eſt & appellatur. Nã tametſi nonnunquam foras ſponte aqua prorũpit, aut aliquis præcordia reſcindens effundit: adhuc in ſede ſua permanent hydropici. Princeps itaque cauſa malus habitus eſt, ſpecies autem plures. verùm & eius nomen aliud atque aliud. nam ſi ſit humida ſuffuſio, quæ in ilibus fluitet, & præ inflatione, cùm verberantur, tympanum quodammodo referant, tympanias nominatur: at ſi aqua copioſa in peritonæo continetur, natantq; in humore inteſtina, aſcitem eam cognominarunt. ſin autem ilia nihil iſtorum habeant, ſed omne corpus intumeſcat, ſi ex alba pituita craſſa, & frigida, phlegmatias ei nomen eſt: ſi in humorem ſanguineum, aquoſum, tenuem, carnes liquatæ fuerint, hydrops anaſarca generatur. praua quidem eſt harum ſingularum conſtitutio, peior autem multo ipſarum permixtio. Nam earum quæ in ilibus fiunt, vna vni earum quæ totum corpus

inflant, sociari nonnunquam consueuit. Difficillimus est autem tympanias cum anasarca vocato copulatus. Ex occupantibus enim ilia, tympanias ascite improbior est: ex infestãtibus verò totum corpus, leucophlegmatias quàm anasarca benignior. Mitis quidem vt in desperatis morbus est, si minor species cum minori pariter coniungatur: peior verò, si aliqua ex minoribus cum altera ex maioribus admisceatur. Quòd si duarum maiorũ mixtio exactè facta fuerit, grauius inde malum exoritur. Notæ autem maximæ sunt, & visu, & tactu, & auditu facillimæ. In ascite nanque in ilibus tumorem, in pedibus inflationem videre licet: facies, brachia, & reliqua gracilia cernuntur, intumescunt testes, præputium, & totus colis ob inæqualitatem tumoris tortuosus est. tangito verò, & aliquam in partem manum imprimens intrò moderate pellito. ad alias enim partes humiditas transfluet. Verùm etiã in corporis ad alterutrum latus conuersionibus humor in locum decliuem & tumorem & fluctuationem facit, flu-

ctuantisque liquoris sonitus exauditur. quinetiam sicubi digitum impegeris, locus cauus efficitur, & multum temporis cauus perseuerat. Hæc vtique ascitem signa declarant. Tympanias autem vltra tumoris spectaculum, etiam auditu sonorus est: nam ad palmæ percussum abdomen sonum edit: neque ad corporis conuersionem spiritus locum mutat. etsi enim locus ambiēs aliquorsum inclinat, spiritus tamen æqualis supra & infra vbique permanet. Cæterùm si in nebulam & aquam spiritus vertatur, (nam ascites ex tympania gignitur) si non perfectè mutatus aliquando fuerit, ex dimidio factus in ventre fluitat. Cæterùm anasarca & leucophlegmatias ilia inania occupant: tumidam faciem & brachia reddunt: & quæcunque in aliis vacua sunt, in huiusmodi ægrotis oplentur. Quandoquidem in leucophlegmatia alba pituita, frigida & crassa redundat: hac omne corpus impletur: facies, collum, brachiaque tumescunt: abdomenq; ex inflatione crassescit. mammæ quoque in tumorem excitantur: il-

lis scilicet, qui iuuenes robusti in ætatis prospera fortuna cõsistunt. At in hydrope anasarca vocato, carnis liquamẽtum fit in succum speciem carnis referẽtem: saniesq́ue cruenta, qualis ab intestinorum vlceribus emanat. talis verò & à membris aliquo graui, quod superinciderit, contusis, si paulum superficiem secueris. humor effunditur. Ex duabꝰ quidem speciebus permixtio ambarum indicia obtinebit. Omnibus verò simul inest pallor, spirationis difficultas, tussis. diuersis temporibus segnes sunt: pigritia multa, à cibo alienatio. quòd si aliquid assumant quanuis modicum, & flatu carens, nihilominus valde inflantur: distentiones patiuntur, quales ex saturitate fiunt. citra madorem eorũ corpus est: iccirco neque in balneis sudore madescunt. præterea albidi sunt, & effœminati. Anasarca laborantes colore ex atro, viridíque permixto infecti sunt: obscuráque & nigras venas habent: in ascite atque tympania conspicuæ atque admodum euidentes sunt in brachialibus atque in abdomine. In ana-

ſarca verò atque phlegmatia tumore omnia deliteſcunt: ſomni ſunt graues, torpentes, breues, animæ deliquium, circa minima quæque ſollicitudo, viuendi cupiditas. tolerantia non ex animi alacritate, ac bona ſpe, vt in iis eſt qui proſpera fortuna vtuntur: ſed ex ipſa morbi natura. neque cauſa dici poteſt, ſed mirari tantùm id licet, quod me Hercule magnum eſt. nanque in aliis haud omnino pernicioſis affectibus ægrotantes abiecto ſunt animo, triſtes, mortis amatores: in his vero & bene ſperāt, & vitæ cupidi ſunt. Ambo hæc contraria morbi efficiunt. Aqua inter cutem nonnunquam à copioſo frigidę potu continuo prouenit, cùm præ nimia ſiti ad ſaturitatem quiſpiam multam aquam gelidam ingurgitauerit: poſtea humidum in peritonæum delatum ſit, atque inde in ventribus inſitus calor refrigeratus fuerit. deinde in ilia guttæ effluunt, quæ prius in aerem verſæ per tranſpirationem digerebantur. Id igitur ſi incidit, facilior eſt huius morbi curatio, ante quàm viſcus aliquod, aut totus homo affectꝰ ſit.

Cæterùm & ventoſus cibus, & cruditas, & bupreſtes aquã intercutẽ pepererũt.

Eſt hæc omnibus communis calamitas, viris, mulieribus, cuicunque ætati: præterquam quòd alij in aliam ſpeciem ſunt propenſiores. In vocatam anaſarcam, & leucophlegmatiam pueri: Iuuenes autem ad conſiſtentẽ vſque ætatem inundationi ilium obnoxij ſunt. At ſenes omnibus quidẽ generibus ſunt expoſiti, cùm inopes ſint caloris: frigida enim ſenectus eſt. verùm ad humoris multitudinem contrahendam apti non ſunt. ipſis igitur tympanias accidere cõſueuit. Omnes quidem ſpecies prauæ: hydrops enim morborũ omnium vitium eſt: ſed inter ipſas leucophlegmatias mitior habetur: nã multæ & variæ ſunt eius tollendæ proſperæ occaſiones, ſudoris aut lotij excretione, aut alui nonnunquam in huiuſmodi ægrotantibus copioſo effluuio, iam abeunte aquæ inter cutem habitu. Difficilis autem tympanias eſt, adhuc tympania difficilior anaſarca. Oportet enim medicum hoc in morbo totum hominem permutare.

Quod per Iouem neque diis ipsis facile fuerit. Nõnunquam & exigua in parte homo aquam inter cutem patitur: vt secundum caput in eo morbo qui hydrocephalus nuncupatur, aut in pulmone solo, aut iecinore, aut liene, aut in mulierum vtero. & cæteris hæc species sanabilior. Nam si eius ostiolum à priori cõclusione hiare cœperit, humorem quidem si habeat, effundit: si spiritum, efflat. quòd si vterus anasarca laboret, plurimum tota mulier aquam inter cutem patitur. Alia quædam hydropici morbi species talis agnoscitur: in ea vesiculæ quædam pusillæ, crebræ, humoris plenæ in loco vbi ascites fieri solet, excitantur. Cæterùm, quòd humore multo refertæ sint, illud indicio est, si abdomen perforaueris, parum admodum humoris effundes. Ab interiori nanque parte vesica occlusit: at si in vesicam instrumentum impuleris, iterum succus emanabit. Hæc vtique aquę inter cutem species haud leuis est: vnde enim id genus vesiculæ eruperint, via haud facile reperitur. Alij nanque affir-

mant huiusmodi ampullas per intestina transiisse. Ego verò id nunquam vidi: idcirco neque nũc scribendo affirmo. nam siue ex intestino colo, siue ex ventre ferantur, qualis sit ipsarum generationis modus, quid dicam nihil certi habeo. iter enim ad omniũ excretionem per sedem lubricum, ac patens est. at ipsius humoris in ilibus collecti per intestinorum rupturam egressio credi non potest. neque enim innoxium, neque citra perniciem intestini vulnus est.

DE DIABETE, SIVE VRINAE profluuio, cap. II.

DIabetes qui vocatur affectus, miraculum quoddam est, haud ita sæpe hominibus vsitatus, carnium, ac membrorum in vrinam colliquatio. Frigida atque humida, vt in aqua inter cutem, causa est. Transitus autem consuetus renes & vesica. Neque enim cum intermissione lotium reddunt: sed perinde atque canales laxati sint, indesinẽs est profusio. Diuturna est huius morbi creatio, & lõ-

go tempore parturitur. Breuis erit autem hominis vita, in quo affectus iste perfectus fuerit: velox enim est colliquatio, & festina interdum mors aduenit, & vita fœda est, ac vexata doloribus. Sitis intoleranda est, potus copiosus, multitudini tamen lotij non respondens. copiosius enim lotium redditur: neque eos quisquam neque à potu, neque à mictu inhibere potest. Quòd si vel punctum temporis inhibeantur, siquidem à potu os siccatur, corpus arescit, viscera ipsi sua conflagrare opinantur, omnia fastidiunt, de omnibus dubitant, haud multo pòst mortẽ obeunt, ardentissima sitis adest. Mictum verò quæ ratio suppresserit, aut quæ verecundia dolore potentior? Sin autem vel parum temporis à meiendo abstinuerint, intumescũt lumbi, testes & ilia: cúmque remiserint, lotium quidem calefactione profundunt, tumidæ verò partes detumescunt: in vesicã enim confluit exundatio. Cùm morbus iste iam perfectus est, facile omnes eum deprehendunt. Sed cùm futurus est, os humore priuatur:

saliua est albida, spumans, perinde atque in siti: nondũ tamen sitiunt. præcordia grauia sunt. calorem aut frigus à ventre in vesicam tẽdere sentiunt, prout aduenantis morbi processus est. quinetiã paulo plus lotij quàm moris erat, effunditur: sitis adest, sed nondum vehemens. Cúmque amplius cremẽtum accipit, calefactio parua quidem, sed mordax visceribus inhærens exoritur. abdomẽ habent rugosum, venas extantes, totũ corporis habitum gracilem, quando & vrinæ profluuium, & sitis iam auctæ insigniter sunt. cúmq; ad extremum colem vitij consensus peruenerit, protinus vrinam reddunt: atque inde mihi huic morbo diabetes appellatio indita fuisse videtur, perinde ac si pertranseuntem dixeris, quòd in corpore humor nõ remanet: sed vbicunque in homine collectus stagnauerit, ad exitum labitur. Durant sanè aliquod tempus, licet nõ admodũ diu: nam cum dolore meiũt, atq; atrox fit liquefactio. neque enim ex potu aliquã insignis portio in corpus absumitur, & carnium magna copia in vrinam

eliquatur. Huiusce languoris causa aliquis acutus morbus esse potest, qui hāc in partem impetū fecerit, & in crisi aliquod malignum virus latenter morbi reliquerunt. Haud incredibile est etiam aliquod perniciosum venenum ex his quæ vesicam & renes infestant, huic affectui causam præbuisse. Quinetiam si quis à dipsade morsus sit, talis morsum affectus sequitur. ipsas autem reptilis fera si quem percusserit, sitim non ferendam accendit, isque copiose bibit, neque siti medetur, sed ventrē obruit humore: adeo inexplebilis est bibendi cupiditas. At si quis ob ventris distentionem doleat, grauetúrq; humoris copia, & ideo paulū temporis à potu abstineat: iterum sitiens largissime bibit. Atque hæc est malorum vicissitudo: se nanque mutuò sitis & potus adiuuant. Alij præterea sunt, qui lotium non reddunt: neque vlla est alia eius quod bibunt, transpiratio. itaque potius insatiabili auiditate, humoris inundatione, vētris distentione, repente ac penitus disrupti sunt.

DE RENVM AFFECTIBVS, cap. III.

RENes ſubſtantia glandulas, quas Græci adenas vocãt, referunt: colore autem rubidiores ſunt, quale eſt iecur potius, quàm mammæ, aut teſtes. nã & hi adenes ſunt, verum albiores. Figura teſtibus ſimiles, lati magis ſunt, iuxta & retorti. Sinus habent exiguos ad lotium excolandum, cribrorum inſtar foraminibus peruios. Ex vtroq; neruoſi canaliculi tanquã fiſtulæ expullulant, qui in veſicæ terga vtrinq; ſeſe inſerunt. æqualis eſt autem lotij à renibus in veſicam via. Huiuſce viæ multi atque varij affectus renes, prædictóſque meatus male habẽt: aliqui acuti ſanguinis profluuio, & febribus, & inflammationibus iugulãtes: hi verò ſunt, quotquot ego enumeraui: aliqui diuturni hominẽ colliquatione diſſoluentes, haud lætales quidem, ſed inſanabiles, & vna cũ ægroto commorientes. Diuturni itaq; ſunt abſceſſus, vlcera, calculorũ exortus, hæmorrhoides vocatæ. Vlcera quidem hominis ex ab-

ſceſſu facta omnia planè diuturniſsima ſunt, atque ægre ſanationem recipiẽtia. Calculorũ verò diuturna eſt creatio, cũ dolore obſtructiones: haud enim facillimus eſt exitus. ad hæc difficilis eſt & lotij ſuppreſsio. At ſi multi ſint, & exigui calculi, ſeſe mutuò impedientes, remorantur: aut ſi vnus ſit magnus, locorum anguſtiis intruſus inhæreſcit. Atq; ſi vtroque in rene hæc fieri vſu veniat, intercluſa vrina, diſtentíſque locis, paucis diebus ſuperſtites ægri moriuntur. Rectè ſanè natura renum ventrem oblongum, & vrinæ canalibus magnitudine æqualem fabricauit, exiguis quidem calculis ampliorem, quò ſuperius concretus calculus expeditiſsimum in veſicam iter inueniat. atque ideo lapilli oblongi generantur. Plerunque enim propè vrinæ fiſtulas id genus lapilli cõcreſcunt: & quotquot eo loco fiunt, inæqualis craſsitudinis ſunt. priori in parte ob canalium anguſtiam gracileſcunt, poſteriori autem craſsiores fiunt: quoniam renes deorſum vergunt. in ſolis autẽ renibus oriuntur, híſque igneo

calore feruentibus. neque enim sedem in fistulis vrinæ calculi obtinent, sed arenulæ cum lotio per eas fistulas inferius delabuntur, quæ & indicia & materia huiusce affectus sunt. Quòd si aliquando grandior effectus lapis concauo renis inhæserit, tunc dolores lumborum circà musculos, quos psoas Græci appellant, excitãtur, & ad medias vsque costas perueniunt. Multis sanè dolor iste, perinde ac si morbi lateralis esset, imposuit. præterea grauitas adest coxendicis: dorsum ægre incuruatur: difficulter annuunt: tormina dolores inferunt grauia, perseuerantia: intestinum enim sinuosum est. cúmque exũdat vrina, & distentiones increscũt, ad meiendũ, vt in parturiginibus prorritantur: flatuosi sunt, sed flatus excerni nequeunt. febres adsunt mordaces, præaridę. squallida quidem lingua, sicca verò est aluus, macrescunt, à cibo abhorrent: quòd si quid assument, neque concoquere, neque distribuere facilè possunt. Sin autem in lotij canaliculum lapis inciderit, concussio corporis fit, vt in rigore:

calculi

calculi progreſſus ſentitur cõmuni ſimul violento. Quòd ſi in veſicam delapſus fuerit, lotium aquoſum vberius effunditur: aluus deiicit: flatus inde exhalant: extentus ſtomachus eſt: ructus eduntur: à prioribus malis quies datur. interdum quoque vlcerato canali præter lotium cruor emanat. Secunda porrò calamitas eſt, cùm per colem calculus tranſmittitur. Nam ſi amplior ſit, q̃ vrinæ iter, (Græci vrethram vocant) capere poſsit, in eo multum temporis hæſitat, atque veſica multitudine vrinæ cõpletur: túmque eius maiore cum dolore ſuppreſsio fit. nam cum veſica & canales vreteres vocati veluti incenduntur. AEgerrime autẽ tortuoſi calculi exeũt: quoſdã enim & hamatos vidi, in meatibúſque adnatas quaſdam calloſas duritias. Plerunque autem oblongi propter canalium rectitudinem figurãtur. At colore nonnulli albicant, argillã referentes, taléſque ſæpius in pueris generantur: alij flaui ſunt inſtar croci, hi verò in ſenibus reperiuntur, quibus & in renibus creari ſolẽt: crebrius enim pue-

ris in vesica lapilli oboriuntur. Concretionis autem causæ geminæ sunt: in senibus frigidum corpus, & crassus sanguis. frigidum verò crassas materias celerius cogit. indicio sunt aquarum natura calidarum fontes. hæ nãque refrigeratæ in tophaceum lapidem condensantur. At in pueris multum sanguinis limum elixatum generandi calculi veluti sedem ignis habet. Igitur in calculi creatione talis est affectio. Cæterùm nonnulli sunt qui per quosdam circuitus sanguinem meiunt: huiusmodi affectus hæmorrhoidũ profluuio similis est: similis est quoque corporis constitutio. nam valde pallescunt, torpent, ignaui sunt, cibum fastidiunt, cruditate laborant: & cùm excretus est sanguis, lãguidi fiunt, membra resoluuntur, caput verò leuius & agili⁹ redditur. At si per circuitum nihil sanguinis effluxerit, capitis dolore vexantur, oculorum acies hebet, tenebrę eis obuersantur, vertiginem patiuntur. Inde alij infiniti in comitialem morbum incidunt, tumidi, veluti caligine perfusi, aquam inter cutem pa

tientibus ſimiles: alij morbo atræ bilis, aut neruorum reſolutione tentantur. Nam ex cõſueti profluuij ſanguinis retentione huiuſmodi mala proueniunt. Siquidẽ à renibus defluat ſanguis mundus, lotio non permixtus, plerunque tamen cum veſicæ vrina circunfuſus emanat. Nonnunquam & ex renũ diſruptione ſanguis fertur multus collectim, verùm cogitur, & in grummos denſatur: vtque in ſanguine extra corpus effuſo fieri aſſolet, interdum vtique & in veſica congelatur: quando atrociter vrina ſupprimitur. Ruptionẽ verò vlcera diuturna, atque vix ſanabilia ſequũtur. indicia ſunt ramentum, aut membranula araneæ inſtar rubida egrediens, aut pus album meiendo profuſum, modo purũ & ſincerum, modo cum vrina permixtũ. Ab iiſdem & abſceſſus dignoſcẽdi ſunt, ſi veſperi febres acceſſerint & rigores: dolores circa lumbos, & pruritus. At ſi ruptus fuerit, grummi purulenti carniſque formam repræſentantes eiiciuntur: quin etiam & albida ſanies excernitur. Vlcera verò mordacia ſunt, modo

repurgata, modo ſordentia: íd pus manifeſtat: vrina quoque aut olida, aut nihil olens. Ver ſanguinis profluuia & abſceſſus parit: hyems autem, autumnúſque calculos. Quòd ſi à calculis vlcera facta ſint, inſanabiles inde morbi naſcuntur, cita colliquatio mórſque adueniunt.

DE VESICAE AFFECTIbus, cap. IIII.

VEſicę morborum nullus placidus eſt. quippe acuti inflãmatione, vulneribus, conuulſione, febribúſque acutis interficiũt. Vlcus verò & abſceſſus, aut reſolutio, aut lapis magnus tolli nequit: neque enim potione, aut medicamento frangitur, aut circunteritur: neq; præter noxã exciditur. opus eſt enim & tenues veſicæ partes ſimul cædere. id verò aut eodem díe hominem perdit, aut paucis diebus conuulſionibus, febribúſque conſumit. Niſi excidatur autem præter vrinæ concluſionem doloribus, febribúſq; aut liquationibus homo cõtabeſcit. ſin

haud ita magnus ſit calculus, frequentius lotium cohibetur: nam facilè in ceruicem delapſus lotij tranſitum obſtruit. ſecurius autem quàm grandiores exciditur, ſed veſica quoque neceſſariò ſauciatur. cúmque mortis periculum euaſerint, in fiſtulam (Grçci rhœada vocãt,) prolabuntur. quod licet periculo vacet, ingenuis tamen hominibus non eſt tolerãdum, perpetuum ſcilicet vrinæ profluuiũ, ſiue quis ambulet, ſiue dormiat, ambulantibus verò maximè iniucundum. Valde parui autem plerunque citra noxam exciduntur. Quòd ſi veſicæ inhæſerit calculus, ex colliquationibus pateſiet: ſed neque dolorum, neque grauitatis expertes ſunt, licet vrinam expeditè reddant: ſin minus, & vrinæ difficultas accedet. Omnes verò calculos ex ſabuloſis vrinæ ſubſidentiis deprehendes: & quòd iſtis virilia ſæpius arriguntur. quando enim meiunt, ſubéſtque calculus, dolent, tractant, attrahuntque pudenda, tanquam calculum cum veſica exempturi. Anus quoque vitij particeps redditur pruritu laborãs. Prominet ve-

rò & rectum intestinum vi, contentionibus, imaginatione, perinde ac si iã lapis excernatur. Ambo enim inter se copulantur anus, & vesica: quorum vno affecto, & alterum afficiatur necesse est. propterea inflãmato podice vrinæ exitus clauditur: & vesica exacerbata sedes non deiicit, licet aluus admodum sicca non sit. Tales vtique sunt ex calculis labores. At sanguinis effluuiũ tametsi non admodum cito enecet, tempore tamen procedente infinitos iugulauit. Ab eo verò grummi creantur, lotij suppresſio, & matura mors non secus atque à calculis fieri compertum est. quanuis enim sanguis tenuis flauúsque est, neque valde crassus, neque concretus: vesica tamẽ longo tempore congregat, ac eadem calefaciens & elixans cogit conspissatq́ue, atque ita grummus efficitur, & vrinæ interclusio, quam Græci ischuriam vocant, inferendæ morti potẽtisſima. His accedit dolor acutus, ignis acer, lingua arida: & ab his delirãtes moriuntur. Sin autem à vulnere dolor excitetur, vulnus vtique mortiferum est: vlcus verò

etsi non protinus interficit, febribus tamen, aut inflammatione insanabile redditur. Tenuis quidem est crassitudine vesica, neruus autē substantia. quocirca neque carnem contrahit, neque facilè ad cicatricem ducitur. Accedit & vrina biliosa, acris, mordax vlceris, communis victus. Vesica enim cum repletur, distenditur: cùm inanis est, subsidit. in extensione igitur & cōtractione eundem quem & articulus affectum patitur. In articulo verò nullum vlcus bene sanescit: suppurationem autem ex abscessu contrahit. Vesicæ signa eadem sunt quę & in aliis membris inflammatis. Nam etsi febribus rigoribúsque succedat abscessus, eadem pericula impendent. Verùm si pus crassum, album, non tetri odoris eiiciat, ab his orta vlcera benigna sunt. At si depascantur, fæculentam, mucidam, graueolentem vrinam reddunt. Huiusmodi ægrotātibus nō tarda mors aduenit. Mordax quidē vrina est, & cum dolore est eius emissio: ad summum vsque colem dolor peruenit. Ipsos vtique omnia etiam contraria lædunt, & satu-

ritas, & inanitio, & otiũ, & exercitatio, & lauatio, & illuuies, & saturitas, & ieiunitas, & dulcia, & acida: cũ alia alios lædant, alios iuuent, in vnum autem cõuenire non possint.

DE SEMINIS PROfluuio, cap. V.

MOrtis quidem periculo vacat geniture profluuium, iniucundum tamẽ est & vel auditu insuaue. Nam si intemperies & resolutio humida occupat, genitaliáque membra, vt à frigidis, contingere solet, profluit semen: neque ipsum vel in somnis cohibere possumus. verùm seu quis dormiat, seu vigilet, continẽs profusio est, neque id quod fit, sensu percipitur. AEgrotant quoque & tali morbo mulieres, sed partibus illis prurientibus, & cum voluptate nonnullis genitura profunditur: quinetiam virilẽ coitum impudenter appetunt. Viri autem nequaquam pruriunt: nam quod effluit, humidum, tenue, frigidúmque est, sine colore, infœcundum. Qui enim ge-

nitale ſemen refrigerata natura emiſerit? Quòd ſi iuuenes hoc vitio laborēt, omnes ſenilem corporis habitum induant neceſſe eſt: quippe qui ſegnes fiant, reſoluti, exanimes, torpentes, hebetes, imbecilli, recurui, ignaui, pallentes, albidi, effœminati, à cibis abhorrentes, frigidi, membris graues & ſtupidi, cruribus impotentes, & ad omnia remiſsi & languidi. Multis ſanè id genus ægrotatio ad neruorum reſolutionem (paralyſin Græci vocant) viam ſtrauit. Quomodo enim neruorum facultas non afficiatur, cùm natura ad vitæ generationem faciens refrigerata ſit? Atqui & genitura vitalitatem impartiens, nos viros efficit, calidos, articulatos, hirſutos, vocales, animoſos, ad intelligēdum operandúmque valentes: id viri teſtantur. Contrà verò quibus non ineſt vitalis genitura, rugoſi ſunt, debiles, acutæ vocis, glabri, imberbes, effœminati: eunuchi id manifeſtant. Si quis autē vir & feminis profundendi abſtinens fuerit, robuſtus eſt, audax, neque vel feras expaueſcēs: teſtimonio ſunt ex athletis tempe-

rantes. Nam & illi qui natura quibusdã prestant, ob intemperantiam deterioribus multo peiores fiunt: contrà natura deteriores ex temperantia prestantioribus longè meliores euadunt. Neque sanè ab alio quopiam, quàm à genitura robustũ animal generatur. Vitalis itaque genitura ad sanitatem, ad robur, ad animi fortitudinem, & ad generãdum mirificè cõfert. A satyriasi in feminis profluuium corporis status deuoluitur.

DE STOMACHI AFFEctibus, cap. VI.

STomachus delectationis, tristitiæq; princeps est, cordi periculosa vicinia ad tenorem, animíque alacritatem, siue abiectionem ob animæ consensum prȩcipue stomachi facultas confert. hæc mihi alio loco dicta sunt. Delectationis quidem hi fructus sunt, bona cõcoctio, carnis conueniens incrementum, floridus corporis color. Tristitiæ verò istorum contraria. nonnunquam & animi abiectionem cum alimento caret, indu-

cit, atra bile vexatur, cibũ refugit. Cùm itaque ſtomachus ægrotat, eſcas odit & abominatur, nõ modo cũ offerũtur, verũ etiam ſi non in conſpectũ dentur, ſed eas memoria repetãt, aut anxietate, aut madore ſtomachi, aut eius oſtioli dolore perciti. & ſaliuam effundũt quidam, & vomitibus lãcinantur, corpúſque ſimul ab his vexatur. Quòd ſi ventriculus iſtorum vacuus eſt, dolorem q̃ cibi ſumptionem facilius tolerat. Sin autem interdum ad alimẽtum capiendum accedere cogitur, id multo peius eſt. Labor quidem famis eſt, ore conterere, in deuorãdo dolor, & maior conflictatio. Cæterùm non erga vſitata quidem ita ſe habet, erga aliena verò optimè: ſed quæ naturaliter habent, in contrarium mutata ſunt: & omnia grauatim ferè: fugáque adeſt, & odium alimentorum. In interſcapulis prçterea dolor inhçret: ſed longè maior ſi edãt, deuoréntque, faſtidiunt, animi pendent, viſus hebetatur, aures ſonant, caput grauatur, mẽbra torpent, crura, brachiáque reſoluuntur, palpitant præcordia: dorſum imaginantur

versus crura moueri, aliàs alio, huc atque illuc sese ferri existimant, seu stent, seu iaceant, quemadmodũ à ventorum flatu harundines, aut arbores agitãtur: pituitam frigidã, aqueam reiiciũt. Quãdo verò & in biliosis redũdat bilis, istorum oculi tenebris caligant: siticulosi non sunt, etsi à cibis sitire videntur: vigilant, tardi sunt, dormitant, non vero tamen somno: iis qui sopore graui (coma Græci appellant) occupantur, similia patiuntur, macie confecti, valde pallentes, debiles, resoluti, animæ deliquium patientes, animo consternati, meticulosi, quieti, repente tamen irascentes, valde melancholici. nonnunquã enim in atrã bilem, quam melancholiam Græci nuncupant, id genus ægrotantes inciderũt. Talem vtique stomacho impartiente animæ affectũ esse oportet. Verùm homines compatibilium membrorũ ignari, in quibus hæc grauissima vitia fiunt, stomachum esse causam opinantur. magnum autem ad ea quæ dico, probanda testimonium cordis contiguitas est, vbi omnium principatus collocatur. in me-

dio enim pulmone cor ſedet: horum autem medium ſtomachum coniũgit: ambo verò dorſo inſerta ſunt. propter hanc itaque cordis viciniam & dolor ille excitatur, quẽ cardialgiam Græci nominant, & reſolutio, & morbi melancholici. Nempè morbi cauſæ & aliæ ſunt plurimæ: præcipua verò pus multum à ventre per ſtomachum effuſum. Familiare eſt etiam id vitium illis qui tenui victu, & duriore coacti ſunt vti: quinetiam illis qui, vt erudiantur, laborãt, & eius cauſa multa perferunt. quibus ineſt diuinæ ſcientiæ cupiditas: qui cibi parſimonia & vigiliis macerãtur, qui doctos ſermones & res graues meditãtur, qui victum pleniorem & varium contemnunt, ſed famem pro alimentis habent, pro potu aquã, & in ſomnis vigilant: quibus molle cubile eſt nuda humus, ſtragula veſtis, ignobilis, tunica lacera: ipſorum verò tectum eſt cõmunis aer: diuitiæ autem adeptio atque vſus diuinę ſapiẽtiæ. Hęc vtique ipſis eruditionis amore bona cõparantur. Cúmque cibum & illum quidem ignobilem accipiunt, id vitæ tan-

tum, non saturãdæ famis, neque potum vini causa assumunt: non eos abstrahit voluptas, non vagatio & peregrinatio, non corporũ exercitatio, nec carniũ circumpositio. à quo enim disciplinæ amor non auocet? à patria, à parentibus, à fratribus, à seipsis vsque ad mortem. His igitur corporis macies adest, decolor facies, & in iuuenta senescunt, & ob contemplationem stupidi habentur. animo autẽ seueri, non ridentes, immites sunt. Atqui ob stomachum erga cibos male affectum citò satiantur cibo vsitato, vili & ad manum. variis autem dapibus non sunt assueti, & erga omnes cibos pigri sunt. quòd si aliquem inusitatum cibum acceperint, læduntur, omnes alios protinus auersantes. Iste est stomachi longus morbus. Inflammationes verò, destillationes, oris ventriculi morsus (cardiogmon Græci vocant) aut dolor, stomachalis affectus non dicitur. Hunc morbum æstas affert: quando & concoctionis, & appetitus, & omnium est impotentia. Inter ætates verò senecta, quibus & absque morbo ob vitæ finem

& appetentia ad extremum peruenit.

DE AFFECTV VENTRICVLI, cap. VII.

VEntriculus concoctioni destinatum viscus, in concoquendo laborat, cùm alui profluuium, quē Græci diarrhœam vocant, hominem premit. & est liquidi alimenti inconcocti profluuium: nisi à recenti & proxima causa vnum aut alterum tantùm diem permanente oriatur. præterea & totus homo debilis redditur, quia corpus non alitur, vnde longus morbus, cœliacum quem vocāt, efficitur, Latinè ventricularis dici potest, ob concoquētis caloris imbecillitatem, frigusque ventriculi: cùm liquescit quidem à calore alimentum, sed non concoquit calor, neque in succū proprium vertit, semicoctum imperfectumque relinquens, cùm perfectionem assequi nō possit. id verò concoctione destitutum ad prauum cōmutatur & colore, & odore, & consistentia. albus est enim bile priuatus color: olida excernuntur, & lu

tulenta: liquida & inconſiſtens ob profligatam actionem ſubſtãtia eſt, virtutem modò atque principium coctionis præ ſe ferens. Hac de cauſa venter flatuoſus eſt, ructus aſsidui, tetri odoris. Quòd ſi deorſum penetrent, ſtridẽt inteſtina, flatus erumpunt aſperi, humidi, argilloſi. videtur autem ipſis tanquam humidum quoddam effluere. Dolor vẽtriculi grauis eſt, aut ſubinde punctiones referens: gracilis verò, & emaciatus homo redditur, pàllidus, iners, nihil ex negocijs vſitatis valenter efficiens: ſed cùm ambulat, membra labaſcũt, tẽporum venæ exertæ ſunt. ſiquidẽ ob alimenti penuriam tempora habent cõcaua, atque in omni corpore venæ inſignes apparent. non modo enim morbus iſte non concoquit, verũ ſtatim neque in molem corporis diſtribuit. Nam haud ſolum cõcoctionis, ſed etiam digeſtionis vitium mihi eſſe videtur. Porrò ſi in incremẽto morbus ſit, materias ab omni corpore in ventriculum rurſus adducit: tũc ea iam eſt corporis eliquatio, os eſt aridum, ſuperficies ſquallida,
nihil

nihil ſudant: ventriculus nonnunquam vt ab ardenti carbone peruritur, aliàs tanquam à cryſtallo cõglaciatur. interdũ verò ſanguis in extremo vitæ diſcrimine conſtitutis in deiectionibus flauus defluxit, purus, nõ permixtus: vt venæ oſtiolum patefactum eſſe videatur. acredo nanque venas exedit. Longiſsimum & difficulter curabile vitium eſt. etenim ſi abſque manifeſta cauſa deſiſſe videtur, iterum inuadit, vbi & ex leui errore iam denuo ſuboritur. Per circuitum igitur morbus iſte reuertitur. Senibus hoc malum familiare eſt, & mulieribus magis quàm viris. Pueris autẽ ventris effluuium aſsiduum eſt ob quotidianam cibi intemperantiam, ſed non ventriculi debilitate morbus aduenit.

Ex anni temporibus æſtas hoc malum ſæpius affert, ſecundò autumnus: deinde hyems frigidiſsima, ſi proximè ad extinctionem calor deueniat. Diuturnũ quoque morbum & affectus iſte, & difficultas, & læuitas inteſtinorum conſequuntur. Verum & largiſsimus frigidæ potus interdum hanc labem progenuit.

DE COLICIS, ID EST intestini plenioris morbo laborantibus, cap. VIII.

COlici sanè voluulo & ſtropho, id eſt torminibus celeriter necantur. longè plurimæ ſunt huiuſce morbi cauſæ. Signa verò hęc ſunt, grauitas in ieiuno, vbi affect⁹ maximè vrget: pigritia multa adeſt, tardi ſunt, cibos refugiunt, graciles, vigiles, facie tumidi. Quòd ſi prope ſplenem ægrotet colon, id eſt laxius inteſtinum, colorem habent nigrũ cum viridi mixtũ: album verò cum viridi, ſi prope iecur. ab his enim proximis viſceribus malum cõmunicatur. Sin autem cibum acceperint quantunuis paucum, & flatu vacantem, mirum in modũ tum inflantur, & difflandi quidem cupiditas eos inceſsit, ſed inferius exitus intercluditur: ſuperius verò ructus violenter tẽtati neque ipſi finem aſſequuntur. Siqua verò parte flatus vi erumpunt, viroſi planè odoris ſunt, ſurſum petẽtes, & acidos ructus excitantes. Renes & veſica in partem huius doloris adducuntur: & vrina

cohibetur. iſtis alia pro aliis accedunt. Miraculum autem his maius eſt, quòd in teſtes & cremaſteras, id eſt ſuſpenſores, inopinatus dolor inuadit. Non paucis medicorum hæc morbi communicatio in occulto eſt: ſiquidem nõnunquam & ſuſpenſores execuerunt, propriã morbi cauſam eos continere opinati. quocirca & his pro aliis alia fiunt. Ab hoc quoque vitio alia prodeunt, abſceſſus, & vlcera non mitia, aqua intercus, & phthiſis, morbi inſanabiles. nam à frigore & craſsis humoribus, & longè glutinoſa pituita propoſiti inteſtini dolor exoritur. Quinetiam & ætate, & tẽpore, & regione frigida & aſpera hyeme prouenit.

DE DYSENTERIA, ID eſt difficultate inteſtinorum, cap. IX.

SVperiora ĩteſtina ad cœcũ vſq; tenuia & biliosa ſunt: atque inde Græcè cholades nominãtur. poſt hæc inferiora vſque ad inteſtini recti initium craſſa & carnoſa ſunt. In omnibus vlcera fiunt.

dysenteria verò est horũ vlcerũ species: iccirco & varij existunt morbi. Aliqua etenim superficie tenus intestina radunt, excoriationem tantùm facientia, & innoxia sunt: sed longè innocentiora, si in inferioribus intestinis consistant: alia paulò etiam profundiora vlcera. verùm neq; hæc immitia sunt. Alia profunda, non vno loco manentia, sed exedentia, glandulosa, serpẽtia, & sphacelũ inferentia, mortifera sunt. Venulę quoque in hisce vlcerum pastionibus circũrosæ apparent: & in his vlceribus stillationes sanguinis largiores cernuntur. Alia est species vlcerum, quæ oris tumentibus aspera sunt, inæqualia, callosa, vt in ligno gemmã dicimus. id genus vlcera vix medicabilia sunt. neque enim cicatricem facilè contrahunt, & facilius aperiuntur. Dysenteriæ causæ plurimæ sunt: principes autem cruditates, refrigerationes assiduæ, acriũ ciborũ assumptio, opsonij, quod Græci myttoton vocant, Latini moretum dicerẽt: cœpæ ipsius, alij, carnium vetustarũ, acrium esus: à quibus postea cruditas su-

peruenit. Super hæc humidum aliquod inusitatũ, vt mixtura illa, quæ cyceon Græcè dicitur: aut potio ryteõ appellata: aut qualia in singulis regionibus loco vini fiunt contra sitim remedia. plaga præterea, & refrigeratio, & frigidæ potus intestina exulcerãt. Excrementa verò, & quæ cũ vlceribus sunt, alia atq; alia in aliis atq; aliis reperiuntur. Nam si in superficie sint, ex superioribus quidẽ tenuia, biliosa, inodora, præter eum qui ab intestinis fit, odorẽ: ieiuni autem intestini excreméta puriora, crocea, mali odoris: aliqua verò & cum alimento liquato quidem, sed aspero exeunt. at modo grauis odor ab vlcerum putredine fit, modo vt à solo stercore prouenit. Ab inferiorum autem intestinorum vlceribus aquosa, tenuia, sine odore ferũtur. sin profũdiora vlcera sint, saniosa effluunt, subrubida, vinosa, aut instar aquæ, in qua caro lota sit: & hæc modò sola, modò cum stercore. hocque liquidum est circũfuso humore dissolutum, non infectum bile, inodorum: aut compactum, siccúmque, sed ob humorem

circũfluentum lubricum deiicitur. Cæterum si maiora leuioráque vlcera sint, & in superioribus intestinis, eorum ratione, à quibus, & per quæ transeunt, biliosa effunduntur. sedẽ enim vellicant: nam bilis acris est, eóque magis si ab vlceribus effluat. bilis verò & instar vnguinis pinguis est. Ex profundiorib⁹ autem vlceribus, sed inferioribus cruenta manãt, crassa, pituitosa, carnosa, nõ valde pinguia, ramẽtosa: vtpotè quæ ab intestinis abstrahãtur. quinetiã & integræ intestinorũ partes commixtæ sunt. Excernuntur quoque & albida, crassa, mucosa, adipis concisæ similia, humore circunfusa. hæc vtique à recto oblongo intestino feruntur. Nonnunquã sanè mucosa tantùm vellicantia, parua, teretia, mordaciáque egerũtur, crebro surgere cogẽtia, & deiiciendi cupiditatem cum voluptate afferentia: sed quæ deiiciuntur valde pauca sunt. tenesmus huic vitio nomẽ est. A cæco autem carnes longè rubicundæ, & grandes excernuntur, circunscriptionẽ multò maiorem habẽtes: in ipso enim maiora fiunt vlcera,

cruor etiam crassus, fæculétúsque emanat: & hæc omnia multò quàm antè dicta fœdius olent. Cæterùm postquã serpunt, & exedũt vlcera, & nullo remedio vllo in loco coerceri possunt, à superioribus quidem nõ solum exquisite biliosa, sed & crocina, spumea fęcem vini referentia, & nigra, issatidis, & porri succũ repræsentantia, antedictis crassiora, atq; instar putredinis graueolentia deiiciũtur. Alimentum nunc minus cõcoctum est, solùm vt à dentibus voracius cõtritum. At si inferiora intestina vlceribus erodentur, guttæ cruoris atræ, crassa, carnosa, rubida, grummosa, nonnunquã nigra, multis modis variantia, olida, nõ ferẽda per sedem expelluntur: humiditatúmq; exitus inuoluntarij fiunt. Nõnunquam oblõgum quiddam in pluribus non discretum, instar sani intestini deiicitur: & ignaris rei suspicionẽ præbuit intestini. At negotium ita se habet, intestinorum tunicæ perinde ac ventriculi geminę sunt, & altera alteri obliquè superiniecta est. Igitur cùm earum cõnexio dissoluitur, interior tunica se-

cundum longitudinem absistens foras egreditur: exterior sola intus remanet, & carnosa efficitur, & cicatrice solidatur: sanescuntque homines & viuunt. id verò inferiꝰ intestinum solum patitur. in causa est tunicarum carnosa substantia. Quòd si ex quopiam vasculo cruor emanet flauus, aut niger, purus, nõ cum cibo aut stercore mixtus effunditur: verùm concretum quiddam latis araneolis simile extẽditur. in grummum enim, cùm refrixit, obduratur: neque sanguinem excretum esse credideris. ob sonũ autem multum cũ spiritu maior quàm pro effectu, excretionis est apparentia. Interdũ & in pleniore intestino purulentus abscessus efficitur, nulla nouitate ab aliis internis vlceribus differens. etenim signa, & pus, & vlcerum medicatio penitus eadem sunt. Si res duræ, carnosæ, contritis asperisque corporibus similes excernãtur, abscessus non benigni moris significatur. Nonnunquã ex laxo intestino aqua multa dysenteriæ modo profluit, idque plurimos ab hydropico morbo liberauit. Vlcera

quidem intestinorum (vt paucis dixerim) huiusmodi sunt. Cæterùm & ipsorum formæ, & ab ipsis purgamenta tot sunt, quot supra comprehendimus. Quę singulis quoque ægrotãtibus accidunt, explicabimus, seu placida, seu noxia vlcera sint. Itaque collectim dictum esto: si exulceratio superficietenus fuerit siue supra, siue infra, febrem non habent, nec dolorem: ac sine decubitu tenui victus ratione diuersis modis sanescunt. Sin vlcus altius descenderit, in superioribus quidē mordacia tormina & acria sunt tanquam à pauca calida bile. aliis atque aliis temporibus suppurant intestina: plerunque verò suppurant, aut coctiones dimidiatæ sunt, cibos tamen nõ horrent. Si inferiora vlcerata sint, lõge superioribus sunt salubriora. hæc enim humiliora intestina multò carnosiora sunt aliis: sin caua & depascentia vlcera in superioribus grassentur, febres acutæ concitãtur, non emicãtes, in visceribus demersę: extrema refrigerãtur, cib9 fastiditur, vigilia adest, ructus male olēt, nauseabũdi sunt, bilis vomit9, vertigo, cũque

multa expelluntur, (ea verò biliosiora sunt) tormina, atque alij dolores magis perseuerant. His accedit viriũ consumptio, genuúmq; resolutio: ardore ęstuãt, sitibundi sunt & anxij, atra per nauseam reiiciunt, lingua est arida, pulsus pusilli, debiles. atque his germana sunt, quotquot de perniciosis vlceribus mortifera exposui. oris etiam ventriculi dolore vsque ad animæ deliquium torquentur. Quidam verò neque ex eo deliquio in pristinum restituti sunt, sed in tali affectu vitam finierunt. Huiusmodi calamitates & inferiorum intestinorũ corrosionibus communes sunt, si depascãtur vlcera, neque eorum depastionem compescere valemus, prætcrquàm quòd tormina dolorésque sub vmbilico inferius, vbi vlcera sunt, percipiũtur. Formæ autem excrementorum tales sunt, quales supra posuimus. Verùm si inter initia parua vlcera sint, in longúmque tempus depastio producatur, alia aliis vlcera superueniunt, aliquibus mitescẽtibus, aliquibus in summum excrescentibus. quales enim sunt in mari fluctus,

talis est in vlceribus tẽpestas. Cæterùm si quando natura resistere potens fuerit, simúlque & medicus subuenerit, depascentia compescitur, mortísque timor remouetur: intestina tamẽ dura, tumida, cicatricosáque remanent, & non nisi longo post tempore sanescunt. Verum enim verò cùm ab intestinis cruor erũpit, si ex magna vena, aut arteria exeat, matura mors aduenit. neque enim aut manum intromittere, dolorémque attingere, aut medicamẽtum ipsi vlceri adhibere possumus. Quinetiã si medicamento sanguinis profluuium coercetur, nõ propterea tuta est, ac vera mortis euasio: quãdoquidem nonnullis magna crusta, (escharam Græci vocant,) decidens, venæ ostiolum patentius efficit. Vbi verò & grũmi intus concrescũt, intúsque remanẽt, ineuitabilis morbus est. Incipientibus igitur sanguinis eruptionibus succurrere oportet. plerũque autem cùm futuræ sunt, licet nõ admodum claris signis, tamen sese indicant. anxietas enim adest, & animi ambiguitas: grauitas ea in parte est, quæ rũpitur:

& facies rubet, si nondum ruptura facta est. Sin autem vena proximè rescissa est, plurimum venter mollitur omnino: si satis temporis præteriit, difficilius atque tardius soluitur. Huiusce qualitatis sunt intestinorum vlcera. Præcipuè nascũtur æstatis tempore, secundò autumni, minus vere, minimè hyeme. Pueris quidem, & adulescentibus ventris profluuia contingunt: difficultas autem intestinorum viris & iuuenibus. Senecta verò ægrè medicabilis est, & ad ducendam cicatricem longum tempus requirit. At vlcera exedentia senibus insolita, sanguinis verò profusio senectæ est conueniens.

DE LAEVITATE INTEstinorum, cap. X.

SI à torminibus, & ab latis, valdéque profundis superiorũ intestinorũ vlceribus cicatrices crebrę, crassę, solidǽque contrahantur, stercora ex his deorsum liquida, ab alibili indiscreta prolabuntur. Intestinorũ enim raritas, per quam

ſurſum verſus alimonia diſcurrit, à cica trice intercluſa eſt. Homo igitur nutricationis inopia laborat, & pallor adeſt, & infirmitas. Affectus iſte qui ab cicatrice fit, lienteriæ cognomen accepit, ab inteſtinis ſcilicet, quæ Græci entera vocãt: & nũc quidẽ à cicatricibus morbus exoritur. Aliàs verò inteſtina cicatricis expertia ſunt, ſed conſuetudo & exercitatio inteſtina profluuium pati edocẽt. In iſtis enim calidum quandoque refrigeratũ eſt: vt neque concoctionẽ, neque digeſtionẽ moliatur: ſed præ imbecillitate retinere non poteſt, omnémq; elaborationẽ alimentũ ſubterfugit. Quòd ſi ex tẽpore, & nõ ſtabilis, ſed leuis mouẽti purgatio fiat, ſimplex à cibis vomitus morbũ ſoluit. Sin autẽ aliquo tẽpore prorogetur, & in ſede firma iſtorũ cauſa permaneat, nihil opis vomitus affert. Morbus quoque longus, & malus habitus qui decumbere nõ cogit, lienteriam peperit. Aqua intercus nonnunquam in hanc ægritudinem feliciter commutata eſt, in malũ ſcilicet ex malo: ſed melior eſt ſucceſsio.

DE VTERI MORBIS, cap. XI.

MVlieribus vterus ad purgationẽ & partum bonus eſt, ſed morborũ infinitorum, malorúmque aceruum congerit. neque enim vlceribus tantum, & inflammationi, & fluori obnoxius eſt, verùm etiã ſi totus repentè ſurſum verſus moueatur, celerem interitum affert. Alibi quidem ſcriptũ eſt, qui nam ipſius morbi pernicioſi acuti ſint. Diuturni verò hi: fluor duplex, duritia, vlcera aliqua innoxia, aliqua maligna, exitus totius aut partis. Fluor ſanè ruber, aut albus eſt, forma declarat. Ruber quidẽ ſi ſanguis flauus emanet, & huius ſpecies: vel liuidus, vel niger & tenuis, vel craſſus & concretus, vt grummi. Albus, vt aqua, aut flauus cum pallido mixtus, vt bilis: craſſus verò aut ſubtenuis, aut tenuis liquor, quem Græci ichora vocãt, & male olens. albus item, vt pus: ſed exquiſitè albus, vt album ſerum. quin etiam gutta cruenta nonnunquam cum pure ſimul effluit: mille aliæ ſunt ſecundum ratio-

nem maioris & minoris istorũ species. Circuitus verò modo est mẽstrua purgatio, sed non ad pristinum præscriptũ diem reuertitur. non multus quidẽ sanguis, sed per multos dies effluit. paucorum autem dierum fit interpositio, sed omnino pura. Alter est circuitus modus, sed ad certum diem: neque plurimi sanguinis est plerunque prima purgatio. bis autem ac ter purgantur per totum mensem. Tertia est quoque fluoris species, indesinens quidem effluuium est, & singulis diebus modicum: sed in totũ mensem summa fit non admodum modica. neque enim vterus ostium claudit, sed hiat, ad effluxum humiditatis relaxationem patiẽs. Verum si neque intermittatur, neq; parum effluat, ob sanguinis effusionem moriuntur. Signa vtique hæc sunt, præter humiditatis effluentis colores, ipsius hominis color: peruigilãt, cibos oderunt, anxietate vexantur, dissoluuntur in rubro profluuio magis, & dolore torquentur, & in ambobus quod effluit, mali odoris est: sed modo magis, modo minus. Album enim pro-

fluuium peius olet, siquãdo maior adest putredo. aliàs autem rubrũ, cùm læuius debacchatur erosio. Breuibus sanè dictũ esto, ater fluor omniũ pessimus est, deinde liuidus. Pallidus, albus & purulentus, diuturniores quidem sunt, sed minus periculosi. Ex his ipsis pallidus deterior quidem est, sed longe melior est ille qui cũ vsitato colore mixtus est: vsitatus autem est ruber, eiusque species. Quin etiam & ipsis minus noxij sunt vsitati: sed re vera senioribus infestiores sunt rubri fluxus, minimè autem puellis, quibus magis albi nocent. Item altera est albi fluoris species, menstrua purgatio, exalbida, acris, & pruriginem cũ voluptate afferens. In istis verò humor alb⁹, crassus, geniture similis prouocatur: hanc speciem gonorrhœam, id est, fluxum seminarium muliebrem appellauimus. Est autem vuluæ refrigeratio: quam ob rem humorum tenax esse nõ potest: quin etiam sanguinem in albidum colorẽ transmutat: vim enim ignis rubrificam non habet. Id genus vitij & stomachus patitur, ideo & pituitã euomit.

mit. Simili affectu & intestina laborãt, cùm profluuio Græce diarrhœa vocato, ægrotant. In vtero præterea vlcera suboriuntur, aliqua lata, pruriginosa, tãquam sale inspersa: hæc sunt quædam superficiei excoriatio. pus habent crassum, inodorum, paucum. vlcera huiusmodi mitia sunt. His cauiora sunt vlcera & deteriora, quib9 dolores parui accidunt, pus paulo plus, grauius olent: nihilominus tamen hæc quoque placida sunt. Quòd si altius penetrent, & labia dura asperaq; fuerint, & sanies quędam olida exeat, & quàm in superioribus dolor sit maior, exedit vuluam vlcus, & nonnunquam caruncula quędam separata egreditur. neq; ad cicatricem vlcus id ducitur, sed longissimo tempore hominem tollit: nam maxime diuturnũ est. huiusmodi Græco vocabulo phagedæna nuncupatur. Nempè mortifera vlcera sunt, si præter ipsa dolor exacerbat, & mulier valde contristatur: & res putrida ab vlcere neque ipsis ægrotis tolerabilis emanat, efferaturq; manuum attrectatione & medicamentis, & quo-

libet genere medelæ exaſperatur: venæ autem in vtero turgent, & proximæ ſimul partes diſtenduntur. id verò perſpicacibus medicis tactu deprehēditur. neque enim aliter liquet. cęterùm ignis & anxietas totius, & duritia ſimul, vt in feris vlceribus inſunt, quæ & ipſa mortifera ſunt, necnon & cancri appellationem obtinent. At cancer neutiquam vlcus eſt, ſed tumor durus & indomitus, qui vnà totum vterum diſtendit: dolores quoq;, & reliqua omnia quæ in vlcere inſunt, cancrum comitantur. Hæc eadem verò cancerosa vtraque ſunt, & diuturna, & pernicioſa. Vlcerat⁹ autem cancer non vlcerato longè improbior eſt, & odore, & doloribus, & vita, & morte. Nonnunquam integra vulua de ſede ſua egreditur, & mulieris fœminibus inſidet. incredibilis calamitas: ſed neque inaſpectabilis eſt vterus, neque ingenerabilis cauſa. relaxantur enim mēbranæ ilibus appenſæ: quæ vteri ſunt ligamenta neruoſa: quæ in fundo ſunt iuxta lumbos gracilia, quę in ceruice hinc atque inde iuxta ilia, maxime neruoſa,

latáque ſunt: qualia nauigiorum vela cernuntur. Omnes igitur hæ membranæ remittuntur, cùm vulua foras procidit. plerunque ſanè huius exitus mortẽ affert. Accidit enim ex abortu, & magnis concuſsionibus, & violento partu. At ſi non interficit, diu hæ vitam producunt, non viſibilia videntes, extra alentes vterũ, atque fouentes. Videtur autẽ nonnunquã duplicitatis vteri interius ſuccingens tunica, quando à contiguo diuellitur. Geminæ nanque membranæ tantum ſunt differentes à tunica. hæc verò abſcedit & fluxione, & abortu & violẽto partu, quando ipſa ſecundis inhæreſcit. Nam cùm ipſæ vi extrahũtur, ſimul & vteri tunica extrahitur: verùm niſi pereat mulier, reuertens eadem tunica vtero adamuſsim connectitur, aut paulum extra prominet: contegit autem fœminibus mulier. Nonnunquam vteri oſculum ſolum ad ceruicem vſque procidit, ſed rurſum intrò ſe recipit, ſi vterus ſuffimenta mali odoris olfaciat. ipſum quoque mulier attrahit, ſi grata odoramenta naribus ſubiiciat. Quin-

etiam obstetricis manib⁹ paulatim intrò recurrit, si placidè & sensim prematur: & prius remedia mitigatoria, quæ Græci hysterica vocant, id est vterina, ei adhibita fuerint.

DE ARTHRITIDE ET ischiade, id est articulorum & coxendicis dolore, cap. XII.

COmmunis omnium articulorum dolor est arthritis: sed pedum dolorem podagram vocamus, coxēdicum ischiada, manuum verò chiragram. Nempè aut ex tempore dolor est, si ex aliqua parum durante causa consurgat: aut latēter meditationibus longo tēpore contractus est morbus, cùm ab exigua occasione dolor & morbus accenduntur. Est autem omnium simul neruorum affectus, si auctum malū omnibus ingruat. Initio verò nerui articulorum vincula, & quæcunque ex ossibus exorta sunt, & in ossa inseruntur, dolere incipiunt. At istorum magnum est miraculum: non dolent quidem vel minimum, etiamsi

quis secet, aut collidat: at si quis ab ipsis doleat, nihil aliud est eis ad dolorem citandum potentius, non ferramenta adstringentia, non vincula, non vulnerans gladius, non exurens ignis. nam & hæc assumuntur tanquam maiorum dolorum remedia. Quòd si quis ipsa dolentia ossa præciderit, sectionis dolor, vt exiguus à maiore obscuratur. Sin autem iste præualeat, eos voluptas capit, priorum malorum obliuionem afferens. id sanè patiuntur dentes & ossa. Causam quidem veram soli Dij nouorunt, probabilem verò & apparentem etiam homines. Est autem (vt simpliciter dicam) huiusmodi: Quod prædensum est, contactum vulnerationemque non sentit, iccirco & ex tactu vulnerationeque non dolet. Dolor enim est res aspera sensui: densum autem non exasperabile, ideo quoque est indolens. At rarum bono sensu præditum est, & vulnere exasperatur. Cæterùm quoniam & densa ingenito calore viuunt, per hunc eundem calorem etiam sentire possunt. Siquidem efficien s causa sub-

ſtantialis ſit, vt gladius, aut lapis, ſub-
ſtantialis patientis corporis pars nõ do-
let:natura enim denſa eſt. Sed ſi calidi-
tatis inſitæ intemperatura corripiatur,
ſenſus fit permutatio.cumque ipſorum
ex ſe ipſa dolet caliditas,ab interna ſen
ſus pulſione excitatur.natura autem in
maius excedente,vel ex abundantia do
lores proueniunt.At aliàs in alios arti-
culos morbus articularis inuadit, qui-
buſdam in coxendices,(eaque parte ple
runque claudus remanet)& in alia quę-
dam membra nonnunquam exiguus.
quandoque nec in paruas particulas
tranſit, pedes & manus. nam ſi maiora
membra occupauerit morbum ipſum
capere valentia, inſtrumenta illa non
ſupergreditur. Sed ſi ab exiguo mem-
bro initium cœperit, mitis eſt,& inopi-
nata inuaſio.Iſchiadis quidem a fœmo-
re poſterius, aut poplite, aut tibia ini-
tium eſt.Aliàs verò in coxæ cauo(coty
lam Græci vocant,Latini acetabulum)
dolor apparet,rurſus in clunem,aut lũ-
bos impetum facit,& omnia potius eſſe
videtur,quàm coxendicis morbus. Ve-

rùm etiam articuli ita ferè dolere incipiunt, magnũ pedis digitum dolor occupat: rursum calcẽ in priori parte, qua nitimur, deinde in concauam subit: malleolus autem postremus intumescit. Doloris causam non legitimã afferunt, aliqui nouæ crepidæ attritum, aliqui lõgam obambulationem: alius plagã, aut calcationem, nullus intestinam domesticãque causam explicabit. Quin etiã ægrotis verum audientibus incredibile esse videtur. quam ob rem in insanabilẽ affectum inciderunt. quoniam principiis, cùm debilissimus morbus est, medicus non resistit: qui vt temporis spatio vires acquisiuit, nihil medici diligentia proficitur. Quibusdam in pedum articulis vsque ad mortem residet morbus, quibusdam in omnis corporis ambitũ vagatur, plerunque à pedibus in manus prosilit. neque enim multum interest in pedibús ne, an fiat in manibus: cum vtrique eiusdem naturæ sint, graciles, excarnes, externo frigori proximi, à calore interno remotissimi. Itẽ cubiti flexura, & genu cõueniunt. post hæc coxa-

rũ cauitates, quas cotylas Græci vocãt, & vocatus periſtroph⁹. Trãſitus quoq; in dorſi, thoracíſque muſculos fit: incredibiléque eſt quàm malum ſerpat. Vertebræ dorſi, ceruicíſque dolent, & in ſummo ſacri oſsis dolor inhæreſcit: ſimúlq; omnium bos, aſinus. & proprius cuiuſq; dolor. Verùm etiam tendones & muſculi cum diſtentione dolorem patiũtur, necnon maxillarum, & temporum muſculi. Item communicatur renibus & veſicæ. O rem admirabilem: poſt omnia nares, & aures, & labia afficiuntur. Nam quoquo verſus nerui & muſculi in capite feruntur. dolent capitis suturę, & quid doleat ægrotus ignorans indicat suturarum ſpecies, obliquam, rectam, tranſuerſam, poſterius, ac prius. Tenuem autem dolorem & in oſsibus defixum cõqueritur: vniuerſam enim oſsium compagem morbus populatur haud ſecus atque pedis, aut manus articulum. In articulis quoque tofacea quædam coaleſcunt: ab initio quidem veluti abſceſſus occupãt: poſtquàm verò magis ſpiſſantur, etiam cõcreto humore difficiles

sunt inflexiones: demum tofi solidi albi consistunt. in toto autem membro tubercula exigua, quales sunt ionthi à Græcis appellati, vari à Latinis, & maiora exurgunt. humiditas verò crassa, albicans, grandinosa est: nam & totius morbus frigidus instar grandinis est. Videtur autem caloris, aut frigoris differentiam præ se ferre: siquidem modo ex calore, modo ex frigore voluptas percipitur. At mihi placet vnicam esse morbi causam, insitam frigiditaté, vnicúmque esse affectum: verùm si protinus increscat, & caliditas apparuerit, refrigeratione opus est, ac talibus delectatur: & huiusmodi affectum calidum vocát. Quòd si dolor in intimis neruis demoretur, & articulus non calens collapsus sit, neque extumeat, frigidũ hunc esse dixerim: in quo ad caloris reuocationem medicamenta calida requiruntur. multis auté valde acribus opus est. Caliditas enim collapsas partes in tumorem excitat, & internum calorem ad superficiem euocat. quo tépore frigida medicamina proficient. Huic rei fidẽ id

facit, quòd iisdem eadem non conducunt. nam quod modo profuit, id aliàs noxium fuit. atque (vt compẽdio dicã,) calore in principio, frigiditate in fine opus est. Haud facile quidem continua podagra gignitur: sed nonnunquã longo interuallo temporis intermittitur. tenuis enim est. Et in ludis olympicis podagricus morbo sedato cursu victoriam adeptus est. Viri facilius in hunc morbum incidũt, & ex mulieribus agiliores. Mulieres autẽ, licet rarius quàm viri, difficilius tamẽ hoc vitio laborant. Quod enim neq; visitatum, neq; familiare est, id si aliqua vrgente causa potẽtius euaserit, violentũ cùm sit, maiorẽ calamitatem infert. AEtas autem huic morbo subiecta est à quinque annis supra triginta. celerius quoq;, aut tardius, prout cuiusque natura, aut victus ratio postulat. Atroces sanè dolores sunt, sed dolores comitantia atrociora: defectus animæ, ad manuũ cõtactum immobilitas, ciborum auersatio, sitis, vigilia. Si discrimen euaserint, tanquam ab inferis elapsi, laxiorem vitam degunt, inconti-

nentes, ſimplices, hilares, auari, & in victu molles ac delicati. Iccirco verò tanquam mortem rurſus ſubituri licentioſè præſenti vita fruuntur. Multis in hydropicum morbum podagra conceſsit, quibuſdam in deprauatam ſpirationem, aſthma Græci vocant, Latini anhelitum. Hæc verò ſucceſsio immedicabilis, atq; ineuitabilis eſt.

DE ELEPHANTIASI, cap. XIIII.

ELephanti morbo & feræ elephanti cõmunia multa ſunt, & ſpecie, & colore, & magnitudine, & victu. Verum neque vlli alij ſimilia ſunt, neque affectus affectui, neque animal animali. Nã Elephas fera longè ab aliis differt. primum quidem ingentiſsima craſsiſsimáque eſt. magnitudo enim tanta eſt, vt magnũ animal ſuper aliud animal turris inſtar imponere queas. Craſsitudo quoque tanta, quãtam plura craſsiſsima animalia inter ſe coniuncta vix æquare valeant. Cæterùm neque ſpecie cuipiam admodũ ſimilẽ inuenias: ſiquidẽ omnes

exquisite nigro colore toto corpore obscurantur. Nam equorum alius candidissimus est, quales Rhesi equi Thracij: alij albis pedibus, qualis Menelai Podargus: alij flaui, quales centum & quinquaginta: alij cœrulei, vt illud Homeri, factus equo similis concubuit Cœruleos habens crines. ita boues se habent, ita & canes, ita quælibet reptilia, & animalia quæ super terram depascuntur. Elephantes autem soli nigri, tenebricoso colore, nocti & morti similes. Specie verò tali sunt: capita quidem & facies fœdas habent, figura non euidenti, super breui ceruice, vt caput in humeris considere videatur: atque ideo non euidens est. aures enim grãdes sunt, latæ, alarum similes, ad iugula vsque & pectoris ossa. Hæ ceruicẽ armósq; tegũt, sicut nauigia velis cõteguntur. Cornua verò mirandũ in modum candida nigriori colori internitẽtia possidet elephas. alij hæc dentes appellant. Hæc sola autem candidissima sunt, quale nihil in vllo alio quanuis candido animali reperitur. & hęc ipsa non super frontẽ &

tēpora, qualis cornigeris natura eſt, ſed in ore ſuperioríq; maxilla ſita ſunt, prorſum verſus ſpectātia, recta nō admodū, ſed paulum in ſuperiora retorta, quo à recto detorqueri liceret, & in ſimis dētibus pōdus extollere. Grandia vtiq; cornua ſunt, longitudinē extēti brachij, orgyiam Græci vocāt, æquant mediocria. alia his multo lōgiora, duplo longiora ſunt. prominentiā habet ſuperior maxilla à labro enaſcentē, longā, exoſſem, tortuoſam, ſerpētis ſimilē. Duo verò in ſumma prominētia foramina ſunt: & hęc in pulmones vſq; pertinentia natura terebrauit, duplicis tibiæ imaginē referētia. Hac ſanè fiſtula tanquā nare ad reſpirationem, necnon & vice manuum id animal vtitur. poculū etenim, cùm velit, hoc proceſſu corripit, cóplectitúrque, & valide retinet: neq; ab eo quiſpiā vi eripere poſſet, niſi alius ſit potētior elephas. herbā etiam ad pabulū hoc quærit: neq; ore minoribúſque dentibus carnes edēdo vitam ducit. prælongi enim pedes longe à terra diſtans animal ſuſtinent. quinetiam breue (vt diximus) collū eſt.

ore igitur humi pabulari nõ poteſt. Nõnunquam & cornuum ab ore proceſſus herbam os tangere prohibet. Itaque hac prominentia magnum pondus haurit: deinde quotcunque venatur, hac cõplexus ventri futura alimentũ in os detrudit. Ritè igitur primi illi proboſcida hãc vocauerũt. nã πρὸ, id eſt ante ſe animal, hac βόσκεται, id eſt pabulatur. Verùm enimuerò neque ex palude aut flumine ore bibere ei licet. Eadem in cauſa eſt, quòd ſi ſitiat, proboſcidis extremã narẽ in aquã demergit: deinde tãquam reſpirãs, vice aeris, multũ aquæ attrahit: vbi verò impleuit narẽ ceu poculũ in os fluminis inſtar effundit: deinde iterũ attrahit, iterúmq; effundit, quoad ventrẽ tanquam onerariã nauem cõpleuerit. Corium habet aſperum, craſsiſsimúmque, tumoribus inæquale, fiſſuras habens, ceu ſemitas prælongas, aliàs diuiſuras cõcauas trãſuerſas, aliàs verò obliquas valde profundas. Totũ tripodonio perſimile eſt. Pili autem aliis quidem animalibus natura, aut ſetæ ſunt, elephãti verò ſordida lanugo eſt. Infinitę ſunt & aliæ dif-

ferentiæ inter elephãtem & cætera animalia. Etenim retro versus quandoque secundum genu flectitur, quemadmodũ & homo, & mammas prope axillas habet, vt mulieres. Cæterum non in præsentia mihi opus est de animalis huius natura tractare, nisi quatenus ex eo & morbus elephas vocatus patefiat, quotq; ægrotantis forma huius animalis naturæ similia obtineat, agnoscatur. Morbũ quoque hunc leonem vocauerũt, ob extremarũ frontis rugarum similitudinẽ: quam partem Græci episceniũ nominãt. De ea posterius suo loco dicetur. Satyriasis etiam appellatur ob malarum ruborem, atque inexplebilẽ impudentémque coeundi libidinem. Necnõ & Herculeus dicitur, quoniam eo nullus maior est, neque valentior. Magnus est quidem potẽtia morbus. ad mortẽ enim inferendã est omniũ longè efficacissimus. est etiã visu fœdus, & in omnibus terribilis, quemadmodum & elephas belua. Ineuitabilem quoque affert interitum: quandoquidẽ à mortis causa ducit originem. Ea ingeniti caloris frigiditas est

non exigua, vel potius congelatio, ceu quędã ſæua hyems: cùm aquã in niuem, aut etiã grandinem, aut chryſtallũ, aut glaciẽ cõuertit. hæc eſt cõmunis mortis ac morbi cauſa. Veruntamen neque vllã inſignem coniecturam morbi principiũ obtinet: neque vlla noua atque inuſitata labes hominem inceſsit: neq; in corporis ſummis partibus repræſentatur, vt protinus videre quis poſsit, & incipienti malo reſiſtere. ſed in viſceribus tanquã domo Plutonis deliteſcens ignis iã ſuccenditur, internorumq; victor rurſum in ſuperficie aliquando exardeſcit. Plerunque ſanè à facie hæc peſtis incipiens tanquam ignis de ſpecula procul conſpicuus effulget: nonnullis verò ab extrema cubiti curuatura, à genu, à manuum pedumq́ue articulis. Iccirco autem huiuſmodi hominum ſalus deſperata eſt, quoniam medic⁹ ad morbi debiliſsima initia artem non adhibet negligens, & ægrotantiũ calamitatis ignarus. Tardi enim ſunt, vt ab aliquo leui & vulgari cauſa, ſomniculoſi, quieti, ſicca aluo. Hæc etiam ſanis haud valde inuſitata

ſitata

ſitata ſunt. In morbi autem crementis
reſpiratio graue olet ob interni ſpiritus
exhalationẽ. Huiuſce rei aer, aut quippiam aliud extrinſecum cauſam præbere videtur. Lotium craſſum eſt, album, turbidum, quale iumentum reddit. venerem appetunt, crudorum & inconcoctorum diſtributio fit: neque iſtorum eſt ſenſus & meditatio. neque enim concoxerint nécne, percipiunt: & cruditas hęc concoctioni ſimilis eſt. nam ipſis haud frequens eſt in optimum aut familiare concoctio. Digeſtio verò facilè fit, tanquam in ſuum ipſius alimentum raptim morbo attrahente: propterea valde ſiccitate inferioris ventris laborant. Tumores alij iuxta alios exurgunt, nondũ quidem continui, ſed craſsi & aſperi: & interſtitium tumorum diſciſſum eſt, vt elephantis corium. Venæ latæ ſunt, non ſanguinis redundantia, ſed cutis craſsitudine. Non multo poſt autem & ſedes declarat vniuerſo corpore in æqualem tumorem diſtẽto. Pili in omni corpore præmoriuntur, in manibus, fœmoribus, tibiis: item in pube, in mento rari ſunt:

rara quoque in capite cæſaries. quod verò maius eſt, intempeſtiui cani, & caluitium affatim ſubitóque ingruunt. non multo poſt autem pubes & mentum glabreſcunt. Quod ſi qui pauci pili remaneant, hi magis dedecent, quàm qui defluxerũt. Capiti cutis altius reſciſſa eſt: rimæ autem frequentes, profundæ, aſperæ ſunt. Tumores in facie duri, acuti: nonnunquam faſtigio albido, baſi viridiore. pulſus puſilli, graues, tardi tanquã per cœnum vix ſe mouentes. venæ temporum diſtentæ ſunt, & ſub lingua: ventres bilioſi. lingua grãdinoſis varis exaſperatur. Neque inopinabile eſt & omne corpus talibus ſcatere tuberculis: quandoquidem & in victimis prauos humores habentibus carnes grandinis plenæ ſunt. Sin autẽ valde ab intimis partibus erumpet morbus, & in extremitatibus apparebit, impetigines ſummos digitos infeſtabunt, genua prurient, pruritúſque cũ voluptate ſcalpetur. Ambit verò impetigo & mentum nõnunquam in orbem: rubent malæ cum tumore haud ita magno: oculi caliginoſi, ænei

coloris ſunt: ſupercilia prominētia, craſſa, glabra, deorſum verſus pondere vergentia: contractis glabellis eminens tumor inſurgit: color liuidus, aut ater eſt. epiſcenium vehementer contrahitur, vt oculos contegat, quemadmodum iraſcentibus, aut leonibus accidit: vnde & leonina hæc ægritudo vocatur. Igitur neque leoni, neque elephāto ſolum, verum etiā nocti tenebroſæ æquales ſunt. Hypopia, id eſt ſub oculis inſurgentia oſſa, & nares cum atris tumoribus ſalebroſæ, extantéſque ſunt. labiorum prominentia craſſa eſt, pars autem inferior liueſcit, naſus tumet, dētes nō albi ſunt, ſed nigricare vidētur. Aures rubent admixta nigritia, obſtructæ, elephāticæ, vt grandiores conſueto eſſe videantur. Vlcera in baſi aurium ſunt: ſanies defluit, pruriunt. Totum corpus rugis aſperis exaratur: necnon & altè deſcēdunt ſciſſurę veluti nigri in corio ſulci. propterea & elephas huic morbo nomen eſt. Plantarum & calcaneorum vſq; ad medios digitos fiſſuræ ſunt. Quòd ſi plus augeſcat malum, tumores malarū, mē-

ti, digitorum, genuúmque vlcerosi fiũt. vlcera fœtida sunt, & insanabilia: alia enim super alia exurgũt, super alia alia mitescunt. siquidem membra hominem diu morte præueniunt, quoad de corpore excidant nasus, digiti, pedes, genitalia, atque totæ manus. Neque enim hæc labes prius perimit, à turpi vita, sæuísque cruciatibus liberans, q̃ membratim dilaceratus homo sit. At longæua est, quemadmodum & elephas animal. Sin autem membrorum recens dolor sit, longè acerbius affligit. Aliter atque aliter paratorum ciborum appetentia est, non obtusa, sed gustatus qualitatis expers est: nulláque edẽdi ac potandi delectatio. omnia verò ob doloris cruciatum oderunt: alimento priuatur corpus: rabiosa inest cupiditas: spontinæ sunt lassitudines, singulorum membrorũ species hominem grauitate inusitata premit, quantũlibet exigua mẽbra sint. quinetiã corpus omnia grauatim fert: nõ balneis delectatur, non illuuie, non cibo, non ieiunio, nõ motu, non quiete: ab omnibus enim morbus alie-

nus eſt.ſomnus tenuis, vigilia peior ma la ſua cogitans: ſpirandi vehemens difficultas:ſuffocationes fiunt, ac ſi laqueo ſtrangulētur. Hoc igitur pacto nonnulli vitam perdiderunt, inexcitabilem ſomnum in mortem dormientes. Itaque tales cùm ſint, quis non aufugiat? aut quis non auerſetur, licet filius, aut pater, aut etiam germanus frater ſit, cùm metus eſt, ne morbus communicetur? Propterea multi in ſolitudines & montes, ſibi chariſsimos abduxerunt: aliqui eorũ egeſtati, quoad viuerent, ſubueniẽtes, aliqui verò minime, cũ eos vita defungi mallent. Fama eſt eorũ quendam qui in ſolitudinẽ expoſiti erant, ex terrę latebris reptantẽ viperã intuitũ, aut fame coactũ, aut morbi tædio inductũ, vt malo malũ cõmutaret, viuentẽ viperam ediſſe, neq; prius è vita migraſſe, q̃ omnia ipſius mẽbra cõputruerint atq; exciderint. Alterũ pręterea ferũt, viperam in muſti doliũ irrepſiſſe cõſpicatũ, cũ muſtum ad ſatietatẽ ingurgitaſſet vomuiſſe, multúmque veneni ſimul cum muſto reieciſſe, quoniam in muſto fera

extincta fuerat: iterúmque hominẽ mustum largiſsimè epotum, vitæ pariter ac morbi finem quærentem. vt verò ſatiatus iuxta inebriatúſque fuit, primũ quidem humi proſtratus inſtar morientis iacebat. poſteaquã deinde graui ſopore experrectus eſt, ebrietatémque diſcuſsit, in primis comæ defluxerunt, præterea digiti & vngues, deinceps omnia in ambitu corporis membra contabuerunt. quoniam verò adhuc in ſemine facultas erat, iterum tanquam ab ortu hominem natura veluti ex cera creauit. alios enim crines enutriuit, vngues nouos, & nitidam carnẽ inſtaurauit, ac vetus corium ceu ſerpentis ſenectam exuit, & tanquam alter homo ad vitæ munia reuocatus eſt. Ita habet fabula nõ admodum quidem vera, neque valde fidẽ excedens. Malum enim malo pulſum eſſe probabile eſt: naturam verò ex reſidua vitæ ſcintilla hominem redintegraſſe, haud ita à ratione abhorret, vt monſtro ſimile eſſe videatur.

ARETAEI CAPpadocis medici

DE MORBORVM ACVtorum curatione, Liber I,

IVNIO PAVLO CRASSO Patauino interprete.

PROOEMIVM.

Cutarum ægritudinũ medicamina speciebus signorũ contigua sunt, quę superioribus libris à me comprehensa fuere. Quæcunque sanè in febrium curatione fiunt secũdum ipsorum differentiam, & secundum morborum speciem, & in ipsis diuersitatẽ eorũ plura in tractatione de Febrib⁹ explicabuntur. Quotquot autem cum febribus acuti morbi fiũt, qualis phrenitis est, aut sine febribus, qualis apoplexia: eorum duntaxat medicamina commemorabo: vt ne aberrem, neque verbosior sim alia in aliis describens locis. Idem verò principium quod & de morbis feci, eundem etiam finem faciam.

CVRATIO PHRENITICORVM, cap. I.

AEgrotum cubare cõuenit in conclaui mediocris amplitudinis, aeris tẽ-

perati, hyeme tepidi, æſtate frigidioris. vere autem & autumno ſecundum temporum naturas coniectura vti decet. Deinde quieſcere iubẽdum eſt & ægrotos ipſos, & omnes domeſticos. Acutè nanque audiũt phrenitici, & ſtrepitibus irritantur, necnon & ab his in furorem aguntur. Parietes læues ſint, æquales, neque ſupereminentes, neque feſtucas, aut aliquid exertum habentes, neque picturis exornentur: pictura enim parietũ mentem turbat. nam præ oculis falſa quædã ſimulachra obuerſantur, & quędam non eminentia tanquam eminentia manibus contractant, omníſque occaſio citra cauſam manuũ agitationem prouocat. Cubilis longitudo & latitudo moderata ſit: quò neque in ampliori volutari iactaríq; poſsit, neq; à nimis anguſto delabi. Stragulę veſtes glabrę ſint, vt ne floccos colligẽdi in mentẽ veniat. In molli lecto decũbant: nã durum ſtratum neruis ingratum eſt. Non minime autẽ inter cęteros ægrotantes phrenitici neruis laborant: facile enim conuelluntur. Amiciſsimi eos inuiſant: fabulæ

& ſermones animum ne vellicent: cùm delectabilia omnia eſſe oporteat, illis præcipue, quorum iracunda inſania eſt. Vtrũ in tenebris an in luce habẽdi ſint, ex morbi natura coniicere debemus: nã ſi ad lumen efferantur & quæ non ſunt cernunt, & quæ nõ adſunt cogitant, aut pro aliis alia cognoſcunt, aut quaſdam nouas & vanas imagines accipiunt, atque in ſumma lucẽ, aut quę in luce ſunt, extimeſcunt, obſcuro loco eos continere præſtat: ſin ſecus ſe habeãt, lucido. bonum eſt autem ad lucem reſipiſcere, placarique inſaniam. Ne diu à cibis abſtineant: cibi verò humidiores ſunto, pauciorésque, & cõtinui: nam cibi animum demulcent. Occaſio autem exhibendi cibi eſto in vtriuſque remiſsionibus, febris videlicet, atque delirij. Quòd ſi ab inedia furant, & non deſinat febris, cibos dare non valde febrim lædẽtes vtile eſt. Nempe bonum eſt febrim deliriúmque in acceſsionibus remiſsionibúſque concordare, quò exhibendi cibi opportunum tempus inueniatur. In primis itaque conſiderandum eſt, ſanguis

nec ne mittendus ſit. Si mentis quidem alienatio vnà cum febre à principio inuaſerit: vena in cubiti curuatura primo aut ſecundo die, media potiſsimum ſecanda eſt. Quòd ſi non niſi tertio, aut quarto die, delirium accedat, vſque ad primum decretoriorum dierum circuitũm venę ſectio differẽda eſt. At ſi vltra cõueniens tẽpus, vt puta ſexto aut ſeptimo die ſuperueniat, venæ ſectio dimittẽda eſt. multo enim ante iudicationes in acutis morbis euacuandum eſt, aut purgandũ, aut aliis irritationibus vtendum. Venæ quoque inciſor ne multum ſanguinis detrahat, licet à principio ſecet. phrenitis nanque malum eſt in ſyncopam facile mutabile. Sin autẽ ægrotus valde repletus ſit, & iuuenis plurimo cibo, & largiſsimo vini potu ſaginatus, hæ ad phrenitidem rationes non pertinent: verùm iſtis & citra delirium multum ſanguinis hauriendũ eſt: longè autem minus auferendum, ſi iidem phrenitici ſint. Verùm tamen audacius vena ſoluẽda eſt, ſi à præcordiis, non à capite morbus oriatur: ibi enim vitæ principiũ

eſt:caput verò ſenſus neruorúmq; originis locus eſt, ſanguinémque potius à corde trahit,quàm aliis diſtribuat. Igitur ſi membrum hoc affectum ſit, venam cubiti ſcindere non conuenit:quippe in illis vitiis inanire vaſa oportet, à quib⁹ nõ modica noxa prouenit. Quòd ſi vires patiantur,vt quantum ſanguinis ſatis eſt, euacuetur, ſemel auferendum eſt:ne dum repetendo tempus conteritur,exhibẽdi cibi occaſio elabatur:quãdoquidem phreniticis continuæ febres ſunt, neque remiſsiones longas habent, ſed breues & latẽtes ſubleuationes. Cæterùm ſi ante mediocritatem defecerit æger, ad ſecundam remiſsionem differendum eſt,niſi longo tempore poſt vẽtura ſit. Quòd ſi non ſit, vires inſtaurãdo odoramentis,faciei tractatione,& pedum cõpreſsione protinus ſanguis detrahendus eſt: quantum verò mittendũ ſit,facultas oſtẽdet. Eſca humida omnibus quidem febricitantibus idonea eſt, ſed phreniticis maxime: aridiores enim ſunt,quàm ſi ſola adeſſet febris. neque mulſa danda, niſi bilioſi ſint: nam faci-

le à biliosis naturis concoquitur. Far lotum cum aqua, aut mulsa conuenit. Bonum quoque est ex his sorbitiones simplices præbere, quales satureia, aut apio, aut anetho incoctis fieri solent. hæ nanque bonam spirationem conciliant, & vrinam cient: conducit autem phreniticis lotij excretio. Omnia olera prosunt: sed maluæ potissimum lentor bonus est, & ad linguę arterięque lęuorem, & ad stercorum descensum. optima est beta, blitum, coronopus, cucurbita, & quicquid suis temporibus optimũ fuerit. Ordei verò mundati cremor liquidissimus quidem in primis nutribilior est: sed tanto etiam spissior crassiórque fit, quanto plus temporis morbus progressus fuerit. Verum in iudicationibus & paulo ante iudicationes cibus subtrahendus est. Si morbus longiori tẽpore producatur: cibos ne subtrahito, sed triticea exhibeto, quò sufficiat ægrotus: quãdo extremorum & volatilium carnibus in cremore liquefactis plerũque opus est. oportet enim hæc in elixando valde dissolui. Ex piscibus

ſaxatiles aliis præſtantiores ſunt: atque omnino regionis illius optimos deligito. quippe aliam regionē alias piſcium ſpecies procreare creditum eſt. Vinoſæ naturæ fructus ſubtrahito: quoniam caput & mentē percutiunt. Verùm ſi neceſſitas vrgeat, viribus aut ore ventriculi labantibus, mala in mulſa elixa, aut in adipe toſta exhibeto, aliorum ſingula calida aqua diſſoluito, ſi roborandi dū taxat oris ventriculi cauſa exhibeas: ſin autem vires quoq; inſtaurare opus ſit, non vſque adeo vinoſa facultas diſſoluenda eſt. Cibi quidem (vt ſemel dicā) huiuſmodi ſunto. Irrigandum verò caput eſt refrigerandi cauſa, oliuæ acerbæ contritæ vnguine: nam caput in phreniticis calefieri non amat. Quòd ſi vigilię & cogitationes ægrotum agitent, roſacei parem modum in principio miſceto: adhuc verò plus roſacei addēdum, quò magis extra intráq; caput roboretur ac refrigeretur. At ſi mens labefactetur, & locutio euariet: ſerpylli comā oleis incoquito: aut hederę ſuccum, aut ſanguinalis affundito. Si mentis verò aliena-

tio vehementius hominem turbet: peucedanum, & ſpondylium oleis inferuefacito,& aceti parũ inſtillato:hæc enim halitus & caliditaté diſflant, craſſasque humiditates,quę & ipſę deliraméti cauſæ ſunt,diſcutiunt. Cauere autem conuenit, ne in ceruicem ac tendones madefactio deſcendat. tédonibus enim atque neruis inimica eſt.Nempe irrigandi ſemper occaſio eſt, præterquam exacerbationis initio: rarius quidem in incremento, omnium verò frequẽtiſsime vigéte morbo, cùm maxime inſaniunt, tum maxime irrigandũ eſt humore frigido:atque æſtiuo tempore multo magis refrigerato,hyeme verò tepido. Vt miteſcat autem delirium,poſca,aut conyzæ decocto cũ ſpongia facies fouenda eſt. Deinde œnanthino, aut crocino vnguine linéda:quinetiam nares,& aures iiſdem imbuendę.Hæc enim ſomnũ alliciunt. Siquando iſti pernoctant, neque interdiu ſopiuntur, ſed penitus intenti ſunt oculi atque inſtar cornu rigentes,iactantur autem,& è lecto proſiliunt, his ſomnus & quies conciliandi

ſunt: primum quidē caput roſaceo mero irrigando, aut amaracino cum ſucco hederæ, aut ſerpylli, aut etiam ſertulæ decocto. Magis autem ſoporiferum eſt papauer in oleo elixum, capitis ſincipiti ſuperdatum, aut in aqua faciei per ſpongiam impoſitum. ipſæ quoque integræ herbæ (ſi proximè lectæ fuerint) virides ceruicalibus ſubiiciendæ ſunt. craſſant enim, madefaciúntq; ſpiritum aridum tenuémque: & caliginem quandam ſenſibus obducunt: graue autem & torpens eſt caligo: id verò eſt ſomni principiū. At ſi valentiorib⁹ auxiliis egebūt: & ipſa papaueris lachryma ex aqua frōs inungenda. quinetiam nares ea linendæ, & in aures infundenda eſt. Contrectatio pedum ſuauis ex oleo: capitiſque attactus efficax eſt, ſed potiſsimū ſi tempora auréſque ſcalpantur. nam & ferarum iram furorémque aurium & temporum mollis attrectatio coercet. Cuique verò vſitata ſomnum accerſunt: nautis in cymba decubitus, & maritima nauigatio, & littorum ſonus, & vndarum murmur, ventorúmque bombus, & ma-

ris nauísque redolētia:musico tibiarum exercitatio quietem affert, aut lyræ cantus, aut citharæ, aut meditatio puerorū canentium:ludi autem magistro puerilium fabellarum enarratio. Atque ita aliis alia animū demulcentia somnum insinuant. Cæterùm præcordiis ac ventri madefactiones & cataplasmata adhibeto, si phlegmone subsit, atq; durities, flatúsque distendat: oleum quoque ex oliua bene matura nequaquam acerba iniicito:id enim crassum est, & viscidū, & calefaciens. Hæc vtique in inflammatione facienda sunt. Iniiciatur verò in ipsa anethum, aut conyza:bonum quoq; est si simul omnia. Quòd si adsit etiam inflatio, cumini & apij semina adiicito, & quæcunque lotium flatúsque prolectant: necnon & nitrum cribratum inspergito. Verum si in iecore vitium dolórque fuerit:lanas ab oue sordidas accipito, oleum verò acerbū, aut rosaceū, & sapam Græcā, aut Creticā admisceto:sertulámque incoquito, atque omnibus in vnum succū permixtis iecur irrigato. Ad lienē verò oleum cū aceto be-

ne facit: aut ſi magis quàm prius turbet: poſca, & pro lanis ſpongia mollis adhibeatur. nam mirum in modum his gaudet miteſcitque lienis. Porrò ſi præcordia interius ſint, ſurſumque trahantur, & circuntenta cutis ſit, optimum hoc remedium erit loco vnguinis, aut vnà cum ipſo craſſo tantũdem opportunum eſt. cunila verò & ros marinus incoquantur: anethũ quoque nõ iniucundũ erit. Quòd ſi cataplaſmatis tempus erit idoneum, oleis quidẽ iiſdem, in iiſdem affectibus vtendum eſt. Materia ſit autem lini ſemen, fœnum Græcum, ordei tenuis farina. Bonum eſt autem & faba, & eruum, ſi venter intumeſcat: pariter & milium torrefactum in ſacculo poſitum leue molléque fomentum eſt: pinſitum verò & aqua inter cutem laborantibus: cum melle & oleo & lini ſemine cataplaſma bonum eſt. Flores autem & herbæ & ſemina quæcunque à me in irrigationibus poſita ſunt, & in cataplaſmatibus eadem ſunto. Mel verò & cum ipſis bonum eſt, vt arida cogantur, miſceantúrque ſquallentia, atque vt calor

diutius permaneat: ipſum quoq; ſolum bonũ eſt pro cataplaſmate ſemicoctum, & ad irrigandum, ſi cum aliquo humore liquetur: mollit enim, calefacit, flatus lotiũmque euocat, & ardores obtundit. Nam hæc quoque mulſa epota pręſtat: híſque plura & meliora, ſi interius arteriam, pulmones, pectus, & ventrem ſubeat. Aſsidue verò aluus irritãda eſt, glandulis, aut illitionibus (ſæpius enim ſicceſcit) vt à capite materiæ detrahantur, & à pectore halitus diffientur, & alui purgamenta excernantur. Quòd ſi multis diebus venter ſuppreſſus fuit: ipſum mulſa, oleo & nitro ſubluere opus eſt. Verùm ſi non ſatis phlegmones exhalationes deſierunt, cucurbitulam affigens incidito, qua parte phlegmone extumuit, & maior apparet: vnam autem, aut duas affigito, prout phlegmone ſignificauerit, & vires præceperint: & ſanguinis detrahendi copiã ab his coniectare oportet. Exceſſus enim ſyncopæ autor eſt. Primo quidem, aut altero die madefactio eadem eſto, tertio verò ceratum cum aliquo ex oleis ad irri-

an sola.

gādum aptis imponito. Deinde epithemata in inflammatione si facultas sit, ex hyssopo, fœno Greco ex mulsa decocto, terebinthi arboris resina, & cera: olea verò in iisdē eadem. Quòd si nihil istis delirium remittat, tōdere caput necesse est: si longissimi crines sint, primum dimidij: si breuiores, ad cutim. Postea prius refectis viribus cucurbitula vertici capitis affigenda est, sanguísque hauriendus: verùm prius inanis cucurbitula interscapulo adhibeatur. Cæterùm quoniam thoracem in omnibus acutis morbis medicari oportet (nam prorsus ipse cum corde & pulmone laborat) primum quidem ob spiritus modo calidi, modo frigidi necessitatem, præterea ab ardenti febre, & tussi, & humorum prauitate, & neruorum cōmunione, & oris ventriculi noxa, necnon succingentis membranæ, & septi transuersi vitio (cor enim si maiori aliquo malo oppressum sit, nunquam sanescit:) in phreniticis vtique & hæc in primis mitiganda sunt. siquidem nonnullis mentis alienatio ab aliquo eorum quæ in pectore sunt, vi-

tio exoritur. ea verò ſunt, ſpiritus calidus & ſiccus, ſitis acris, ignis intolerabilis, qui vndique in thoracem confluit, & prauitas quidem à domeſtico calore cõmutato & maior & moleſtior prouenit. Ab aliis etiam membris in thoracem contributio fit: extrema nanque frigida ſunt, caput, pedes, ac manus: ſuper hæc autem thorax eſt. igitur humectãdi refrigerandíque auxilio eget. Humectatio quidem fit ex oleo, in quo chamæmalum, aut nardus incocta ſit. Aeſtate verò & ſapa Græca benè faciet. At ſi epithematibus vti deceat, palmulæ vino auſtero maceratæ, deinde contuſæ in placentam cum nardo, polenta, atque œnanthe ſuaue pectori cataplaſma fuerint. Refrigerant quoque mala pinſita cum maſtiche & ſertula: quæ omnia cera & nardo excipiantur. Sin autem & os ventriculi torpeat, & à cibis abhorreat, ſuccum abſinthij, aut comam vnà cum his terito, ipſo etiã in oleo incocto præcordia irrigato: & aquã, in qua maduit, aut ipſius ſuccũ ante cibum propinato, duos ſcilicet aquæ illius cyathos, aut ſuc

ci ad amaræ fabæ magnitudinem ex aquæ cyathis duobus. At si os ventriculi ardor malè habet, non ratione morbi, sed ipsum duntaxat ab acribus salsisque humiditatibus, siue à bile mordetur, atque siti perarescit: lac aquæ admixtum in cibis exhibendum heminæ videlicet dimidium vno aquæ cyatho temperatum: atque ita huiusce lactis plurimum sorbeat: nonnihil etiam cum pane assumat. Verùm tamen si ardor hominem torqueat, & sitis, & anxietas, & furens insania, & frigidæ cupiditas: propinanda quidē frigida est, sed nō tanta quāta in ardore morbo absque phrenitide propinatur. In istis enim timendū neruis est: itaque danda est, vt ori ventriculi subueniatur. pauca verò satis est. parum enim potant phrenitici. Cæterum si in syncopam prolabantur (nam & hoc incidere solet, viribus euanescentibus, in sudorem liquescente homine, omnibus humoribus extrorsum impetum facientibus, tenore ac spiritu fatiscentibus) tunc cura delirij posthabetur. sed cùm metus sit, ne in vaporem, humiditatem-

que homo diſſoluatur, vnicum ſubſidium vinum eſt. celeriter enim ſubſtantiam alendo inſtaurat: & quoquo verſus ad extremitates vſque permeat: tenori tenorem apponit: & ſpiritum torpentem expergefacit: frigiditatem calore temperat: laxantē madorem aſtringit: extrorſum erumpentia atque diffluentia coercet: olfactu ſuaue delectat: vires demum fulcire ad vitam prorogandam poteſt: atque in inſania ad animum demulcendum optimum eſt. Hæc omnia epotum vinum ſimul præſtat. iracundia nanque molleſcente animo conquieſcit: atque ipſimet ad recreandas vires cibos accipiunt: quinetiam ſe ipſos ad voluptatem replent. Nempe ſi iam plus temporis morbus extrahitur, & febris ignaua eſt, & deliriū in fatuitatem vertitur, & præcordia non vſque adeo læſa ſunt, aut tumore, aut inflatione, aut duritia, ſed in capite potiſsima morbi cauſa eſt: audacter lauare oportet, atq; ſæpius caput perfundere: habitꝰ nāque ſanabitur, & caput difflabitur, & omne corpus exhalabit. Atq; ita ſiccitas

obtunditur: & ſenſus caligo diſcutitur: & mẽs ſtabilis atque inconcuſſa firmatur. Hæc vtique ſunt tollendi morbi præcepta.

CVRATIO VETERNOſorum, cap. II.

VEternoſi in luce & ad ſolis radios collocentur: morbus enim nihil aliud eſt quàm tenebræ.& magis in loco calido habeantur: ipſius enim cauſa eſt inſita frigiditas. cubile agitabile ſit. ſtragulæ veſtes, parietum picturæ, omnia ſint varia, quæcunque viſum prorritare queunt. multus habeatur ſermo: pedes premendo tractentur: vellantur pili: mẽbra ſcalpantur. Si altus ſopor obtineat, vociferandum eſt. iracundè increpãdus eſt æger: his quæ timere conſueuit, deterrendus: quæcunque prius optabat expectabátque, annuncianda ſunt: omnia ad ſoporem diſcutiendum contrà atque in phreniticis, molienda. Quòd ad veternoſorum euacuationem attinet, hæc nouiſſe oportet, ſi alteri morbo, vtpotè

phrenitidi ſuccedat veternus, venam ne ſoluito: neque alicunde multũ ſanguinem educito: ſed ventrem ſubluito, non ſolũ ſtercoris educendi cauſa, ſed etiam vt aliquid à ſuperioribus partibus reuellatur, & à capite deriuetur. igitur multũ inſit ſalis, & nitri. Optimum verò ſit, ſi ſublutioni caſtorium inſpergas. imum enim inteſtinum veternoſis frigidũ eſt, & ad excretionẽ emortuum. Si non per ſucceſsionem, ſed ſuopte ingenio veternus incipiat, & æger plenus eſſe videatur: ſi ſanguinis, vena in cubiti curuatura ſecanda eſt: ſi pituitæ aquoſæ, aut aliorum ſuccorum, purgare opus eſt, cnico ex ordei cremore, aut nigro veratro ex mulſa inter initia, ſi mediocriter purgare velis. Sin autem copioſius, medicamenti, quod hieram id eſt ſacrã vocant, pondo drachmas duas ieiuno dato cum mulſæ cyathis tribus: atque tãtiſper expectans, quoad purgatio cõfecta ſit: tunc cibos, ſi opportunũ ſit, exhibeto: ſin minus, in poſterũ diem alimentum differto. Nonnunquam ſanè & veſperi hieræ drachma cum aquæ, aut mulſæ cyathis

duobus dissoluta in tépore datur. Nempe inedia malum est, malum est & cibi multitudo. Igitur exiguo cibo vti singulis diebus oportet: neque subito ac penitus ieiunandum est. os enim vẽtriculi per totum diem refectione caloréque indiget. Quinetiam cibus esto attenuans, & aluum leniens in iusculis magis quàm leguminibus, gallina, cẽchride. herba verò mercuriali asiduè vtitor: acetúmque affundito, & succis iniicito, si forte succo ptisanæ vtendum sit. Bonum autem spiritum reddit, vrinámque citat fœniculum, apium, olera, aut horum semina. Item porrum acrimonia sua proficit, & brassica cum oleo & garo. optimè facit & cuminum dulce cum brassica ad flatus digerendos & lotium euocandum. Vesica enim atque venter in quolibet morbo irritant atque infestãt. Irrigationes capitis tales fiant, quales & in phreniticis. Vtrisque enim sensus pleni halituum sunt: quos refrigerãdo, adstringendóque rosæ atque hederæ succo propulsare necesse est: aut digerere per transpirationem extenuan-

tibus, exempli causa serpyllo, aut aceto cum rosaceo. Si nerui doleant & totum corpus, sed multo magis extrema frigescant, caput ceruicémq; castorio cum anethino oleo inungito, atque irrigato. quinetiam spinā eodem Sicyonio, aut gleucino, aut veteri oleo admixto perfundito: necnon & manus ad humeros vsque, & pedes vsque ad inguina perungendi sunt. Nonnullis quoque vesica est humectanda: quæ tanquam neruus patitur, & tanquam vrinæ iter laborat: insuper humorum acredine vexatur: biliosum enim lotium est. Sin autem maior tremor adsit, & conuulsionem minetur, necessariò & Sicyoniū oleum capiti superfundendum: sed breuis eius vsus esto. Quòd si præcordia inflammata sint, cutis verò tumida, inflata, distentáque, aut introrsum vergentibus præcordiis concaua efficiatur: madefactiones & cataplasmata eiusmodi sint. cuiusmodi in capite de phreniticis cōprehēdimus. Cucurbitula minimè vtitor, si à phrenitide in hanc labē incidit: audacius verò cucurbitula vti poteris, si

ab initio morbus iste inuaserit. Sin autem atra lingua sit, & tumor in præcordiis appareat, cucurbitulã affigere necesse est. postquam verò interuallo temporis sensus purgati fuerint, & alia facilius feret, capitis vertici applicare. quãdoquidem ea parte euacuare sine vlla virium molestia possumus: et flatus supra infráq; eliciẽdi sunt. Veternus enim flatus colligit: & in ventriculis, & in toto corpore ignauia, marcor animæque defectus conspicitur. Motus autẽ ac vigilia discutiendi facultatem habẽt. Rutam igitur viridem cum melle & nitro contritam illinito: sic enim magis flatus digerit: cum his verò & terebinthinę resinæ pars vna misceatur. Fot⁹ quoque flatus prouocat aut cum sordidis calentibúsque lanis, aut cum asperis panniculis veteribus atque attritis: aut cum spongia ex aqua, vbi hyssopum aut origanum, aut pulegium, aut ryte incocta sit. Euocant autem flatus & quæcunque ante cibos propinantur: quæ vtique pituitam bilémq; ab intestinis & stomacho educũt. Hyssopũ in mulsa elixum,

dictamum Creticũ, origanũ, acria quidem sunt, sed eductoria. Adiantum, graménque flatus & lotia erũpere faciunt. Si manus & caput cõtremiscant, castoreum dimidiæ drachmæ põdere ex mulsæ cyathis tribus ad plures dies bibendum est: si bibi verò nõ posit, ad demoliendam calamitatem cum olei cyathis tribus, in quo ruta incocta sit, duplum in imum intestinum infundatur. ídque per plures dies faciendum. Vltra verò vtilitatem, quæ ex hoc prouenit (nam supra infráque flatus expellit, & nonnullis vrinam, stercúsque detrudit) si fortè in omne corpus dilabens penetrat, firmi atque robusti nerui efficiuntur, & habitus ad calidũ sic ùmque permutat: morborúmque constitutiones conuertit. Optime etiam proficit si in nares inspiretur: nam & ea ex parte spiritus sternumentis educit. Et quemadmodum per vesicam vrinam expellit, ita & per nares mucum. Hos autem effectus hoc loco suaui caliditate præstat, & melius quàm alia sternutatoria, scilicet quàm piper. veratrum, radicula, euphorbium,

Nam hæc ad primum atque vltimum attactũ immitia sunt, & caput sensumque perturbant. Castoreum verò paulatim adhibitum calefacit, cùm & alioqui capiti conducat: quandoquidem nerui vndique ex capite oriantur: morbis autem neruorum castoreum medetur. Cęterùm ipsum cum aliquo aut aliquibus ex supra comprehensis admiscere non ingratum fuerit. nam si admixtum sit, non protinus quidem caput mediocriter conturbauerit, diutius verò caliditatem accenderit. Nares prorritatione humidæ reddantur, odoramenta applicentur, acria quidem ad sensum, sed facultate calida: quale ipsum castoreũ est, aut thymbra, aut pulegium, aut thymum, viridia aut arida aceto perfusa. Acribus pharmacis pedes genuáque illinantur. Materia esto calefaciens, & ex adiectione mordens. nam vtroque veternosis opus est ad calorem excitandum atque vigiliam. Primum igitur vrtica crura verberato. tenuissimæ nanque vrticæ partes adhærentes non diu perseuerant: sed pruritum & dolorem

non grauem inferunt: mediocriter verò ſtimulāt & tumefaciunt, & calorem excitant. Quòd ſi hæc vehementiora fieri volueris, lemneſtidis atq; euphorbij pares portiones cum vnguine gleucino illinito. Optimum quoque eſt ſcillæ crudæ laminis perfricare: ſed à membris omne oleoſum detergere oportet: quodlibet enim acre minimè mordax eſt admixtum cum vnguine, niſi id medicamentoſum ſit, quale eſt cyprinum, aut gleucinũ, aut Sicyonium. Si pręter hęc altus adhuc ſopor occupet, proderit ſyluaticum cucumerẽ ex aceto tritum, & æquę ſinapis portioni admixtum imponere. acre verò eſt id cataplaſma, celeritérque ruborem concitat: celeriter quoque calefacere poteſt. verum ne puſtulas vulneráque efficiendo periculum inferat, frequenter detrahendum eſt cataplaſma, atque nunquid horum acciderit, inſpiciendum. Hæc vtique ad ipſius torporem, ac veluti demortui languorem diſcutiendum quolibet morbi tempore præter exacerbationum inuaſiones molienda ſunt. Quòd ſi iam

ſenſum recuperet, pondus tamen aliquod in capite inſit, & ſonus aut bõbus obſtrepat:etiam per os pituita elicienda eſt. Maſtichen in primis mãdendam exhibe, vt continenter expuat:poſtea rurſum vuam taminiam, granũ gnidium: ſed omnium maxime ſinapi,&quoniam vſitatum eſt,& quoniam inter alia magis pituitam educit: ac ſi quis ſponte ipſum deuorauerit, quæ in ventriculo ſunt, diſiicere poteſt: poteſt etiã aluum madefacere,& flatus excernere. Etenim aliquando caſu hæc mihi euenerunt: cùm homo quidã me cõſentiente ipſum deuoraſſet. Bonus autem magiſter eſt experientia, opus eſt verò & ipſum periculum facere. imperitia nãque timoris & cautionis cauſa eſt. Caput quoque poſtquam ad cutim detonſum fuit, niſi magnopere proficiat: vt tranſpiret radendum eſt:quinetiam ad vſum acrium medicaminum, vt eius qui ex limneſtide conſtat, aut hydar, aut thapſia, aut ſinapi, humidum ex aqua cum dupla panis portione in linteolo veteri illitum capiti ſuperdandum eſt: cúmque horæ
ſpatio

ſpatio ibi permiſſum fuerit, ſpongiis calidis fouere opportunum fuerit. Item ex vſu erit & lauatio omnibus iam, aut ſaltem plurimis, & præcipuis ad morbi depulſionem adhibitis, adhuc tamen corpore torpente, vbi & geſtatio proderit, & frictio, & quęlibet lenis corporis agitatio.

DE CVRATIONE TABIS, cap. III.

IStos ſanè ſi & tabes male habet, ocyus ſuccurrendum eſt, ad balneum deducendo, & corpus dimouẽdo. Tabis quoque lac medela eſt, & nutricatio, & ventris calefactio, & veſicæ lenitio. Quin etiam eadẽ huic vitio, quæ & catocho, expediunt: ſimilis enim atque eadem eſt horum morborum ſpecies. Caſtoreum vtique illis opportunius eſt atq; lenius & potui datum, & illitum, & in inteſtinum infuſum. Mulieribus autem qualia his ſimilia ab vtero vitia oriantur, in libro de Muliebribus morbis à nobis diſputabitur.

DE CVRATIONE APOPLE-xiæ, cap. IIII.

APoplexia validus planè morbus est. nã in omnibus exanimes sunt, quorum & corpus & mens stupet. Si ægrotus senex sit(quibus familiare id vitium est)non liberatur,& morbi magnitudine & ætatis miseria oppressus. Quibus autem notis morbi magnitudo coniectanda sit, antea à nobis positum est. Si iuuenis æger sit, debilis est apoplexia, non tamen facile remouetur. tentanda igitur curatio est. AEquale sanè adiutoriũ vt pote magno affectui magnum remedium missio sanguinis est:nisi quis plusquàm conueniat, mittendo delinquat.modum autem coniectare difficile est: nam si paulò plus detraxeris, hominem planè strangulasti. ad vitã enim tuendam his vel paucus sanguis efficacissimus est:cum sit vitæ corporisq; alimenti fomes. si minus detraxeris quàm causa postulat, nihil magni per magnũ auxilium contuleris: adhuc enim causa permanet.Sed præstat minus detrahen-

do delinquere: nam si minus detractum esse visum sit, aliqui verò optimi successus apparuerint, iterum venam rescindere congruens fuerit: scindenda est autem vena in concauo cubiti. hæc enim in sinistro fluida est. Simul quoque in pusilla apoplexia, & resolutæ partes considerandæ sunt, in sinistró ne, an in dextro latere resolutio sit: à salubribus enim partibus (vt dicere mos est) sanguinem haurire oportet. hâc enim sanguis facilè delibitur: hâc etiam à læsis partibus materia deriuatur. Igitur si absque euidenti causa attoniti reddantur, sic de secanda vena ratiocinãdum est. At si ab ictu, aut delapsu, aut compresione in hanc labem inciderint, in aliud tempus res differenda est: nonnullis verò ad medelam atque vitam id solum satis fuit. Cæterùm si frigiditate multa, & torpore, & sensuum abolitione hominem occupante vena minime scindenda videatur, subluenda aluus est, quò multitudo ab intestinis extrahatur: plerunq; enim ex voracitate & crapula in

morbum talem prolabuntur: vtque humores caput occupantes reuellantur. Sublutio planè acris esto, pituitam, bilémque subducens. Igitur nitrum solum ne habeto, sed etiam euphorbium trium obolorum pondere, (qui eluendæ aluo modus vsitatus est) & cucurbitę agrestis interanea, aut centaurij comæ decoctũ ex oleo, aut aqua. Optima quoque sublutio fuerit, mellis cõsuetæ portioni ruta adiuncta, & cum vnguine elixa, & terebinthi arboris resina, & sal pro nitro, & hyssopi decoctum. Quòd si per hæc subsidia paulum excitatus homo fuerit, aut febre correptus, aut sensum ab illo marcore suscipiens, aut arteriæ bono pulsu restituto, aut facie vtcunque meliora significante, spes salutis concipienda est, audaciúsque subueniendum. Interim igitur roboratis viribus, purgatorij medicaminis, quod sacrum vocant, ieiuno maxime quidem integra potio danda est: si vires prohibeant, dimidium cum mulsa. & æger in lectica supinus collocatus agitandus est, sensim eum qui ferunt gestantibus, frequenter verò, quò

laſsitudo arceatur, interquieſcat ac ſi aluus liquida ſit, libens admittito: ſin ſecus, aquæ, aut mulſę cyathos duos potui dato. Sin autem & dum purgatur, nauſeabundus ſit, id ne prohibeto. nam & illa diſtentio ad expergefaciendum vigorem quendam præſtat, & pituitæ vomitus morbi cauſam euellit: ſenſum verò, & caput, & neruos repurgat ſacrũ quod vocatur medicamen. De qualibet itaq; ab initio adminiſtranda purgatione ſatis diſſeruimus. Totum verò hominem lanis inuolutum oleo Sicyonio perfundere oportet, aut gleucino veteri, aut ſingulis ſeorſum, aut ſimul mixtis. Sed optimum fuerit ad cõſpiſſanda olea ceræ parum colliquare: atque iſta nitri ac piperis mixtione valẽtior reddenda eſt: ſint verò tenuiter contrita & cribrata. At miram habet vim ad reſolutos caſtoreum, & illitum cum aliquo ex antedictis oleis: ſed longe potentius eſt, ſi cũ mulſa potui detur: portio verò tanta ſit, quantam in veternoſis nouimus. Coniectare autem oportet & ætatem ægrotantis, & mentem, an pluribus diebus bibe-

re ſit paratus. Nempe inunctiones irrigationibus præſtant, facilius feruntur, & magis proficiunt: neque enim dilabentes lectum & ſtragula inquinant, ægrotis verò id inutile eſt: illæ autem inhærentes corpori in colliquatas partes à calore ſorbentur. quinetiam & ipſarum perpetuitas conducibilis eſt. nam irrigatio diffluit. Inunctionum autem materia eſt, quæcunque à me ſupra dicta ſunt: cum ipſis verò caſtoreum. Accipitur itaque reſina terebinthi arboris, euphorbium, limneſtis (hoc eſt adarce) pyrethrum æquis portionibus: piperis, galbani dimidium, nitri AEgyptij triplum, ceræ quantum ad liquida conſpiſſanda ſatis ſit. Cæterùm medicamina multo magis quàm hæc, varia, & multo plura ſeorſum loco ſuo tradita ſunt. epiplaſmata quoque duris diſtentiſque partibus ſuperdanda. Horum ſylua eſt, lini ſemen, fœnum Græcum, farina ordei, mel: oleum, vbi ruta, aut anethum incocta ſint: althææ radix pinſita, & in mulſa vſque ad ceræ mollitudinem decocta. Sunto verò & tractabilia,

& temperatura ſuauia. Siquidem adhuc febre vacant, aut leuiter febricitãt, poſthabita caloris cura hæc facienda ſunt. At ſi febres acutæ ſunt, & reliquus morbus his leuior eſſe videtur, febres verò in diſcrimen adducunt, ad has & victus rationem, & reliquam curationem conuertere oportet. Alimentis itaq; ſumme tenuibus, & facilis coctionis veſcẽdum eſt, atq; opportunitas nunc magis obſeruanda. Et per totã curationẽ in exacerbationibus ſubtrahere, atq; penitus in febres animum intendere oportet. Cùm morbus autem diu trahitur, & caput in cauſa eſt, cucurbitula occipitio affigenda, & ſanguis largiter hauriendus: plus enim quàm venę ſectio, proficit, & vires nequaquã labefactat. Sed prius inter ſcapulas inanẽ cucurbitulam admoueas: vt in contrariũ eius quæ in occipitio eſt, ſuccos reuellat. Nempe interdũ & gula reſoluta eſt, in qua ſola attonitis ſalutis præſidiũ collocatur, deuorandis ſcilicet alimentis, & medicaminibus tranſmittendis. neq; enim inediæ famiſq; tantũmodo periculũ inſtat, verùm etiã tuſsis,

difficilis ſpirationis, atque ſtrangulatus.
Nam ſi quis intra os liquidum cibũ infundat, in arteriam ſubterlabitur, cùm neque tonſillæ ad impulſum ciborum concidãt, neque epiglottis in proprium locum ſubſidat, quæ arteriæ operculum à natura facta eſt. Quapropter opus eſt mulſam, aut ſuccum longa myſtila infundentem, ſupráque arteriam attollentem in gulã demittere: id quoque enim ad deglutiẽdum inſeruit. Verum enimuerò ſi ægrotus iam morti proximus ſit, ipſius adeò ceruix ſpiritusq́ue congelaſcunt: ideo ceruicem & mentum calefactoriis illinito & foueto. Fruſtra verò laborant, atque imperiti illi ſunt quicunque ſub mento cucurbitulam, vt gula dilatetur, affigunt: quandoquidẽ non dilatatione ad impoſitionem ciborum, ſed ad deglutiẽdum compreſsione opus eſt, dilatat autem cucurbitula: & cùm deuorare velis, prohibet reuellens ac retrahens, cùm remittendũ potius ſit, quò in deuorando conſtrictio *fieri* poſsit. Inſuper arteriam repleri, vt ſtrangulatio fiat periculum eſt, neque etiã ſi hac,

& illa in parte gutturis affixeris, quicquam prodeſt. muſculi nanque & nerui & tendones & venæ ante ipſum poſiti ſunt. Veſica vtique, & laxum inteſtinum inter ſe proxima interdũ ad excernendum debilitantur, reſoluuntur, recrementorúmq; ſemper plena reperiuntur: veſica verò & in maximam molem extumeſcit. Interdum autem ita reſoluuntur, vt purgamenta cõtinere nequeant: per ipſa enim tanquam inanima ſuperuacua delabuntur. Tunc igitur inſtrumentum, quod cathetera vocant, in veſicam demittere haud ſanè tutum eſt: ne corrumpatur enim veſica, atque homo conuellatur, diſcrimen impendet: ſed præſtiterit cremore haud multo aluum ſubluere: cumque ſtercus ab inteſtino eiectum fuerit, iterum iniiciendum eſt cum oleo caſtoreum. Spes autem vnica omnium pariter reſolutorum, ſeparatímque ſingularum partiũ eo vitio laborantiũ in oleum inſeſsio fuerit. quomodo verò ipſa adminiſtretur, in ſermone de Diuturnis morbis exponetur.

DE COMITIALIS ACcessionis curatione, cap. V.

COmitialis morbi primus casus perniciosus est, si acutè morbus inuadit, nonnunquam enim & vno die hominem perdit. Periculosæ etiã sunt per circuitus exacerbationes: vnde factum est, vt in acutorum numerũ comitialis morbus poneretur. Quòd si malo assuescat homo, & morbus tenaciter adhærens occupet, non solùm diuturnus, verùm etiã nonnullis perpetuus efficitur. nã si ætatis florem vigoremque excedit, consenescit cum ægro, commoriturq;. Quotquot igitur medicamina vt diuturno morbo cõueniunt, in sermone de Diuturnis comprehendentur: quotquot autem ad mortis celeritatem euitandam facienda sunt, horum plura in sermone de Attonitis tradidimus, venę sectiones, alui sublutiones, inunctiones, cucurbitulas. hæc enim vt homo expergiscatur, valentissimè efficiũt. Quotquot autem prolapsui peculiaria adiutoria inueniũ-

tur, ea in præsentia docebimus. Pueris itaque, quibus ex corruptione, aut ex vehementi refrigeratione inusitata hæc labes incessit, vomitus aut cibi, aut pituitæ, aut aliorum quorundam succorum prodesse consueuit. pennæ autem irino vnguento delibutæ nauseam excitant: veruntamen & irino non vsque ad conuulsiones tonsillæ sunt illinendæ. Comprimere quoque leniter ilia opus est, puerum in ventrem suspensum conuertendo. hæc enim figura ad vomitum habilissima est. At si vellatur, aut distorqueatur inferior maxilla, aut manus & crura iactentur, aut vna cum toto corpore oculi distendantur, manibus perunctis tractando demulcere conuenit: obtorti oculi dirigendi sunt: rectæ partes ne torqueantur, suauiter continendæ: frigida membra lanis antiquis sordidis, attritisque panniculis fouenda, sed em præterea melle cum rutaceo oleo inungito, aut cum nitro, aut resina liquida cum his mixta: hæc quoque leniter intra anum intruditro. flatus enim proliciunt. flatuum autem excretio

huiusce morbi in pueris medela est. Porrò si deglutire valeát, pharmacum istud exhibendum est, cardamomi pars, æris cōbusti ℈. hęc ex mulsa propinato. aut enim euomunt vnà cum humoribus vẽtriculum infestantibus, aut aluus subducitur. Optimum quoque est huiusmodi linctuarium, cardamomi, sinapis, hyssopi comæ par modus, iridis radicis pars cum nitri duplo, piperis tertia pars: omnia cum melle permisceto, & maxillã diducẽs in os infundito: interius etiam, quàm vbi sunt tonsillæ, quò deglutire valeant, iniicito. Hæc adeo pueris expediũt. Iuuenib⁹ autẽ & hæc quidem prosunt, verùm etiam potentiora his medicamina ad vomitum deligenda sunt, vt narcissi bulbi, sinapis, & hyssopi pares partes, æris & piperis dimidio minus quàm priora, cum melle miscens exhibe. Hæc profectò ad leuandam exacerbationem abundè fuerint: quæ verò ad propulsandum morbum facient, in sermone de Diuturnis morbis persequemur.

DE CVRATIONE RIGORIS, quem tetanum vocant, cap. VI.

IN præſentia lectum mollem, tractabilem, læuem, ſuauem, calidumq́ue eſſe neceſſe eſt. neruos enim inflexiles, duros, rigẽtesq́ue morbus efficit: quin etiã cutis tota ſquallens aſperaq́ue corpori obtenta eſt: palpebræ natura verſatiles vix oculos conniuendo protegunt: oculi intenti ſunt, in profundo conuoluti: necnon & artus ſunt deligati, ob diſtentionem immobiles. AEgroti domiciliũ calidum eſto, ſi æſtas ſit, citra ſudorem, aut reſolutionem: ad ſyncopam enim morbus inclinat. Neque verò ad alia magna remedia cunctanter accedendũ: haud enim differendi datur occaſio. Quapropter ſiue ob refrigerationem abſque manifeſta cauſa rigor inuaſerit, ſiue ex vulnere, ſiue ex abortu mulieri inceſſerit, venam in cubito reſcindito: curans in deligando brachio laxiorem compreſsionem fieri, ſectionemq́ue leniter & facilè expediri: ſiquidẽ iſta ner-

uorum conuulſiones cient. Semel etiam cruor citra defectum animæ frigúſque extremorum mediocriter effundatur. Neque inedia æger maceretur: res enim frigida ſiccáque fames eſt. Propinetur itaque mulſa ſpiſſa, meracior, & ptiſanæ cremor cum melle. Iſta nanque & tonſillis comprimendo minimum dolorem inferunt, & gulę degluti endo lenia ſunt & facilia, & ad molliendam aluum mol liſsima, & ad vires inſtaurandas valentiſsima. Omne corpus lanis inuoluito oleo gleucino, aut crocino madētibus, in quibus aut roſmarinus, aut conyza, aut artemiſia incocta ſit: atq; omnia & facultate & ad tactum calida ſunto. Oblinere autem corpus vnguine conuenit, quod ex limneſtide, (quam adarcem eſſe putamus,) quod in ſtagnis naſcitur, & euphorbio, & nitro, & pyrethro conflatum eſt: his verò & multum caſtorei adiiciatur. Bene quoque fuerit tendones lanis contegere, & ſecundum aurem & mentum loca perungere. nam partes hę maximè patiuntur ac diſtenduntur. Præterea leuibus calefactoriis

fouenti sunt tendones & vesica per sacculos milium torrefactum includentes, aut bubulas vesicas olei calidi semiplenas: quò locis quæ fouentur, secundum latitudinem applicari valeant. Interdum coegit necessitas, vt capiti fomenta adhiberentur: quod neque sensibus vsque adeo tutum est, neque neruis salutare. sensibus enim quandam caliginem effundit multis halitibus ipsos petentibus: neruos autem replet. Quocirca modo fouendi quamtutissimo vtendū est, atque materia haud ita multum fœdè olens deligenda. vtique materia esto oleum in vesicis in duplici vase citra nidorem feruefactum: aut sales tenues in sacculo. milium enim ac lini semen tactu quidem lenia sunt, sed halituosa & graueolentia. Ratio verò fouendi huiusmodi esto: tendonibus resupinato ægro fomenta vsque ad verticem subiicienda sunt: vlterius verò ad syncipnt ne procedito. Iste nanque locus omnibus sensibus communis est: ab ipsóque, tanquam ex fonte omnia adiumenta, omnes noxæ scaturiunt.

Quòd si epiplaſmata tẽdonibus ſuperdanda ſunt, erectum occipitium eſto: nã ſi magis ſurſum verſus impoſueris, caput exhalationibus complebis. Materia ſit autem epiplaſmatũ lini & fœnigræci ſemina. Poſt epiplaſmata verò vtilis fuerit cucurbitula occipitio ab vtroque ſpinæ latere adhibita. Sed parce admodum flamma accendatur: nam quæ ab labris cucurbitulæ fit circumpreſsio, doloris conuulſioniſque autor eſſe ſolet. Igitur diutius trahere præſtat, ac molliter magis, quàm plurimum breui tem pore. ſic enim tibi in conuexum locus ſine dolore attolletur, qui concidendus eſt. Scop⁹ autem modi ſanguinis extrahendi tibi vires ægrotantis proponantur. Hæc vtique rigoribus, qui ſine vlceribus fiunt, remedia conueniunt. At ſi ex vulnere conuulſio facta ſit, perniciosum profectò id eſt, ægreque de ſalute ſperari poteſt: nihilominus tamen opem ferre decet: quãdoquidem nonnulli & adhibitis remediis mortem euitarunt. Oportet ſanè vltra cæteram medelam & vlceribus conſulere cum calefacientibus,

bus, quæcunque à me iam dicta sunt, irrigando, & fotibus, & cataplasmatis, & medicamentis, quæcunque & facilè calorem excitent, & humectando pus abundè moueant. Vlcera enim in rigore sicca & squallida sunt. Accipito ergo thuris mannam, polij comam, terebinthi pinique arborum resinam, althææ radicem, & rutam conyzamque herbam: hęc in cataplasmatis commiscere opus est, alia liquando, alia quæ puluerea sunt, inspergendo, alia in oleo prius macerãdo. althæam verò in mulsa ante contusam decoquito. Inspergendum est etiam vlceri castoreum: neque exiguus inde in totum corpus calor emanabit. Horrores enim ab vlceribus prodeuntes malefici sunt. Perungendæ quoque sunt nares castoreo cũ crocino vnguento permixto: quin etiam castoreum trium obolorum pondere assiduè bibere expedit. verùm si ab hac potione gula laboret, interiicienda est laserpitij radicis exhibitio ponderis tanti, quanti & castoreum dandum esse diximus: aut myrrhæ dimidio minus quàm laserpitium.

ſed omnia cum mulſa potanda præbeatur. Quòd ſi Cyrenaici laſerpitij lachrymæ copia tibi fiat, hanc opus eſt melle cocto inuolutam ad erui magnitudinem deuorandam dare. ita enim optimum factu eſt, quò palatum prætoriens ægrotum lateat. acris eſt enim, ructumq; inſuauis ac fœdè olẽs excitat. ſi neque hac ratione deuorari poſsit, in mulſa eliquata propinetur. Omnibus enim potionibus, quæcunq; calefacere, humectare, diſtentionem laxare, & neruos remollire aptæ ſunt, hæc haud dubiè valẽtior eſt. Cæterùm ſi nihil ęgroti deglutiant, in anũ caſtoreũ cum oleo dandum eſt: hoc etiã anus cum vnguine aut melle illinendus: hoc item veſica irriganda, & cum cera, vt craſsius reddatur, perungenda. Sin autem flatum ſtercúsq; educẽdi tempus adſit, purgatorij, quod hierã, id eſt ſacram, vocãt, drachmas duas cum mulſa, & oleo in ſedẽ iniicito. Nam præterquam quòd illa euocat, inteſtinum etiam & inferiorem vẽtrem calefacit ac fouet. varium nanq; & calidum medicamentum hiera eſt.

DE CVRATIONE ANginæ, cap. VII.

DVæ anginæ ſpecies reperiuntur, altera cum caliditate, & magna tonſillarum inflatione, & extrorſum verſus tumefactione: quin etiam lingua, gurgulio, & omnes adiacentes particulæ in tumorem efferuntur: altera iſtis locis collapſis & ſubmiſsis efficitur: ſed interius compreſsio maiore ſtrangulatu diſcruciat: vt interna inflammatio ad cor vſque pertinere videatur. Huic quàm celerrime occurrendum eſt. nam & hac celerrime ægroti rapiuntur. Igitur ſi crapula, & ebrietas in cauſa ſunt, eodem die inferius humorem iniicito: isq́; duorum generum ſit, alter vſitatus, quò ſtercora educantur: alter eiuſmodi, vt aliquas à tonſillis pectoreq́; humiditates euellere poſſit. neq; tamen in cæteris efficacior meraciorque eſto: ſed centaurij & hyſſopi decocta infundenda ſunt. hæc enim & pituitam educere ſolent. Si tenuis autem victus præceſſerit, ſcindere cubiti

venam expediet:& latior sectio, quò ma iore cum impetu, copiosiorque sanguis emanet, facienda est. Huiusmodi nanq; profusio minime quidem ad caliditatem mitigandam satis est: sed strangulatum soluere, & reliqua omnia diminuere valet. Haud ignobile quoque adiumentum præstat, si ad animæ vsque defectũ ægrum perduxeris, vsque eò tamen, dum ne anima deficiat. quandoquidem nonnulli secta vena ab animi deliquio vita excessere. Item vinculis supra talos & genua constringentes opitulabimur. Optima quoque sunt vincula supra brachialia versus cubitos, & supra cubitos versus humeros. At si deglutiendi via expeditissima sit, elaterium & cũ mulsa, & cum sero lactis, quantũ ad purgandum hominem satis sit, præbeatur. aliis enim purgatoriis elaterium in his ægrotis præstantius est. Conferunt etiã cneorum seu thymelæa, & sinapi: siquidem hæc ambo ventrem repurgant. In quibus verò inflationes deuorationem impediunt, linguam ad palatum reflectens, ipsius venas rescindito. quòd si

promptè multusq; sanguis defluat, inter alia remedia hoc magis proderit. Irrigationes vtique locis inflammatis primum quidem adstringentes, quò retrorsum materiæ labantur, conueniunt. quã ob rem lanæ sordidæ cum œsypo vino madentes, aut oleo ex immaturis oliuis expresso accipiantur. Quin etiam cataplasmata irrigationibus similia sunto, exempli causa palmulæ vino madefactæ tunsæque cum rosarum foliis. quò sit autẽ viscidum & molle cataplasma, etiam ordei farina admisceatur: aut lini semen, & mel, & oleum: vt omnium mixtura fiat. Quòd si ad suppurationem veniat, calida admouenda sunt: quibus & in altera anginæ specie vtendũ est. adesto igitur fœnigręci farina, & manna, & resina, quæ liquari possunt: & polij coma inspergatur. necnon & fomentum calidum adhibeatur, spongiis in decocto lauri baccarũ hyssopique madentibus. Ad mouendum pus autem efficacissimũ est columbinus fimus tenuiter per criseram, id est lineum sacculum, instar pulueris transmissus, ac superinspersus.

idem & caninus eodem modo præstat. Ex mulsa verò cum lentis, aut hyssopi, aut rosarum, aut palmularum, aut simul omnium decocto collutiones fiant. Illinendum preterea totum os est vsque ad intimas fauces, simplicibus quidem, vt mororum, aut malorum punicorũ aqua maceratorum succo, aut palmularum decocto: compositis verò medicamentis, vt diamoro, quod vocant, aut eo quod ex besasa, id est ruta syluestri, & succo rhoi componitur: aut diachelidonio, id est ex hirundinibus confecto medicamento. Sin vlcera crustosa sint, collutiones & gargarismi fiant ex hyssopi in mulsa, aut pinguium ficorum in aqua decocto: præter hæc amylum percolatum in mulsa, aut in ptisanæ tragíve cremore. Si angina cum concidentia, quæ erat altera species, occupet, ab interioribus extrorsum omnia euocanda sunt & humores, & caliditas, & omnis caro, vt totum foras extumeat. Proinde calidæ irrigationes sunto cum ruta, & anetho, nitro insperso: & cum his superius memorata cataplasmata. Pro-

ficit etiam ceratum ex nitro & ſinapi ad calorem excitandum ſuperdare: calor autem exterior huiuſmodi vitium tollit, ſed in collo tumor extuberat. Tumor autem foràs in ſublime elatus à pulmonis inflammatione liberat, intus verò abditus anginam patientibus perniciosum malum eſt. At quicunque ſtrangulationem ab angina verentes, quò laxius ſpiritus duceretur, arteriam ſecuerunt, non ſanè experimento rem comprobaſſe videntur. Quippe caliditas inflammationis maior ex vulnere efficitur, ſtrangulatum adauget, tuſsimq; commouet. Quin etiam, ſi alioqui periculum id euaſerint, vulneris oræ in vnum coaleſcere nequeunt: ambæ enim cartilagineæ, atque inter ſe inglutinabiles ſunt.

DE CVRATIONE COLVMELLÆ. cap. VIII.

VItiorum, quotquot columellam inſeſtant, aliqua per ſucciſionem curare neceſſe eſt: ſed de eorum chirurgia diſputare ad præſentem locum nõ attinet.

aliqua, vtpote acuta, medicamentis sanandã sunt. nam facile strangulant, & difficultate spiritus aliqua istorum hominem perimunt. Talis est vtique, quã vuam, & quã columnam dicimus: vtraque enim cum inflammatione, crassitie, longitudinéque suboritur, ita vt in arteriam pendulæ fiant. AEquabili sane crassitudine à basi ad summum vsq; palatum columna, inæquali verò vua constat. huius enim ad palatum basis gracilis est, in extremo teres & crassa, rubens aut liuida. iccirco & vuæ appellationem id vitium sortitum est. Quapropter his maturè opem ferre decet: celerrima nãque à strangulatu pernicies impendet. Proinde si ægroti iuuenes sunt, à vena cubiti sanguis detrahendus est: vtque largius euacuetur, maiore plaga vena aperiatur. siquidem huiusmodi sanguinis detractio à strangulatu, tanquam à laqueo ægrotantem liberat. Subluenda quoque aluus est mitiori lotione primũ: deinde aliàs, atque aliàs acriore, vsque eò dum aliquid à superioribus partibus deriuetur. Circundentur & vincula ad-

ſtringentia extremis crurib⁹ ſupra malleolos & genua:necnon & humeris ſupra brachialia atque cubitos. Quòd ſi ſtrangulatio inualeſcat,cucurbitula occipitio atq; pectori adglutinetur,& iſtarum aliqua incidatur:omniaque adminiſtrentur,quæcunque à me in capite de angina præcepta ſunt,cùm eadẽ in vtroque vitio ſit mortis ratio.Iiſdem præterea intra os medicamentis & adſtringentibus & mollientibus, & exteriori fotu,& cataplaſmatis, & oris inunctionibus vtendum eſt.Circum columnam verò, aut circum vuam adſtrictorium rhoi ſuccum,acaciã melle aut aqua diſſolutam,hypocyſtida, terram Samiam, Lemniãue,aut Sinopicam rubricã, atque omphacium ponito. Si vlceroſa ſit vua,gummi & amylũ roſarum aut palmularum decocto liquefacta:item ptiſanæ aut tragi cremor adhibeantur. At in columnæ curatione aliquanto plus valentiorum medicaminum adiicito, quæ ex myrrha,coſto,atque cypero cõponantur.Nam id genus acria columna tolerat. Verùm ſi nonnullis locus iſte

purulentus effectus est, atque palati ossa computruerunt, hi longo temporis interuallo vitam finiunt. Sed horum auxilia nobis alio loco præcipientur.

DE CVRATIONE PEstilentium in faucibus morborum, cap. IX.

HOrum vitiorum curatio cum aliis tonsillarum affectibus quâ communis est, quâ propria. In inflammatione & strangulatu purgatio per clysteres, venæ sectio, irrigationes, cataplasmata, fotus, deligationes, cucurbitulæ, omnia demum eadem, atq; in his, conueniunt. Illitiones autem acriorum medicamentorum faciendæ sunt: neque enim vlcera quiescunt, neque crustæ in superficie fiunt. Verum si ab his sanies ad interiora destillet: celeriter partes, etiam si integræ erant, vlcerantur: celerriméque vlcera interius depascendo serpunt, atque hominem perimunt. Porrò igne vitium adurere, cùm in superiori parte sit, imprudentis esse propter Isthmum

iudico . Sed medicamentis igni ſimilibus, quo & depaſtio coerceatur, & cruſtæ decidant, vtendum præcipio, Ea verò ſunt, alumen cum melle, galla, balauſtium, arida cum mulſa. Hæc eadem calamo, aut penna, aut craſſo & oblongo caule, quò medicamina ad vlcera perueniant, inſpiranda ſunt. Optima ſanè eſt & chalcitis vſta cum trita cadmia ex aceto. eſto autẽ cadmia portione dupla : & rhei radix cum aliquo humore. Præterea ne vlcerum compreſsio fiat, cauendũ eſt: ab ea nanq; & humeſcunt, & magis exedunt. Hac de cauſa opus eſt pinna medicamenta arida inſpergere: liquida verò liquentiſsima reddentẽ in gurgulionẽ infundere. At ſi cruſtæ iam reſoluuntur, & vlcera rubida fiunt, tunc conuulſionis maximè periculum ſubeſt. reſiccantur enim plerunque vlcera, & cum his nerui diſtenduntur . Itaque lacte cum amylo , & ſucco ptiſanæ , aut tragi, aut lini ſeminis , aut fœnigræci remollire madefacereque conuenit. Quibuſdam & columella vſque ad palati os exeſa eſt: quin etiam tonſillæ ad

basim vsque & epiglottida. ac propter cicatricem deuorare neque solidũ quicquam, neque liquidum poterant. Sed & ipsum quod bibebat, interdum repercussum hominem fame necauit.

DE CVRATIONE PLEVritidis, seu morbi lateralis, cap. X.

NVlla moræ atque dilationis in pleuriticis, quin protinus valẽti remedio succurramus, datur occasio. Febris enim peracuta ad perniciem properat: dolor quoque succingentis membranæ in peius vrget, necnon & tussis pectus caputq; concutiens vires proterit. Quocirca eodem potissimum die vena cædenda est. Sin autem ex ingurgitatione ciborum potusq; ægritudo prouenerit, inedia diem vnum ægroto imperãda. post, sanguinem à vena mittito, quæ in cauo cubiti est, non eius qui secundum rectũ incessum inflammatis costis opponitur: præstat enim maximè procul abducere. Sanguinem verò ne vsq; ad animæ de-

liquium fundito. nam si refrigeratũ corpus animo destituitur, pulmoniam inuadere periculum est. Humores enim exteriori caliditate attractioneq; priuati, in penitiores partes relabuntur. Item pulmo rarus, calidus, ad trahendumq́ue valentissimus est: costis etiam proxim⁹, earumq́ue doloris est particeps. Verùm morbi pulmonis pleuritidi succedentes non vsquequaque salubres sunt: pleuritis verò à pulmonis vomica exoriens benignior est. Quapropter cùm mediocriter sanguis effluxerit, interiecto ad recreandum hominem temporis spatio, iterum detrahere opus est: si bene quidem habeat, eodem die, cùm longa remissio fit: sin minus, postridie. Quòd si neque febris remittat (sæpe enim diem vnum febris occupat, & augetur) tertio die in secunda remissione, in qua & cibi dandi sunt, sanguinem mitte: totum hominem vberius perungens, costisq; oleũ molle infundens cum calido vnguine ex rutæ anethíve decocto. Ipsum verò latus admodum leniter irrigandum est. sed nonnullis & dolor & inflammatio

erupit, vt eorum locorum affectus esse videretur: cùm tamen id interiorum vitiorum incrementum sit. At in præsentia de alimonia, quemadmodum & de vniuersa curatione, quò nihil in ea delinquatur, sermonem habeamus. in alimentis enim medicamenta ponentur: quin imò in alimentis medicamenta sunt. Itaque genere calidus humidúsq; cibus esto, lenis, æquabilis, migmatodes, id est bene permixtus, dissolutorius: pituitam soluendi, extenuandíque potestatem habẽs. Proinde cibariis omnibus ptisana anteponatur, initio quidem, quò ipsius crassamentum solidumq́ue reiiciatur, in cremorem percoletur, soloq́ue cum melle condiatur. ab ipsa verò vsitata ad voluptatem varietatemq́ue parandam medicamina remoueantur. in hac enim ęgritudine solus cremor satis est. Quippe humectare, calefacere, pituitam soluere & detergere, per superiora sine molestia, quæcunque euocanda sunt, euocare, facile quoq; ventrẽ ducere sola ptisana potest. Ipsius verò lenitas blãda est & ad deuo-

randum habilis. ipsius etiam lentor caliditates mitigat, membranas mundat, tusses concoquit, omnia emollit: tales ordei virtutes sunt. Halica verò secundum gradum occupat: quæ cùm pauca quædã cum ptisana cõmunia possideat: ob ea probatur, optimaq; censetur. Lentor enim, lenitas, suauitasq; in deuorando vtriq; cõmunia sunt: in cæteris omnibus halicam ptisana antecellit: sed ea quoque simplex cum melle solo conficiatur. Tragi præterea boni sunt. Deterior ipsis oryza est: quoniam siccat & exasperat: potiúsq; costarum purgationem supprimit, quàm facilem reddit. Optimus quoque est panis aridus, contusus, per subcerniculum transmissus, bene temperatus, concoctu facilis: cum mulsa, quantum satis est, alimenti præbet. Nempè si iandiu morbus producitur, cum dictisq; cibariis homo labare cœpit, ptisana ex ordeo præbeatur bene trita, bene cocta: cõdiatur verò anetho, sale, & oleo tenui, puro, nõ viscido, non exasperante. At non multum olei cum ptisana coquere præstat. nã & sorbitio-

nem pinguem reddit,& prauitatẽ oleũ deponit:longa enim decoctione in cremorem ordei abſorptum amplius non apparet.Item porrum cum ſua coma, & amygdala amara cum cremore incoquantur.Ita nanque ferculum ad ſpirationem expediendam commodum medicamentoſumq́ue ab his efficitur.Porri autem cum cremore comeſti vtilitatem iuxta delectationemq́ue ſummam afferunt. Iam verò & ouorum bonum ſuccum creantium opportunitas adeſt. ac ſi humida copioſáque per os materia feratur,ſulfur ignem non expertum,nitrumq́ue in oua inſpergito.Sed mirifice proſunt oua nuper à gallina edita ex igne igne carentia:quippe à matre caliditas ineſt igne quidẽ humidior,ſed ægrotanti familiarior,vtpote animali ab animali.Sin autem pituita glutinoſa ac tenax ſit,in oua oleum infundito,ac reſinã ſiccã pineã, quò ſulfur melius reddatur,inſpergito: necnon & terebinthi reſinã eliquato. Piper præterea in ouis, in ptiſana,in omnibus epulis,& quęcũq; piperi ſimilia ſunt,benè proficiunt.Inter

carnes

carnes extremi pedes in cremoribus eli quati, colũbę, gallinę elixæ, porcorũ cerebra cũ oměto quidẽ tosta, sine illo verò nidore vacantia. Si inter spirandum æger strepitum non reddit, dandi sunt etiam marini pisces aut saxatiles, quicquid optimum regio ferat. Verũ vt neq; cupiditate delinquat, neque victus tenuitate contabescat, ex fructibus malũ cõcedito in aqua, aut mulsa elixum, aut cum adipe assatum: sed corium & interiora aspera cum seminibus abiiciãtur. Tempore quoque illo, quod horã Græci nominant, fici, & alij id genus fructus concedantur: quatenus scilicet innoxij sunt, quin potius adiumentum præstant. Hæc sanè de alimentis abundè sint. Lateri autem lanæ superdentur sulfure fumigatæ, vnguine imbutę, in quo anethum rutáue incocta sit. Igitur his latus madefaciendum, cataplasmatisque ante cibi assumptionem tegendum est. præter vsitata cataplasmata sertulam in mulsa elixam accipito, cui papaueris carnem incoctam cõmisceto, mannæ quoque puluisculum inspergito. At si humi

dius ſputum copioſúmque reiicitur: lolij farina, aut irionis cõmiſcenda eſt, & nitrum inſpergendum. Cæterùm ſi morbus productior ſit, dolor eſt pertinax, & humida ſit expurgatio: tunc purulẽtum hominem fore ſperatur. itaque ſinapi & cachrys cataplaſmatis admiſcẽda ſunt. Sed ſi penitiores locos ægroti frigidos eſſe perſentiunt, acetum affundito. illud autẽ efficere operę precium eſt, vt cataplaſmatũ calor diu efficax permaneat. melior eſt enim id genus caliditas, q̃ cataplaſmatum innouatio. Proinde calefactiones in ſacculis ex huiuſmodi, vt potе ex milio fiant, aut ex calenti oleo in veſica incluſo. Omnis verò fotus machinatio, ne pondera dolori dolorem adiiciant, leuis eſto. his enim leuibus & aſſumpto cibo, cum dolor infeſtat, vti nihil prohibet. Iam verò poſt hæc etiam admouendæ cucurbitulę occaſio adeſt: ſed hoc poſt ſeptimũ diem facere optimum fuerit: ante ne feſtines. haud enim placidi morbi ſunt, quicũque ante ſeptimum cucurbitam requirunt. eſto autem magna, omni ex parte lata, dolentem

locum ambire valens. quippe cùm haud interius descendat dolor, sed in latitudinem diffusus sit. At flamma sub cucurbita multa esto: quò non solum attrahat, verum etiam ante ignis extinctionem calefaciat. Extincto igne scarificandũ est, tantúmque sanguinis, quantum vires permittunt, detrahendũ. multo verò plus esto, quàm si alia de causa de præcordiis sanguinem haurires. nam maximè perspicuum est, quod in lateris morbo vexatis à cucurbita percipitur adiumentum. Sal quidem, aut nitrum in scarificationibus mordacia sunt ac dolorifica, sed salutaria. Quapropter considerandæ sunt hominis vires & ingenium: nam si forti animo ac tolerans sit, sal inspergendus est, non ipsis vulneribus ita, vt ipsa contingat: sed super linteolum oleo madidum inspergatur. id verò super locum scarificatum extendito: humiditates enim ex salis colliquatione manantes minus quàm sal, mordaces sunt. Sed multo oleo perfundendum linteolum est, quò huius lenitate morsionis dolor retũdatur. Secun-

do die autem cucurbitam affigere mirificè iuuat: vt ex vulneribus tenuis quędam ſanies extrahatur. id verò priore cucurbita multo eſt efficacius, multóq; magis vires conſeruat. neque enim ſanguis, aut alimentum, ſed ſanies emanat. Atque id quidem facito, cùm prius vires exquiſitè perpenderis. Die tertio ceratũ cũ cyprino oleo & rutaceo imponito.

Quòd ſi vlterius purgatione ſputa indigeart, in ceratis reſinã eliquato, aut ſulfur ignem nõ expertũ admiſceto, atque iterum fotum loco adhibeto. Porrò modus cucurbitæ talis eſto. fictile vas habendum eſt, leue, lateri congruens, latũ: aut æneum. Id pronum in labra dolentibus locis circumponito: flammam verò multam cum oleo ſubiicito, quò viuens flamma in longum tempus ſufficiat. Vaſculi autem oras carni ne imprimito, ſed ad difflationem tranſitus aliquis eſto, quò minus ſuffocata flamma extinguatur. diutius verò illam accendere expedit: nam intra vas illud incluſa caliditas optimum fomentum eſt, & bona ſudoris prouocatio. Nequę verò

medelã inferioribus partibus adhibendam negligere oportet: viris quidem in anum rutaceum oleum, mulieribus autem & in vterum infundẽdum eſt. Perpetuò ſanè quæ bibuntur, ac deuorãtur ſunto, mulſa cum ruta & ſucco ptiſanæ, ſi continenter tuſsit: vt in alimento medicamentum ſit. Verum ſi nondum alimenti præbendi tempus adſit, aliquod compoſitum, quod picerium Græci dicunt, accipiatur ex variis conſtans, cum melle ad conſiſtentiam decoctum. Globulos autem fabę magnitudinẽ æquantes, turbinatóſque dare oportet ſub lingua continẽdos, huc atque illuc iactandos: vt nõ deuorabile, ſed eliquabile ſit. Suaue quoque eſt id quod ex papauere cum melle ac ſertula campana medicamen conficitur lene, atque ſomniferum. Hæc vtique & ante cibi aſſumptionem, & aſſumpto cibo, & poſt ſomnum ipſum præbenda ſunt: ſed ieiuno medicamentoſa exhibeãtur: quale eſt, quod hæc accipit, vrticæ, lini ſeminis, amyli, nucis pineæ, cuiuſque contriti cyathũ, amygdala amara numero vigintiquinque, to

tidem & piperis grana. oportet autem hæc torrere, ac trita cũ melle ad eclegmatis temperaturã permiſcere. horum detur myſtilla vna. ſi liquida crudáque excreat, myrrhæ pondo drachmas duas, croci pondo drachmam vnam, piperis grana quindecim, cum mellis pondo libra ſubigito. id ſanè medicamentum & ante cibi acceptionem myſtillæ dimidiatæ menſura dari debet. bene facit in longo lateris morbo, quando & oxymel dare cõuenit, ſi ſpirandi vrgeat difficultas. Frigidam verò aquam quicunque medici pleuriticis conceſſerunt: neque qua ratione id fecerint, aſſequi valeo, neque experimento cõfirmare. quippe ſiqui à frigida periculum euitarunt: hi profectò mihi non laborare pleuritide viſi ſunt. Verùm apud vetuſtiores etiam medicos ſpecies quędam concurſus pleuritis, ſeu lateralis morbus vocabatur: cùm bilis eſſet excretio, cum dolore lateris, & exigua febre, vel etiam ſine febre. Huiuſmodi ſanè affectus nomen quidem pleuritidis, rem verò non obtinet. Quinetiam ſpiritus nonnun-

quam in latere conclusus sitim, dolorem prauum, mollémque caliditatem excitat: id quoque vitium ignari homines pleuritin nuncuparunt. His nempè frigida aqua remedio esse poterit, cùm prospera vtentis fortuna extincta sitis erit, bilis ac spiritus per inferiora subducetur, & dolor & caliditas exhalabunt. Verum in lateris inflammatione & succingentis membranæ tumore non solum frigida aqua, sed etiam frigida respiratio noxia est. Itaque si ex prius tradita medendi ratione incolumes redduntur pleuritici, paulum tamen adhuc tussiunt, & caliditas subinde repetit, atque infestat: ad hæc penitus discutienda maturandum est. aut enim quæ relinquũtur, recidiuas faciunt, aut ad suppurationem conuertuntur.

ARETAEI CAPPADOCIS MEDICI

DE MORBORVM ACVTORUM CURATIONE, Liber II,

IVNIO PAVLO CRASSO Patauino interprete.

CVRATIO PVLMONARIAE, cap. I.

Eracutū letaléq; malū est inflamãtio repletióq; pulmonis: quas strãgulatus breuis cõsequitur. Igitur æquis resistẽtia viribus, maturéq; ferenda subsidia sunt. protinus in cubito venę aperiãtur, siue vtraq;, in dextra videlicet, ac lęua manu, ídque potius: siue vna tãtum, & ea maior: quò ab vtraque pulmonis regione humiditatum reuulsio, nõ tamen vsque ad animi deliquium fiat: strangulatũ enim animi deliquium auget. Cæterùm si vel paulum respirauerit: tunc supprimendus sanguis est, ac denuò postea mittendus. nam si à sanguine morbi causę prouenerint, eas venę sectio tollit. Atqui seu pituita, seu spuma, seu quæuis alia humiditas tumefaciat, venarum inanitiones ampliorem pulmonis locũ ad respirationis transitum efficiunt. opus est autem humores

& flatus post venæ sectionem deorsum versus trahere, nitro, melle, ruta, resina terebinthi liquida sedem oblinẽdo. sed missionis sanguinis loco, si quod maius impedimentum sit, acrem succũ per clysterem in sedem immittito: vt puta salem cum nitro, aut terebinthi resinam cũ melle. Ruta quoque in oleo, & hyssopum in aqua decocta, item cucurbitæ syluaticæ carnes interiores in aqua excoctæ conueniunt. Præterea inanes cucurbitulæ egregiè faciunt, si tergo, dorso præcordiísque vbique adhibeantur. quod sicubi pectus carnulentum sit, quò minus circum ossa cutim cucurbitula incumbẽs affligat, ibi eam affigito. nam si ad quancunque partẽ corporis humores distrahantur, & spiritus ad extima euocetur, quib⁹ pulmo opprimitur, aliquod mali solamẽ inuenias. omni enim ex parte pulmonaria obsidenda. impugnandáque est. Verùm neque vllum ex his medicamentis, quæ ore sumpta conducunt, despiciendum est. quippe ea est natura pulmonis, vt siue rectè valeat, siue ægrotet, ad se humores alliciat. Quo

circa eiuſmodi medicamenta prębeantur, quæ humores ad tranſpirandum attenuent, lubricos fluxiléſque ad extrudendum efficiant. Propinetur quidẽ celeriter iuuandi cauſa nitrum cum hyſſopi decocto, aut muria cum aceto & melle, aut ſinapi humidum cum mulſa. ſingulis autem iridis radicem & piper inſpergere auſo bene cedit. itẽ hæc arida cribrato, & cum melle exhibeto.
Quòd ſi interdiu inſomnes ſint, & noctem quoque totam peruigilent, ne hominẽ furor corripiat, metus eſt: variiſq; ſomnificis medicamentis, niſi ægritudo remittat, vti decet: quò medicamẽta in tempore data morbi acerbitatẽ leniant & obtundant. multa verò ſoporifera ſunt. At ſi in ſtrangulationis impetu, iámque aduentante interitu medicamẽ præbeas: apud tuos contribules mortis eius auctor appellaberis. Alimẽta pariter eiuſmodi eſſe debent, acria, videlicet, tenuia, craſsitudinem diſſipantia, extergendíque facultatem habẽtia: inter olera porrũ, aut cornicis pes, aut vrtica, aut braſsica in aceto incocta. Inter

frumentacea verò ptiſanæ cremor parum origani aut hyſſopi, necnon piperis, ſed plus nitri loco ſalis accipiens. Alica præterea mulſæ incocta prodeſt. Omniáque per elixationem flatum abiiciant: flatus enim vomica pulmonis laborantibus infeſti ſunt. Vinum, ſi febre vacant, quod haud ita multum adſtringat, potui detur: quippe denſat corpora adſtrictio: iſtis verò membra potius laxanda ſunt, ſputíq; eductioni ſtudendum. Sed in totum potus modicus eſto, cùm pulmoni madefactio inimica ſit: quoniam à gula atque ventriculo trahit. Thorax autem lanis oleo imbutis cum nitro, aut ſale cõtegatur. Optima inunctio eſt ea quæ ex adarce fit. Sinapi etiam aridum, & cum cerato humido prodeſt. Atque in ſumma, & humores, & calor, & ſpiritus foras educendi ſunt. huic rei opitulantur acrium olfactus atque illitio, & extrçmorum deligatio hæc facienti niſi morbus cedat, de hominis valetudine actum eſt.

DE SANGVINIS reiectionis curatione, cap. II.

OMnes ſanguinis effuſiones, haud mite vitium ſunt, non modi ſolum ratione, vt ſi per fracturã aut eroſionẽ, verum etiam ſi per rarefactionem effunditur. neque ſi ex pectore aut pulmonibus, aut ſtomacho, aut iecore fertur, periculoſum eſt: è capite verò ſi defluit, minorem noxã affert: ſanguinis enim exitus eſt: ſanguis autem omnium eſt alimẽtum, omnium calor, omnium color. terrorémque incutit, ſanguinem ab ore vtcunque manantem intueri. malúmq; eſt, ſi à primario viſcere: peius verò ſi ob fracturam, aut eroſionem profunditur. Huius itaque vitij medicus ad opem ferendam maturet neceſſe eſt. In primis quidem aerem frigidiorem ad reſpirationem deligito, cõclaue non titubans, cubile firmũ, quo nullam in partẽ quatiatur, inhabitet: concuſsiones enim malum exaſperant, ſtratum ſolidum, haud multum cedens, neque profundũ, neque

calidum esto. positus figuráve corporis erecta sit, ne sermocinetur, néve sermones audiant. animi absit perturbatio, sed contrà oblectamentis leniatur: siquidẽ id genus ægrotos magna animi cõsternatio corripit. quis enim vomẽs sanguinem mortẽ instantem non perhorrescat? Igitur si sanguine referti sunt, & venas prominentes habent, in qualibet sanguinis profusione venam pertũdito. nam siue ex fractura, siue ex erosione profluit, sectio venæ conducit. Sin rarefactio in causa est, ne multitudo venam effringat, metuendum: cædenda est autem caua in cubito vena. Etenim ex hac facile sanguis effluit, & ipsa sectioni exposita est: vtque per plures dies sanguis innoxiè decurrat, cõmodè aperta seruatur. in omnibus autẽ omnium (vt ita dicam) præcipuorum viscerum hæc est sanguinis via. vena vtique hac superior, necnon & hęc vnius in brachio venæ ambæ propagines sunt. quare nihilo plus superior quàm media emolumenti affert. nã propaginũ ignari sunt, quotquot stomacho & iecori superiorem ve-

nam copularunt. Sin à liene sanguis fertur, sinistræ manus venã illam quæ inter minimum anularémque digitum sita est, rescindíto: quandoquidem medicorum nonnulli eam ad lienem vsque pertinere arbitrantur. verum & hæc ipsa inter cubiti venas inferioris propago est. cur itaque potius eam quis propè digitos, quàm in cubiti curuatura proscindat, cùm hoc in loco amplior sit, & ad effluxum habilior? Prorsus quidem ante animæ defectum sanguis cohibendus est, atque haud ita multus auferendus: nã & ipsa cruoris per os effusio satis hominẽ labefactare potest. assiduè verò post paucum detractũ sanguinem iterũ detrahito & eodẽ die, & postridie, necnon & perendie. At si ægrotus tenuis, & inops sanguinis sit, venam ne scindito. hæc de sanguinis misione abundè sint. Succurrendum est etiam extremorum deligaturis, pedum quidem supra malleolos & genua, manuum verò supra brachiale & cubitum. fascia ipsa lata sit, quò sit validior, neque dolorem moueat cõstrictio. Nempè locis, vnde san-

guis erumpit, lanas ouium ſuccidas imponito, & humore perfundito, vt pote auſtero vino, & roſeo aut myrtino oleo. Si cruoris effluuium vrget, lanarum vice ſpongiæ admouendæ ſunt, & pro vino acetũ infundito, locúmque myrtino ſubungito. in omnibus autem ſpongiis acaciæ, aut hypocyſtidis, aut etiã aloes ſucci aridi ſint. optimè facit & omphaciũ aceto liquatũ. Quòd ſi irrigatio ſordida ſit, ægréque feratur, emplaſtris vti conueniet: cutim enim circũtendunt, ac veluti manu corripiunt, quinetiam ipſorũ facultates refrigerare, exiccaréque magnopere valent. Infinitæ verò aliȩ aliis experimento cognitæ vires inſunt: ſed optima emplaſtra ac tutiora ſunt, quæcunque acetum habent, & ſalicis foliorum ſuccũ, necnon & bitumen, & ærugineẽ, & alumen, & thus, & myrram, & æs vſtum, & æris ſquammã: atque in ſumma quæcũq; huiuſmodi emplaſtra ſunt: emplaſtris ſordidæ lanæ, aut ſpõgiæ pauco aceto perfuſæ ſuperdẽtur. ſin emplaſtrorum diſtentionem ferre nequeunt, id genus epithema, facito, palmulæ pingues

gues

gues nigro vino austero maceratæ ad mazę, id est placētæ crassitudinē conteruntur: postea acacia trita, & mali coria inspergūtur, hæc omnia panniculo trito ac veteri illita pectori inducūtur. Item polētam vino aut aceto perfusam, necnon lētis farinam tenuem per incerniculum transmissam cerato ex vnguento roseo facto excipiens imponito: cum quo & symphyti radicem tusam & cribratam admisceto. Aliud epithema hæc recipit, prunorum damascenorum quæ brabila Græci vocant, agrestium radices in aceto incoquito, ad speciem placentæ contundito, ac rhoi, commis, myrti paulū misceto. ex his vtique alia aliis, prout medicaminum efficacia, lenitate, odore opus est, miscenda sunt: siquidem & ægrotantibus gratificari decet. Hæc nimirum exterius applicanda remedia sunto. At his præsentior medela in potionibus deuorandisq; consistit, vt proxima vulneratis partibus medicamina sint. Porrò triplex istorum forma est, vt vel fluxionis ductus ligēt, cogendo vascula & cōprimendo: vel defluentem hu

morem crassum compactúmque efficiant, quò licet transitus pateant, ne destillet: vel exiccent incursus in sede antiqua sanguinem retinentes, vt ne effluuio loci exhausti ita permaneant, exũdatióque ibi sit, quò facta est effusio. In venarum quidem rarefactione adstrictio satis est: ipsæ nanque ceu situla noua imbecilla in rarefactionib⁹ perfluũt. Diuisionibus verò, vt labia committãtur, adstrictio quoque medetur: sed maioribus valentioribúsque medicamẽtis vtendum. Verùm enim verò si sit erosionis modus, neque per adstringentia vlceris oræ cogantur, sed vulnus dehiscat, neque ex compressione in vnum redire valeat, sanguinem atque calorẽ congelare necesse est. nam istorum immobilitate concretionéque profluuium coercetur. Posca igitur rarefactis adstrĩgendũ satis est: neque enim sanguis efflués pur⁹ est, sed ipsius sanies per ostiola parua dilabitur. atq; huiusmodi posca neq; adeo multa neq; frequẽter egemus. nõnullis & exterius admota remedia abũdè fuerunt. Quinetiã palmula-

rum, aut ſiliquarum eſculentarum decoctum potui datum ſolũ quoſdam liberauit. eſto autem acetum ex vini adſtringentis genere, quod ſi non medicatione, tempore ſaltem acre adſtringénſque euaſerit. Verum in vulnerum dilatationibus præter poſcam medicamenta primum ſimplicia adhibeantur, vt plantaginis, aut ſanguinalis herbæ, aut ſeridis ſuccus, ſingulorum portio æqua cũ poſca: quòd ſi adhuc plus effluat, hypocyſtidis, aut acaciæ ſiccorum, cuiuſque pondo drachmam in tres poſcæ cyathos inſpergito. optimè verò facit & vuæ acerbæ ſuccus. At ſi calamitas hæc ſemper in peius irritetur, gallam tritã, & rubi radicem arefactã, & lapidem ex mari, corallium quod vocant, aridum tuſúmque cõſpergito. verùm rhei radix ad refrigerandũ, ſiccãdũ, adſtringendũ, omniaque faciẽda his efficacior eſt. ſed hæc quoque cum poſca ſola præbetur. Sin auxilia maiora requiruntur, radicis huius pondo tres obolos ſeridis atque plantaginis ſuccis, qui trium aut quatuor cyathorum menſuram com-

pleant, iniicito. In erosionibus autem prorsus adstringentia adhibere tenta: quò dilabentem sanguinem cõcretum, compactúmque reddas, & suscipientia membra constringas: vt procul à vulnere venæ concidant, & occludantur. quinetiam quę bibuntur, tenacia sunto, concretionem efficere valẽtia. Succum igitur coriandri ex aceto propinato, item & leporis, aut inuli, aut hœdi coagulum. Sed multum ne concedito: nam istorum aliquod nonnunquam plus q̃ conuenit datum, hominem iugulauit. coriandri quidem succi ne minus semicyatho cum tribus poscæ cyathis præbeatur: coaguli verò tres oboli, summũ quatuor. Ad hæc huiusmodi fluoris sanguineï speciebus & terra Samia efficaciter subuenit, & erethrias, & aster quę vocatur, valde candida, & rubrica Sinopica, & sigillum Lemnium. Istorum pondus minimum drachma, maximum drachmæ tres cum decocto aliquo præbeatur, vt palmularum, aut siliquarum edulium, aut rubi radicum. Sin arteria exasperatur, proptereáque tussiunt: in

Cretica ſapa id genus terræ inſpergantur. egregiè ad arteriam leniendam & amylum facit: nam cum læuore & glutinandi poteſtatē habet. Si profuſio ſanguinis vrget, ſemel in die ante cibi aſſumptionem dandum eſt: ſin minus, & ſecundo & tertio ſub veſperam. Ex medicamentis quoque ſiccis catapotia fieri poſſunt ex melle ad conſiſtētiam decocto, qualis eſt galla trita. optimus eſt etiam rhous, quo in obſonijs vtimur, vinacea, acuti rumicis ſemen, per ſe ſingula & ſimul omnia. Hæc vtique & ſub lingua ad perpetuam eliquationē habenda ſunt. Gummi etiam cum planta porri & ſpinæ lachrima proſunt. Variorum ſanè medicamentorū infinita eſt experientia, varij etiam vſus: vt paſtilli ex AEgyptia ſpina, & paſtilli ex electro, & eius qui croceus appellatur, quorum apparatus proprio loco expoſitus eſt. Porrò cùm febris abeſt, omnia in medicamentis audēda ſunt, & multa & multoties exhibēdo. Si febre vexātur (plerūq; autem corporum inflammationibus febres ſuperueniūt) neque affatim eruptio

supprimẽda est, neque in accessionibus medicamenta potui danda : quoniam multi celerius febre, quàm sanguinis effusione consumuntur. Alimenta varia sunto, speciéque medicamentis similia, quinetiam in cibis medicamenta reperiuntur. neque enim in vno duntaxat cibo omnia alimenti bona inuenire facile est. Atqui si non vnus cibus ad medicationem sufficit, non vno propterea vti ob satietatem facile est: sed per varia eundum: iam enim diuturna valetudo facta est. Itaque adstringentia sint alimenta, & facultate refrigerantia, & ad tactum quoque frigida esse debẽt. calor enim sanguinem prolicit. Alica lota, oryza in posca: sin acetum tussim exasperat, palmularum decoctum: panis assus, præaridus, contusus, atque in farinæ speciem redactus & cribratus: atque ex his omnibus cum oleo sorbitio fiat. item thymbra sale condita, & rhous cibis aspergatur. Quòd si aliqua in re ægrotanti morem gerere placeat, coriãdrum, si gratum sit, delectationis causa concedito: aut aliquod ex seminibus vri

nam mouentibus, facilémque ſpiratio-
nem reddentibus. lens vtique, ſi proflu-
uium ſanguinis vrgeat, cum plantagi-
nis ſucco præbeatur: ſi non vrgeat, à ſuc
co abſtineto: quippe qui nec concoctu
facilis, neque guſtatui iucundus eſt. iſtis
verò minimè omnium ęgrè concoctilia
danda ſunt. At ſi ob ſanguinis effuſioné
mortem inſtare verearis, tunc iniucũda
cõcoctu difficilia, quin etiam immania
ſint licet ea quæ ſalutẽ afferunt: propte-
rea galla arida trita lẽti ſiccę & frigidæ
adſpergatur: oua coquendo craſsiora
effecta cum mali punici corio, aut galla
exhibeto. tale vtique neceſſariò in medi
camine alimentum eſt. Potus omnino
parciſsimus eſto: nã ſicco victui humor
inutilis eſt. Hęc nimirũ adhibenda ſunt,
ſi adſtringere ac refrigerare ſtatueris: ſi
verò ſanguinem ac ſpiritum craſsiorem
efficere, lac, amylũ & alica proſunt: mo-
do cũ amylo, modò cũ alica lac miſceto.
horũ tẽperatura, vt ne ſit liquida ſorbi-
tio, ad concretionẽ perueniat. Cæterùm
ſi adhuc magis craſſare adſtringeréque
cupias, alicam cum palmulis decoquito,

ad ſpiſſandum autem amylum lácque optima fuerint,& far Tyrrhenũ cum la cte: craſſum cùm ſit, viſcidum & glutinoſum. Hœdi verò coagulum in decocta liquida,cauſa concretionis affundito: ſicut in lac quoque,vt ad recentis caſei temperaturam deueniat: his craſsius eſt milium, vt far, in lacte decoctũ. inſpergãtur autem galla & mali corium. Verùm exiccantium,aut craſſantiũ mediocritates coniectura aſſequi oportet: id genus nanque tuſsim mouent. Siccitatis quoque excellẽtia nonnullis & venas lacerauit.Si bene cedit curatio,ſanguíſque compeſcitur, in contraria paulatim adiiciendo fiat mutatio: atque(vt dici ſolet) ne quid nimis. huiuſmodi enim vitia facilè reuerti ſolent, ac maligno ingenio prædita ſunt. Iam verò hominem inſtaurare, carnéque replere, & nouas cicatrices ſolidare neceſſe eſt geſtationib9, mollibus frictionibus, peregrinationibus, animi oblectamentis, cibis variis atque vſitatis. Hæc vtique facienda ſunt, ſi à ſanguinis exitu vulnus coaluit,& congruenter locus ſana-

tus eſt: ſin vlcus relinquitur, purulentúmq; fit, altera deliberatione opus eſt: ſiquidem & iterum profuſio ſanguinis redit. verum de hoc affectu in ſermone de Diuturnis morbis diſputabimus.

DE CVRATIONE CARdiacorum,aut ſyncopæ, cap. III.

IN ſyncopa medicum prouidentiæ ſedulò nauare operam neceſſe eſt:futuram enim ſi proſpexeris,& præſentia tibi feſtinanter opem ferent, & ipſam ante quàm inuadat,propulſabis:pręſentem verò non facilè euadunt ægrotãtes.Solutionem nanque naturæ ſyncopam eſſe diximus: inſtaurabilis autem non eſt diſſoluta natura. Hanc igitur maximè quidem futurã arcere: ſin minus,ſaltem nuper incipienti reſiſtere debemus.pręſcienda verò ea ſunt,quæ de acutis morbis diſſeruimus, quando & cauſas, & ſigna explicauimus. Nam febris ardens initium eſt:febrem ardentem ſigna peſ-

ſima conſequuntur, ariditas, vigilia, caliditas viſcerum, qualis ab igne prouenit. extimæ partes frigent: manus pedéſque extremi frigidiſsimi ſunt: reſpiratio in attrahendo lõga eſt. ſiquidem frigidi aeris, quoniam ignem expirant, auidi ſunt. arteriæ motibus exiguis, creberrimis, tremulíſque agitantur. Ab his itaq; ſumpta coniectura, & ab aliis quotquot à me inter ſigna comprehenſa ſunt, ipſi ab initio ſyncopæ occurrendum eſt. Quapropter niſi hęc omnia impediant, habitus, ætas, anni tempus, hominis timiditas, vena cædenda eſt. Quòd ſi multa prohibeant, quæ numerum inſignem, & magni faciendum conſtituant, vtpote lingua aſpera & ſicca & nigra, (omnia enim interiora ſigna noſcũtur) in omnibus facultas perpendenda eſt: niſi prius morbo, doloribus, inedia labefactata ſit: ſiquidem non defectu tantum, verùm etiam ſtrangulatu proſternitur. At vbi præ multitudine ſyncopa fiat, & inflammatio aliqua inſignis in præcordiis, aut iecinore appareat, nequaquam procraſtinare expedit. Secãda

eſt igitur vena caua in cubito:per minutas ſectiones, id eſt ſcarificationem, etiam ſanguis detrahendus eſt, quò facultas haud ita inſignem iacturã faciat. copioſum enim ac ſubitum naturam vitiat. quin etiam multo minus ſanguinis, quàm in aliis occaſionibus, hauriendum eſt: nam in ſyncopa ſi vel minimum erroris committitur, ad interitum ducit. Protinus igitur ad vires inſtaurandas alimentum dare conuenit. Natura enim priorum repulſa, & nouorum adiectione lætatur. Vtique ſi miſsionem ſanguinis facultas non ſuſtinet, inflammationéſque infeſtant, cucurbitula tunc multo ante morbi iudicationem ei admouenda eſt. in iudicatoriis enim diebus ſyncopa incidere ſolet: in iiſdem verò circuitibus & naturæ iudicant, & morbi interimunt. Si vini potandi neceſsitas homini incidit, diligenti conſideratione opus eſt. neque enim vſque adeò tuta eſt in inflammationibus vini potio. ſiquidem vini potio inflammatione laborantibus dolores auget: inflammatione vacantibus,

naturæ incrementum affert, ſed ant
quàm ſemel, aut iterum cucurbitulan
affixiſti, & ad membra relaxanda, & a
ſanguinis facilem exitum vtilis eſt: nō-
nullis & poſt cucurbitulæ ſecundam af-
fixionem benefecit. Hoc verò in caſu &
parſimonia vtendum eſt. nam & in cu-
curbitulæ vſu nimiæ ſanguinis effuſio-
nis idem periculum adimus: euacua-
tionibus autem per clyſterem duntaxat
ad inueterata ſtercora eiicienda opus
eſt: ſed facultatis rationem habeto. Ca-
pitis irrigationes frigidæ, quotquot mi-
hi in ſermone de Phrenitide relatę ſunt,
paulum mediocritatem excedentes ad-
hibeantur. Aer mundus, ad inſpiran-
dúmque frigidior deligendus: viſus plā
tarum, picturæ, aquarúmque aſpectu
oblectandus: & hęc omnia iucunde ſua-
uitérque intuenda. amicorum præſen-
tium locutiones ſint ioculares atque ri
diculæ. Summa ſit in ægrotantis cor-
pore quies, in animo hilaritas. odora-
menta ſuauia, quæ capitis ſenſum non
grauent, adhibenda. quinetiam grati o-
doris alimenta naribus offerantur, qua-

is polenta eſt aqua aut aceto reſperſa, aut panis calidus recentiſsimè coctus. Népè vino haud copiosè os colluatur, neque prorſus denegetur. Potum frequentiorem, quàm aliis, & magis aſsiduè his concedito. Eſca per totum diem ſit leuis, concoctilis, plerunque triticea, necnon ægrotanti iucunda, licet paulo deterior: iſtis enim magis q̃ aliis gratificandum eſt: quandoquidem haud minimè ad ſtomachi reſolutionem id morbi genus aptum eſt. Inedia verò aut fames nequaquã prodeſt. ſati enim morbus ipſe omnia conſumere & exhaurire poteſt. Porrò cùm iam circuitus ad iudicationẽ peruenit, humiditas verò iugulum frontémque irrorat, extrema algent, arteriarum pulſatus minimus eſt, frequentiſsimus veluti repens, ac tenore debilis, tum paulum quid alimenti triticei ſumendum, vinúmque euidenter deguſtãdũ eſt. Sed caput irrigationibus præmunire oportet pariter & veſicam. Hęc verò auxilia in tractatu de Phrenitide à nobis memorata ſunt. Vinum vtique non pleno ore, neque ad ſaturita-

tem vſque ingurgitandum eſt. Aliqui ſanè importunè repleti, poſtea inappetentia, atque cibi potúſque accipiendi impotentia vita exceſſere: multis autem ſatis largè veſcentibus, natura iam reſoluta ad mortem euitandam alimentorum copia nihil profuit: in ventriculũ quidem cibis delabentibus, ſed ad recreandas vires à ventre non aſcendẽtibus. Alimẽta ſanè varia ſint oportet, plerunq; triticea, quò ſorberi potius, quàm mãdi apta ſint: ſi ſolida ſunt, lubrica ſaltẽ efficiantur. Oua neque valde cõcreta, neque torrefacta ſint, ſed omnino ſoliditatis expertia. Panis buccellę vino madentes & calefactæ duæ tréſue initio præbeantur. Poſt autem omnia frigida miniſtrentur, niſi forſan interius phlegmonæ deliteſcant. Vinum odoratum, haud ita multum adſtringẽs, quàm minime craſſum deligatur, ex Gręcis Chiũ aut Lesbium, & quotquot alia inſulana tenuis ſunt tẽperaturæ: ex Italicis autẽ Surrentinum, aut Fúdanum, aut Falernum, aut Signinum, niſi vehemẽter adſtringat. atque ex his omnibus illud vi-

tandum eſt, quod peruetuſtum, aut valde nouum ſit. Nempè detur primo calidum non minus cyathis quatuor ante iudicationem, neque plus cotyla, ſiue hemina, quanuis bibax homo ſit. deinceps cibo exhibito, ſi inflammatio permiſerit, iterum frigidum vinum, quod ſiti medeatur, propinandum. At ſi neceſsitas vrgeat, vino non ſolo, ſed cum cibo vtendum eſt. verum ne mẽtem vinum lædat, cibus ante ſumendus eſt, & poſt hæc abſtinendum. Si poſt aliquod temporis interuallum dormire velit, quies concedenda eſt. Verùm ſi multus ſudor emanet, arteriæ iam micare deſinant, vox acutior reddatur, & pectus calore deſtituatur, vini quantum potare poſsit, concedendum. in ſolo enim vino refrigeratis ſpes vitæ poſita eſt. Vinum itaque ſit vſitatum, & modò id ægrotus tantum bibat, modò cibum cum vino aſſumat: id autem per interualla fiat ad tollendam laſsitudinem, quæ tum ex morbo, tum ex cibo prouenit. nam qui exiguas vires habent, & poſt aſſumptum cibum valde laborant. Igitur &

ipſum decet forti eſſe bonóque animo, & medicum ſuaui oratione eum ad bonam ſpem cohortari, varióque alimento & vino opitulari: necnon & alia efficaci medela vti opus eſt, & ad ſudores coercendos, & ad vires inſtaurandas, vt penè extinctæ reuiuiſcant. Quapropter pectoris ſiniſtræ mãmæ palmulæ in vino maceratæ cum aloe mastiche ſuperdentur: ceratum verò cum nardo factũ iſta excipiat. quòd ſi iſtud durũ ſiccúmq; fiat, aliud epithema imponendũ: mala cotonea extracto ſ mine, & quicquid durum eſt, contuſa polentę odoratæ admiſceto: poſtmodum abſinthij & myrti comam, acaciam quoque & mannam cribratas permiſceto: ſimúlque omnia ſubacta œnãthino cerato excipito. Si per hæc ſudor non ſupprimatur, vuæ acerbæ ſuccus miſcellæ addẽdus eſt. ſuccus igitur iſte quẽ Græci omphacion vocãt, cùm maximè acerbus eſt, & acacia, & gummi, & rhous eſculẽtus, & alumẽ, & palmulæ, & roſarum ſuccus benè olens, ſimul omnia cũ nardo & labruſcæ pinguiori parte pectori ſuperponantur.

huiuſmodi

huiusmodi nanque epithema iuxta refrigerat & adstringit. Decumbat verò æger in aere frigido, aut & ad vrsam. domus vergat. at si & frigida boreæ aura afflabit, malè spirantem animum excitabit. Moretur autem & prope virentia prata, fontésque, & obstrepentes riuos: nam & ab his emanans bonus halitus, & mentis delectatio, animam fouet, & naturam suscitat, vitæque restituit: quin etiam cibi potionisque desiderium lacessit. Cæterùm siquis ob inopiam hæc assequi nequeat, imitari oportet & auram frigidam ramorum benè olentium voluptariis flabellis, & tempus vernum foliis ac floribus præsentibus humũ sternentes. Operimentum quoque leue sit & obsoletum, vt aerem quidem accipiat. calorem autem pectoris exhalare permittat. optimum verò est vetus linteũ. Ceruices quidem & iugula & pectus polenta conspergito, vt odoris suauitate nutriat, siccitate coerceat. item & polline quidem corporis raras partes contegito: necnõ & faciem terra Samia lineo sacculo cribrata, & raro linteolo inclu-

ſa reſpergito, vt minutiſsimus puluis in frontem & malas excutiatur. calx præterea extincta, & gypſum exuſtum per lineum paruum ſacculum, quem Græci criſeram vocant, tranſmiſſa ſudore madentibus iniiciantur. Compreſsit ſudores nonnunquam & ſpongia ex frigida faciei admota: dilabentes enim humores coguntur, & cutis raritas conſpiſſatur. Prodeſt etiam ſedem inungere, vt frigidus flatus, & ab alimento exortus effundatur. Item reuocandus excitandusq́; eſt extremorum calor illitu gleucini olei, aut Sicyonij, quod ex agreſti cucumere efficitur, cum pipere, caſtorio, nitro, & cachry: modicum ceræ in eis eliquando, vt inunctio membris inhæreſcat. Illitio quoque ex adarce (limneſtida vocant) euphorbio, & lauri bacca calorem exuſcitat: pariter, & bulbi crudi, illi inquã qui exigui & rubri ſunt, cũ pipere & aceti fæce læuigata valẽtiſsimum pedib⁹ cataplaſma imponitur: ſed intra horæ ſpatium illud frequentiſsimè auferendum eſt. inſtat enim periculum vlceris & veſicarũ. Porrò ab his ſpes af-

fulget ita ægrotantem perniciem euasurum. Quòd si omnia secũdum rationem medicus præstet, rectéq; omnia cedant, cum syncopa si inflammationes quoque adsint, discutiuntur: sudor nusquam effluit: calor in quamlibet corporis partem ad extremos vsque pedes, & summas nares diffusus reuiuiscit: facies vegeto colore decoratur: pulsat⁹ in magnitudinem efferuntur, nihil tremuli, sed vehementes: vox autem consueta reuertitur, & canora est: ipséque prorsus viuidus efficitur. lassitudinem quidem haud exiguam percipit, verùm dormire etiam conspicitur. atqui si ipsum somn⁹ occupauerit, cibaria planè cõcoctaerũt, sensus mali obliterabitur, naturęque vis egerminabit, & reuirescet: cumque à somno expergiscitur, bene spirat, leuis est, expeditus & robustus: reuocat autem in memoriam morbum ceu quoddam somnium. At nonnulli sunt quibus febres obscuræ, tanquã morbi reliquiæ, remanent: nonnunquam & inflammationes modicæ, & lingua arida, & sudoris priuatio: præterea rigent, torpent,

dissoluuntur . hi sanè in tabẽ prolabuntur. Tunc verò tempus terendum nõ est quiete & victu tenui, sed ad motiones æger traducendus per gestationes, frictiones, & lauacra, quò vitæ residuum à morte vindicetur, augeatur, ac recreetur. Propinandum verò est etiam lac, maximè mulieris quæ proximè peperit, puerúmque nutrit. hi nanque alimento vt nuper in lucem editi pueri, egẽt. si lactis humani copia non datur, asinæ quæ non pridem peperit, lac accipito: tenue est enim ac fluxile huiusmodi lac. Post hæc ad resumptionem & ad consueta æger ducendus est.

CVRATIO CHOLERAE, cap. IIII.

IN cholera eorum quæ eiiciuntur, suppressio mala est: cruda enim snnt quare nos oportet ea facilè spontéque exeuntia libenter permittere: si non exeãt, incitare aquam tepidam sorbitioni dantes, assiduè quidem, sed paucam, ne tentiones inanes in stomacho fiant conuul-

ſioni ſimiles: ſi torquentur inteſtina, & pedes frigeſcunt, irriganda eſt aluus calido vnguine, in quo ruta, cuminúmque incocta ſint: vt flatus digerentur diſsipétúrque. lana quoque imponenda eſt, & pedes inungendo molliter fricare oportet, contrectando magis quàm premendo. ſed genibus tenus hæc fiant: vt caliditas quæ abierat, reuocetur. Hæc verò tantiſper facienda ſunt, donec ſtercora per inferiora deiiciantur, & ſuperius bilioſa efferantur. Sin autem omnia antiqua ſtercora deiecta fuerint, & bilioſi humores tranſierint, bilioſúſque vomitus & diſtentio adſit, faſtidium, anxietas, viriũ labefactatio, tunc frigidæ aquæ cyathi duo, aut tres propinandi ſunt ad ventris adſtrictionem: vt retrogradus humorum curſus cohibeatur: vtq́ue ſtomachus ardens refrigeretur: aſsiduè verò id, cùm potam aquam vomuerit, facito. facilè quidem frigida in ventre incaleſcit: verùm eam ſtomachus euomit, à calida pariter ac frigida dolore affect⁹, ſemper autem frigidum potum expetit. Porro ſi arteriarum motus ad paruita-

tem lapſi fuerint, necnon aſsiduè & frequenter micent arteriæ, ſudor circa frõtem & iugula, & qualibet corporis parte ſtillatim effluat, alui profluuium nõ ſiſtatur, & ventriculus adhuc euomat cum diſtentione & animi deliquio, parum vini odorati & adſtringentis aquæ frigidæ infundendum eſt: vt præ odore ſenſus excitetur: ob eiusq́ue potentiam roboretur, & corpus ob nutricationem recreetur. vinum enim celeriter ſurſum petit, vt retrogradum humorum fluxum coerceat. tenue verò eſt, vt facilè diffuſum naturæ ad ſanitatem recuperandã opem ferat: validum quoque, vt vires dilabentes fulciat, atque ſuſtineat. Inſpergenda eſt etiam nonnunquam recens & benè olens polẽta. Verumenimuerò ſi omnia vrgeant, ſudor & tentio non ſtomachi modo, ſed etiam neruorum, ſingultus inanis, & pedes contendãtur, & aluus multa excernat, & homo caliget, & pulſatus arteriarum ad immobilitatem vergant, tunc huiuſmodi ægroti ſtatum præuertere opus eſt. Quòd ſi iam adſit, frigidæ ac vini multum prę-

bendum eſt,& nequaquam meracius,ne fiat ebrius,ac ne lædantur nerui, ſed cũ cibo,& panis buccellis madefactis. Præbere quoque aliam eſcam conuenit,qualis à me in capite de Syncopa tradita eſt,item fructus mollioris corticis,oporam Græci vocant,adſtringentes,ſorba, meſpila, mala cydonia,vuam. Cæterùm ſi omnia euomit,& ſtomachus nihil retinet,ad calidas potiones & cibaria recurrendum:nonnullis enim hæc mutatio vomitionem compeſcit: calida verò calidiſsima ſunto. Sin horum auxiliorũ nullum proficit, cucurbitula in interſcapulo affigenda eſt, atque infra vmbilicum. verùm aſsiduè cucurbitulæ mutãdæ ſunt:nam ſi diutius permaneant,dolorem ciunt,periculumq́ue eſt,ne veſiculas excitent. Profuit interdum & auræ motus ſuauis,vt & ſpiritus reuiuiſcat, & cibus in vẽtriculo remoretur: vtq́ue melius ægrotus ſpiret, meliusq́ue arteriæ micent. At ſi hæc in peius labantur, vẽtri pectoriq; talia imponẽda ſunt,qualia & ad ſyncopã ſupra memorauim⁹: palmulæ vino madefactæ, acacia, hypocyſtis,

hæc roſeo cerato excepta, linteolóque illita ventri imponito: pectori auté maſtichen, aloem, abſinthij comam tritam cũ cerato nardino ſuperdato: aut œnãthem toti pectori inſpergito. Pedes verò & muſculos, ſi cõuellãtur, Sicyonio, gleucino, aut veteri oleo cum exigua cera perungito, caſtoreo quoque reſpergito. Porrò ſi frigidi etiã pedes ſint, vnguine ex adarce & euphorbio *inungito, & lanis obuoluito, & manuum palpatione foueto. quin etiam dorſi ſpinã, tendones, & muſculos, necnon & maxillas iiſdem inungere expedit. Quòd ſi poſt hæc ſudor & venter ſuppreſsi fuerint, & ſtomachus cibos admittat, neque euomat, pulſus magni & validi ſint, & cõuulſio deſinat, ſed calor vbiq; increſcat & extrema infeſtet, ſomnus verò omnia concoquat, ſecundo die aut tertio ſoluédus eſt æger, & ad conſueta mittendus. At contra ſi omnia vomitu reiiciat, ſudor perennis effluat, frigeat laborãs, & liuidus fiat, pulſus etiã propè extincti ſint, & vires cadãt, cũ ita inquã ſe habuerint, inde honeſtã fugã capeſcere bonum eſt.

CVRATIO VOLVVLI, cap. V.

INvoluulo dolor eſt perimens ob inteſtinorum phlegmonem, diſtentio adeſt, & inflatio, celerrima ac fidiſsima pernicies impendet. nonnulli enim deſperata ſalute ægrotantes mortem euidentem tantummodo formidant: aliqui verò in voluulo ob cruciatus acerbitatem mortem expetunt. quocirca neque remedium vllum morbo inferius, neq; debilius medico adhiberi opus eſt. Verùm ſi morbi cauſam inflammationem eſſe inuenerit, venam in cubito magna ſectione aperiat, quò multus ſubitò ſanguis inflammationis alimentum, vel vſque ad animæ deliquium effundatur. Etenim hoc vel ſedandi doloris, vel ſtuporis ac ſenſus priuationis initium eſt. In voluulo autem recreatio eſt ac reſpiratio, vel ad breue tẽpus (licet præ ignorantia) tormẽti dilatio. quandoquidem hominibus ita viuentibus mori beatum eſt: medico autem cuiquam mortem inferre nefas ducitur. Sed fas eſt interdum,

cùm pręſentia mala euadi nõ poſſe manifeſtè prouideat, grauitate capitis torpida ægrotum ſopire. Sin abſque inflam matione ob corruptionem, aut ingens frigus voluulus prouenerit, venæ ſectio dimittenda eſt: reliqua autem omnia fa cienda. Conſulendum eſt igitur, vt à potu aquæ tepidę frequenter euomat, oleũ bibat, deinde rurſum euomat, flatus inferius irritamentis educendi. irritatoria quidem ſunt cyclamini ſuccus, & nitrũ, aut ſal: flatus autem euocant cuminum, & ruta. igitur his omnibus cum reſina terebinthi ſedem oblinere oportet, & ſpongiis fouere: aut hæc per clyſteres infundere cum oleo, melle, & hyſſopo, & cucurbitulæ ſylueſtris carnis decoctio. Quòd ſi ſtercus excretum ſit, iterũ oleum calidum cum ruta iniiciendum: id enim ſi intus moretur, fomentum inteſtinis propitium eſt. præterea dolentes locos oleo, in quo ruta & anethum abundè incocta ſint, perfundere conducit. Adhibeantur & fotus ex lentibus figulorum aut fabrorum ferrariorum, aut ex milio & ſale vſtulatis. Cataplaſ-

mata verò præter vulgata ſunto, lolij fa rina & cuminum, & hyſſopi aut origani coma. Cucurbitulæ quoque leues quidem, ſed frequentes, alia iuxta alias abdomini & ilibus ad inguina vſque admoueantur: quin & à tergo coxendicibus ad renes vſque & dorſum : vbique enim quiſque omnia dolorem leuantia faciens iuuat. Præbibat autem cumini, aut rutæ decoctum, & Sinonis, aut vnà cum his aliquod ex anodynis appellatis medicamentis: infinita autem alia ab aliis probata experimento inuēta ſunt. Bonum verò eſt & ex viperis medicamētum plus conſueta portione potui datum. Cæterùm ſi neque dolor remittitur, neque flatus, neque ſterc⁹ deiicitur, purgatorium pharmacum, quod hieram vocant, neceſſario dandum eſt: aut enim ſimul cum pituita & bile pharmacum vomitu expellitur: aut deſcēdit, flatum, dura ſtercora, pituitam, bilem ipſius mali fomenta ſecum educens. Alimenta exhibeantur aluum ducendi vim habentia, iuſcula gallinarum, oſtreorum inſigni pulchritudine præditorum,

ordei cremor cum multo oleo decoctus, quod à principio ante decoctionem infusum sit: habeat verò cuminum, nitrũ, porrum cum coma. Aut medela adhibeatur cum aliquo iure ventrem subducente, cochleæ valde elixæ, & ipsarũ succus. Itellinæ aqua potui detur, si febricitet, cũ assaro, aut nardo, aut cachry excocta: nam hæc flatus eliciunt, vrinam cient, & spirãdi potestatem facilem reddunt. At si dolor absit, & vinum bene facit, vt intestina calefiant, vtq; vires labãtes confirmentur. prodest etiam fœniculi radicis decoctum, si bibatur, & adiantum, & cinamomum. sin ad abscessum inflammatio conuertatur, huic opẽ ferre satius fuerit medicamentis abscessui conuenientibus vtentem: ea verò in libris de Lõgis morbis descripta sunt, vbi colici affectus sanatio traditur.

CVRATIO ACVTORVM iecoris vitiorum, cap. VI.

IN iecore sanguinis creatio est, & in totum sanguinis à iecore emanatio: ac

omnino iecur est veluti sanguis gelat⁹. ideo phlegmonæ hoc loco acutissimæ fiunt. hac enim in parte alimentum residet. Sin vspiam alibi phlegmone constiterit, non vsque adeo acuta est: aduena est enim sanguinis accursus. in iecur autem non opus est aliunde effluere. nam si obstructio aliqua exitus occludat, iecur effusione priuatum repletur abundatq; sanguine: alimenti verò ad iecur transitus adhuc patet. aliud est enim iter alimenti à ventriculo & intestinis in omne corpus. Quocircà euacuare facilè oportet venam cubiti secando, multum quidem sanguinis, sed non semel totum detrahendo. Inedia primum iubéda est, postea cibi paucitas, vt & medicamentis ingredientibus iecur inane pateat. Insuper medicamẽtis exterius appositis, quæ in iecore aceruata sunt, discutere oportet. igitur illinatur aloe, aut nitro, lanæ œsypo sordentes admoueantur. Refrigeratione quoque opus est. iecur enim sanguine accenditur: nam sanguis calidus est. Huiusmodi ergo cataplasmata sunto, accipiatur farina loliacea, aut

irionis, aut ordei, & ſeminis lini: ex humoribus autem vinum acidum, cydoniorum ſuccus, capreolorum vitis, labruſcæ maturæ, aut oleum cum ea. Item cum ſpongiis fomentum fiat ex decocto baccarum lauri, lentiſci, pulegij, iridis: per iſta mitigato morbo cucurbitula maior applicetur, vt ex omni parte hypochondrio circundetur: atque altius concidenda cutis, vt multum ſanguinis effundatur. Nonnullis autem hirundines quàm ſcarificationes magis placẽt. nam eius beſtiolæ morſus altius penetrat: verùm eroſiones quoque maiores facit: vnde & ſanguinis effluuium ægrè ſupprimitur: cũq; ſanguinis potu ſaturata hirudo ceciderit, cucurbitula eſt applicanda: ab intimis enim partibus tunc attrahit. Quòd ſi ſatis euacuatũ ſit, vulnera medicamentis ſanguinẽ coercentibus morſuq; carentibus obtegẽda ſunt, vt araneorum telis, manna aloéque inſpergẽda: panis cum ruta aut ſertula aut althææ radicibus elixus ſuperdandus. tertio verò die ceratum cum myrobalano aut abſinthij coma & iride conue-

nit. Quin etiam & malagmata vocata medicamenta talia esse debent, vt extenuare, aut rarefacere, aut vrinam ciere valeant. optimum sanè est medicamentum ex seminibus cõstans: quorum omnibus medicis experientia perspecta est. bonum est & illud in quo aut sampsucus, aut sertula ponitur. Cibi tenues sunto, labiles, lotium mouentes, penetrabiles: alica cum mulsa, & sorbitio ex ea cum sale & anetho. Ordei verò cremor & detergẽdi facultatem habet: at si & dauci seminum nonnihil addatur, ad vrinam lacessendam præstantior est: subducit enim per alueolos, qui à iecore in renes pertinent. opportunus verò est à iecore effluentibus illuc transitus & vasorum laxitate, & itineris rectitudine. Iccirco & cucurbitulis ea nos trahere oportet eo loco, vbi renes sunt, secundum os coxendicis applicantes. Cæterum & hi vnguine cum ruta, aut odorato iunco, aut calamo aromatico irrigandi sunt. per hæc vtique ægrotum posse mortem effugere sperandum est. Sin ad suppurationem,

conuertatur, pus mouentibus medicamentis vtitor, quotquot à me in sermone de Colicis, literis prodétur. Cùm pus autem iam genitum fuerit, quo modo incidendum, quo modóque medendum sit, alio loco scriptis mandabimus. Eadem nobis & de splene scripta sunto, si quando & inflammationis acutæ calamitas eum inuaserit.

CVRATIO ACVTI MORbi dorsalis venæ & arteriæ, cap. VII.

VEnæ concauæ, crassęque arteriæ, quę secundum dorsum extenduntur, inflammationem ardoris speciem maiores nostri appellauerunt. nam & ardoribus similes affectus in ambabus oriuntur, ignis acutus & acer, fastidium, sitis, anxietas, pulsus palpitans in præcordiis, & in auersa parte quam Græci metaphrenon vocant, & quotcunque à me in volumine de Signis relata sunt. Nempe & in syncopam tendit ignis, quemadmodum & in ardoribus: siquidem venæ radicati

dicatio(vt ita dicam) iecur eſt: arteriæ verò principium cor. haud ab re igitur exiſtimes eorum viſcerũ ſupremas partes maximè ad vitam facientes ægrotare. Etenim cor arteriæ calorem impertit, venæ autem ſanguinem iecur infundit. Amborum verò magnorum viſcerum magna ſunt germina, ipſę videlicet phlegmonæ. Venas itaq; in cubito protinus cædito, multúmque ſanguinis, ſed non ſemel totum mittito. imò & bis, & ter, & alio die, quò interim vires inſtaurentur, repetito. Deinceps cataplaſmatis vtitor, & cucurbitulam præcordiis, vbi eſt arteriæ tranſitio, necnon & inter ſcapulas (nã ibi quoq; pulſationes ſunt) affigito, liberiusque ſcarificato, & multum ſanguinis detrahito: haud enim ita facilè ex horum vaſorum inanitione in animæ defectum homines cadunt. Verùm & aluus præter conſuetudinem valde ſuppreſſa ad lubricitatem per clyſterum molliores infuſiones eſt reuocanda, acribus autem minimè vtitor: nam hi facilè in febrim incidunt à muria & nitri liquatione. ideo lini ſeminis & fœ-

ni Græci ſuccus eſto,& radicum maluæ decoctum ad prouocandum, & ad mordendum ſatis eſt. Extremas partes, pedes videlicet & manus gleucino oleo, aut Sicyonio, aut ex adarce vnguine excalfacito.nam partes iſtæ in ipſis valde frigeſcunt. Præterea ante cibos potui dato quæ lotium euocant,meon,aſſarum, abſinthium. nitrum quoque inſpergito. ſed omnium valentiſsima eſt cucurbita, & cinnamomum,ſi quis eius copiam habeat. Lac iſtis & alimenti, & medicinæ vim præbet: etenim refrigeratione indigent,cùm in eorum viſceribus veluti quidam ignis exæſtuet,& dulci alimento,necnon & multo in parua mole: has nimirum virtutes alimenti lac obtinet:eſto auté mulieris quę proximè peperit,& duob⁹ lactis cyathis vnus aquæ admiſceatur. lac etiam bubulum optimum eſt: tertio loco caprinum ponitur.Cibaria concoctu facilia præbeãtur,plerique ſucci, fœniculi radix, & apij ſemẽ indatur & mel:aqua verò quæ bibitur,iſta habeto. Oportet etiam ſudores elicere,& vbique difflationes hu-

midas & fluxas facere. Caput ſicut in ardentibus febribus irrigetur. Epithema pectori & ſiniſtræ mammæ, quale in ſyncopa, ſuperdetur. Cubile rectus decubitus: vt omnia his ſimilia ſint, quæ in ardentibus febribus fiunt. Exercitatio modica ad ſudores euocandos, necnon & balneum, ſi iſte interius exardeſcit. neq; enim iudicationibus huiuſmodi vitia ſoluuntur, etſi ardoris ſpecies ſunt.

CVRATIO ACVTI MORbi in renibus, cap. VIII.

PEracuta ſanè in renibus inflammatio exoritur. ſimul enim inflammantur à iecore in renes diſcurrentes venæ: cum illis autē & iecur: cū haud ita prælongæ ſint, ſed valde latę adeo, vt renes proximi iecori ſuſpenſi eſſe videantur. Verùm & vrinæ retentio inflāmationi ſuperuenit, vehementiā inflāmationis adaugens: nā renum caua lotij nō exeuntis alluuione replentur. Porrò idem & in calculis euenit, ſi in renibus calculus vrinæ canalium laxitate maior oriatur, qui non

egrediens inhærescit, atque sic & ipse vrinam intercludit. Cæterùm de calculorum creatione in libro de Lõgis morbis sermonem habebimus: quomodo aut ne coalescant, aut iam concreti exterantur comminuantúrque. De calore autem atque obstructione, quæcunque celeriter enecãt, in præsentia differemus. Si calculi iam conflati sunt, adestque inflammatio, venam cubiti, nisi ætas præpediat, secato: benè fluidus autem multusq; sanguis exeat: neque enim phlegmonæ tantum euacuatione mitigantur, sed etiam calculorum intrusiones vasorum inanitione laxantur: quin etiam per mictum calculi elabuntur. Postmodum irrigationibus gleucini aut cyprini olei, & fomentis & cataplasmatis particulæ remittuntur. Artemisia verò herba, & iuncus, & odoratus calamus in cataplasmatis esto. Deinde cucurbitulam renibus in regione coxendicis adhibeto: maxime nanque ab ea parte euacuatio profuit. Aluus præterea ducatur per clysteres cum lubricis, & viscidis potius, quàm acribus, ex maluæ, aut fœnigræci

cremoribus. nonnunquam verò medicamenta ante cibos vrinam citantia dentur, qualia in vitiis iecoris narrata sunt: pariter & cibaria similia, concoctu facilia. cruditas enim istis noxam affert. Optimum sanè lac est, maximè quidem asinæ, secundo equinum: ouillum autem & caprinum confert, quatenus lac est. Si pauperes ægroti sint, eos lauare satius est: sin minus, in decocto herbarum desidant vmbilico tenus solio repleto. Verùm si ad pus vergat, quibus cataplasmatis ac medicamentis vtendum sit, multis in locis superius traditum est. At si calculus institerit, fomentis vtique, & cataplasmatis iisdem vti oportet. calculi verò medicamentis potabilibus conterendi sunt, simplicibus quidem sio, & prionite (asplenum puto) herbis cum oleo aut aceto esculéto decoctis: earum quoque succo potui dato: compositis autem ea antidoto, quæ Bistimus appellatur, & ea quæ ex viperis constat, & bestia, quæ coscinos, id est cribrum, dicitur, & quotcunque experientia optima esse comprobauit. Gestationes istis, & corporis

concusſiones ad mouendum propellendumq́ue calculum bene faciunt : nam calculorum in veſicam tranſitus ingentes dolores concitat. quòd ſi inde exciderint, dolor tollitur, vt neque per ſomnium dolorē ſentire ſibi videri ſoleant. quin etiam tanquam ex ineuitabilibus malis animus perterritus ſoluitur.

CVRATIO ACVTORVM veſicæ affectuum, cap. IX.

ET veſicæ acuta vitia renalibus ſimilia proueniunt, phlegmone, & vlcera, & lapides, & grummorum obſtructiones, à quibus vrinæ ſuppreſsio, & ſtillicidium exoritur. ſed in hoc membro acutior dolor eſt, interitusq; celerrimus: veſica enim neruus latus eſt. At renes veluti concrementum ſanguinis iecoris ſpeciem habent: in quibus & grauiſsimi, & maxime miſerabiles morbi incidūt: vnde mars cum maximis cruciatibus miſeris mortalibus ingruit. Protinus igitur ventris ea pars laxa, quam ceneona Græci vocant, ſecanda eſt, multóq; oleo

cùm ruta & anetho vesica est irriganda. Si concretus sanguis doloris, impeditęq; vrinę auctor sit, oxymel bibere debet, aut calcis parũ cũ mulsa, quò grummi dissoluantur: deinde quæ vrinã mouẽt, & herbæ, & semina exhibẽda. Sin ex sanguinis effusione periculũ instet, absque vlla cunctatione ei magis quàm cæteris subueniendum: neq; enim id leue discrimen est. Nempè medicamina sanguinẽ coercentia opem ferunt: opem fert autem vesicæ refrigeratio, ex rosaceo & vino irrigatio, & cum lanis succidis obuolutio. Epithema bonum est, palmulæ ex vino cum malo punico, aut succo rhois, Verùm si auersatur epithemata grauia, & vehementes refrigerationes, (cauẽdũ est enim vesica natura frigida tenuisq;, ne ita multum refrigeretur) eam gleucino illinito, aut acacia, aut hypocystide ex vino. A spongiis verò, nisi valde vrgeat sanguinis eruptio, abstineto. Escæ triticeæ, coctu faciles, bonum succum gignentes, lotiúmque educentes præbeantur, quales à me in capite de Renibus comprehensæ sunt. Lac, vinum

dulce, Theræũ, aut Scybellite. Medicamenta potabilia ſunto, vrinaria, bene olentia, fluxilia, & id genus alia. Vtiliſſimum vtique veſicæ remedium cicadæ ſunt tempore ſuo toſtæ pro cibo exhibitæ. extra tempus autem aridæ tritæ cum aqua: ſed radicis nardi parum cum cicadis elixetur. in iiſdem quoque loco balnei ad veſicæ laxamẽtum æger deſidat. Quòd ſi lapillorum interpoſitio mictũ impediat, oriculario ſpecillo lapis amouendus eſt, vrináque educenda, niſi adſit phlegmone. in phlegmonis nanque neque meatus inſtrumẽtum admittit: præteria oriculario ſpecillo vulnerantur. At ſi expediri medicatio nequit, homoq; doloribus conſumitur, locum eũ qui ſub glande eſt, ceruicémque veſicæ incidito, vt lapis excidat, atque vrina effundatur, ac deinde potiſsimum medendũ eſt ad cicatricem vulnus ducendo: ſin minus, puris effluuium, quod rhœas Grę ce dicitur, factum eſſe pro futura hominis vita ſatius eſt, quàm vt tormentis miſerrimè cruciatus intereat.

CVRATIO VVLVAE SVFfocationis, cap. X.

VVlua in mulieribus membranis extentis hinc atque inde ſecundum ilia continetur, ac perinde atque animal vitia in olfactu patitur. nam ad benè olẽtia delectationis cauſa ſe recipit, fœdè olentia contriſtantiáque præ moleſtia refugit. Igitur ſi aliquid ſuperius triſte offeratur, vulua ad naturalia deſcendit: ſi extra, oſtio naturalium apponatur, retro ſurſúmque recedit. nonnunquam verò in hoc aut illud latus ad lienem, aut iecur mouetur. ad receſſum eius autem contractionemq́ue membranulæ, vt in nauibus vela, cedunt atque conſentiunt. Hæc verò illi & propter inflammationẽ eueniunt. Nam ſi eius ceruix afficitur, atque intumeſcit, fit prominentior. Si in fundo exoritur inflammatio, ſurſum repit. Sin ad pedes foras vergat, turpis & immunda res eſt, dolores afferens & cõtriſtans, præterea difficulter ambulare poteſt, & in latus & ſupina decumbere, niſi pedes mulieris phlegmone laborẽt.

At si ad superiora vulua recurrerit, quã ocyßime hominem strangulat, vrget autem spiritum comprimens: neque enim prius conqueri & clamare, & opem ab adstantibus petere valet, quòd nonnullis, hisque pluribus respiratio, nonnullis autem vox celerius intercipitur. par est itaq; eos qui his miseriis intersunt, prius quàm mulier intereat, medicum accersere. Verùm si forte aliquando occurreris, cognita phlegmone venam scindito, præcipue quidem eam quæ in malleolo: quæ si non bene fluida sit, eã quæ in cubito est, petito. Sed à vena malleoli sanguinis misionem repetito. Alia verò omnia administrato, quæcunque strangulatui & citra inflammationem subueniunt: qualia sunt manuum ac pedum vincula ad torporem vsq; adstringentia: fœdè olentium olfactus, vt liquidę picis, capillorum, lanæ que exustorum. flammæ in lucerna extinctæ nidoris, castorei, quod præter fœditatem odoris neruos etiam refrigeratos calefacit. lotium præterea vetus vel demortui ferè corporis sensum magnoperè suscitat,

& vterum ad inferiores partes abigit. Porrò medicamenta odorata naturalibus sunt imponenda: vnguentum verò lene sit & minimè tactum vellicans, nardus, aut bacchar AEgyptium, aut vnguentum ex malabathri Indicę arboris folijs compositum, aut cum aliquo odorato vnguine tusum cinnamomum: atq; his muliebres locos oblinito. Quòd si ex his fusile medicamen confletur, illud in vuluam infundito. anum quoque flatuum eductoriis inungito. per clysteres quoque non acres, sed molles, viscidos lubricosque humores indito, vt stercora solum eiiciant, sedesque vtero ampla vacuáque remaneat. id succus althææ, fœnigræciúe præstabit: sertulam verò, aut sampsucum cum oleo decoquito. Cæterùm si maiore vi, aut depulsione vulua egeat, tunc validæ mulieris aut viri benè tenacis manibus hypochõdrium comprimatur, aut fasciis adstringentibus succingatur: quò in angustum locus redigatur, neque iterum sursum versus vulua procurrat. Item naribus apprehensis sternutamenta citen-

tur. quibusdam enim sternutamento & contétione vulua in propriam sedé redi re potest. in nares autem puluis inspiretur ex radice lanariæ, aut piperis, aut castoris. Item leues cucurbitulæ in fœminibus, ilibus, coxis, inguinibus attrahendæ vuluæ causa defigantur. amplius & dorso inter scapulas strangulatui subueniens admoueto. Sin à phlegmone strangulatus proueniat, vena ad pubem veniens scindenda est, multumque sanguinis fundendum. Item faciei frictiones, capillorum euulsiones, vt mulier ad se redeat, simul benè facient. At si vel parum tolerare poterit, in decocto aromatum desidat, odoratisque suffumigetur. Ante cibos castorei paulum bibat, & hieræ paulum cum castoreo. Quòd si ferre valet, lauetur, & in tempore ad antiquos vsus reuertatur: detq; operam mulier, vt quàm facillimè menses elabantur.

CVRATIO SATYRIASIS, cap. XI.

NEruorum in virilibus inflammatio penis tentiginem facit cum appetitu

contriſtationéque in actu venereo.fiunt autem diſtentiones neruorum conuulſioni perſimiles,nunquam mitigabiles. Quin & ipſo concubitu ſedari non poteſt iſta calamitas.Mentis quoque alienatio ſequitur.nam primum quidem impudentes euadunt,dum caſum ſuum licẽtioſè narrant:audaces enim eos coeũdi inſatietas efficit.Poſtea verò cùm affectus iſte deſierit,tunc ad ſe redeunt,& mente optimè conſtant.Igitur omnium horum cauſa venam in cubito & in talo aperias,& multum cruoris , ac ſæpe detrahas. neque enim id temporis intempeſtiuum fuerit & ad mentis ſtupefactionem , & ad inflammationis remiſſionem , & ad caloris virilium mitigationem faciendam , animæ deliquium afferre.quippe ſanguis multus calorem & audaciam valde accendit,inflammationem alit,mentis perturbationem cõfuſionémque veluti eſca ignem procreat.Omne corpus etiam medicamento , quod hieram , id eſt ſacram vocant, purgato:neque enim purgatione ſolum egent,ſed etiam leni medicatione:vtrũ-

que autem præstare hiera poteſt. Inſuper genitalia, & lumbos, & locos inter fœmina & inguina (plechada Græci vocant) & locum inter anum & ſcrotum (perinæos Græce dicitur) & teſticulos lanis ab oue detonſis adhuc ſordentibus obuoluito. ſed lanas roſaceo ac vino perfundito: partéſque iſtas multa irrigatione madefacito, ne ab lanis caliditas oriatur: imò natiuus calor à frigida humorum poteſtate obtundatur. Eiuſmodi quoque cataplaſmata ſuperdanda, panis cum plantaginis herbæ ſucco, & ſolano, & ſeride. & papaueris foliis ídque genus aliis, quęcunque torporem, frigoráque iniiciunt. necnon & ſimilibus virilia & locos inter inguina & fœmina, & coxas illinito cicuta ex aqua, vel vino, vel aceto: item mandragora, aut acacia, & ſpongiis vice lanarum vtitor. Interea ſubluenda aluus eſt maluæ decocto, & oleo, & melle: omnia verò acria vitentur. Defigantur in coxa cucurbitulæ, aut in abdomine. Optimę ſunt autem & hirudines ad ſanguinem deorſum attrahendũ. Et ſuper vulnera cataplaſma

imponatur micæ panis cum althęa. Postea in aqua desidat, vbi artemisia, saluia, conyzaq; decoctę sint. At si longiori tempore vitium extrahatur. neque multitudo secundum proportionem minuta fuerit, & neruorum conuulsionis metus adest, (nam facile in his affectibus conuelluntur) curandi rationem mutare opus est. quippe calefacientia admouenda sunt, gleucinum scilicet oleum, aut Sicyonium pro rosaceo. lanis autem mundis & cataplasmatis tepefacientibus partes illę contegendę: quandoquidem neruorum inflationes nonnunquã huiusmodi curatio mitigauit. amplius & castoreum cum mulsa bibitum. Cibaria parùm nutrientia frigidaque sunto: pauca triticea: plurima olera, malua, bliton, lactuca, cucurbita elixa, cucumis maturus elixus, pepo suo tempore collectus. A vino, & carnibus, longo tempore ris interuallo abstineto: siquidem vinum est neruorum calefactio, animæ remollitio, voluptatis reuocatio, geniturę creatio, venerisq; excitatio. Hæc à me in acutos morbos remedia scripta sint.

Oportet autem & iuuenem medicum ipſum ſuo marte aliqua ſibi comparare, neque omnia ex alienis commentariis depromere. Hoc ſanè pacto acuta vitia fiunt, vt ordine ſingulis quę ſcripta ſunt, aut omnibus vti valeas.

ARETAEI CAPpadocis medici

DE MORBORVM DIVturnorum curatione, Liber I,

IVNIO PAVLO CRASSO Patauino interprete.

PROOEMIVM, cap. I.

N longinquis morbis dilatio medelæ mala eſt: nã ob cunctationẽ in vitia inſanabilia prolabuntur. Inflatio ſanè ita habet, vt non facile recedat, ſi ſemel inuaſerit: at ſi & diuti' trahitur, temporis ſpatio vires acquirit: & nonnunquam euenit vt commoriatur. Exiguos quoque morbos maiores excipiunt: cúmque priores diſcrimine vacarẽt, eorum ſoboles perniciosa exoritur. Itaque nullo pacto ægrotum ſilere conuenit, ne morbus deprehẽdatur, erubeſcentem: neque aufugere vim curationis metuentem: neque medicum pigrũ eſſe, ignauúmque oportet: vtrunque enim ad morbum inſanabilem effi-

ciendum consentit. Nonnulli auté sunt ægroti, qui pręsentium, necnon & futurorum ignoratione ad finé vsque cum morbo degunt. Nam plerique neque pereunt, neque futurã mortem suspicãtur: quocirca neque se medici fidei committunt. Horum probatio ex cephalęa colligitur, de qua prius sermoné instituam.

CVRATIO CEPHALAEAE, cap. II.

CAput quanto ad vitam magis necessarium est, tanto difficiliori ægritudine laborat. Atque morborum capitis inuasio quidem tolerabilis est (nam parũ dolẽt, aures sonant, grauitas adest) at si intendantur, finis est mortiferus. Igitur exiguos dolores ne spernito. nã & exiguis medicamentis in quibusdam discussi sunt. Si plus tẽporis extrahũtur, maiores cruciatus superueniunt. propterea vena cubiti incidenda est: sed duobus ante diebus vinũ bibat. tantum autem sanguinis detrahito, quantum eius vires tibi coniectãti ostẽderint. ve-

rùm non ſemel totum detrahere magnopere expedit. porrò quorum vires copioſam ſanguinis detractionem patiuntur, his ipſis continuo morbus diſcutitur: atque id omnibus longis ægritudinibus conuenit. Tribus autem quatuorue diebus interiectis liberalius alēdi ſunt. Deinceps purgatorium, hieram quod vocant, cum mulſa propinandum: ea enim à capite morbi alimētum maximè abducit. modus verò medicamēti quatuor aut quinque drachmarum pōdo eſto. Quòd ſi bene purgauerit, tunc lauandus eſt, & vinum exhibendum, & vires augendæ. Poſtea iterum vena frōtis recta ſcindenda eſt: hæc enim eſt opportuniſsima ſanguinis detractio. modus autem eſto hemina, aut paulò plus. neque vltrà ſanguinem mittito, quoniā vaſa inanire non expedit. Deinde capillis nouacula detractis cucurbitulam priorem vertici affigito, alteram inter ſcapulas citra ſanguinis effuſionem admoueto: & eam quæ in vertice fixa eſt, liberius ſcarificato quò ſanguinis vberius attrahatur, & partes profundiores

incidantur. remedia nanque ad oſſa vſque penetrantia cephalæam iuuant. Quòd ſi vulnera cicatricem ducant, arteriæ ſecentur: duplices autem ſunt, aliquę poſt aures paulò vlterius, propriiſq; motionibus produntur: aliæ verò auriũ arteriæ prorſum verſus ſitæ ſunt aurib⁹ proximæ: nam inſtrumento, quod antitrochon Græci nominant, adducuntur. verùm hæ quoque propriis pulſationibus innoteſcũt. nempè maiores oſsibus vicinæ ſecentur: hæ nanque vtilitatem afferunt. adiacent & aliæ ſingulis auribus oppidò tenues, quas incidere prorſus inutile eſt. modum verò incidendi in libris de Manuum operationibus expoſui. Cęterùm poſt medelam in cephalęa, morbo comitiali, & vertigine, vtque ſemel dicam, in omnibus capitis vitiis (prius ventre, aut purgatorio, quod deuoretur, aut clyſteri, euacuato) pituita euocanda eſt, modo è naribus per ſternutatoria, modo ex ore per ducẽtia pituitam. Species autem ſternutamenta citantium ſunt piper, radix herbæ lanariæ, fibri teſticulus. hæc quidem ſunt

vulgata & communia, ad læuorem autem terito, & cribrato, & calamo aut craſsiore pennæ anſerinę caule inſpirato. His efficacius in attrahendo violentiúſque euphorbium eſt cũ aliquo ipſorum admixtum. Quinetiam cum oleis miſcetur, gleucino ſcilicet, aut Sicyonio, id eſt ex cucumere ſyluatico, aut cũ vnguento ex ſtyrace: redditur auté magnopere liquidum, vt fuſile ſit. infunditur per naſi fiſtulam: hæ verò geminæ ſunt, atque ab vno canali cognatæ & cohærentes adeo, vt ſemel vtriſque infundendum ſit. neque enim tolerabilis eſt alterutrius naris ſigillatim dilatatio. nã protinus caput accẽditur, & acerbus dolor inuadit. Quæ autem per os pituitã eliciunt, hæc ſunt. ſinapis, granum cnidium, piper, vua taminia: id præſtat vel mixta, vel ſingula. Cæterum quoniam & ipſa mãdere, & expuere aſsiduum eſt, iccircò & cũ aqua aut mulſa, aut poſca permixta danda ſunt: atque os eluendum. ad tonſillas enim impulſo humore extentóque collo expirationis flatu abluatur. Poſteaquam pituitam, quan-

tamlibet, eduxeris, permulta aqua calida lauandum caput, atque perfundendũ: vt perſpirabile atque difflabile reddatur. ingẽtes enim obſtructiones fiunt. Cœna frugalis & ſimplex eſto: in qua & vinum ad ſtomachi reſtitutionem ſumatur, ſiquidẽ & ipſe magno dolore vexatur. Interea verò vbi vires ægri ſtabiliueris, lotione per clyſterem vſitata opus eſt: in qua nitri multum inſpergatur, aut reſinæ à terebintho arbore pondo drachmæ duæ eliquentur. poſtridie ſanguis è naſi interioribus detrahatur: intro enim prælongum inſtrumentum immittitur, quod cateiadion vocant, aut illud cui ſtorine nomen eſt. aut ſi quis horum copiam non habuerit, pennæ anſerinæ caulem craſsiorem ſumere debet, eiúſque neruoſam partem denticulatim inſtar ſerræ incidere, atque ſic in narem vſque ad oſſa, quę ob cribri ſeu colatorij ſimilitudinem ethmoeide vocãtur, immittere: deinde vtraque manu agitare, quò locus à dentibus inſculpatur, ac vulneretur. Facilis eſt autem ac copioſus ſanguinis curſus. nam

graciles venæ hîc desinunt, corporáque hac in parte mollia sunt, & sectioni habilia. verùm & multos nares vulnerandi modos vulgus nouit, herbas scilicet asperas, & arida lauri folia naribus imponentes, aut digitis eas fortiter agitãtes. cum verò quantum satis sit, euacuaueris, quod erit heminæ dimidiũ, coercendus sanguis est spongiis & posca: aut aliquod aridum, quod sistendi sanguinis vim habeat, naribus inspirandũ, galla, aut scissile alumen, aut balaustium. Verumenimuerò post hæc remedia siue dolor capitis perseueret, siue desinat, oportet ad finẽ huius medicationis peruenire: quoniam id malum sæpe reuerti solet, & in suo vigore consistens plerunque delitescit. Itaque nouacula derasis capillis (quandoquidem & hoc capiti prodest) ferramentis candentibus vrendum est: si in superficie, ad musculos vsq; peruenias: sin osse tenus penetrare velis, à musculis caueto. nam musculi exusti neruorum distentiones cient. quòd si in summa cute vsseris, vinum odoratum album cum rosaceo infundere satis est:

pittarium verò madefactum per triduũ ſupra cruſtas extendito. quòd ſi cruſtæ altius deſcendant, porri comam cũ ſale tritam, linteoloq́ue illitam ſuperdato. Tertio die cruſtis ſummam cutim tantum occupãtibus ceratum ex roſa: profundioribus autem lentem ex melle imponito. Sed quæ medicamenta cicatrici ducendæ ſint, alio loco deſcripſimus. Nonnulli ſuper frontem ea in parte, vbi futura eſt, quæ corona dicitur, cutim oſſe tenus inciderunt: illudq́ue aut exterentes, aut excidentes vſque ad meditullium (quam Græci diploen nominant) ad carnis repletionem perduxerunt. alij & oſſa ad membranam vſq; perforarunt. Verùm id genus remedia temeraria ſunt: nihilominus tamen adhibentur, ſi omnibus aliis tẽtatis adhuc cephalæa perſeuerat, & æger eſt animoſus, vel corporis robur excellit. Nempè ſi paulatim ad ſanitatem acceſsio fiat, exercitationes recto corpore pectori humeriſque adhibeantur, manuum fiat geſticulatio, halteres iaciantur, ſaltu corpus moueatur, atque in his peritè cor-

pus torqueatur . primò & postremò crura fricentur , medio tempore caput . picatio assiduè picem inspergendo administretur. item caput rubrificandum, nonnũquam sinapi cum duplo pane affricando, ne intolerabilis ignis excitetur: nonnunquam medicamenta simul illinendo , quale est illud quod ex adarce, & euphorbio, & pyrethro componitur . proficit autem & ad dolorem in tempore sedãdum, & ad radicem mali extirpandam thapsiæ succus, & medicamina cum ipsa iungenda, quotcũque cutim tumefaciunt, & varis similia tubercula excitant. Victus ratio in singulis dolorum generibus tenuis esto: exiguus potus , & aquæ potio ante vllam medelam potissimum adhibeatur . ex toto verò ab acribus temperet, cepis, alliis, & succo laserpitij. à sinapi autem nõ penitus: siquidem eius acrimonia, præterquam quòd stomachi vim roborat, capiti quoque haud ingrata est , pituitã fundens ac difflans, aut ad inferiora deturbans. Leguminum pessima faba est, & ei⁹ species pisa, & quæ à Grçcis ochri,

& dolichi nuncupantur : illi cicerculæ folio ſimiles, hi faſeoli aut lobi à nonnullis vocitati . ſecundo loco ponitur lens:quæ nonnullis concoctionis excretioniſque virtutibus prædita eſt: ſed caput replet, dolorémque concitat: nihilominus cum pipere elixa ſpernẽda nõ eſt. Far lotum haud ingratum eſt cum vino & melle , quantum ad condimentum ſatis ſit:& ex ipſo conflata ſorbitio, & eius ſemina in ſimplici iuſculo decocta. vtique bona ſunt & in condimento, quod Græci caryceiam vocant , ſemina cari,coriandri,aneſi:apij verò ſemen iis anteferendum. mentha herba, & pulegium prẹterquã quòd benè olent,quandam vim habent , & vrinam mouendi, & flatus per inferiora expellendi. Inter carnes vetuſtæ omnes damnantur: nuper interfecti galli carnes laudantur. Inter aues torquatus palumbus,columbus, & aliæ quæcunque haud ita multum pingues ſunt,ſuum extremitates,lepus aſſatus.Bubulla ouilláque caro craſſum ſuccum creat,& caput replet. Hœdus non penitus malus.Lac & caſẹus ca

put dolore vexant. Ex piſcibus ſaxatiles deligendi, & quotquot in ea regione optimi cenſentur. Olera elixa quidē ea aſſumantur, quæ lotium & ventrem citant, malua, blitum, beta, aſparagi, acris verò & braſsica eſt. At inter cruda, lactuca omnium eſt optima. Radices autē etiam elixæ prauæ ſunt. radiculæ, rapæ, paſtinacæ vrinā mouent, ſed caput explent. ſiſarum flatus edit, & ventriculū tumefacit. Vinum album, tenue, dulce, admittatur, tantum adſtrictionis habēs, quod aluum nō remoretur. Omnia bellaria capiti inimica. quin & palmularū omne genus. ficus autem & vua demulcent, & quicquid ea parte anni, quam horam Græci vocant, bonitate præſtat. ſed quibuſcunque vel etiam iuuantibus ſatiari malum eſt. peior eſt cruditas: labores minus quàm cruditas nocent: nihilominus & ipſi ſunt detrimentoſi. Deambulationes matutinæ aluo prius exonerata citra ſpiritus difficultatem benè feruntur: optimæ ſunt etiam & à cœna. geſtatio longa per loca non ventoſa conueniet. atque vbi ſol caput non

feriat:ei nanque ſirius officit. Vſus veneris capiti ac neruis labem acceſsit. Peregrè proficiſcatur ægrotus in regiones calidiores ex frigidioribus,& in ſicciores ab humidioribus. Confert & nauigatio, & in mari vitæ traductio. & ſiquis ſit maris accola in ſalſa aqua frigida lauari, in mari natare, & in arena volutari, victumque ex mari quærere proderit. Doloris verò capitis, quem heterocraniam Græci nominant, eadem medicamina ſunto. nam quę toti capiti remedia conducunt, eadem ſingulis eius partibus adhibere bonum eſt. Quibuſcunque verò per hæc morbus depulſus non fuerit, iis reliquum eſt, vt veratro vtantur, vtpote vltimo atq; valentiſsimo omnium remedio.

CVRATIO VERTIGINOſorum, cap. III.

ET ſuccedit cephalææ vertigo, & ipſa per ſe propriis de cauſis oritur, ſi profluuium ab hæmorrhoidibus coercetur, ſi è naribus ſanguis nō effluat, qui prius effluere conſueuerat, ſi corpus non dif-

fletur aut sudore, aut labore antea fatigatum. Igitur si ab cephalæa ducit originem, ea medēdi ratione vti debemus, quæ ad cephaleā supra exposita est. quibus autem violentius cum vltimis remediis occurrendum sit, posterius explicabo. Sin ab aliqua humorum suppressione morbus inciderit, vsitata excretio mouenda est. naturæ nāque salutare est materiæ recursus. At si ista tardat, malū verò increscit, in aliis quidem suppressionibus aut sanguinis è naribus manare assueti, aut sudorum, sanguis mittendus est è vena cubiti: sin ab iecore multis humoribus affluente, aut à liene, aut ab aliquo ex visceribus in medio corpore positis vertigo prodeat, cucurbitulæ subueniunt. Sed quantum ex vena defluit, tantundem per has sanguinis est detrahendum. sanguis enim est causæ alimentum, quemadmodum & ventriculus. Deinceps capitis remedia subiungenda, vena cubiti recta, aut nasi arteriæ vtrinque in angulis secandæ: cucurbitula vertici affigenda, caput radendū, rubrúmque faciendū: pituita è naribus

per sternutatoria, aut ex ore, quẽadmodum docui, euacuanda: omnia denique modo in cephalæa narrato administrãda: duntaxat adiicitur cyclamini succus, aut anagallidis in nares fundẽdus. Postea quàm verò medicaminum capitis ad finẽ perueneris, deinde quotquot efficaciora ad vertiginosos inueniũtur, ea sunt adhibenda. Vomitibus à cœna, necnon vomitibus ab esu radicularum vti postea decet: quinetiam ad veratri assumptionem hæc præparatio fuerit. nam præexercendus est stomachus, cùm vehementioribus vomitoriis vti volumus. Pituita quoque in pręsentia magis attenuatur, & ad veratrum bene funditur. Veratri exhibẽdi modi plures sunt, vt validioribus quidẽ succurrat, ad magnitudinem amæ, id est placentulæ, aut paulo crassius est incidendum: & cum fare loto, aut lente assumitur pondo drachmæ duæ. imbecillioribus autem & gracilioribus decoctum cum melle propinatur: duarum aut trium mystillarum modus esto. quis verò sit faciẽdi mod^9, alio loco declarabitur. Inter sin-

gula autem remedia æger cibis reficiẽdus est, quò ea quæ interim incidunt, sustinere valeat. In accessionibus quoq; sic opitulandum est, deligãda sunt crura supra talos & genua, & manus brachialia, brachiaq́ue infra humeros prope cubita. ad caput irrigãdum facit rosaceum cum aceto. oleo verò incoquito serpyllum, aut spondylium, aut hederã, aut id genus alia. fricentur extrema, & facies. olfaciat acetum, pulegium, mentham, aliáque eiusmodi ex aceto. inter dentes aliquid apertionis causa imponatur. nonnunquam enim maxillæ colliduntur & cohærescunt. in tonsillis fiat titillatio, vomitus citetur. nam interdũ reiecta pituita æger à tenebris excitatur. Hactenus ad accessionis leuamen & tenebrarum discussionem dictum sit. At de vniuersa victus ratione tam in curãdo, quàm post curationem hæc nostra sententia est. Somnus multus æque atq; insomnietas inimica sunt: multus enim somnus stuporẽ capitis sensibus iniicit: vaporum exuberantia torpet omnis actio. Hi planè grauitatis, & sonorum in

auribus,

auribus & splendorũ quorundã oculis obuersantiũ causæ, morbi verò indicia sunt. vigilia verò cruditatem facit, alimentum subtrahit, laborẽ affert, corpus cõtristat, mentem labefactat: propterea facileque furere, atque atra bile vexari isti consueuerunt. Mediocris autem somnus ad alimenti distributionem, & ad laborum diurnorum leuationem vtilis est. Aluo ad excretionẽ cõsulendũ: nam difflationis causa potior aluus est. Iterũ crurũ frictio per aspera linteola vsque ad ruborem, deinde dorsi & laterum, postremò capitis adhibenda. ab his ambulationes circa initia & finẽ leniores, mediæ verò acriores. Quies consistentia spiritus post ambulationes esto. Vocem leniter exercere oportet, grauibus vocibus vtentem, sonũ edere. acutæ nãque voces capitis distentiones, temporũ palpitationes, cerebri pulsationes, oculorũ inflationes, auriúmque tinnitus efficiũt: mediocriter acuta vox edita capiti prodest. Postea verò gestationis tempus adest ad difflandam totam capitis grauitatem opportunæ. longa sit autẽ, verũ

citra fatigationem, neque in tortuosis regionis tramitibus, neque assiduis itineris flexibus gestatio fiat: quoniam sic vertigines oboriuntur. sed rectæ & lõgę & lenes ac superioribus locis gestationes fiant. Siquidem ita assueti sint, optimum panem solũ assumant, quantus exercitationibus impedimẽto ne sit. prius enim concoctum esse oportet. caput & manus exercendæ, horumq; frictiones faciẽdæ. In his verò leniter agẽdum: vt caliditas excitetur, & caro augeatur, & vires restituantur, postea suum ipsius caput erectum fricato diutius hunc laborem sustinẽs. Quin & exercitationes ad ceruicis vsus, & ad manuum agilitatẽ faciunt, si scienter fiant. sursum attollendo caput atq; oculos exercere oportet. Manuum exercitatio fit, aut discorum iactu, aut certando cæstibus, aut pugnis. pila verò parua & magna detrimento est. nam capitis & oculorũ circumuolutiones atq; intentiones vertigines afferunt. optime faciunt saltus & cursus. omnia velocia exercitia cruribus cõueniunt, & omnia roborant. Frigida lauatio illuuie; illu-

uies autem calida lauatione melior. aſtringere, denſare, ſiccare caput frigida lauatio efficaciſsime poteſt: & hic ſalubris ſtatus eſt. humectare, ſoluere, tenebras offundere valētiſsimè calida lauatio poteſt: & hę capitis morborum cauſæ ſunt, tales ſunt & auſtri auditui graues. exercitationibus quies ſuccedat, vt perturbationem ſedet. Capitis preſsiones ad cutim polliendam faciūt. Aquæ, aut aquati vini propinatio eſt res optima & ad manum. coma olerum aſſumatur, quę ventrem molliunt, maluæ, betę, bliti. Liquamen bonum ſtomacho, ori ſuaue, aluum leniens, neque graue capiti, ex thymo, aut thymbra, aut ſinapi cōficitur, Oua hyeme calida, æſtate frigida, putamine ſpoliata, non toſta præbeantur. Oliuæ, palmulæ, ſalſamentum rectè conditum. Alica elota cum aliquo dulci, quantum condiendi cauſa aſſumi debet. Poſt hęc ſal adhibēdus. Ociū & quies ab audiendo & loquendo. ambulationibus vtatur ſub aere perſpirabili. delectat autem locus aut arboribus conſitus, aut herbidus. Vtique vertigi-

nosus cùm ad cœnam accedit, maximè iterũ in frigida lauetur, parum vnguine corpus sublinés: si nolit, at crura tãtum. cœna triticea esto, quale est itriõ, quod est placentæ genus, aut sorbitio ex alica, aut ptisana flatu vacans, per elixationem concoctu facilis. Medicamenta verò suauiorem ptisanã reddentia sunt, piper, pulegium, mentha, cæpę aut porri paulum, neque tantum vt innatet: acetum verò acre vtiliter assumit. Carnes ex pinguibus animalibus non pingues, suum pedes & capita. Volatilia omnia, sed multitudinem coniectura metiri oportet, lepus & venatio. gallina in promptu habetur, & iuuat. Omnia bellaria caput dolore infestant præter palmulas, aut maturas ficus, aut vuas. si flatibus homo vacet, hæc bene facient. In secundis quoque mensis vtiliter ea sumuntur, quæ facilè concoquuntur, si nidore vacant, & leuia sunt. Postea deambulatio, mentis hilaratio, in quiete ad somnum conuersio adhibenda.

CVRATIO MORBI COmitialis, cap. IIII.

INgentibus medicamentis atq; valentissimis in morbo comitiali opus est. nam quoties eius in mentem venit, non modo laboriosum malũ, & periculi plenum, sed etiam generis morbi fœditatem & calamitatis opprobrium exhorremus. atque ita existimo, si se mutuò in accessionibus spectãtes ægroti, quæcunque patiuntur, cernerent, non vltra vitã ducere tolerarent. verùm quæ singulis atrocia fœdáque insunt, sensus priuatio, intuendíque sublata facultas abscondit. Cæterùm medendi rationẽ naturæ facilitatem sequi optimũ est, quãdo per ætatis mutationes in longe melius hominem permutat. Quoniam si vsitatus malo victus, in quo morbus alitur, desierit, non vlterius hominẽ infestat. simul enim cũ priore victus specie morbus recedit. Igitur si caput occupauit, inhabitat. quocirca omnia quę à nobis in capite de Cephalæa relata sunt, facere necesse est: detrahendo sanguine &

corpore purgando. Venæ autem & quæ in cubito, & frontis recta ſecandæ ſunt: cucurbitula admouenda. non eſt autem vſque ad animi deliquium ſanguis detrahendus: ciet enim morbũ deliquium animæ. Arteriꝫ omnes, & ante & poſt aures incidendæ. inter hęc omnia excellẽs purgatio facienda purgatorio, quã hieram vocant, atque his quæ è capite pituitam eliciunt: ſed multo valentiora ſint medicaměta. ſiquidem iſtorum habitus eſt dolorum patiẽs: hilaritas verò & bona ſpes id genus ægros miſeros reddit. Opus eſt etiam ignẽ capiti inferre: proficit enim. In primis os perforare vſq; ad ſecundam laminam oportet: deinde ceratis cataplaſmatiſque vti tantiſper, donec mẽbrana ab oſsibus receſſerit. Terebra nuda oſſa circuncidere conuenit: ac ſi paulum reſiſtant, vſque ad ſpontinam auulſionem perſeuerandum, quouſque nigra nonnunquam iſtorum, & craſſa membrana inuenta fuerit. Cumque pẽr putrefactionem vel etiam purgationem audacter curante medico vulneri cicatrix inducta fuerit, ægrotus morbum

euasit. Maximè omnium capitis ad ruborem vsque frictiones valent vsitatæ quidem, quæcunque à me superius traditæ sunt: valétior est autem, quæ fit per cãtharides. sed tribus diebus ante quàm his vtamur, lac, vt vesica muniatur, bibendum est: cantharides enim magnopere vesicam lædunt. Hæc abundè sint, cum caput affectum est. At si mediæ corporis partes causam præbent, & ab his morbus exoritur (rarissimè autem ista fiunt: potius enim mediæ partes in consensu morbi trahuntur à capite, vtpote ab ingenti malo, quod ægritudinis initium est) vtcunque igitur res habeat, & in his vena cubiti soluenda est: à visceribus enim materiæ cursus est. Quin etiam isti magis quàm alij purgandi sunt & hiera, & cneoro, quam thymelæam vocant, & coccognidio, quæ chamelæa dicitur: hæc enim pituitam extrahũt. peropportunũ autem ipsis remedium est cucurbitula, epithematum verò & cataplasmatũ sylua omnibus perspecta est, & ea vbique scribere superuacuum ducimus: nisi quatenus eorum

vim nosse conueniat, quòd scilicet iis extenuare, per halitus digerere, fluxa spirabiliáque corpora reddere oporteat: item concoquentibus medicamentis calidis, aridísque, & vrinam mouentibus in nutritione, & in medicatione vtendum: sed omnibus præstat fibri testiculus sæpius in mense ex aqua mulsa potus. præterea quęcunque ex variis composita medicamenta idem præstant, adhibenda sunt, ex viperis composita antidotus, & Mithridatica ex pluribus cōstans, necnō & Bystini antidotus bibenda est: quandoquidem hæ concoquendi facultatē roborant, vtiles humores creant, & vrinæ mouendæ aptæ sunt. nam quæcunquæ simplicia medicamēta scribere opus esset, hisce continentur antidotis, cinnamomum, casia, folia malabathri, piperis, seselísque omnia genera. & quod nam ex valentissimis remediis in istis compositis nō reperies? Fama est & vulturis cerebrū, & crudæ fulicæ cor, & domesticos feles comesos, morbum discutere. At ego istorum periculū non feci. nonnullos autem vidi nuper iugu-

lati hominis vulneri fialam ſubiiciẽtes, atque inde hauſtum cruorem bibentes. O ingentem neceſsitatem, quempiam ſuſtinere, malum malo piaculo depellere: atqui ex ea ad ſanitatem necne iſti peruenerint, nemo verè mihi affirmare poteſt. Quin & quendam auctorem legi, qui humanum iecur epulandum apponi præcipiebat. ſed hæc illis ſcripta ſunto, qui ad hunc vſque miſerię terminum peruenerunt. Præterea & victu opitulandũ eſt, & ſingulis remediis, quæ aut ab aliis, aut ab ipſomet ægro fieri poſſunt. vtique in hoc caſu nihil ſpernẽdum eſt, nihílque temerè faciendũ, maximè quælibet exigua adhibendo, quæ penitus proſint, nihil verò lædant. Etenim ſpectacula nõ ſpectanda, & ſermones, & edulia, & ſuffimẽta plurima morbum patefaciunt. Igitur omnia diligenter conſideranda ſunt. Somnus multus craſsitudo eſt, ocium nebula ſenſuum, bonum verò mediocritas. Alui excretio à ſomno præcipuè flatuum ac pituitæ res optima. Ambulationes longæ commodæ ſunt, non flexuoſæ bonum

ſpiritum reddunt, ſub arboribus myrto, aut lauro, aut inter acres & benè olẽtes herbas calamẽthum, pulegiũ, thymum, mentham, maximè quidem agreſtes & ſponte naſcentes: ſin harum copiam nõ habeat, inter humano cultu procreatas. Inter has quoque geſtationes longæ, & ipſæ rectæ fiant. Itinera facere bonum eſt non ſecundum fluuium, ne delabentem aquam intueatur: vertiginẽ enim aquæ fluxus affert. neque vllum qui in orbem voluatur, neque turbinẽ qui circum agatur, inſpiciat. eſt enim imbecillior, quàm vt firmum ſtabiliat ſpiritum. nam ſimul cum circulo vertitur: circũuolutio autem vertiginem, & comitialem morbum accerſit. Poſt geſtationem lenis deambulatio, poſtea quies: vt agitatio in geſtatione contracta ſedetur. Ad hæc exercitationes manuum fiant extremis ſudario ex crudis linis confecto inuolutis: inunctio non valde pinguis ſit: frictio lenta quidem, ſed durior denſandi cauſa: tumidi enim & craſsi ſunt plurimi. in medio verò totius frictionis caput erectum perfricetur. Exer-

citationes ad ceruices & humeros pertinentes, manuum commotio: omnia quæcunque à me de vertiginosis dicta sunt administrétur. satis verò hic ex copia ibi descripta positũ est: præterquàm quòd velociores horum exercitationes esse oportet ad sudorem mouendum, caloremq; excitandum: hæc enim omnia extenuant. Verùm & in omni vita oportet excandescentiam iracundia vacantem iniicere. Alimenta omnia ex crassis leguminibus mala: triticei verò panes sicciores præbendi: alica elota, & ex ea sorbitiones. sed medicamenta voluptatis causa eadem cum supra positis sunto: nunc autem plura ex acrioribus ponito, piper, zingiber, libysticum. Liquamina verò ex aceto & cumino & suauia sunt & vtilia. A carnibus quidem maximè in totum abstineant, sin minus, in curatione saltem: in refectione verò carnes deligantur, quæcunque sunt natura leues: quales sunt volatilium, præter anatem, & concoctu faciles, vt lepores, suum pedes, salsamentum. & post hæc sitis vtilis est. Vini paulum

bibatur albi tenuis odorati, quod lotiũ mouet. Elixorum olerum aſſumantur quæcunque facultate acria, extenuant, & vrinã citant: qualis eſt braſsica, aſparagus, vrtica: crudorum autem lactuca ea parte æſtatis, quam horã Græci medici nominant. Cucumeres autem & pepon viro quidem robuſto ſuperuacua, nõnullis verò guſtatione tenus prębenda. mala eſt enim horũ multitudo, cùm frigida ſint, atque humida. Fici viridis & maturæ vuæ vſus conuenit. Ambulationes, poſt eas animi oblectatio moleſtia carens iuuat, iracundia vtique & venus noxiæ ſunt. Effectus enim morbi ſimilitudinem adducit. At nonnulli medici de concubitu falluntur. Nam quoniam naturalis in virum tranſitus aliquantum proficit, puerorũ naturam intempeſtiuo concubitu violarunt, tanquam citius eos roboraturi. ſed iſti à natura ſponte præfinitum tempus, in quo omnia remedia fiũt, ignorãt. Hæc enim ſingulis ætatibus propria ſimul opportunis tẽporibus creat. in tempore nanque concoctiones ſeminis, barbæ, cano-

rum. Quis igitur medicus naturæ commutationem seminum à principio, tum præfinitum singulis tempus variauerit. Quin & in morbi naturam impegerũt. nondum enim in tempore quidam veneri dare operam cœperunt, ante immaturitate rei noxam accipientes. Vitam autem degere oportet in regionibus calidis & siccis. siquidem res frigida atque humida morbus est.

CVRATIO MELANCHOliæ, cap. V.

NVm sanguinem detrahere expediat, deliberatione indiget in melancholicis. ex quo humore morbꝰ oritur: quin etiam ex nõ pauca malorum succorum (cacochymiam Græci nominant,) multitudine. Itaque si in iuuenili ætate quis morbo corripitur, & veris tempore, vena in dextro cubito media cædenda est, vt à iecore sit opportunum effluuium, id enim viscus sanguinis fons est, & bilis generatio: vtrunque verò melancholiæ alimentum. cædanda est, inquam, licet sint graciles & sanguinis inopis: sed

paulũ ſanguinis mittendũ, quatenus videlicet venæ ſectionẽ vires ſentiant, ſed nullam noxam earũ tenor accipiat. Nã & ſi craſſus, & biliofus, & cõcretus, & ater, qualis amurca, ſanguis eſt, nihilominus ipſe naturæ prædiũ eſt atq; alimentum. Quocirca ſi plus q̃ decet, ſanguinis effuderis, natura cibi penuria de ꝓpria ſede prolabitur. At ſi ſanguine refertus eſt æger, plerunq; quidẽ non vſq; adeo malus ſanguis eſt, vena tamẽ vtiq; ſecanda eſt. verùm nõ eodẽ die, ſed aliis diebus repetendo, quantum ſatis eſt, ſanguinis, detrahatur: eodem verò die modum ſanguinis mittendi vires declarabunt. medio tẽpore, quò aliam euacuationem ſuſtinere valeat, liberalius nutriatur. Opus eſt autẽ & ventriculo ipſi quoq; ægrotanti & laboranti opitulari, eũ verò ſi atra bilis vrget, per diẽ vnum prius tenuiter nutrito ægro nigri veratri pondo drachmæ duæ ex aqua mulſa præbeantur. id enim bilem atram expurgat: necnon & thymi Attici coma & ipſa bilem atram educit. commodiſsimum eſt autem ſingulorum partem, vt

ex vtroque duarum drachmarum pondo fiat, exhibere. post purgationem lauetur, viniq́ue paulum bibat, & alia in cibis iucunditas concedatur. stomacho enim ac viribus laboriosa purgatio est. posthac iterum ad media faciẽdus trãsitus. cùm prius verò cataplasmate atq; irrigatione laxaueris, cucurbitulam iecori & ventriculo, aut eius ori admoueas. nãque hæc detractio multo quàm sectio venę est opportunior. tergis quoque inter scapulas cucurbitulam affigito: siquidem eo loco stomachus adhærescit. deinde rursum reficiendus æger. Atque si alimẽtum vires instaurauerit, caput radendum: cui postea cucurbitula affigenda est. huius enim morbi inter alios prima ac maxima causa in capite est. Porro neque sensus ipsi à noxa immunes sunt: nam inde ipsorum exortus atque initium est. commutãtur igitur & ipsi, ęgritudinemq́ue participant: vtique nonnulli & sensibus delirantibus corruptè sentiũt. At stomacho potissimum succurrendum est: cùm & ipse malè habeat, & in ipso bilis atra

resideat. Igitur absinthij succum ab exiguo incipiens ad fabæ vsque magnitudinem assiduè deuorato. id enim ne bilis gignatur, impedimento est. Benefacit & aloe. nanque ipsa ad inferius intestinum bilem deducit. Nempè si recens malum sit, neque multum homo à naturali statu discesserit, alia huic medela opus non est: sed reliqua victus ratione vtendum, & ad pristinū habitum recuperandum, & ad exactam mali purgationem faciendam, & ad vim corroborandam: quæ omnia, ne iterum morbi reuertantur, efficiant. Victum autem in refectione conuenientē posterius exponam. Si ab his paulū debilitatus morbus denuò inualescere visus fuerit, vehementiora medicamenta requirit: neque in aliud tempus differendum est. Verùm si ab coercitis mulierum mensibus, aut in viro ab suppresso hæmorrhoidum profluuio morbus creatus est, irritandi sunt loci, & aliquid soliti excrementi profundendū. Si cunctatur, neque descendit in aliā quampiam partem sanguine prolapso, morb⁹ verò exacerbatur, euacuatio
facienda

facienda est, & à talis incipiendũ. Quòd si non quantum satis est, sanguinis, inde manauerit, cubiti quoque vena secetur. Interiectis autem reficiendi causa tribus, aut quatuor diebus, hieram, id est sacram, quæ purgatorium medicamentum est, potui dato. Ad hæc cucurbitam mediis corporis partibus applicato, iecori videlicet affigens. Sed maturanda negocia sunt, ac celeritas adhibenda. exiguis enim medicamentis morbus non obsequitur: si magnis autem non vincitur, sed resistit, tunc firma sede melancholia nititur. Quòd si penitus totum corpus occupauerit sensus, mentem, sanguinem, bilem, neruos etiam corripuerit, & ipsa insanabilis efficitur, & aliorum morborum corpori sobolem inserit, furoris, neruorum distentionis, resolutionisque. quæ si à melancholia proueniunt, sanationẽ vtique accipere nequeunt. Quam obrem ad hoc malum propulsandum veratro vtendum est: sed antequàm veratrum ægrotus accipiat, stomachum ad vomendum exerceat, & humores extenuet, & corpus fluxile red

dat. Vomitiones auté hæc præſtant nõnunquam ieiuno ſtomacho, nonnunquam radice prouocati. Docebimus verò & modum, & materiam: docebimus & veratri ſpecies, & vtendi rationem: item quo pacto ſingula & diſtinguere, & ordinare prius oporteat, & quo pacto in vomitionibus ſubueniendum ſit, indicabimus. Incredibile eſt autem niſi ab his funditus conuulſus eſt morbus, at multorum ſaltem annorum interuallo non ſopiri. plerunque enim poſtea melancholia rurſum ſuboritur. Quòd ſi iam firmas radices egit, nihil iam vltra differendum eſt: ſed quæ ad veratrum pertinent, omnia adminiſtranda. Nempè ægroti omnes ſanari nõ poſſunt: medicus enim deorum potentiam anteiret. verùm dolores ſedare, morbos intercipere, atque obſcurare, medico fas eſt. Itaque nimirum his quæ poſuimus, adhibitis, medici defatigantur, ſéque aliud quicquam facturos negant, atque duas cauſas, aut morbum inſanabilé eſſe, aut omnia ſe remedia tentaſſe prætexunt. Nihilominus tamé ſacram ex aloe me-

dicinam ſubinde præbere haud alienum eſt: ſiquidem opportunum melancholiæ ſubſidiū affert, ſtomacho & iecori ſubuenit, bilémque deiiciens mirificè prodeſt. Quin etiam maluæ ſeminis pondo drachmam ex aqua propinare optimum eſſe quidam experientia compertum habuit. Infinita præterea ſunt ſimplicia medicamenta: quorum aliis alia vtilia ſunt. Poſt id genus labores demum reficiendus æger eſt: quibuſdam enim, quandiu medicatio adhibetur, tandiu morbus permanet, quamuis labefactatus ac debilis: at ſi homo carnes reſarciat, ac vires inſtauret, ſimul omnia morbi veſtigia obliterantur. nam potentia naturæ ſanitatem, imbecillitas morbum parit. Propterea ad refectionē conuertatur ægrotans in aquis ſponte calidis ſæpe cōmorans. medicamenta enim quæ in his ſunt ingenita, opem ferunt, bitumen videlicet, aut ſulphur, aut alumen, ac multo his plures aliæ facultates. Bona vtiq; eſt humectatio morbi ſquallorem tollens, & curationis vexationē mitigans. Raræ autem ac molles carnes

ad ægritudinis remiſsionem maximè faciunt: verum ſiccæ ac denſæ melancholia laborantibus carnes ſunt. Inunctio pinguis cum leni frictione adhibeatur. cum multo autem oleo, hæc contineat.

Multa deficiunt.

panes loti cum vino aliquo dulci, Theræo, Cretenſi, & Scybellite, quod Pamphyllum vocant: aut vinum & mel quæ iam diu permixta fuerint. oua & frigidiora & calida, putaminibus nudata: nō pingues carnes vim detergendi habentes, porcorum pedes & capitis partes: auium alæ pingui carentes: venatio, vt leporis, caprearum, damarum carnes: fructuum autumnalium quiſquis optimus fuerit. Stomachi ſubuerſioni conſulendum eſt ante cibum, quò minus deuoratus reiiciatur. quare ante omnes cibos mulſæ cyathi dimidium dandum eſt, bibitúmque per vomitum reddendum: quò ſtomachi excrementa purgentur. ſic enim cibus in ventriculo firmus reſidet. At medicamina neceſſariò edu-

cendorum purgatoria ſunt pini fructus, & vrticæ: ſemina coccali & piperis, amygdala amara: mel eis conſiſtentiam præbeat. Sin exiccare volueris, optimè proficit myrrha, & iridis radix, & medicamen ex viperis, & Biſtini, & Mithridatis antidotus, & id genus alia propè infinita. Exterius apponenda ſunt cataplaſmata, quorum materia eſt ſertula, & papauer, & terebinthi lachryma, & hyſſopum, & oleum ex roſis, aut ex œnanthe. cera autem hæc omnia cogantur. Inunctio pinguis, geſtationes, deambulationes, & alia quotquot carnes reficiunt, & vires inſtaurant, & naturam in antiquũ ſtatum reuocant, adminiſtrentur.

Sextum & ſeptimum caput deficiunt.

DE CVRATIONE PHTHIſis, ſeu vlcerum pulmonis, cap. VIII. carens principio & fine.

* quemadmodum in naui & tranquillitate. nam ſi recte habuerit ægrotans,

in mari gestatio fieri poterit:atque ibi vitam deget.cum vlceribus enim quiddam siccum marina salsugo communicat.à gestatione quiete concessa vtendum in præsentia pingui oleo. post frictiones oleum cum aceto infundatur, palum primò, deinde adiiciendum vsque ad heminas quinq;,aut sex,aut multo plus etiam:sin minus, at saltem quantum quis ferre poterit. multoties enim vel id solum pro omni alimento satisfecit.Lac verò assumptu suaue,potu facillimum, nutritu solidum, & qualibet esca à pueritia familiarius est:præterea visui colore delectabile,medicamen arteriam non asperans, guttur læuigans, ad eiiciendam pituitam facilem spiritum reddens,inferiorem exitum lubricum efficiens,vlceribus dulce subsidiũ, & quolibet alio benignius. Si quis multum lactis potat,nullo alio eget alimẽto.in morbo enim bonũ medicamen est lac,eiusdem & alimentum efficitur. nã hominum lacte vescẽtium nationes frumentum non edunt. optima verò est cũ lacte& puls,& bellaria & alica lota, &

quæcunque edulia ex lacte fiunt. quòd si & alia esca indigeat, eiusdem generis esto. ptisanæ cremor cõcoctu facilis, tenuis materiæ est. catenus verò condiendus erit, quatenus absorptu facillimus sit. siquid etiam saporis iucunditatem afferens capiat, & illud medicamentum esto: qualis est ligustici coma, pulegiũ. mentha, salis exiguum, acetum, aut mel. si ventriculus non concoquit, huiusmodi exhibenda sunt. At si nihil ventriculo tale exhiberi necesse sit, omnibus ptisana præstantior est. Licet & ptisanam in alicam permutare. minus enim flatuosa. & concoctu facilior est, si quẽadmodũ & ptisana extersa deglubitur. In humidioribus faba vlcera purgat, sed flatibus redundat. item pisum & cchrus, qui & quantò pauciores flatus citant, tãtò minus vlcera purgant. Itaque medicus coniecturis ductus, prout præsentia postulant, his vti debet. istorum quoque condimenta sunto, quotquot de ptisana memorata sunt. At oua ex igne quidem aquea calida, sed ex animalibus nuper edita optima sunt, priusquam eam.

Reliqua huius capitis vſque ad xiij. caput deficiunt.}

DE CVRATIONE VLCERUM iecoris, & puris ab eo effuſionis, cap. XIII. carens principio & fine.

in iecore vlcus perniciofum inſit.periculoſiſsimus autem eſt qui in ventrem fit, ſaniei confluxus,ſi ſtomachum occupet, qui viam ſuperiora petentibus præbet. Alimentum enim vitæ cauſa eſt: ipſius verò alimenti dux eſt ſtomachus. inſuper medicamenta intimis corporis partibus ſtomachus diſtribuit . quapropter ſi ad quælibet deuoranda malè ſe habeat , celerius ægrum morbo atque fame conſumi neceſſe eſt.Hæ ſunt cuiuſque loci,quo ſe pus cõuerſurum eſt, inter ſe differentes notæ.Nam ſi per inteſtina delabitur, tormina vexant , aluus liquida eſt.pituita & bilis fertur:deinde cruentum virus circunfluens,aut humiditas aquæ ſimilis,in qua crudæ carnes demerſe lotæq́ue fuerint.Si pus in veſi-

cam defluit, grauitas in renibus lumbisq; sentitur. ac primò lotium multum & bile infectum, postea turbulentum, nullam subsidentiam continens, quã Græci hypostasin dicunt, inconstansque decurret: ad extremum verò & sedimen album apparebit. Sin ad stomachum sursum versus pus rapitur, tunc orietur nausea, odium cibi, vomitus pituitæ, aut bilis, defectus animæ, vertigo vsque eò, donec pus erumpet. Præcipuum sanè fuerit in aliã partem auertere. praua enim hæc via est. Quòd si pus violentius feratur, omnia facienda sunt, stomachóq; succurrendum escis, medicamentis, victusque ratione. Sed omnia leniter adhibenda. Medicamentis quidem vt sinus effringatur, studendum est. herbam itaque hyssopum cum mulsa potui dato, & marrubij comam ipsam quoque cum mulsa & succo absinthij. Hæc vtiq;, quò humores extenuentur, & viæ lubricæ reddantur, & purulenta corpora facilè rumpantur, ante cibos bibere expedit. Dandum est & asininum lac bilem non generans, benè nutriens, in caseum non

ſpiſſeſcens: quæ lactis virtus eſt. Ad hæc ægrotanti gratificandum in cibo & potione: quos & ſi paulo deteriores iuuantibus ſunt, nihilominus tamen conceditο. nam ſtomachus nauſeam mouenti & cõtriſtanti humori tranſitus erit, ſiquidẽ nonnullos puris exitus offendit. Cauendum eſt etiam ne ieiuni ſint: cumque aliquid cibi capiunt, illud purum ſyncerumq; ſit. Opus eſt autem & in cæteris effluuiis diligentiſsimam ſtomachi curam ſuſcipere: quandoquidem ipſe omnibus medicamentis iter præbet. Meminiſſe quoque iecoris oportet, vbi vlcerum radix eſt. Porrò ſi pus in veſicã impetum facit, vrinam citantibus eliciatur: vtputa aſſari radice, adianto, & meo potabilibus. hæc enim ex mulſa potui danda ſunt. Biſtini vtique varium medicamentum, & quod ex veſicario ſolano conficitur, & quotquot experimento aliquibus probantur, optima ſunt. Verùm enim verò ſi per inteſtina educere malis, tibi lac eductorium eſto, præcipuè quidem aſinæ: id non adſit, capræ, aut ouis. Succi autem lubrici & abſtergen-

te: præbeantur : qualis eſt ordeaceus. Opſonia ſunto piper, zingiber, lyguſticum. vtque ſemel de omni victus ratione abſoluam, in qualibet puris eruptione alimenta ſint boni ſucci, ſtomacho vtilia, concoctionem facilè admittẽtia: ea verò ſint aut cremores, aut ex lacte pultes, & cibi ex amylo, & bellaria cum lacte.

CVRATIO LIENIS, cap. XIIII.

SCirrhi in liene geniti diſcuſsiones nõ facillimæ ſunt. quòd ſi & ab hoc oriũdi morbi prouenіãt, vtpote aqua intercus, aut malus habitus, inſanabile malum effectum eſt . Hac ratione verò ſcirrhis medicus opem ferre debet: oriẽtes auertere, & nuper incipientes diſcutere oportet: inflammationibus autem reſiſtendum. Siquidẽ ſcirrhi inflãmationibus ad difflationem tendentibus veluti hæreditario iure ſuccedunt : hæc enim inflammationis germina ſunt. Porrò iis remediis vtendum eſt , quæ à me in ſermone de acutis morbis

relata fuerunt. Si tibi omnia facienti in inflammatione ſcirrhus immaneat, igni quoque ſimilibus ad molliendam duritiam vtitor: irrigationib⁹ ex aceto, oleo, & melle. Sed lanæ vice panni lintei complicati accipiantur. Sic vnguentariæ glãdis puluis cribratus inſpergendus eſt: & cataplaſmatis quàm molliſsimis.

ARETAEI CAPpadocis medici

DE MORBORVM DIVturnorum curatione, Liber II,

Cuius prima quinque capita non verterat Crassus.

* *

CVRATIO DIABETIS, ſiue profluentis vrinæ, cap. II.

DIabetis, id eſt vrinæ profluuij, morbus hydropis ſpecies eſt, quòd ad cauſam & habitum attinet: loco vnde humor effluit, ſolo differt. Nam aſcitis peritonæum conceptaculum eſt, nec defluuiũ habet, ſed illic permanens exundat: in diabete verò idem eſt à patiente lapſus humoris, eadémque colliquatio: in renes autem & veſicam exeundo fertur effuſio. aqua intercute laborantes hac via procedunt, ſi à morbo conualeſcant: ac bonũ eſt, ſi cauſa ſoluatur, nec ponderis dũtaxat leuatio fiat: his autem maior ſitis adeſt. humidũ enim defluens exiccat. Remedia ad colliquationẽ ſedandam eadem quæ ad hydropas valent: ad ſitim verò medicina magna eſt

opus.ea enim in omnium dolorum genere maxima eſt.et ſi humidum bibāt, meiendi prouocatio eſt: adde quòd & effluens his humor ſecū abducit ea quæ de corpore colliquat. Opus eſt igitur medicamentis ſitim depellentibus. ſitis enim magna eſt, ac potus inſatiabilis cupiditas. nullus enim potus quantus quantus is fuerit, ſiti medeatur. Omnino ſtomacho, vnde ſitis fons ſcaturit, ſuccurratur neceſſe eſt. Igitur vbi hiera purgaueris, epithematis vtitor, nardo, maſtiche, palmulis, malis cydoniis crudis. horum quidem ſuccus cum nardo & roſaceo ad humectādū optimus, caro verò cū maſtichis & palmulis cataplaſma fiat. cum cera verò & nardo vngento horum mixtio bona eſt, vel ſucci acacię & hypocyſtidis, tum ad humectādū, tum ad cataplaſmatis fouendum. Cæterum & aqua quæ potui dabitur, cum pomis decoquatur. Alimenta ſint lac, & cū eo cibaria, amyli, alicæ, ſorbilla, vinum adſtringens, ad ſtomachum roborandū: idque meracius ſit præſtat, ad euaporādos & diſſiciendos alios humores. nam

ſitim ſalſi pariunt: vinum verò vna & adſtringens & refrigerans migratione pariter & temperatione. ad vires autem prodeſt etiam ſi vinum dulce ſit vt ſanguis, ad eius procreationem. Variæ medicinæ eædẽ adhibeantur, theriaca, Mithridatica, quę ex fructib⁹ mollioris corticis quos oporam Græci vocant, conficitur, & alia hydropi cõducentia: itémque vniuerſa victus vitęque ratio eadẽ eſto.

CVRATIO CALCVLORVM & vlcerum in renibus, cap. III.

DE inflammatione & ſanguinis eruptione, & quicunque à renibus affectus acutè perimũt, in libris de Morbis acutis ſcripſi: de exulceratione, calculorúmque ortu, quæ vt plurimum ſenibus commoriuntur, nunc potiſsimum ſcribo, ad curationem quàm proximè poſſum accedens: ſin minus ad laborãtium nõnullam mitigationem. Calculorum igitur proceationem è fœcũda ſterilem reddere

reddere nemo poteſt. facilius eſt enim vterum à pariendo prohibere, quàm calculoſos renes calculis vacuare: ad exitũ quoquo modo procurandũ auxilia quęrenda ſunt. Itaque ſi calculi conſidant, remedia dicam. nam valde tum ægroti dolent, inſuper & torminibus, & voluulo coli, & vrinæ ſuppreſsione mortem obeunt. contigui enim ſunt renes & colum. Nam ſi calculi inſiſtant, inſitque præterea lotij ſuppreſsio ac voluulus, vena malleoli quæ rectà reni reſpondet ſecetur. Nam ſanguinis è renibus fluxiones, calculorum inhæſiones cohibent. inflammatio enim colligata tenet omnia: phlegmones autem euacuatio ſolutio eſt. lũbíque humectandi, vbi renum locus eſt. adhibeatur verò veteri vel recenti oleo rhyte. Anethi quoque coma ad vrinam ciendam prodeſt, & libanotis, aut ſampſuchum: his autem ita aqua inſpergenda eſt. parum enim inunctiones eſſent. cæterũ & his fouendum, coriis bubulis infuſo anthemidis oleo. Cataplaſmatum ſylua cum farinis eadem eſto. Soluit & nonnunquam cal

culos insistentes cucurbitula leuis: ac optimum fuerit, si super inflammatione scarifices. Quod si etiamnũ tibi hæc facienti superstites calculi maneant, in oleum homo descẽdat. Id enim simul omnia confert: tepor quidẽ emollit, quadámq; tenus ad lentitiam adducit: acrimonia promptè mordet: quæ quidem & calculorũ exitui prosunt, eósque prouocent. è simplicibus pharmacis potui dãdæ sunt radices, phu, meum, asarum: herbę, prionites, petroseli, sium: è variis, vnguenta quæ capiunt nardũ, casiam, myrrham, cinamomum. *

* * *

cicatricem obducet sinapi, & crustæ ab igni obductæ, & quæ antea dixi epithemata. Dięta verò, inunctio, nauigatio, & vita in mari acta, omnia renum affectibus remedia sunt.

*

CVRATIO PROFLVVII seminis, cap. V.

GOnorrhœa, id est seminis profluuiũ, quod malorũ omnium causa est, haud cunctanter soluendum est, tum propter morbi turpitudinem, tum propter colliquationis periculum, tum propter successurorum liberorũ procreationis necessitatem. Ac primum quidem quemadmodum communis fluxus, sanandũ est medicamẽtis adstringẽtibus partes vesicæ propinquas & fluentibus locis, atq; refrigerantibus lumbos, ilia, pudenda, testiculos, ne diu genitura diffluat: deinde rursus vniuersum corpus calfaciendum, vt excrementa siccentur. adstringunt igitur & macerant, & ab oue succida lana, & vnguinosum rosaceum vnguentũ aut œnanthinum cũ albo vino odorato, sed sensim calorem excitãdo: oleum commune & mel lotum cum eo feruefactum, & sampsuchum, & libanotum aut conyza: optima est & anethi coma, & multo magis rhytæ. his autem ad cataplasmata vtitor, ordei & erui fari-

nis & irionis seminis. Nitrum quoque. mel verò ad omnium conspiratione & cõnexionem. talia etiam sunt cataplasmata quæcũque rubefaciunt, & ionthos seu varos cient, & fluxionem deriuant, & locos tepefaciunt. tale est cataplasma viride, & quod ex lauri fructu cõficitur. Castoreum quoque frequẽter bibendũ, & de radice halicaccabi quantũ drachma pondo pendet, & mentæ decoctum. Ex variis medicamentis, quod ex pipere gemino conficitur, Symphonis item & Philonis antidotum optimũ: & quod ex fera quæ sinchus appellatur, ad potionẽ paratur pharmacum, & Bistini antidotus, & quæ ex serpentibus viperis conficitur. Vniuersum autẽ victus rationi tribuendum, concedendum & credendum est, exercitationibus & ambulationibus & gestationibus. hæc enim habitum ad calorem conuertunt, quo affectui est opus. quòd si temperans sit rerum venerearum, & frigida lauetur, spes est fore vt celerrimè homo virilem habitum induat.

CVRATIO STOMACHI vitio laborantium, cap. VI.

IN aliis morbis post curationem diæta ad vires & robur corporis, bona concoctio est: stomachi affectibus laboratibus solis hæc vitiosa est. quo nam igitur pacto hæc cõparetur, dicã. Nam gestationum, deambulationũ, exercitationum, declamationũ, & alimentorum concoctionem adiuuantium quod satis est, prodest quidem ad debellandũ stomachi cibos fastidientis vitium: sed id concoquendi longam imbecillitatem tollere nõ potest, nec maciem corporis in corpulentiam conuertere: multo verò magis proficiat, ægrotantibus si gratificetur, & puriter omnia faciat, ac cupiditatibus eorũ indulgeat medicus in rebus quæ non magnopere lædunt. Est enim id optimum, nisi rerum valde iuuantium appetitu moueantur. Medicamenta potui dãda sunt, succi, absinthiũ, nardinum vnguentum, theriaca, petroselini fructus, & gingiberis & piperis, & seselios. Hæc ad concoctionem valent,

etiam pectori ad adstringendũ imposita, nardi, mastichæ, aloæ, acaciæ, & malorum cydoneorũ succus: ipsæ quoque malorum carnes contusæ cum palmulis epithema est adstringẽs. Quinetiam alia quæcunque in Diabete ad sitis sedationẽ mihi cõmemorata sunt. eadem enim & his & illis sitim prouocant: tametsi stomachicis stomachi cõstitutio siticulosa minime sit.

CVRATIO COELIACORUM, id est ventriculo laborantium, cap. VII.

SI ventriculus ciborum digerẽdorum impotens sit, diffluat autem alimentũ non coctum, non mutatum, crudum, nihilque ad corporis molem transeat, cœliacos hos appellamus, refrigerato nimirum intus innato calore, quo minus coquat, & viribus quæ distribuunt alimenta debilitatis. Vẽtriculus igitur primum quiete & inedia labores remittat oportet. ita enim eô vires recurrunt. Si verò multitudo eorum quæ stomachus

acceperit subesse videatur, ieiunis nauseis ex aqua vel mulsa vtendum est. ventriculus autem contegendus, & vt adstringatur, rigād⁹ lanis ab oue succidis, ac vnguinoso rosaceo vnguēto, aut œnanthino, aut melino. optimū quoque si & lēt scino: hypocystide etiā aut omphacio: cū his etiam cataplasmata adhibeantur, calida quidē tactu, sed viribus adstringentia. Atque si alicubi ad iecoris vel ventriculi os tentiones aut inflāmationes sint, cucurbit la admota incidere oportet: & sunt quibus id solum sufficiat: vbi verò ceratis ad cicatricem vlcera perducta fuerint, & ad duritiem peruenerint, eô hirudines bestię admouendæ: deinde epithemata concoctionē iuuantia imponenda, quale est quod ex seminibus conficitur, si chamęleontis radicem habeat, optimum est, vbique lauri fructus insint, malagma etiā quod viride appellatur, & meum quod mysterium, id est archanū est. Ea enim emolliunt & laniant, & calorem cient, visceráque flatibus euacuant, quibus ad adstringendū est opus. Cæterum & sinapi

limnestis, & euphorbiũ, & omnia talia quęcunque refrigeratione amoliuntur, calorem autẽ reuocãt. Talia quoque ad adstringendũ medicamenta potui danda sunt. primum quidem vsui est arnoglossi succus cũ aqua myrtis aut cydoniis malis adstricta. optimus quoque acinus vuæ omphacinæ: vina vehementer adstringentia: deinde medicamenta quæ ventri medicantur: potiones, quotquot ex gingibere, & pipere, & fructu sylvestris petroselini cõficiuntur, quod ex viperis feris constans maximam vim concretionis habet. Si verò his nihil, aut parum proficiatur, vomitibus ex radiculis vtitor. si autem & his albi veratri radicem per noctẽ vnã includas, valentissima tibi fiat purgatio, tum ad humores frigidos purgandos & expellendos, tum ad calorem restaurandũ. Cæterum & victus ratio vitáque hoc modo moderatę sunto. noctu somni, interdiu deambulationes, declamationes, gestatio vel in lauris, vel in myrtis, vel in thymo. nam in perspiratione ac respiratione ad bene concoquendum medica-

menti vis aliqua ineſt . exercitationes corporis,frictiones,manus geſticulatio halteribus iaciendis,thoracis & ventriculi laſsitudines,ante cibos potationes. minime enim ad vires parandas expeditus eſt panis:his addatur frictio ad ruborem vſque,deambulationes ſegn*

Capita quę ſequuntur verterat Craſſus.

DE CVRATIONE MORborum in articulis & coxendice, cap. XII.

carens principio.

ciborum & raphanorum plerunq;:deinde ad veratrum veniendum eſt.in his victus ratio aliarum affectionum communis eſt:& poſt victus rationem inunctio, lauatio in frigida marina,pręcipue quidem omnibus articularibus vitiis communia medicamenta ſunt.nam & podagricis veratrum mirificè , ſed in primis morbi inuaſionibus ſuccurrit.Quòd ſi multis iam annis inueterauit , vel & à maioribus per ſucceſsionem deſcendit, ægrotum ad mortem vſque comitatur. Artuum exacerbationibus hoc ſanè pa

cto subueniendum est. lanæ ex oue sordidæ adhibeantur: irrigationes fiant ex rosaceo & vino: nonnullis & spongia ex posca profuit. Ad hæc cataplasma fiat, panis sumatur cum refrigerantibus, vt puta cucurbita & cumere. Accipiatur & cucurbitula tenuis, & plantago herba, & rosarum folia. Necnon & sideritis dolorem sedat cum pane & musco: & symphyti radix, & pētaphyllos herba, quinquefolium Romani vocant: & marrubium, quod foliis est tenuibus. huius decoctum quidem infusum dolorem leuat. ex ipsa verò herba cum panis micis, aut cum ordei farina cataplasma fiat. Malorum quoque citriorum pars non apta cibo cum polenta magnopere subuenit: fici aridi & amygdalę cum aliqua farina. Hæc vtique est refrigerationis materia. Et hoc quidem remediorũ genus aliud alium iuuit, & idem interdũ alium atque alium. Nonnullis verò calefacientia remedio sunt: atque idem remedium aliàs alij opitulatur. Peruulgatum est autem & hoc ad dolorem tollendum proficere. Capram oportet her-

bam iridē ad ſatietatem depaſci: d inde interpoſito tempore, quantum ad pabulum in ventriculo conficiendum ſatis ſit, capram immolare: atq; intra eius ventrem in fimo pedes ægrotantis occulere. Demum infinita ſunt medicamenta: ægrotos nanque ſibiipſis remedia parare vrgens impellit calamitas. Sed medicorum auxilia in proprijs libris conſcribentur.

CVRATIO ELEPHANTIS, cap. XIII.

MOrbis, quò diſſoluantur, maiora eſſe remedia opus eſt. Sed quænā medela excogitari poterit, quæ elephantē tam ingēs malum expugnare digna ſit? neq; enim in parte vna, aut viſcere vno inhæreſcit, neque aut intus duntaxat labes occulitur, aut extra prorumpit: ſed & in penetralibus totum hominem occupat, & exterius totū amplectitur. Triſte profectò, & viſu terribile ſpectaculum. feræ nanque ſpecies eſt. ac vnà cū his viuere, vnà cibum capere perinde

atque in pestilentia, formidolosum est: etenim per inspirationis communioné facilis infectio est. Quid igitur quispiá in arte medica inueniat, quod huiusce mali dignum remedium contineat? Verùm enimuerò omnia conferre simul oportet medicamenta, & victus rationé, & ferramenta, & ignem. Hæcq; si nouo & orienti affectui adhibueris, sanationis spes affulget: sin ad summũ suæ creationis ascendat, in visceribusque stabilis sedeat, quando & in faciem inuadit, tunc de ægri salute spes omnino abscissa est. Itaque venas in cubito ambas incidito: incidito & venas in malleolis eodem die: temporis enim interiectio atq; separatio fundẽdo vbertim sanguini, & recreandis viribus aptior est. nam sanguinem sæpe & multum mittere operę præcium est: quippe qui vitij huius alimentum sit. exigua verò ipsius pars est optima, quæ naturæ cibum præbeat. Idcircò quia ratione prauũ inquinatũmq; detrahatur, atque interim corpori familiare ac bonum procreetur, coniectandum est: quoad alimenti penuria mor-

bus prius fatigetur. noua enim eſca applicata corpori ſpatio temporis antiquã obſcurat atq; debilitat. Poſtea medicinam ſacram non ſemel propinato: quin omnia ſæpius iteranda ſunt, & reſumptio, & ad priora reditio. Eſto & alia medicamentoſa in cibis purgatio: ſicut antea de curatione doloris coxendicis diximus. Lac etiam promiſcuum atq; indiſcretum, ſed largius ad aluum moliendam potui detur. verùm quintam aquæ partem, quò lac totum dilabatur, atque deſcendat, adiicito. At ieiunos primò ad vomitum celerius ducito, deinde à cibis iterum, poſtea aſſumptis raphanis. frequenter autem atque aſsiduè omnia fiant. Veratrum quolibet tempore, ſed potius vere atque autumno diebus alternis exhibeto: atque idẽ in proximum annum repetatur. Cæterùm ſi morbus inualuerit, potabilia medicamenta, quotquot quis cognouerit, potãda præcipiat. multa enim ac varia adhibere medicamenta eſt operæprecium. Atqui & ego quotquot mihi cognita ſunt, literis mandabo. Cedriæ cyathum

vnũ, brassicæ duos miscens dato. Aliud, sideritidis succi cyathus vnus, trifolij cyathus vnus, vini & mellis cyathi duo. Aliud, dentis elephanti ramentorum drachma cũ vini Cretici cyathis duobus. Quinetiam viperarum reptilium, ferarum carnes & ipsæ in pastillos conformatæ bibuntur. oportet autem & caput & caudam ad quatuor digitorũ spatiũ præcidere, reliquũ vsque eò elixare, donec spinæ separentur: carnes verò in pastillos redactas in vmbra frigeface re: qui potioni, quemadmodum & scylla, exhibeantur. Ipsæ quoque viperæ in cœna opsonio dentur: quas coquere, & condire perinde, ac pisces, opus est. At si medicaminis illius varij ex viperis compositi facultas adsit, id pro omnibus, quandoquidem omnia simul continet, bibendum est. Præterea corpus detergẽdum est, tumoresque calefaciendi. Alia item medicamenta sunt innumera Celtarum, quos hac tempestate Gallos vocant. Nitrosis quoque illis factitiis globis, quibus velamini sordes expurgant, saponémque vocant, illis inquam, glo-

bis corpus in balneo detergere optimũ est. Et portulaca, & ſedum cum aceto bene facit. Rumicis etiam radicum decoctum cum ſulphure ignem non experto ſummopere deterget. Illud item varium ex alcyonio trito, & nitro, & aceti fæce combuſta, & alumine fiſſo, & ſulphure viuo, & cocto, & iride, & pipere. forſitan autem omnia pro ſingulorum viribus miſcẽda ſunt. Aliquibus verò & hoc æquis portionibus compoſitũ inſpergentes perfricabimus. Faciei tumoribus ſarmentorum cinerem alicui ferarum adipi admiſcens illinito, leonis videlicet, aut pantheræ, aut vrſi: ſin his careas, animalis, quod Græce χηναλώπηκα vocãt: latinè vulpanſerem dicas. quod genus auis eſt, ſi per literas χ & η prima ſyllaba ſcribitur: aut Laconicũ canẽ ſignificat ex vulpe & cane natum, ſi per κ & υ eandem ſyllabam ſcripſeris. ſimile enim in diſſimili, quemadmodum ſimia homini, mirificè prodeſt. Item ammoniaca gutta cum aceto, ex plantaginis, aut ſanguinalis herbæ ſucco. & hypociſtis, & lycium. Si carnes liueant, prius, quò lo-

cus ſucculentus reddatur, ſcarificandus eſt. At ſi ab acribus fluctionibus exulceratas partes lenire volueris, fœnigræci aut ordei cremoris decoctum molle abſterſorium eſt: item ex oleis roſaceum, aut lentiſcinum. Aſsiduæ verò lotiones & ad corporis madefactionem, & ad noxiarum humiditatum difflationem mirè proficiunt. Eſca munda eſto, boni ſucci creatrix, concoctu facilis, ſimplex: & victus ratio prorſus rectè inſtituta ſit in ſomno & vigilia, in ambulationibus & locis deligendis. Exercitationes adhibeantur, curſus, conuerſiones corporis, peræ aut ſacculi iactus. omnia hæc citra laſsitudinem aptè & congruenter intendantur. Eſto & vocis emiſsio ſpiritus opportuna exercitatio. Veſtis eſto munda, non modò vt aſpectu iucunda ſit, ſed quoniam etiam ſordida cuti mordacia ſunt. Ieiuni abſinthite vinũ potent. Oppidò quàm vtilis eſt & panis ex ordeo, & ſalſamentum tempeſtiuũ, & exiguum quid maluarum, aut braſsicæ ſemicoctũ cum cumini liquamine, In cœna ſtaphylini radix apponatur, & alica cum vino

&

& melle antiquo mixtis:& marina quot quot ventrem ſubducunt, tellinorum iuſcula, oſtrea, erinacei, & ex piſcibus ſaxatiles:ex terreſtribus feræ lepus, aut ſus:inter aues perdices omnes, palumbes, columbi, & quæcunque optima in illa regione inueniuntur. Inter fructus arboreos illi admittantur, quos Græci horeos vocant:quòd ea parte anni matureſcant: quam iidem græci horã appellant. Vina dulcia vinoſis meliora. Balnea ſponte calida,ſulphuroſa iuuãt. vita in aquis diu ducenda eſt:& mare,& nauigatio conueniunt. Præterea per veratrum purgationes fiant. Album quidẽ ſuperiorem ventrem, atrum verò inferiorem purgat. Quin & album veratrũ non vomitum tantum molitur,ſed etiã omnium ſimul purgantium medicamẽtorum efficaciſsimum eſt,non multitudine & varietate excrementorum:id enim & affectus ille,qui cholera dicitur, præſtare ſolet:non diſtentionibus & vio lentia in vomendo(ad hoc enim & nau ſea & mare validiora ſunt)ſed potentia & qualitate non vitioſa.quippe quæ la-

borantibus sanitatem reddit per exiguam purgationem, & modicam intentionem· vetustorum præterea morborum omnium firmis radicibus inhærentium, si cuncta alia medicamina viribus inferiora sint, id vnicum remedium est. siquidem igni facultate persimile est album veratrum: & quod ignis exurens facit, eo plus veratrum interius discurrés operatur: videlicet facilem spirationem ex difficili, ex pallido colore floridum, & ex macie corpulentiam.

Quæ desiciunt quærito quàm prestantissimi medici Aretæi.

RVFFI EPHESII de corporis humani partium appellationibus libri tres,

IVNIO PAVLO CRASSO
Patauino interprete.

QVAE IN PRIMO LIBRO continentur.

RVFFI EPHESII de corporis humani PARTIVM AP-pellationibus Liber I,

IVNIO PAVLO CRASSO Patauino interprete.

VNDE CVIVSQVE ARTIS tradendæ initium ſumendum ſit, cap. I.

Vid in arte citharæ pulſatoria primum didiciſti? Singulas fi d. s pulſare, credo, atque nominare. Quid in grammatica primum percepiſti? Vnũquodq; elementũ cognoſcere ac nominare. Igitur & alias artes à nominibus docere incipiũt: & ferrarius faber, & alutarius cerdo, & carpẽtarius in

primis ferri nomẽ, & instrumẽti, & aliorum omnium ad artẽ facientiũ nomina tradunt. Quinetiam grauiores artes nónne & ipsę à nominibus pari ratione docendi exordium capiunt? Quid enim primũ in geometria accepisti? Punctum sanè, & lineam, & planũ, & superficiem, & figuram triangulam, & circulum, aliáque id genus, quid nam sunt dignoscere, rectéque appellare. Vis ne igitur & medicinalem facultatem à nominibus exorsus perdiscere? ac primum omnium, vt singulas corporis partes appellare cõueniat, deinde & reliqua quemadmodum sermonis processus, connexióque requiret agnoscere? Aut tibi satis esse videtur, me ceu mutũ quæcunque doceri postulas, tibi ostendentem explicare? Mihi verò id non melius esse, téque ipsum hoc pacto discere, & alterũ docere, haud facile esse videtur. Atque de his quidem sic mea fert opinio.

QVAE PRIVS, ET QVOmodo docere velit, proponit, cap. II.

CAEterum audiens & in puerum hunc respiciens, memoriæ, quæ sensui patent, commendato. Ante omnia vt interiora appellāda sint, animal quodpiam homini quàm simillimum dissecantes, instruere te conabimur. Nihil enim impediet, tametsi non omnia omnibus similia sint, quominus summā saltem cuiusque doceamus. Verùm priscis temporibus in humanis corporibus huiusmodi generosius ostendebant.

DIVISIO CORPORIS in maximas partes, cap. III.

MAximæ corporis partes hæ sunt, caput, collum, thorax, manus, & crura. Thoracem autem non solum eam partem quæ à iugulis ad præcordia vsque pertinet, appellamus: verùm etiam totū illud quod intra iugula pudendáq; concluditur.

DE SVPERIORIBVS CA-

pitis, & faciei exterioribus partibus, cap. IIII.

CAput vocatur quod pilis contegitur separatim, & simul cum facie. capillati autē prior pars synciput, auersa verò occiput nominatur. partes à lateribus syncipitis positæ tempora dicuntur, Græcè corsæ & crotaphi. quod autem in medio capite est, vbi maximè capilli inuoluūtur, verticem vocamus: partem sub syncipite, frontem. iuxta tempora pilorum exortus iuli Græcè, Latinè lanugo dicuntur. occipitis autem capilli promissi crines vocitātur. vltimas frontis rugas Græci episcenium vocant, nostri supratentorium dixerint: quòd oculis attrahimus, quādo nobiscum aliquid altius cogitamus, aut veremur. alij verò partem sub superciliis carnosam episcenium vocauerunt. At supercilia hirsutæ frōtis extremitates sunt: quorum interstitium mesophryon Græcè, Latinè glabella, quòd glabrū sit, dicitur. sub superciliis palpebræ, quas etiā genas vocant, altera supra, altera infra sitæ sunt. ab iis prodeūtes pili Græcè tarsi & blephari-

des, Latinè cilia nominãtur. harũ extrema, cùm nos dormimus, ſeſe cõtingẽtia, corone & chelæ hoc eſt, vngulę dicũtur. ſuperioris palpebræ ſuperficiei quod ſuperimpẽdet, cauum: illi autẽ reſpõdens inferius, ſubcauum vocant. Id ſanè & in aqua inter cutẽ, & alioqui in prauo corporis habitu, & ĩ lõginquo hæmorrhoidum effluuio, & antiqua mulierũ menſtrua purgatione, nõnunquã etiam inchoantibus lippitudinibus intumeſcere cõſueuit. Huiuſmodi verò lippitudines mitiores eſſe vidẽtur: propterea & id genus affectus, quoniã cauæ partis tumor eſt, Græcè κοιλσιδὰν dicitur. At cauæ ſuperioris inferioríſque palpebræ extremitates à Grçcis canthi, à noſtris anguli nominãtur: alter maior ad naſum vergens, minor alter tempori propinquus.

DE OCVLI EXTERIORIbus partibus, cap. V.

OCuli verò quod in medio aſpicitur, viſio & pupilla nuncupatur. glenam etiam ſimulacrum in pupilla apparens

vocant. Quod autem inter pupillam atque album continuum interiacet, iris est: sic vtique, quòd colore euariet, nominatur: nam modò nigrum, modò igneum, modò cesium, modò splendidum id esse conspicimus. Corona nigrũ ambit, & ab albo distinguit: quæ circulus & copula oculi tunicarum est. Earũ sanè prima duabus naturis prædita duo quoque nomina gerit: cornicularis quidem in medio, & vsque ad iridem: hæc enim eius particula expolitis cornibus assimulatur: candida verò est altera pars omnis, qualis & aspicitur: nihil mediæ neque natura, neque colore similis. ipsi autem vocata epidermis superincumbit. qua in iuuenibus & senioribus, & in affectu, qui chemosis Græcè, vnguis Latinè dicitur, abscedente atq; elata, ruffum siue igneum cernitur. Aliæ tunicæ qua sint nomenclatura præditæ, paulo inferius in animalis dissectione explicabitur.

DE FACIEI INFRA OCVlos partibus, cap. VI.

SVb oculis insurgentia ossa, subocul
ria, nonnulli alij hypopia nominant.
A superciliorũ medio interstitio, quod
glabellam vocari diximus, deorsum ver
sus nasus protenditur. cuius foramina
rhothones, & nares, Atticè quoq; myxæ
appellantur. sed Hippocrates pituito-
sum excrementum per ipsas destillans,
myxam, Latini mucorem vocant, Athe
nienses verò coryzam. cartilagineum
illud, quod foramina distinguit, nasi in-
tersepum est. partes osseæ, que vtrinque
ad malas vergunt, nasi dorsum. extrema
verò hinc atque inde huiusce ossei fasti
gij pinnæ vocatę sunt. istæ in vehemẽtio
ri spiritus difficultate, & alioqui cũ vo-
luerimus, agitantur. carneum autem il-
lud ante nasi septum in labia descendẽs
columna, nasi extremitas, globulusq́ue
appellatur. at sub columna in superio-
ri labro cauitas philtrum Græce vocata
est, quasi amatorium, siue amabile di-
xeris. sed totum sub naso superioris la-
bij hyporrhinon Græcis est: Latino vo-
cabulo caret. deinde labia duo, quorum
extrema Græcè prochila, Latinè prola-

bia dici possunt. qua parte autem committuntur, prostomion vocant: inferioris labij cauitatem, nympham. Aurium foramen, per quod voces exaudimus, auditum appellarunt. partem pendulam Latini fibram, Græci lobō vocāt. quam etiam solam auris particulam nomen habere, cæteras vero nomine carere dixit Aristoteles. cæterū medici illis quoque nomina imposuere, pinnam quidem supremam partem latam atq; declinem appellauerunt: helicem totū illud, quod deinde aurium extremā orā ambit: anthelicem id quod in medio cauitatem extollit. concham post anthelicem cauum: oppositam verò conchæ eminentiam iuxta temporis fines tragum, Latine hircum dixeris: helicis finem, qui subbreuis est, antilobida vocant.

DE RELIQVIS FACIEI partibus, cap. VII.

TOta capitis prior pars facies dicitur. Malę sub oculis faciei eminētiæ sunt

vbi pudoris sedes est: maximéque ibi rubor ostenditur. post malas autem maxillæ habentur: quarum altera superior, altera inferior est, inferiorisque maxillæ acies mentum est. sub eadem inferiore maxilla carnosa pars leucania Græcè dicitur. sed nonnulli hanc quidem carnosam partem mentum, leucaniam verò cauum iugulo proximum appellauerunt. Barbæ prima sub temporibus germinatio iulus à Græcis, à nostris lanugo dicta est. primus eius in superiori labro exortus Græcè propogonium: Latinè probarbium, si fingere liceat, dicto: qui pili postea adaucti mystaces appellantur. sed in summo mento pili pappus, sub mento autem hypena Græcis vocibus dicuntur: Latina nomina deficiunt.

DE ORE, IN EOQVE contentis, cap. VIII.

PRima labiorum diuisura, & interior vsque ad fauces inanitas os est. in ore

autem alia ſunt,& dentes,quos nonnulli cranteras appellant. horum primores quatuor inciſores,caninos autem ſequẽtes vtrinque ſingulos: molares verò, & maxillares poſt caninos vtraque ex parte quinos,vocare conſueuimus:ſophroniſteras, hoc eſt moderatores, horũ intimos atque vltimos Græci vocãt:quòd eo tempore quo moderatos temperantéſque eſſe oportet,oriri incipiunt. Ab vtraque parte vnus eſt, genuinos Latini appellant.totidem & ſuperioris maxillæ,eadémque nomina ſortiti ſunt dentes.Maxillarum colligatio habena,mẽſæ ſummitates latæ molarium,mortariola & maxillarum cauitates,in quibus dentes defixi ſunt,appellantur.Gingiuæ circa radices dentium carunculæ ſunt. Linguæ radix,vnde ipſa exoritur,nominatur.pars eius muſculoſa ore contenta lingua eſt:ceruix,quæ ſequitur.paraſyra autem,quæ ab vtroque linguæ latere ſunt,Græci nominant:hypogloſſida partem linguæ inferiorem, epigloſſida verò,quod intimũ eſt gutturi operculum quoddam impoſitũ: ne cùm deuoramus,

uoramus, quippiam in pulmones irruat: ſed, cùm ſpiritus ducitur, ne tranſeũtem aerẽ impediat, ſublimis attollitur. Cœlum verò, & palatum concaua eſt ſuperioris maxillæ pars. Columna & gurgulio quidam ex palato proceſſus, quem Ariſtoteles vuiferum nominauit: quoniã ea parte inflammata vuæ quiddam ſimile pendere videtur. Vuam enim nõ partem, ſed affectum nominari oportet. Fauces omnis ea capacitas quam inter deuorãdum dilatamus, vocata eſt. propterea & Homerus dixit, Faucibus erupit vinúmque humanáque membra. Neque enim ex arteria aſpera, & pulmone cibum potúmque Cyclops euomuit. id enim mirum in modum rude, fatuúmque fuiſſet. Pariſthmia dicuntur, & antiades, & mala, Latinè tonſillæ, carnoſæ quædam glanduloſæque partes vtrinque à lateribus faucium poſitæ. Hæ numero quatuor ſunt, duæ in ſummo gutture vtrinque, reliquæ inferius locatæ.

DE COLLO, EIVSQVE PARTIBUS, cap. IX.

INsra caput est collum, quod & ceruicem vocant. Hypodiris Græco vocabulo est in priori parte colli postremū: in priori item colli parte bronchus est, & aspera arteria, per quam spiritus ducitur. Bronchi summitas guttur est. At posteriore colli parte tendones sunt. iugulis proximum cauum Homerus leucaniam vocauit: sed medici anticardiō, quasi cordi oppositum, & iugulationem appellant. Quæ autem à tēdonibus ad humeros pertinent, epomidas vocant. Humerus verò brachij caput est, quod lato scapularum ossi inseritur, & cum toto etiam articulo copulatur. At humeri acetabulum est lat. scapularum ossis cauitas. lata scapularum ossa à Græcis omoplatæ vocata ea sunt, quæ tergo incumbunt: quorum intermediæ eminentiæ ipsorum dorsum dicitur. Acromion iuguli, scapularúmque ossis copula est. Eudemus verò ossiculum perexiguum esse dixit acromiō. Claues, quæ & ligula

dicuntur, ſub imo collo oſſa ſunt cũ pectoris oſſe commiſſa, humeros ſcapuláque, ne in pectus cadant, vt aliis contingit animalibus, prohibentia. nam cętera animalia iugulis priuata ſunt. quocirca & latiſsimi pectoris homo eſt.

DE ALA, HVMERO, BRAchio, & manu, cap. x.

ALa ſub humeri articulo cauitas eſt, in quam ſæpe humerus luxatione delabitur. Malam verò appellare haud Græci ſermonis eſt. aliquid autẽ ſub ala celantem ferre, ſub mala habere dicũt. Humerus illud etiam à Latinis dicitur, quod exit ab humero, ſed à Græcis brachium. Huius apud humerum rotunditas caput humeri eſt. Interior iuxta cubitum exceſſus, quem nonnullos imperitè proceſſum autumare dixit Hippocrates, & ipſe alterum humeri caput eſt. poſt humerum totus articulus, acutúmque illud, cui reclinati incumbimus, ancon à quibuſdam, ab

aliis olecranon vocatur. Dores autem Siciliam incolentes, cubitum, vt nunc apud Latinos in vsu eſt, appellãt. Quin Epicharm⁹ cubito ferire κυβιτίζειν, hoc eſt cubitiſſare, verbum è verbo transferendo, appellat. oſsiũ verò brachij quod ſubiicitur cubitus, ſupra poſitum radius eſt. hæc ad brachiale protenduntur. poſt quod lata pars & compacta, palma Latinè, Græcè metacarpion, tarſusque nominatur. ſequũtur digiti. Manus totum illud eſt quod ab humero pendet, & extremum quo apprehendimus. Ex digitis magnus polléxque eſt ab alijs ſummotus: alter index inter quatuor primus. tertius medius vocatur, quartus anularis, vltimus paruus. ipſorum oſſa ſcuticulæ, & phalanges, & internodia. primi articuli procondyli Græco vocabulo, (Latino enim carent) medij, condyli: poſtremi, metacondyli. vnguium initia, radices vnguium vocantur. internæ digitorum ſummitates, acini & vertices. carnoſa pollicis pars ſub manus cauo inſurgens, ſtethos Græcè nominatur, quod apud Latinos pectus ſonat. ſpa

tium, quod inter indicem, pollicémque intercedit, carnosúmque est, sub quo manus in cauum subsidet, thenar dicunt: hypothenar verò, quod sub quatuor digitis est. sed omnem manus interiorem latitudiné thenar Hippocrates vocasse visus est: id apud Latinos vola significat.

DE THORACE, ET EIVS partibus, cap. XI.

A Iugulis pectus in priore parte est: medium autem, in quod costæ subeunt, sternon vocant Græci, Latini os pectoris. ab auersa colli parte ad metaphrenon vocatum vsq; tergum est. Metaphrenon inter tergum lumbósq;, vbi renes adhærescunt, locatum est. Lumbi verò dorsi vltima pars sunt. carneæ in pectore eminentiæ, mammæ, atque vbera vocantur. mammæ extrema pars papilla: primum verò in pubescendo incrementum, faba dicitur, totum autem tumorem Græci ascoma vocant: Latinè vtrem, siue vber dicito. sed in mulieribus magis propriè. Latus, illud totum

quod ſub ala eſt; appellatur. oſſa verò, coſtæ: inter ipſas ſpatia, intercoſtalia nominantur. Spuriæ coſtæ ſunt, quæ ad pectorale os non perueniunt. Sub pectore cauum, ventriculi os dicitur: quod alij procardion, quaſi Latinè præcordium, nonnulli verò cor appellarũt: doloresq́; ibi orientes, cordis morſus, cordisq́; dolores eſſe dixerũt. Spuriarum coſtarum extremitates cartilagines ſunt. Muſculoſæ autẽ partes ſub cartilaginibus collocatæ, hypochondria Græcè, ac ſi dicas ſubcartilaginei, Latinè precordia à quibuſdam vocantur. Aluus ac venter deinceps locatur. Epigaſtrion Græcè ſuper ventrẽ poſita cutis appellatur. Eius media cauitas vmbiculus eſt, venarum, per quas infans alitur, ſegmentum. vmbilici pars media, acromphalon à Græcis vocatur: cutis vmbilicum ambiẽs, quoniam corrugata ſenectutem ſignificat, vetula appellatur. ſub vmbilico abdomen eſt, & aqualiculus. huic continua vſque ad pudenda pars pecten atque pubes dicitur, alij ephebæon vocant.

DE GENITALIBVS MArũ,& eorũ partibus, cap. XII.

GEnitalium porrò membrorum, quæ in maribus ſunt, propendens particula colis, ac ſtema eſt: quæ autem nõ pendet, ſedimentum, collúmque veſicæ. lineam per medium diſcurrentem apud Grȩcos alij tramida, alij orrhon appellarunt. colis extremitas glans eſt. cutis eam tegens præputium: prȩputiique extremum, ſummum præputij. cauernula verò, per quam ſemen, vrináque profunditur, vrethra vrinaríumq; iter nominatur. Vretera autem ne dicito: vreteres enim alij ſunt, per quos ſcilicet à renib⁹ in veſicam vrina delabitur. Scrotum ea cutis eſt, qua gemini inuoluuntur. Geminos autem, aut teſtes appellare nihil intereſt. Geminorum quod ſupra eſt, caput, quod infra, fundũ vocatur. pars ſcroti laxior laccopedon Græcè, à quibuſdã achichadaron, ab Athenienſibus laccoſchea nominatur: inter ſcrotum & ſedimentum, & femur locum plichada vocant. Et tranſire Græci διαπλίσσειν, &

id quod eſt circum, amphiplix enunciant. Sophocles verò & in Draconibus hoc verbo vtitur dicens, Cardinem circum comprehendentem, perinde ac ſi dixiſſet, circumplexum cardinem.

DE MVLIEBRIBVS GENITALIBUS, cap. XIII.

MVliebris autem pudendi quod ſupra eſt, pectẽn dicimus. id triangulum eſt, & imi ventris terminus. ab aliis epiſion appellatur. pudendi rima ſchiſma à Græcis dicitur, ſciſſuram Latinè interpretamur. muſculoſa in medio caruncula nympha & myrton, ab aliquibus hypodermis, ab aliis clitoris nominatur: laſciuéque eam tractare κλιτορίζειν dicunt. Myrtochilas verò vtrinque poſita carnoſa corpora. cæterùm hæc Euripho & cremnos, id eſt rupes vocat. Sed noſtræ ætatis medici myrtochilas pterigomata (quaſi alas dixeris) appellant, myrton verò nympham.

DE DORSI OSSIBVS, cap. XIIII.

DOrsi ossa vertebræ sunt, quas etiam Homerus astragalos, id est, talos vocat. tota autem vertebrarum compago spinam constituit. Extremũ lumborum os sacrum est: id ab aliquibus etiam hypospondylon, quod subuertebrum Latinè verteris, dicitur. Eius vltimum ossiculum coccyx, id est cuculus est.

DE RELIQVIS VSQVE AD inguina partibus, cap. XV.

SVb costis molles partes à Græcis laparæ & ceneones, à Latinis Ilia vocãtur. Deinde ilium ossa, quorum excauata capita heminæ & acetabula. Clunes autem ac sedilia post lumbos carnosæ partes: quoniam illis sedendo nitimur, ab aliis nates dictę sunt. Sub quib⁹ hypoglutides id est subnatales vocatæ iacẽt.

DE PARTIBVS AB INGVInibus vsque ad extremos pedes, cap. XVI.

INguina fœmorum priores partes sunt prope pubem posita. neruus autem ad

acetabulum pertinés, ac totus articulus coxendix dicitur. Fœmorũ internæ partes parameria Græcis, fœmina Latinis ſunt. Inter fœmina autem loca, meſomeria Græce, interfœminia Latinè dicito. Muſculi genibus inhærentes epigunides, quaſi geniculares dixeris, vocantur. oſsi autem ſuper genu poſito epigonatis Gręca appellatio, Latina, patella eſt: Hippocrates verò epimylida vocauit. Genu articulus eſt fœmur cruri cõmittens. Poples poſterior pars eſt, in quam genu inflectimus. Gaſtrocnemia Græco nomine magnus muſculus eſt, Latinè ſura: vnde latus neruus oriẽs ad calcem tendo factus adhæreſcit. Oſsiũ verò cruris quod poſterius eſt, ſura quoq; dici poteſt: prius autem, tibia. Sed Herophilus ſuram radium etiam appellauit. vtriuſque oſsis extrema pedi inſerta malleoli ſunt. Tali verò non recte vocantur. ſiquidem & humanus pes talum ſub malleolo abditum, non conſpicuum habet. Calx poſtremum pedis rotundum eſt. Planta & tarſus pars prior & ampla eſt. Stethos verò id eſt Latinè pectus, pars

inferior post cauum, vnde nascuntur digiti, vocatur. istos autem perinde, vt manus digitos, appellare, aliáque manuum digitis communia recensere, nihil est quod impediat.

DE INTERIORVM MEMBRORŨ APPELLATIONIBUS, cap. XVII.

Igitur quæ oculis aperta sunt, ô fili, subiectáq; his ossa in hunc modum nominare decens est. Modò interiora corporis membra simiam dissecantes propriis nominibus illustrare tentabimus: quandoquidem ipsa ossibus, musculis, extis, arteriis, venis, neruis ad naturã hominis proximè accedit: secũdò alia multifida: tertiò ex bisulcis vtrinque dentata. Non vtrinque dentata, ac solidipeda longissima ab hominis similitudine summota sunt. Quòd si aliquid de mẽbris interioribus exteriora tradentes memorauimus, idem bis repetere vlterius opus non fuerit.

DE CAPITIS TVNICIS, OSSIBUS, ac suturis, cap. XVIII.

ASpice itaque sub caluariȩ cute tunicam. hanc pericranion, quod cranion, hoc est caluariam obuoluat, Græci vocant. Quam verò alia ossa ambiētem tunicam videris, hanc periostion, Latinè circumossalem verbum verbo reddens appellato. qua ossa caluariæ cō mittuntur, suturæ sunt: quæ duarum serrarum compagem imitantur. Earum vna quidem rotunda est, syncipútque circuncidit: altera occiput: tertia medium verticem diducit, quibusdā etiam hæc syncipitis suturam transiens, frontémq; ipsam secans, inter supercilia terminatur. binæ aliæ in temporum ossibus in squammarum modum totis oris paulatim extenuantur, atque ita inferiora ossa superioribus leniter insidunt. ipsis quidem vetusta nomina desunt, sed nuper à quibusdam AEgyptiis medicis Grȩcam linguam male doctis imposita sunt: syncipitis suturam coronariam, occipitis lambdoide, id est lābda Græcȩ literȩ simile, mediam verò coniunge tem appellantibus. temporaneas etiam suturas lepidoides à squāmarum

ſimilitudine vocauerunt. iidem & alio-rum oſsium partibus ab antiquis innominatis nomina indidere: quæ ego, vt alijs noſtri ſeculi medicis innoteſcant, non prætermittenda iudicaui.

DE QVIBVSDAM CAPITIS oſsibus, cap. XIX.

INter caluariæ oſſa meditullium diploen nominãt. vbi verò naſi initium eſt, crebra ibi foramina ithmoide, hoc eſt cribri ſpeciem referentia, vocantur, per ea indubiè ſternutamentum, mucúſque propellitur. Nonnulli & hac parte nos in cerebrum ſpiritum attrahere confirmant. Proxima auribus oſſa ob firmitudinem lapidea nomen habent. ab vtroque enim latere ſingula oſſa dura, ſubalbidáque ſunt, magnitudine caput maximi manus digiti æquantia, per quę auditoria itinera ſeruantur. Alij procliues occipitij proceſſus lapideos appellant, idque non rectè. inanes enim, & cauernoſi, & minimè ſolidi nomini non reſpondent. Ab auditoriis autem mea-

tibus ad malas pertinentes processus iugalia ossa nuncupantur.

DE MVSCVLIS QVIBVSdam, & proc. ssibus in capite, cap. xx.

MVsculos caua temporum replentes, temporaneos: qui inferiorem maxillam amplectuntur, mans<c>res vocãt. Tenues illi, & oblongi, deorsúmque versus fauces vergentes processus, stiloides à columnæ similitudine dicti sunt. Eudemus autem ipsos gallorum rostris assimulat, ac sine appellatione relinquit.

DE FORAMINIBVS CALuariæ, cap. xxi.

FOramina permulta caluariam excauant: quæ omnia duobus exceptis, quę cœca appellantur, nomine vacant. inter se autem medici altercantur, vtra nam hoc nomine appellanda sint: num illa quæ propè maximum caluarię foramen adiacẽt, per quod spinę medulla in ver-

tebras delabitur: an illa quæ propè auditorias cauernas, & paulò prius iuxta maxillæ articulos sunt. Sed neque illa, neque hæc adeo cœca sunt, quin ea in magnum ſpinalis medullæ cauum peruadant, hæc ſub foramina cribrum repræſentantia ſubeant. ac per ipſa omnia nerui tranſire conſpiciuntur, de quibus in diuiſionibus ſermo habebitur. verum ideo ipſi cœca dixiſſe viſi ſunt, quòd nõ in rectum excauata eſſe cernantur.

DE CEREBRO, MEMbranis, neruis, ſpinalique medulla, cap. XXII.

INtra caluariam cerebrum continetur. id membranæ circunuoluunt, altera craſsior robuſtiórque oſsi proxima: tenuior altera, & firma quidem, ſed priore minus, quæ cerebrum contingit. Summa cerebri pars varicoſa appellatur: inferior atque poſterior baſis: à baſi oriens proceſſus parencephalis Græcè, Latinè cerebellum. Ipſius cauernæ cerebri ventriculi; ventriculos

interius obuoluens tunica choroides, hoc est secundis similis, cognominatur. Herophilus autem & membranam choroide, id est secundis similem, appellat. Germina à cerebro enascentia nerui sensorij electorijque sunt: per quos sensus, & voluntaria motio fit, omnisq; corporis actio perficitur. horum autem neruorum quidam à spinali medulla, & ex ipsam cingente membrana expullulãt. Dorsalem verò, spinalémque omnem pariter per vertebras defluentem medullam nominant.

DE OCVLIS, cap. XXIII.

OCuli tunicarum primam inter extima, conspicuáque membra cornicularem superius nominauimus, secunda rhagoides atque choroides Græcis vocabulis dicitur. qua parte cornicu lari subiicitur: rhagoides, quòd exterius læuore, interius aspritudine vuæ acino, quẽ Græci rhaga dicũt, sit persimilis. qua verò albã tunicã subit, choroides vocatur:

tur: quoniam venulis referta secundas quas vocant, fœtui circundatas repræsentat. Deinde tertia humorem à vitri similitudine hyaloidea vocatum continet. hæc antiquo vocabulo propter tenuitatem arachnoides appellata est: Latinè aranealem dicere ausim. at quoniã Herophilus eam reti contracto assimulat, nonnulli & reticularem: alij ab incluso humore, qui vitri gerit similitudinẽ, hyaloidea nominarunt. Quarta membranula guttam quandam humoris crystalloidea nominatam includit. hæc antiquitus nomine caruit, à posteris lenticularis ob figuram, crystalloides ab contento humore cognominata est.

DE PRIMA ET SECVNda coli vertebra, osse ypsiloide, gula, tonis, aspera arteria, gutture, & bronchiis, cap. XXIIII.

PRimam colli vertebram dentem appellare mihi videtur Hippocrates. Sub tonsillis ossiculum gutturis caput con-

tinés quidam à figura ypsiloides appellauerunt, quod Ypsilo græco elemento sit persimile. Cæterùm Herophilus, quoniam tonsillis assideat, assessorem vocat. Secundæ vertebrę processus sursum, ac prorsum versus spectans, pyrinoides ab oliuæ nuclei similitudine dictus est. Iter illud, per quod cibi potionésque in ventriculum descendunt, Græcè stomachus, & œsophagus, Latinè gula est. Nerui ab vtroque eius latere, toni, cæteráque sensoria, atque fibrosa pariter toni dicuntur, tenores in Latinum vertere liceat. asperæ arteriæ summum guttur est. anuli ad eius plexum creati, bronchia, cauernæ, & aortæ nominantur.

DE CORDIS PARTIBVS, membranisque pectoris, cap. XXV.

CAloris vitæ, arteriarúmque motus initium cor est. eius summa pars caput dicitur, infima & acuta fundum. cauitates ventriculi, crassior & læuus arteriosus est, tenuior & dexter venosus,

læuo capacior. ab vtroque autem capitis latere ceu alæ prominentes, cauæ, molles,& ad totius cordis motum agitabiles, cordis auriculæ sunt. Cor circumplexæ membranæ pericardios nomen inditum est. Ex membranis pectoris quæ ipsam in duas diducunt partes, interscipientes appellantur: quæ costas interius vestiunt, succingentes. Membrana, quæ pectoris viscera ab inferioribus disiungit, transuersum septum, & phrenes.

DE GLANDVLOSIS CArunculis, cap. XXVI.

EX glandulosarum carnium genere, quas adenas Græci vocant, (multæ autem sunt,) aliquæ in collo, nonnullæ sub alis, quædam in inguinibus, aliæ in mesaræo vocato reperiuntur. Carnes quædam leniter subpingues ac fragiles sunt. inter has & vocatus thymus numeratur: qui in regione capitis cordis locat⁹ est,septimæ colli vertebrę insidés,asperęq; arteriæ extremo,qua cū

pulmone committitur, adhærescens. non in omnibus tamen inuentus est.

DE VENTRIS INFERIORIS partibus, cap. XXVII.

SVb transuerso septo venter est: cuius summa pars, primáque ventriculi nomen habet. deinde primus intestini exortus hostiarius Latinè, seu ianitor, Græcè pyloros est. postea ieiunum intestinũ semper alimento priuatũ: vnde ipsi quoque vocabulum fuit. isti continuum gracile intestinum est. Ex gracili biceps prodit exortus. vocatur autem altera eius pars cœcum intestinum, quoniam reuera cœcum est: altera colon Græcè, & vẽter inferior, & laxum intestinum à Latinis. id Homerus & nieram appellat. Est autem totum intestinorum vinculum ac firmamentum, quod mesenteriõ, ac mesaræon Græci vocant. Aræam verò & vẽtrem, & omne intestinum vetustissimi Græci appellabant, ex quo ad hæc vsque tempora hoc nomen mesaræon deriuatum est, Latini lactes appellasse viden-

tur. Post grande intestinum colon appellatum rectum est iuxta sedem ac principem. Quod ex orbiculato ventriculi fundo egerminat, ipsúmque & aliquam cæterorum intestinorum partẽ velat, epiploon Græci, quasi supernauigans, omẽtum Latini vocant. A renibus exoriens membrana, omnibúsque prætenta intestinis peritonæos est. At propè intestini primum exortũ posita caro præpinguis, glandulisq; interstincta, pancreas vocata est.

DE IECORE, ET IN EO contentis, cap. XXVIII.

A Dextra ventriculi iecur est. Iecoris autem pars transuersum septum, peritonęúmq; attingens conuexa, quæ infra ventriculo inhærescit, caua dicitur. Sub maxima eius fibra bilis vasculũ sitũ est, cuius media & angusta particula ceruix est, infima fundum. iecoris porta vena est, per quam alimentum illabitur. Quæ in sacrificiis autem aruspices portas, mensam, gladium, & vnguem appel-

lant, in homine quoque, sed obscura atque incerta reperiuntur, ad nullúmque medicinæ profectum necessariò nominantur.

DE LIENE, RENIBVS, VESICA, VRINARIIS, SEMINARIISQUE VASCULIS, CAP. XXIX.

Ventriculo à sinistra lien is incumbít, cuius crassissim a summáque p rs caput est. propè vltimas autem costas renes duo: ex quibus duo vrinæ ductus vreteres Græcè appellati vesicam intrãtes prodeunt. Vesica verò conceptaculum est, in quod vrina è renibus per vreteres delabitur: à vesica est ceruix, sedimentum, tramis, & reliqua commemorata superius. At seminaria vascula quatuor sunt, duo varicosa, duo glãdulosa: quæ genitales etiam venæ vocatæ sunt. varicosorũ partes illæ quæ testibus adiacent, assessores dicuntur. Quidam verò omnia assessores appellari nihil laborant. Cæterùm an hęc eadem in fœminis perinde vt in marib⁹, cõstituta sunt,

contemplandum eſt. Fœminas varicoſis aſſeſſoribus carere Herophilus planè exiſtimat: nos verò in pecudis vtero è teſtibus enata vaſcula, atque vtrinque varicis inſtar reuoluta conſpeximus. hęc autem in vteri cauum perforata ſubibant: è quibus mucoſus quidam humor, ſiquis exprimeret, emanabat, magnáque erat ſpes hos ſeminarios eſſe canales, & eorum generis qui varicoſi nuncupantur. id autem vt ſe habeat, diſſectiones ſeorſum declarabunt.

DE MVSCVLIS LVMBOrum, cap. xxx.

INtra lumbos muſculi pſoæ Græco vocabulo nominantur: qui ſoli etiam in dorſo lumbis agnati ſunt. Iſtos aliqui vterales neruos, alij vulpes cognominant, atq; in libro Cnidiarum ſententiarũ nomen iſtud ſcriptum eſt. Si renũ autem morbus vexat, notæ hæ ſunt, ſi lotium craſſum purulentúmque ſit, ſi dolor lumbos, ilia, inguina ſumenque torqueat, tũ verò & vulpes male habet. Vnde iam conſtat, quanti iſta ſcire interſit:

quò ea quæ sic cognominãtur, agnoscas. Clitharchus exteriores dorsi musculos psoas, vterales neruos, ac vulpes appellari falso opinatur.

DE GENITALIBVS FOEminarum locis, cap. XXXI.

GEnitale autem mulieris membrum Græcè metra & hystera, Latinè vterus vuluáque vocatur. Hippocrates & delphyn & genitura dicit. Eius sursum versus vtrinq; processus cornua & cirri sunt ipsam exterius sustinentia vasa. medium atque supremum fundum est. que vtrinque sunt, humeri: eius extremitas ceruix, atque collũ. colli hostium primus meatus; Hippocrates Græcè amphidion à rotundi ferri, quò præfiguntur aratra, similitudine vocat. deinde cauum, quod sequitur, multis appellationibus exprimitur. muliebris enim sinus dicitur, muliebres loci, vterus, ac vulua. Sed totum genitale cum exterioribus pudendum, obscœniorique vocabulo cunnus.

DE TESTIVM TVNICIS, aliisque partibus, cap. XXXII.

AT circa testes tunicæ sunt Latinis carentes nominibus à Grȩcis autẽ erythroides vna, artos altera nominatur. neruus quoque cum arteria concauus ad testem peruenit, qui suspensor à nostris dici potest: cremastera Græci nuncupant. venulæ pariter ad testes, vnde nutriuntur: hæque testium altrices nominantur.

DE VENIS, cap. XXXIII.

ALiarum quoq; venarum nomina, (vt semel dicam,) hæc sunt. si gracilẽ tunicam habent, sanguinéque cõplentur, venæ sunt. omnes verò magnæ venæ vẽtres appellantur. postea inter medicos vsus obtinuit, vt ea vena quæ à iecore in renes propagines mittit, caua diceretur. in ea Praxagoras initium esse febriũ affirmauit: solámque eam cauam ipse

nominauit. Cęterùm alij & eam quę sursum in cor per transuersum discrimen euadit, alij & hanc, & priorem vnico vocabulo hepatitin, (Lati è iecorariam dixeris,) vocitant. à liene exeuntem splenitin, id est lienariam. Cæterùm non quemadmodum in iecore, ita & in liene sursum versus, deorsúmque in sinistra parte discurrens vlla vena reperitur. qui verò id asserunt, impudenter mẽtiuntur: quandoquidem venulæ in lienem pertinentes & graciles sunt, & ibidem in liene finiuntur. Philistio Italus medicus pro Doriensium eam partẽ incolentium more, quasdam venas quæ per tempora in caput ascendunt, aquilas vocat: venas à corde illico nascentes, dracontida Hippocrates nominat. Herophilus venam crassissimam grandissimámque ex corde pulmones petentem arterialem appellauit. in pulmonibus enim contra atque in aliis res habet. nã venæ in his validæ sunt, proximéque ad arteriarum naturam accedunt: arteriæ contra imbecillæ, venarúmq; naturam sapiunt. Omnium autem quos nouerim,

primus Dionysius Oxymachi efflorescẽtiam, Græcè epanthismon nomen nouum adinuenit. aitq; Eudemus efflorescẽtiam venam appellari. Sed mihi quidem Dionysius rem venæ similem efflorescentiam, neque idem venam atque efflorescentiam, sed quoddam aliud aduentitium sanguinis receptaculum vocare visus est: idque ipse ita esse testatus est, eodem loco sæpius venam, efflorescentiam, arteriámque inculcans, ac repetens. neque enim, si rem eandem venam efflorescentiamque putaret, ita vnquam locutus esset. nam etsi nihil aliud efflorescentia, quàm vena est, nihilominus ipse aliter sensit, atque appellauit.

DE ARTERIIS, cap. XXXIIII.

ARteriis præterea vetustissimi Græci venæ nomen imposuerunt: cumque venas micare dicebant, arterias intelligebant. arteriarum enim micare, seu palpitare munus est. Eas etiam aortas, & spirabilia vasa, & cauernas, & inanitates

& neruos appellarunt. Aortam verò eam præcipue Ariſtoteles vocat, quæ per dorſum omnium maxima fertur. hanc craſſam Praxagòras appellare conſueuit. Cauas autem per collum ſubeuntes carotidas, id eſt ſomniferas antiqui nominarunt: quoniam compreſſæ hominem ſopore grauabant, vocémque adimebant. Cæterùm noſtro ſæculo nõ arteriarum, ſed neruorum ſenſoriorum propè iacentiũ id vitium eſſe compertum eſt. quare ſi nomen permutare volueris, nihil peccati admiſeris.

DE NERVIS TENDONIbus, cartilaginibus, membranis, tunicis, adipe, carne, atque medulla, cap. XXXV.

NErui à cerebro, ſpinæq; medulla prodeũtes actiui, ſenſorij, electiui, atque toni: qui circa artus ſunt, copulatiui dicuntur: craſſæ autem ex occipitio propagines, quæque ad calcem è muſculo naſcentes feruntur, tendonis vocabulũ habent. Cartilagines ſunt, in quas oſſa de-

generant, neruis duriores. Membranæ tenuia sunt velamenta: tunicæ, craſsiora. Adeps, pinguiſsima eſt alimenti concretio. Caro autem in viſceribus illud eſt, quod inter vaſcula concretum reperitur, ſubtegmen quoddam, ac veluti receptaculorum texturæ fartum: quò inania eius ſpatia compleantur. In muſculis caro pars fibroſa ac firma eſt, & quæ in vlceribus, oſsiúmque cauis recens cõcreſcit. Medulla verò in dorſo dorſalis, in vertebris ſpinalis, has etiam ambiens membranula ſpinalis dicitur. Medulla intra caluam contenta cerebrum eſt: ſed in aliis oſsibus oſſalis vocatur: ſiue in magnis inſit cauis, vt in fœmore atq; humero, ſiue in anguſtis foraminibus, quas ſerangas, id eſt cauernas, vocant, vt in coſtis ac iugulis.

DE HVMORIBVS, EXCREmentisque corporis, cap. XXXVI.

SAnguis calidiſsimus eſt, flauiſsimusq; ſuccus. Pituita album craſſum, ac ſub-

ſalſum excrementum eſt: quod cum reſiccatur, nigreſcit. Bilis flaua amarũ eſt, ac flauum excrementum: porracea acris eſt, atque ſubuiridis: æruginoſa verò eſt valde mera, atque ſyncera. Atra bilis autem ſanguinis craſſamentum eſt. Alij nigrum ſanguinem atram eſſe bilem aſſeuerant, Reliqua excrementa huiuſmodi ſunt: ſaliua quidem oris eſt humiditas. Mucus ſalſum eſt cerebri purgamẽtum. Sudor eſt per omne corpus effuſa humiditas. Vrina eſt nitroſus humor in veſicam delabens. Flatus eſt in inteſtinis ſuperuacuus ſpiritus. Cypſelis ſunt aurium ſordes, quas cerumina, aut marmorata veteres Latini appellitabãt. Mẽſes in mulieribus ſunt menſtrua per vulnã ſanguinis excrementa: quæ cum alba ſunt, non menſes vltra, ſed profluuiũ nominatur. Lac eſt in mammis alimenti cõcoctio. Semẽ, Græcè ſperma, thora, & gonos, hoc eſt genitura idem ſignificant. id verò eſt ſpiritus ſimul, atque alimẽti genitalis in aſſeſſoribus concoctio. Praxagoras peculiari quodam modo ſuccos nominauit, dulcem, temperatum, &

vitreum, hos à pituitę specie sic vocauit: item acidum, nitrosum, salsum, & amarum. hos ita, vt gustatus iudicat, appellauit. alios prætèrea porraceum quidem ex colore, vitellinum verò ex crassitudine: alios quoque abrasorios, quoniam abrasurã parant: alios stagnantes, quòd in venis inhæreant, neque in carnem subeant, quia tenues, intra venasque absorpti quiescũt. in summa, omne liquidum Praxagoras chymon appellat. At Mnesitheus quod liquidum est, chylon, id est succum nominat: sed gustatilem qualitatem, siue in arido, siue in liquido positam, chymon, id est saporem vocat. Calorem autem, atque spiritum Zeno idem esse censuit. Sed medici distinxerunt, spiritum, quem spirando trahimus, calorem autem spiritus elisionem appellantes. Alij vitæ quoddam principium calorem esse dixerunt.

DE FOETV, ET AD EVM pertinentibus, cap. XXXVII.

FOEtus mēbranis inuoluitur: quarum tenuem ac molliorem amnion vocat Empedocles, agninā Latinè dicito. Inde & ilithya, quæ partui præest, amnias mihi agnominari visa est: non à Cretæ, vt alij exystimant, quodam portu. Nos hāc tunicam dissecantes, humoris cuiusdam longè illo qui in secundis continetur, mundioris plenā inuenimus. accurateq; æstimātibus veluti quidā fœtus sudor videbatur. per vrinaculum verò humorem quendā in secūdas instar vrinæ trāsfundi cognouimus. Sed amnius interior fœtui, secundæ exterius vuluæ breuis atque venosa tunica adhærebant. è secundis vmbilicus oritur ex duabus venis totidémque arteriis compositus, & ex quinto appellato vrinaculo, breui vasculo, vtrinque cauo, è vesicę fundo in secundas intrante.

Plurima in homine reperta huiusmodi appellationibus insignire oportet. quòd siquid in his omissum fuerit, non ideo tamen plurima ob pauca quædam conniuentibus oculis pręterita aspernari conueniet.

Quæ in altero libro primo continentur.

RVFFI EPHESII de corporis humani PARTIVM APPELLATIONIBUS, alter liber I,

Iunio Paulo Craſſo Patauino interprete.

QVAE SIT LIBRI NE- ceſsitas, cap. I.

Iquis fidibus canendi artem doceri cupiat, ante omnia fides peritè tractare, ſingulaſq; propriis nominib⁹ appellare diſcat, neceſſe eſt. Grammatiſtæ ante legendi, cæteræq; doctrinę ſcientiam, elementorum nomina pueros prædocent. necnō in geometria, quid lineaſit, quid ſuperficies, quid planum, quid figura triangula, quid circulus, id genusq́ue alia, quoq́ue ritè nomine appellentur,

prædiſcere opus eſt:in aliis it idem artibus prenotiones vocabulorum ſimiliter edocent. Medicam itaque artem capeſcere optantibus elementa prius tradere perquàm neceſſarium eſſe duxi: vt quæq; videlicet corporis pars rectè nominanda ſit. quandoquidem diuiniſſimus Hippocrates in libro qui inſcribitur de Locis in homine, ita loquitur: Corporis autẽ natura ſermonis in medicina principium eſt. Nos igitur etiam à ſimplicioribus exteriuſq; aſpectui ſubiectis exorſi, eorum prænotionem appellationeſque trademus.

QVAE SVNT MAXIMAE corporis partes, cap. II.

MAximæ corporis partes, caput, collum, thorax, manus, cruráque ſunt. Thoracem non ſolum à iugulis ad præcordia vſque, ſed totum a iugulis vſque ad genitalia vocamus.

DE CAPITE EIVSQVE partibus, vsque ad nasum, cap. III.

CAput, quod capillis intectũ est, simul etiam cum facie & alia sic appellantes comprehẽdimus. prior capillata pars synciput dicitur: in quo & sutura est, quoniam ipsi coronas circumponimus, corona vocata, posterior occiput. partes ab vtraque syncipitis parte tempora. pars media qua maximè conuoluuntur capilli, vertex. sub syncipite frons sita est. in temporibus pilorum exortus iuli Græco vocabulo, Latinè lanugo: posteriores occipitis pili à Græcis chætæ, à nostris crines dici possunt. vltimam frontis rugã episcenion Græci dicunt, quod supertentorium nostris sonat: partes frõtis pilis hirtæ supercilia sunt. horum media intercapedo mesophryon apud Græcos est, Romanis glabella. Inde nasus porrigitur.

DE NASO ET ALIIS FAciei partibus vſque ad labia, cap. IIII.

NAſi extremum globul⁹ dicitur. quod naſum in duas cauernulas diſtĩguit. interſeptum à globulo carnoſum quoddam in labium deſcendens, columna eſt. naſi caua ab vtroque interſepti latere, per quæ olfactus præſtatur, nares vocantur. naſi alę, ſeu pinnæ huiuſmodi caua ambientes ſunt. ſub columna ſubſidens cauitas ſupra labium philtron Græcè, Latinè amatorium dicitur. totum verò quod infra naſum ſupra labia eſt, hypor rhinõ appellant. deinde labia duo, quorum ſumma prochila Græci dicunt: tu prolabia, ſi lubet, dicito. quâ committuntur autem proſtomion eſt.

DE OCVLORVM PARtibus, cap. V.

SVb ſuperciliis oculi ſunt. quæ oculos contegunt, palpebræ ſunt. harum altera ſupra, altera infra eſt: quarum in con-

niuendo congreſſus tarſos vocant. pili ex palpebris enati, cilia ſunt. Tarſorum extrema, anguli, magnus naſo, exiguus tempori finitimus. Coræ pupillæ ſunt: glenæ oculorum media, per quæ videmus. Alij pupillam id vocant, quo videmus, coram autem & glenam ſimulacrum in pupilla conſpicuum. poſt hęc autem quæ ſunt nigra, cæſia, aut ſplendida, à colore nominantur iris: circulus eſt prædicta albo continuans. Sub oculis loca hypopia Græcè, Latinè ſubocularia ſunt.

DE MALIS, MAXILLIS, ET mento, cap. VI.

HIs inſurgentes eminentiæ ſubiacent malæ vocatæ: quæ per pudorem erubeſcunt. ſub his maxillæ, ſeu mandibulæ. quarum inferioris extremum in acutum definit, mentúmque eſt: à quo vſque ad inferius labium os fit rotundum, atque prominens. ſub mento carnoſa pars à Græcis anthereon, ſeu leucania dicitur. verùm alij anthereona hanc

partem; leucaniam verò cauitatẽ iuxta iugulum appellant.

DE AVRIVM PARTIBVS, cap. VII.

AVriculæ eminentiæ ſunt ab vtroque tempore iuxta extrema collocatæ. quarum cauernulæ meatus auditorij vocantur: per quos audimus ſcilicet: harum inferiores carnoſæq́ue partes fibræ ſunt, ſuperiores cartilaginoſæq́ue pinnæ. Helices, quæ deinde circunferentiam ambiunt: anthelices verò in medio poſt helicem extumeſcentes prope cauitatem particulæ. cauitas ipſa concha dicitur: conchæ oppoſita prope temporis finem elatio tragus, id eſt hircus vocatur: huic oppoſita ex craſsiore anthelice antitragus.

DE ORE, ET IN EO CONtentis, cap. VIII.

OS eſt prima labiorum diuiſura, & reliqua omnis vſq; ad fauces inanitas.

in ore & alia quædam , & dentes ſunt:
quorum priores octo inciſores dicuntur.
canini hos ſequentes quatuor.reliqui o-
mnes viginti molares ſunt.horum extre
mi atque interius conditi ſophroniſte-
res , id eſt moderatores ac temperantes
nuncupantur:qui tum cùm ſapere inci-
pimus,oriuntur.genuinos Latini vocãt.
dentes circumplexæ carunculæ gingi-
uæ ſunt:quarum commiſsura habena di
citur.latę molarium dentium ſummita-
tes menſæ nominantur:maxillarum ca-
uitates,in quibus dentes defixi ſunt,mor
tariola atque præſepia.Linguæ exortum
radicem vocato: ceruicem, quod ſequi-
tur:eius ſummum progloſſon,quaſi præ-
linguium dixeris: eius latera paraſira,
id eſt aſſequentia . quod eſt infra linguã
hypogloſsis eſt epigloſsis, quod interius
ſupra guttur eſt arteriæ aſperæ tegumẽ-
tum:quò inter deuorandum nihil in pul
mones decidat inter ſpirandum verò,ne
ſpiritus aſcenſum impediat, extollitur.
Quod ſupra linguam in orbem cauum
eſt,cœlũ,Palatumúe dicitur. quæ dein-
de ſuperius pendet caruncula,columel-

la est:quam alij gurgulionem,vuam alij vocitarunt.ipsi subiicitur arteriæ asperæ caput.

DE COLLO, ET EIVS partibus, cap. IX.

DEinde collum & dera Græcè, cuius prior pars brõchus,& aspera arteria: circa medium prominentia guttur:auersa pars,ceruix & occipitium:propè iugula cauum anticardium & iugulatio nuncupatur.

DE EPOMIDE, HVMERO, scapulis,alis,& reliquis vsque ad extremam manum, cap. x.

A Tendone autem ad humeros pertinentia epomides nominantur. Humeri capita sunt eorum ossium, quæ à Græcis brachiona,à nostris etiam humeri vocantur. Scoptula operta siue lata scapularum ossa tergo imposita lata ossa sunt:quorum media eminentia spina

est.ingulorum latorúmque scapularum ossium copulæ acromia dicuntur. continenter claues adsunt, seu iugula. Ala est sub humeris cauum, in quod frequẽter humerus luxatus delabitur. deinde humerus est, qui brachion à Græcis vocatur. articuli angulus, quo nitimur inclinati, ancon est, siue olecranon: Latinè cubitus. Quod sequitur, vlna, siue lacertus siue brachium est: quod brachiali terminatur. postea palmę, deinde manus pectus, alij hypothenaron vocant, sub pollice est. postea est manus cauitas, quæ vola nominatur. Ex digitis vnus ab aliis distans magnus, pollexq́ue dicitur. Index autem inter alios quatuor primus est, alter medius, tertius anularis, vltimus minimus. horum ossa scuticulæ, aut phalanges, aut internodia vocantur. quorum curuaturæ condyli, sed primæ procondyli, vltimæ metacondyli, omnes à Latinis nodi vocati sunt. vnguium initia radices vnguium appellantur: digitorum extrema acini, aut cacumina. interstitium anularis ac pollicis thenar est. Hippocrates autem to-

tum hunc locum thenar appellaſſe viſus eſt: qui apud Latinos volæ nomen habet.

DE PECTORIS AC DORſi partibus, cap. XI.

A Iugulis autem in parte priori pect⁹ ac ſternon eſt. Tergum verò poſterius à ceruice ponitur. Deinde quod appellant metaphrenon, hoc eſt pars è regione ſepti poſita, ſequuntur lumbi pars dorſi infima. in pectore carnoſæ eminētiæ mammæ ſunt, quarum ſumma papillæ: totum, quod ſub ala deorſum verſus protenditur, latus eſt, oſſa coſtæ & ſpathæ. quarum primæ inter ſe committuntur ad terminum oſsis, quod Græci ſternon, Latini os pectoris nuncupant: qua cor ſitum eſt, ſeptum tranſuerſum aliqui phrenes, aliqui procardiam, quaſi ante cor poſitum, aliqui cor nominant. poſt ipſum eſt ventriculi hoſtium. inter coſtas ſpatia intercoſtalia vocant. Spuriæ coſtæ ſunt, quæ non inter ſe coeunt. hæ in cartilagines degenerant.

DE VENTRIS, SEV ALVI partibus, cap. XII.

MVſculoſę partes ſub cartilaginibus hypochondria Græcè, ſubcartilaginea Latine, à quibuſdam præcordia dicta ſunt. Deinde aluus eſt: quem alij ventrem nominant. quod in medio eſt, epigaſtrion Græci vocant, ſuper ventrem ſcilicet cutem. media cauitas vmbilicus eſt, ei circundata cutis vetula vocatur: quòd ea corrugata ſenectam adeſſe ſignificat. quòd ſub vmbilico ponitur, abdomen ac ſumen eſt. quod poſtea ad genitalia vſque pertinet, epiſion, pubes ac pecten dicitur.

DE VIRILIS MEMBRI PARtibus, cap. XIII.

GEnitalium maris quod pendulum eſt, ſtema Græce, coles Latinè, peniſque dicitur. quod non pendet, hypoſtema hoc eſt ſedimentum, aut perineus. eius extremum præputium eſt. Scrotum quo teſtes continentur, appellatur. eorum

ſuperior pars caput eſt, inferior fundum, partem laxiorem ſcroti laccopedon dicunt.

DE FOEMINARVM LOCIS, cap. XIIII.

MVliebrium locorum pars ſuperior pecten eſt: fiſſum verò prima diuiſio. in medio ſita muſculoſa caruncula myrton, aut nympha eſt. myrtochila verò à lateribus collocatæ pinnæ.

DE DORSI OSSIBVS, EXtremiſque eius partibus, cap. XV.

DOrſi oſſa vertebrę ſunt. vniuerſa vertebrarum compago ſpina dicitur: cuius infima pars lumbi: poſtremumque dorſi ſacrum os eſt: quod aliqui hypoſpondylon, id eſt ſubuertebrum, vt verbum verbo reddatur, appellarunt. Huius extremum coccyx eſt, Latinè cuculus. à lumborum lateribus nates ſunt. poſt lumbos carnoſæ partes clunes ap-

pellatę sitæ sunt: quę & ephedrana, quòd sedendo commodæ sint, à Græcis nominantur.

DE INGVINIBVS, CRVrisque totius, vsque ad extremum pedem partibus, cap. XVI.

INguina sunt fœmorũ principia. fœmorum partes interiores fœmina sunt, quæ partes inter has perineúmq; sunt, plichades à Gręcis dicuntur. Musculi ad genua tendentes epigunides Gręco nomine vocãtur: ossa superiacentia epigunatides. hæc Hippocrates molas vocat, Latini patellas. Genu est fœmoris cum crure connexio: sub quo poples est. Sura est posterior magnus cruris musculus: vnde latus neruus ad calcem tendit: ossium verò posterius item suram, prius tibiam dicito: extrema pedibus propinqua malleoli, à nonnullis tali, sed non rectè dicũtur. Tali tamen & ipsi adsunt, sed non oculis conspicui. Calx posterior est pedis rotunda pars: post quam

cauum pedis eſt. poſt hoc verò planta, ſeu veſtigium. cui oppoſitum ſupremũ tarſus eſt. totum verò pedis ſitum pezam Græci vocant. Pedum digiti manuum digitis appellationibus reſpondent.

Liber ſecundus quæ contineat.

RVFFI EPHESII de partium corporis HVMANI APPELLATIONIbus Liber ſecundus.

IVNIO PAVLO CRASSO Patauino interprete.

LIBRI CONTINVATIO, atque propoſitum, cap. I.

POſteaquàm extimarum corporis humani partium appellationes expoſuimus, deinceps continuata ſerie ad latẽtium, internarúmque notitiam trãſeamus: quippè cùm à viris ſapientibus homo exiguus quidam mundus appelletur, cœleſtis ordinis æmulus, in membrorum fabrica, actionibúſque præſtandis varium effectum artificium poſsidens. quemadmodum igitur

reliqua medicinæ præcepta, ita & quæ ad diſſectionis artem faciunt, referenda ſunt. Quã ob rem artis principia, ac veluti fundamenta illuſtrioris doctrinæ cauſa iacientes, quem ſitum membris natura tribuerit, eorúmque ſimul nomina explicabimus.

DE CEREBRO, EIVSque tunicis & enatis, cap. II.

ITaque in capite intra caluariæ concauum ſuis cũ velaminibus cerebrũ includitur: proq́; corporis mole longè maius in homine quàm in cæteris animantibus reperitur. eius ſubſtantia pulticulæ ſimilis eſt, viſcida atque præcandida: poſt id in occipitio vocatũ cerebellum collocatur. Tunicarum prima caluariæ oſsibus affixa eſt, quæ pulſatorio etiam motu cietur: altera cerebro circundata ipſum diſsipabile conſeruat, eiúsque fragile corpus in vnum cogit ac retinet: vtraq; neruoſa membranoſaq́; eſt, exiguo interſitorum vaſculorum ſenſu prędita. interius cõdita motu caret, exterior mo

bilis atq; crassior est. A cerebro medullæ processus exoritur per caluariç foramen in occipitio erūpens, per vertebrarumq; omnium caua ad extremā vsque delabitur, neque propria tamen cerebri substantia est, sed emanatio, quæ spinalis medulla vocatur. Meatuū verò processus sunt à cerebro neruosi ad singula sensoria, vt ad aures naresque, & huiusmodi alia propagati. vnus autem à basi prorsum versus in duos diuisus progreditur, & ad vtrūq; oculū pergit: qua parte vocata peluis est, atq; instar foueç iuxta vtranq; narē faciei cauitas: vbi tunicarū oculū cōponentiū plexus efficitur.

DE OCVLI PARTIBVS, cap. III.

EArum tunicarum prima nimirum ab ordine prima, à colore verò candida vocata est: quemadmodum & cicatrices eius candorē indicantes ostendunt. Tunica igitur prima cādida vocatur: & cornicularis, siue cornea: aut propter firmitatem, aut quoniā interius conditus humor per hanc, tanquam per corniculum

pellucet, aut quòd instar cornu in corpuscula ctedonas vocata, id est fibras aut filamenta resoluitur. Secunda verò primæ per appensionem vsque ad vocatam coronã adnexa est, quæ media dehiscit, atque orbiculari cauo perforatur: cauatum autem corpusculum exterius, qua cornicularem attingit, læue tersúmque est: in auersa parte asperũ, vt inquit Herophilus, quale vuæ acini corium esse solet, vasculis perplexa hæc tunica est: quæ secunda ab ordine, perforata à structura, à similitudine rhagoides, Latinè acinalis, aut vualis: choroides etiam quod instar secundarum, quas chorion Greci vocant, vasculis fit multis irrigata, nominatur. Tertia ab eodem meatu progressa tunica humorem oui albo similem, vitreúmque appellatum includit. est hæc prætenuis, vocatúrq; ab humoris concretione vitrea, à tenuitate aranealis, à vasculorum contextu figuráque reticularis: quippe quæ ex angusto in latũ diffunditur, sinuatúrque: quò quartam tunicam humorẽ cristallo similem continentẽ inuoluat, cuius dimi

dium prominet, secũdæ tunicæ foramini contiguum, dimidium cum araneali cómittitur. Hæc igitur tunica discoides, id est disco similis aut lenticularis à figura vocatur, aut à concreto humore crystalloides. nempe quidã hanc neque tunicam appellandam esse censent: nam membranosam quandam congelationem esse dixerunt.

De HIS QVAE ORE continentur, cap. IIII.

DEinceps ad ea quæ in ore latent, descendamus. Lingua primũ turbinata figura consideretur, à lato in angustum gracilescens, à faucibus radices ducens, carnoso & quodammodo neruoso corpore, in cibis atterendis deuorandísque mobilis: pręterea & ad articulatæ vocis creationem emissum aerem secundum animi inclinationem conformans, gustatoriúmque sensum participans. In huius basi epiglossis vocata exoritur, ceu quædam exigua lingua supra eius latitudinem assurgés, in faucibus ex latiore

basi in angustum finiens, cartilaginea materia constans, faucibusque cognata. hæc asperæ arteriæ operculum, & ciborum in gulam descensus iter quoddam est. Supra epiglottida autem supernè columella dependet, ex palati partibus secundum eius foramina exoriens. hæc & vua ab extremitatis rotunditate vocatur, nullam magni faciendam vtilitatem afferens. vnde fit, vt ea recisa nulla corporis actio vitietur. In penitioribus autem ab vtraque linguæ parte affixæ tonsillæ sunt, numero sex, corpore glandulosæ, figura subrotundæ, natura facilè mutabiles, atque dissipabiles, mēbranulis quibusdam altius insertis conuolutæ. ex his quatuor ab vtroq; latere cernuntur, duæ verò cerni vix queunt. Has Græci vocant paristhmia, quòd in angusto meatu sitæ sint. veteres enim Græci locorum angustias isthmos appellabāt. Antiadas verò, quasi contrarias dicas, iccirco etiam nominabāt, quoniam ore aperto inter se contrarię, præsertim cū inflammatæ sunt, appareant.

DE PHARYNGE, ID EST aſpera arteria, & gula, & pulmone, cap. V.

INde à palati ac linguæ partib⁹ duo itinera patefiunt. horum prius pharynx Græcum vocabulum habet. inter hoc & colli vertebras gula eſt. Pharynx cartilaginoſus eſt, atq; in orbem patẽs, ſuperius latior, infrà verò anguſtior. per iugula autem, appellatumq; antiſternon, id eſt ſpinã dorſi, quæ pectori opponitur, deſcendens in medios pulmones inſeritur: ipſoſq; anulis, quę bronchia vocant, intexit. huiuſmodi membrum aſpera arteria, quòd iſtis anulis aſperata ſit, dici meruit: bronchus etiam à quibuſdã vocatur, ad aeris inſpirando ducti tranſitũ, vocemq; edendã à natura cõſtitutus. De ipſo pulmo ſuſpẽditur rarus ac peruius, pectoris inanitate concluſus: idẽ globoſus eſt, muriſq; caudæ figura ſpeciẽ repræſentãs. in fibras quinq; diducitur, colore cinereo atq; ſubalbido. aſsidua motione concutitur, follis morem in ſpiritus tranſitu retinens. quippe ſpiritus

per asperã arteriam in bronchia tractus per pulmonis spiramenta intra pectoris cauum elabitur: atque iterum foras ab hoc per naturalia formina propellitur.

DE IECORE, BILIS CONceptaculo, & venis portis vocatis, cap. VI.

AB vtrisq; præcordiis lienis iecúrque iacent. sub pulmone à dextris iecur est, transuerso discrimini magis appensum, posteriori parte in gibbum assurgens: in quatuor aut quinque fibras dirimitur, colore lentis ad rubicundius tamen vergit, venoso corpore iuxta atque sanguineo. Venas autem quæ cauæ per interseptum ad cor tendenti committuntur, ora portásque vetusti scriptores nuncuparunt. Sub conuexa parte pusillũ quoddã vasculũ vesicę simile defixũ est, neruosum, fellísque inibi geniti capax: à quo sanè meatus quidam nerueus per lactes ad intestina contendit: per quem paulatim bilis in intestina delabitur, excrementáque felleo colore suffundit,

atque ipsa depellendi cupiditatem infert. Hoc intercluso itinere aurigo futura portenditur, bile per omne corpus effusa: quocirca albidæ cretaceæque deiectiones exeunt. Est autem præferuidum ignéúmque iecur plurimũ ad se alimenti attrahens, ac finitimis partibus communicans. icciro̊ sinistris dextræ partes viribus præstant.

DE LIENE, cap. VII.

AT Lienis iecori cõtrarius in sinistris præcordiis iacens opponitur, ad humani vestigij longitudinem protentus, superius rotundus & robustus, infra contractus & gracilis, medius angustior, vini fæcis colore perfusus, laxus ac foraminulentus, conceptaculis multis implicitus: ignauum membrum, nullóque fungens ministerio.

DE CORDE, AB EOQVE natis, & adiacentibus, cap. VIII.

PVlmonis fibris cor circuntegitur, intra pectus sedem habẽs secundũ medium, magis tamen ad sinistram declinans,& sub sinistra mamma collocatur, pinei nuclei effigiẽ adeptus,& à lata base in mucronẽ instar turbinis acuminatum, musculosum natura atque neruosum, pulsatorio semper motu percitum, medium inane, duobus manifestis finibus concauum,altero in dextris, qui sanguineus,quòd multitudine sanguinis affluat,appellatur: altero in sinistris spirituoso,quoniam spirituum copia redundat, nuncupato. inde fit etiam, vt spirituum agitatione moueatur.Membranis præterea vtrinque latioribus auricularibus vocatis cor præcingitur:quoniam ad aurium imaginem cordis lateribus inhærent,& prominẽt. Ab ipso verò plura conceptacula nascũtur,& venę,& arteriæ: è quibus omne corpus vasculis tanquam riuis emanantibus irrigatur. Membrana præterea quadam cor veluti sepimento vallatur, eam pericardion Gręci nominant,neruosam,tenuem,motuque à corde transfuso palpitantem.

DE PECTORIS PARTIBVS, & ſepto tranſuerſo, cap. IX.

HAEc omnia complectens pectus ex cartilaginibus componitur atque oſſibus: quæ in coſtis, pectorali oſſe, atque dorſi ſpina reperiũtur. neruorum etiam carniũmque particeps extra carnoſius, interius neruoſum eſt. qua etiam parte ſuccingente membrana veſtitur. Interſeptum autem, ſiue tranſuerſum ſeptum obliquum pectori, qua coſtæ finiuntur, ſubtenditur. id ita vocatum eſt, quòd viſcera in pectore abdita ab inferioribus interſepit.

DE GVLA, ET VENTRIculo, cap. X.

A Superioribus igitur corporis partibus, quemadmodum ſupra retulimus, ſimul cũ aſpera arteria enaſcitur, ſecusque ipſam gula protenditur, ab eiſdem vtique partibus incipiens, nõ ſimiliter autem deſinens. Hæc tubæ imagine figuram amplitudine refert, ſupra

angustior, infra verò, quâ cum ventriculo committitur, capacior. hoc quippe nomine superior venter natura neruosus vocatus est. munere autem sicci humidique alimenti deuorandi gula fungitur: cuius examen ipsa acutissimo sensu prædita facit. Ventriculus itaque à gula exoriens sub medio intersepto ad læuã magis reflexus collocatur ab angusto ore in latam capedinem sinuatus, cuius conuexum extra in abdomen vergit, simum verò dorsum respicit. longè, quàm gula, neruosior ventriculus est atque amplior. ipse nimirũ intus accepta colliquans non magnopere se dilatat: sed cibi ingressui cedens, eius descẽsum se constringendo insequitur: cum ad alimẽta suscipiẽda à natura creatus sit.

DE INTESTINIS, ET LActibus, cap. XI.

A Vẽtriculo intestina in plures orbes implicita ad cibaria, quæ ab eo delabuntur, excipienda formata prodeũt. horum vnum idémque ab ipso vocato

processu ad rectum ac sedem vsque iter pertinet. inter quę primum est, quod hostiarius, aut dodecadactylus dicitur: hostiarius quidem, quòd in ventriculo posita tātisper, dum sunt coacta, custodiat: cùm remissa sunt autem, tunc & hostiarius cum intestinis aperitur: quéadmodum ani musculus sphincter, id est adstrictor, vocatus remittitur. Dodecadactylus autem à duodecim digitorū longitudine vocabulum accepit: neruosa ipsius crassaque substantia est: hoc appellatum ieiunum tangit aliis intestinis carnosius, semper ferè alimenti penuria laborans: vnde ieiuni quoque appellationem adeptum est: quòd in ipso videlicet alimentum, vt in ventriculo & intestinis assolet, nō inuenitur. postea gracilia quæ vocantur, intestina prolixa in multas spiras conuoluta, tredecim cubitorum longitudinem æquantia collocantur, & sub vmbilico in abdominis regione ponūtur. Sub his omnibus cœcum intestinum, & colon eodem loco exoriuntur: cœcum quidem rectà in dextrum inguē spectans, altera ex parte

obstructum: colon verò, quod maius intestinum Latini vocant, à dextris enascens, supernè sese circunuoluens, in iecur præcordiáque adductũ incidit, deinde lienem sinistrumque ile petens, posterius cum recto intestino coniungitur. id nonnulli & inferiorem ventriculum nominarunt: in quo etiam plurima cibi pars in stercus vertitur. omnium postremum rectum est cæteris carnosius, rectámque sedem, vnde & nomen accepit, sortitum est. in anulum autẽ & sphinctera vocatum, id est adstrictorem, desinit, eum quidem neruosum & durum, hunc autem carneum atque rugosum, infimum omnium collocatum. Inter intestina medij lactes sunt, quos Græci mesenterij atque mesaræi vocabulo insigniunt.

DE RENIBVS, VRINAriisque meatibus, cap. XII.

RENes circa vltimas dorsi vertebras siti sunt, numero duo, figura rotũdi, colore lẽticulæ, & quasi subcinereo. dexter

paulò altior grandiórq; inuenitur. denſo ſquallidóque corpore conſtant: ſauciati ineuitabilem mortem afferunt. In penitis cauiſque eorum partibus membranulæ ſunt inſtar cribri, foraminibus plurimis pertuſæ. vnde meatus duo exeuntes veſicæ ſummitatem intrant: per quos vrina inveſicam transfunditur, indéque foras expellitur. hos paulo ante meatus nominauimus.

DE OMENTO, cap. XII.

OMentum inteſtina contegit præpingue, duplicique membrana contextum. ipſum idcircò natura condidit, vt inteſtinis ſuperfluitans ea aduerſus ambientis peritonæi duritiam remolliret. reciſum aut vulneratum vitæ diſcrimine vacat.

DE SEMINARIIS CONCEptaculis & ſemine, cap. XIIII.

AT ſeminaria itinera ſecundum renes quatuor deſcendunt: bina rectà

tendentia, quos & aſſeſſores & glandu-loſos nonnulli vocant: bína varicoſa, quòd varicis more circunflectuntur. intra hæc fœcundum ſemen gignitur, grandinoſum craſſumque: quare & ipſa nonnulli genitales venas appellare voluerunt. in alteris autẽ eſt infœcundum dilutúmque ſemen, quod ſimul cũ priore eius nutriendi cauſa excernitur. verùm ab vtraque parte coniugata ſimul vtraque à dorſo deſcendunt. ſed ſterilia vaſcula cum veſicæ ceruice coaleſcunt: varicoſa verò per inguina teſticulorum tunicas ſubeunt. Quapropter eunuchi ſemen quidem, ſed infœcundum è glandulofis fiſtulis eiiciunt: è varicoſis verò excisis teſtibus ſeminis profuſio ſeruari non potuit.

DE SCROTO, ET TEſtibus, eorúmque membranis, cap. xv.

SCrotum & tota ea laxitas eſt, in qua teſtes continentur, & magis propriè exterior carnoſa pars, ex mẽbranis con-

ſtat

ſtat, exteriore quidem darto vocata, quæ rugoſa eſt, interiore autem erythroide. Nempe ſcrotum & dartos communia amborum teſtium inuolucra eos ſuperioribus partibus ſuſpendunt: ſed erythroides ſibi ipſi adnectit, atque in orbem teſtes amplectitur, priuatim ſeorſumq́ue ſingulos inuoluens. Ipſi teſtes autem ex pulticulæ ſimili materia conſtant, humidiq́ue admodum neruoſa firmáque membrana includuntur.

DE VTERO, cap. XVI.

MVliebre autem genitale membrum, quod vulua atque vterus vocatur, inter conceptacula eximium eſt: inter veſicam rectúmque inteſtinum ponitur huic incumbens, illi ſubditum, medicinalis cucurbitulæ figuram æmulans. hoc loco venerei congreſſus exercentur.

DE VENIS, ARTERIIS, multísque aliis corporis particulis, cap. XVII.

VEnæ receptacula ſanguinem continentia ſunt, per quas ſanguis in omnes corporis partes diffunditur. Arteriæ ſpiritus & quodammodo etiam ſanguinis receptacula ſunt: in quibus motio fit, quæ pulſus communi vocabulo dicitur, & à corde excluſus ſpiritus per ipſas in omnem corporis molem diſpellitur. Pinguitudo eſt alba oleoſáque concretio, quam adipem etiã nominant. Glandulosæ carnes, quas Græci adenas vocant, concretiones quædam ſubpingues atque carnoſæ ſunt, peculiariter cauis locis inſitæ: alis, dico, & inguinibus, necnon & lactibus. Oſſa coagmenta quædam ſunt ſolida, ſanguine & ſenſu carentia, per quæ actiuæ atque electoriæ motiones perficiuntur. Muſculus corpus eſt firmum ac denſum, non ſimplex, ſed ex neruis, venis, arteriiſque compoſitum, ſentiendi particeps, officium voluntariæ motionis obiens. Cartilagines au-

tem concretiones ſunt mediæ inter oſſa neruóſque naturæ: oſsibus enim molliores, neruis duriores ſunt, præcipue oſſium extremitatibus coaleſcentes. Neruus corpus eſt ſimplex atque denſum, voluntarij motus inſtrumentum, obtuſi, dum inciditur, ſenſus. Secundum Eraſiſtratum quidem & Herophilum ſenſorij nerui ſunt: Aſclepiades autem ipſos ſenſu vacare teſtatus eſt: cæterum ſecundum Eraſiſtratum cùm gemina neruorum natura ſit, ſenſoriorum videlicet, atque mouentium, ſenſorij, qui caui ſunt, in cerebri membranis originem habent, mouentes in cerebro ac cerebello. Dixit autẽ Herophilus aliquos eſſe voluntati obedientes neruos, qui & à cerebro ſpinalíque medulla oriuntur: aliquos, qui ab oſſe orientes in os inſeruntur: aliquos à muſculo in muſculum tranſeuntes, qui articulos etiam copulant. Medulla ſubſtantia eſt vnguinoſa & exanguis, quæ ſemper in oſsium cauis includitur.

QVAE TERTIVS RVFfi Ephesij liber contineat.

RVFFI EPHESII de membrorum humanorum appellationibus, Liber tertius,

IVNIO PAVLO CRASSO Patauino interprete.

DE OSSIBVS CAPITIS, ET suturis, & cauis, cap. I.

Osteaquàm interiorum locorum naturam nomináque pro viribus superius exposuimus, modò de ossibus sermonem subiiciemus. Caluaria igitur, qua parte vocata scaphula est, globosa cernitur, in vertice extuberans, in syncipite subcrassa aliquantulum, & lata, atque per ossis iniectum duplicata, circa tempora compressa, plerunque suturis quinque diuisa: vna in

vertice in posteriorem partem tendente, quæ à literæ lambda similitudine lambdalis nomen habet. Altera autem in syncipite orbiculari, coronæ vnde & dicta est, formam imitante: quæ ibidem terminata finitur. Tertia à lambdali recta verticem partita coronariæ vocatæ coniungitur. Duæ præterea sunt secundum aures in temporum sedibus squammosæ dictæ, nõ in profundo, vt reliquæ, structuras habentes. Priori ex parte cauernæ oculorũ sedes sunt: pyelidas Græci nominant, nos arculas, seu peluiculas dixerimus. Inter has nasi os insurgit, intra quod ithmoides à cribri similitudine cognominatum os multis foraminibus cauum reconditur. Facies præterea ossium coagmẽtationes tales habet, infra supercilia vnã, duas ab nasi ossis obli quis lateribus, quartam inferiorem maxillam separantem, quintam in palato iugalibúsque ossibus, duas alias, quę vix cerni queãt in malis. At caluaria ab inferioribus partibus concaua foramina profunda rotundáque habet, per quæ spinalis medulla descendit.

DE COLLI VERTEBRIS, humeris, ſcoptulis opertis, & eorum proceſsibus, cap. II.

COlli ſeptē vertebræ ſunt inter ſe congruenter inſertę. harum prima capiti motum exhibet, reliquæ immobiles ſunt. poſtea humerus eſt, deinde ſcoptula operta figura triangula pectoris coſtis poſterius ad tabellæ imaginem incumbunt. & qua parte latiora ſunt, ibi etiam tenuiſsima: qua verò anguſtiora, ibi & craſsiora & robuſtiora in ſinum quendam ſubſidentia: in quem humeri caput coniicitur. Ab eo ſinu proceſſus exigitur, ceu ſpina quædam ab anchoræ hamiq; ſimilitudine ancyroides & anciſtroides Græcè nuncupatus. cum quo iuguli extremum per cartilaginem coaleſcens committitur.

DE IVGVLO, OSSIBVSQVE humeri, brachij, & manus, cap. III.

AT iugulum in tribuli formam effigiatum inſtrumento illi, quod ca-

thetera masculinum Græci vocāt, persimile est, cum osse autē pectoris, cúmq; lato scapularum osse connectitur. ipsa verò iugulorum media pars sigma Græcæ literæ similis cum prima dorsi vertebra coniungitur. Humerus prælongus ac teres est, superiorique parte, quæ humeri caput dicitur, tumidior. id dimidium in verticillato scapularū osse recōditur. At inferius, qua cubito deligatur, inæqualis est, duósque vtrinque processus pugillis similes habet, medium cauum: à prioribus quidem partibus minus, à posterioribus autem magis contractus est. Brachium ex ossibus duobus constat, cubito ac radio. Radius, quam cercida Græci appellant, superior breuiórque: & primo tenuior rotundo & leniter cauo capite exiguum humeri exteriúsque tuberculum recipit. Cubitus inferior longiórque, & primo plenior est, atque in manus articulo brachialis extremum admittit. Radius vtique, qua brachiali adnectitur, duobus finibus cauus est, altero recto, quo firmatur articulus, altero à latere,

in quo rotundũ cubiti caput inseritur. Porrò brachiale ad figuram turbinis ex octo ossiculis coagmentatur. Post hæc phalanges sunt, prælonga ossa digiti formam habentia. Deinde ossa digitorum scytalides à Græcis, id est scuticulæ, à Latinis Internodia nominata, in singulis digitis terna inter se inæqualia præter pollicem: quippe qui à basi duobus tantùm ossibus nititur.

DE RELIQVIS VERTEBRIS, & costis. cap. IIII.

POst septem colli vertebras sunt dorsi duodecim, lumborum quinque vertebræ: vt omnes quatuor & viginti sint. Ita verò instructæ paratæque sunt, vt introrsum versus, qua viscera contingunt, læues ac circunductiles, exterius asperæ spinosæque sint, carne ingenita obrutæ, à lateribus in mensæ formã explanatæ, omnes in medio concauæ, vnicum in suo corpore cochleæ instar foramen habentes, per quod (vt supra diximus,) spinalis medulla demittitur. in

transſuerſis præterea proceſsibus parum deſidentes ſinus habent, qui coſtarum extrema recipiunt. Nempe coſtarũ aliæ ſuperius inflexæ inſtar fornicis, inter ſe deinde in interiora leniter flexæ committuntur: aliæ obliquæ occurſantes, poſtea cartilagineæ factæ ſpinæ, ſpurięque coſtæ nominantur, & maiorem, quàm in ſuperioribus, circuitum ex cõcurſu minorem faciunt. Reliquis omnibus vertebris vltima præſtat, quod & ſacrum os ſecundum antiquorum conſuetudĩnem appellamus: qui omnia magna ſacra nominabant.

DE COXA, FOEMORE, ET reliquis vſque ad extremum pedem oſsibus, cap. V.

AB vtroque autem huius vertebræ latere coxarum oſſa poſterius extenduntur, ſuíſque extremis oſsi pubis, cui pectini nomẽ eſt, cartilagine coaleſcentia deligantur. Hæc figura lata ſunt ac ſubrotunda, interdũ etiã anguſta ac craſ

siore . Id genus ossa sinus verticillatos non exactè penetrantes, sed profundos habent, quos Græci cotylas, Latini acetabula vocant. in eos fœmorum capita coniiciuntur. At fœmora prælonga valentiáque ossa sunt, à coxis ad genua vsque pertinentia, tereti figura, atque in exteriore parte gibba. ab inferioribus autem, qua genua attingunt, tuberosis globis intumescunt adeo, vt vtrinque in rotunda capita consurgant; media verò sinuata sunt, quò facilius excipi à tibiis possint: quæ triangulæ, & in summo capite latescentes leniter in sinus desidēt, in quos extuberantes fœmoris eminentias recipiunt: ipsius vero tibiæ prominētia in sinum fœmoris inseritur. At ab exteriori parte os alterum, quod sura rectè nominatur, appositū est, tibia gracilius, non proximum fœmori, infra breuius, qua etiā parte tumidius est. eámq; nonnulli vulgares talum vocari assueuerant. vtrunque os autem sura, videlicet, ac tibia in fine multa cartilagine vnita continētur. Sed tibiæ fœmorísque commissuræ os incumbit, quod Græci epi-

gonatida, Latini patellam, seu molam vocant. Hoc disci figuram repræsentat, & superfluitans medium situm est. verùm in curuando crure ad tibiam magis accedit: cùm autem extenditur, super vtrunque os cadit. In partibus malleolo proximis tibia paulũ gracilescit, atque in extremo ad sigma Græcæ literæ speciem ita æqualiter distat, vt processus duos, alterum oblõgum, alterum breuiorem habeat. at maioris processus caput interius est, alterius enata carne occulitur. cum suræ autem extremo cõiungitur, quod vlterius procedens exteriorem, vt modo dixi, tumorem ostendit. Quapropter huiusmodi ossa ad sigma literæ formam media dehiscunt: in quo hiatu talus delitescit. Hic secũdum partem quatrionem allachium vocatam sursum vergit, & ea quidem imis tibiæ suræque processibus adiacet. verùm os ἐπὶ τρειῶν vocatum super imposito illis suræ ossi, quod à figura cubicum nominatur, ad cauitates incumbit: vt ossis ἐπὶ τρειῶν quod vocant, inæqualitates occludantur, cartilaginéque circunda-

ta deligentur. Anterior autem ipsius rotunda particula in cauitatem cuiusdam ossis quod ex illis est, quæ tarsum vocatum constituunt, & à cauitate nauiculare dictum fuit, inseritur. Ex octo autem ossiculis inæqualibus angulis tarsus instruitur. Ipsi planta subiicitur è quinque ossibus composita in medio tenuibus, in summo crassescentibus, sursum versus exurgentibus: vnde & à terra caua cernuntur. Post hæc deinde sunt ossa digitorum, quæ scytalidas Græci, Latini vocant internodia, ad eorum quæ in manu sunt, similitudinem comparata. Ossium figura, situs, & nomina pro viribus à nobis explicata sunt.

VARIAE LECTIONES,

quas interpres adnotarat.

pag. 26 extrinſecus vlcerat, alia lectio, attrahit. & ad interiora, alia, ſuffocauit.
31 curuantur, alias, vigilant.
47 lucentes, alias, mobiles.
59 ad ſpinam, alias, concaua.
61 lotium acre, alias, flauum.
88 & excandeſcentiæ, alias, triſtitiæ.
91 frigori ſimiles, aliter, affectui.
114 ex violento abſceſſu, aliter, violenta extentione.
122 tuſsis longior, aliter, minor.
130 ſpiratione maior, aliter, dolore.
134 ad albedinem vergit, aliter, album cum viridi mixtum.
165 communi ſimul violento. Hæc verba abundare videntur.
209 aliud extrinſecũ, aliter, intrinſecũ. crudorum & incoctorum diſtributio fit, aliter, ſeminis crudi & incocti emiſsio fit.
211 naſus tumet, aliter, atque extat.

296 et far Tyrrhenum, aliter, Zea.
312 soluendus est æger, alias, lauandus est.
316 At si dolor absit, aliter, febris.
319 ad recessum eius, aliter, ad extentionem.
348 quin & palmularum, aliter, præter.

ANNOTATIONES locorum, qui in ARETAEI CODICE GRAECO, ab interpretatione Crassi discrepant, autore G. M. T.

In cap. V. lib. primi.

Leui de causa, vtpote) Græce est, quibusdam concidendi angor animi causa fuit.

Aut inde exortum est) aut alicunde.

Futurámque prospiciunt.) adiutores inquit, aduocant, quodã vsu futuri præsagi, vel, futuram prospicientes experimento calamitatem.

Nonnunquam & nos ad ægritudinis notitiam impulerũt) ad nostram existimationẽ tale remedium mali aduentũ depellit si legas pro ἡμετέρην, ἡμέρην, sensus erit, eo die accessum repulit. hic enim σημασίη id significat, vt mox.

In cap. VI.

Ariditas senectæ, & mortis natura) frigus & siccitas senectutis, quæ etiam est mortis natura.

Omnes subito atque affatim corripit) vt in summa de omnibus dicam. Interpres legit ἠρεῖ ϑῃ.

Aut cuneis per Iouem facile diduci), abundat, per iouem. Ionica tmesis fefellit interpretem.

Ego sane vidi & miratus fui, lotium, &c. Videntur hæc verba ad præcedentia pertinere, cum ait cuidam etiam aures moueri, quod, inquit, mihi spectanti miraculo fuit. Tum sequitur, Lotium supprimitur, aut sponte effunditur quodam vesicæ compressu.

Crura flectuntur: è contrario poplites vitiose curuantur) crura adducta. nam vitio quodam contra poplitem flectuntur.

In cap. VII.

Et singulorum naturæ insignis macies) gracilitas quàm pro cuiusque natura maior. Genitiuum φύσιος ad ἰσχνότης ille retulit, cum ad comparatiuum referendum videatur.

Charonæis) interpres notat alias legi Coronæis. χαρώνια sunt quæ Latinis Auerna dicuntur.

Eodem die moriũtur, qui celerrime) quorum acutiſsimum malum, eodem die moriuntur.

In cap. VIII.

Et increſcit, liuet) & increſcẽdo liuet, vel, & in illa amplitudine liueſcit.

Prouenit autem & id ex fluore), naſcitur autem iſtud, ſponte quidẽ ex fluore.

Quoniam tonſillæ vna malè habent) tonſillis ex conſenſu dolentibus.

Et inflammationi magis obnoxij), & magis ſit inflammatior, vua videlicet. Interpres videtur legiſſe ἐπιφλεγμαίνουσι

In cap. IX.

Eundémque vehementer in pectus ſpirando adducunt. Immundi adeo ſunt, et neque) quo quidem protinus pectus vicisſim adflant. vſque adeo ſibi diſplicent, vt non, &c.

Triſtantur enim) nauſeant enim.

Quiete carentes) ſui intolerantes.

Nam quieſcere nequeunt. ſolitudinẽ

fugiunt)quietis impotentia, quietem re
fugiunt.interpres legit ὁρῦμαν.

In cap. X.

In sua enim ipsius sede collocatur) in sua enim sede membrana collocatur.

Atque in soporem grauem inclinátes, mentis alienationem patiuntur)& in illo sopore iactantur.

Morbi transpositione) morbi transitu seu migratione.

Difflatio atque digestio) difflatio atque exhalatio.

IN LIB. II, DE CAVsis, cap. I.

Male vitam agit) miserè viuit.

Vomica scilicet pulmonis. Nam febris acuta comitatur, doloris carenti[a]
Hic prætermissa sunt quædam, Pulmo[n]is inflammatio cum acuta febri, qu[i]bus accidit thoracis grauitas, indoléti[...]

Sedere volunt laborantes: ad spiritu[m] ducendum corpus rectum statuitur) s[e]dere cupiunt in rectum habitum ad r[e]spirationem.

In sacrum ventrem)in imum ventrē.

In cap. II.

Cũ verò paucissimus & guttatim sanguis exit)quòd si amplius eiectetur sanguis guttatimq;.Interpres videtur legisse, ἐπειδὴ μᾶλλον μὴ βραχέιν τοῦ ἅιματος.

Qui expuitur sanguis,haud ita crassus est,colore ater) quòd si ex sputo sanguis sit, haud sane crassus est, verùm colore ater.Interpres legit, ἦν δὲ τὸ

Id sordidum,vlcerosum)asperius,vlceratum,&c.

Tussis non screatus exoritur)tussiuntque pro screatione.

Atque inde fit corruptionis initium) φθορῆς videtur legisse,cùm sit, φορῆς. vnde initium cursus seu eruptionis.

Non ita terribile est)neque admodum lætalis est affectus.

Per narem illum sanguis erumpit,quæ è regione patienti visceri opponitur)per nares sanguinem emittunt,ea fluente nare quę rectà visceri respondet.

Vel ferendo onere , aut tollendo) vel contentione oneris gerendi,vel eius impositione.

Detritæ & attenuatæ)multum tabefa-ctę & tenuatæ.

In aliquo inani ſpacio) in caua capacitate.

Quoniam ater eſt ſanguis, craſſus, & facile ſpiſſeſcens, qui à vena mittitur: prętereà minus, &c. Quoniam ater eſt, craſſus, & facile concreſcens, ſi ex vena manet, minúſque periculi adfert. ſequitur, Sin ab arteria, flauus, &c.

Eroſionis autem curatio magnam diligentiam poſtulat, cum ſit longa, difficilis, & periculoſa. Etenim parte membri deficiente, ad ſolidat.) curatio, ſi ex eroſione naſcitur, longa eſt, difficilis & periculoſa: ideóque propter defectioné, ad cicatricem vlcus non perducitur. pro μακρὴ, alia quędam exemplaria habent κακὸν, ideſt malum.

In cauſa eſt venularum quę ibi ſunt, arteriarúmque tenuitas) illic enim graciles venulę ſunt, & minutę arteriæ.

Nonnullos autem & gulę ipſius dolor inuadit, ad interſcapulum vſque interdum pertinens. vomunt pituitoſa) ingeneratur autem & nonnullis dolor

ſtomachi: vomitus dorſo tenus pituitoſi. Interpres legiſſe videtur, ὁ δὲ μέσφι μεταφρένου. ἐμεῦσι φλεγματώδεις

Nonnunquam, ſi morbus producitur & inualeſcit, cibum reiiciũt, cibos ſummopere faſtidiunt) Regerunt autem aliquando plurimum, vbi morbus in longum abit, éſtque maior inedia.

Cum materiã euomuerunt) ſi verò hæc euomuerint.

Tuſsis permoleſta eſt: ſanguis verò exacte flauus) cum magna tuſsi ſanguis affatim rutilus.

Si in pectore noxa ſit) ſin à thorace hauriat.

Si à membrana coſtas veſtiente) ſed ſi à latere, cum tuſsi, &c.

Dolor ſuccingentis membranę) lateris dolor.

Terribilior eſt quàm periculoſior) quàm infeſtior.

IN TERTIVM CAPVT.

Ocyphon) exclamatio eſt indignãtis, dij veſtram fidem, cuius mali nomẽ eſt?

Syncopę facultate) vi & potentia, viribus.

Ad mortem vitámve potentius:) capitalius. Cutis irrigatione)cutis nõ habet Grecũ,sed ipsorum, idest capillorũ.

Verum cordi stomachus vicinus perniciosus est)sed enim stomachi vicinitas cordis permagni interest.

In cap. IIII.

Oculi puri)ὠαγέες mobiles.

Omnia ignorat) neminem agnoscit, vel,nihil agnoscit.

Vapor è naribus multus exhalat)magnum nares voluunt anhelitum.

Copiosa & aliena humiditas)πλάδος, mador ingens.

Iam in aerem cesserit) codices quidam habebant, ἐξιερωμένης id est quasi consecratæ, & non iam humanæ, sed diuinæ.

In cap. V.

Vngues liuent,algẽt extrema)vngues liuent, perfrigescunt,algent extrema.

In cap. VI.

Remollitio intestinorum accesserit) adde,multúmq; imũ ventrẽ superauerit.

Humiditas superans)mador.

Vt neque vel tenuem acum)vt ne te-

nue quidem segmentum.

In cap. VII.

Ad tussim inclinatio) conatus.

Vomere frustra conantur) inaniter distenduntur.

Multorum variorúmque fructuum) tempestiuorum & variorum fructuum.

In cap. VIII.

Si quis enim aliquid, &c. eundem descẽsum & ascẽsum inueniet) Aliter Græcè est. Si quis enim velit, lamellam traiiciat à superiore vena caua ad cor pertinente, in eam quæ per spinam perreptat, & à spina per iecur ad cor. idẽ enim ascensus est.

Sunt autem cedmata, &c.) Hæc cedmatum descriptio, interpretis est, non Aretæi.

Et ventriculus sanguine redundat, pro ἦν δὲ in Græco legendum videtur ἢν δὲ hoc sensu, Quod si venter sanguine plenus sit, inflammatióque nascatur circa venam, si magna sit, ipsa celeriter hominem tollit. Alterius lectionis sensus est, Nempe venter sanguine plenus erat. Nascitur autẽ, &c.

Flamma) θέρμην, calor.

Et cum eo palpitatio, &c. quibusdam & arteria secundum dorsum inflammatur) in Græco inflammationis nulla mẽtio. sic enim habet, Et palpitatio ipsius venæ in porrectum ad ilia vsque perueniens: nonnullis etiam arteriæ, secundũ spinam. subauditur enim è superiori, palpitatio.

Lotium acre mordáx que est) lotium flauum mordaxque.

Causi, id est ardoris speciem) simpliciter est, causon appellant.

Quadam segnitie torpet, & corpus tabe consumitur) mente, inquit, non perturbati illi quidem, sed tardi & marcidi.

Exoritur, cùm ferum & immane quiddam sapit. Viros ac iuuenes occupat) exoritur, quoniam & quod ferum & immane est adolescentes & florentes occupat.

In cap. IX.

Cum distentionibus) conuulsionibus.

Emittunt. Quicunque verò non moriũtur, plures, &c. Celerrime, inquit omnium qui moriuntur, pereunt, qui nihil prorsus emittunt. plures enim liberan-

tur, aut calculo in veſicam per vrinæ ſemitas delapſo, aut phlegmone ſuppuran te, paulatímve per difflationem exhalã te, quanquam, &c. Interpres addita negatione, ſenſum turbauit.

Sed phlegmones ratione, &c) ſed ex phlegmone quæ cum profluuio ſanguinis coniuncta ſit, ſi retentus ſit ſanguis.

In cap. X.

Ab innato calido) ab innati caloris fomento.

In imo ſacro ventre) abundat verbum, ſacro. exemplaria ἱερὴ habebant; vt ſupra νειαιρὴ legendum videtur. In nouiſsimo, inquit, ventre infima ſedet, à thorace longiſsime amandata. ſed eius officium maxime refert, vrinæ, inquam, egeſtio.

Vlcus accedit & inflammatio) diſiunctum, aut inflammatio.

In cap. XI.

Sed ex ambrothriæı ſubiectione excitãtur) ſed ex abortiui cauſa: vuluę, &c.

Nequaquam tamen ab affectu excitantur aut ſubleuantur, imò quàm celer rime interitus aduenit) tam celerrimè ex

hac valetudine reficiuntur, quàm celerrimè moriuntur. Interpres pro ὤκιςα legit ἥκιςα.

Veruntamen communes quoque viris ęgritudines in vulua oriri consueuerunt) veruntamen communes vulue viris quoque ægritudines oriuntur, id est patiuntur viri aliquando morbum qui communem cum uuluæ strangulatu habet phlegmonem sanguinis, profusionem, &c.

In cap. XII.

Dionysio) Baccho, Libero patri.

Inteperantes quoq; in aluo exoneran di, in venerem lasciuientes) neque verò sibi moderari queunt, quin propalam rẽ habeant. Interpres malè pro ἄμφαδον, ἄφοδον legit.

Vomitus non absque discrimine effuderit) abundant hæc verba, non absque discrimine.

IN LIB. PRIMI DE morbis diuturnis, cap. IIII.

Terribilis vtique in accresſionibus) accesſionibus efferatus.

Vexat etiam pueros & adoleſcentes) & pueris etiam adoleſcentibúſque contubernalis eſt.

Cum ætatis flore) cũ formæ dignitate

Interdum morbus iſte) ποτὶ, inſuper, adhæc. Interpres legit κοτὶ ſeu ποτὲ

Ipſius quoque morbi origo mirabilis & præter hominum opinionem eſt) ſed & ignominioſa quoque ſpecies eſt.

Aut ob vulnera quæ tempore exacerbationis accepit) aut ex acceſsionũ vulneribus.

In cap. V.

Bilem quidem in iſtis redundare, iracundia ſignificat: atram verò bilem iracundiæ vehementia ac feritas) etymon eſt vocabuli μελαγχολικὸς, in quo nomine, inquit, χολὴν irã interpretamur, & μέλαιναν multam & efferatam.

Et animi angore) θυμηδίην lætitia. Interpretis lectio magis probatur, qui legit ἀθυμίην.

Accuſanda) cauſanda, id eſt cauſa eſt.

Rarius autem quàm viri, ſed deterius mulieres furiis agitantur) Aliter ſonant Græca. Ac viri quidem, inquit, furore &

melancholia corripiuntur, aut etiam vi ris iuniores:sed deterius quàm viri mulieres ad insaniam aguntur.

Quotquot enim à naturali statu, &c. Græca habent in hunc sensum, Quæ enim cũque refugiunt & auersantur, nõdum in malo, prouident insomnij occursu: ad mutãdam sententiam faciles sunt, turpes, parci, non munifici.

Melancholicum visum esse) adde quæ interpres omisit. Hic verò nec amorem in se nouerat: at vbi puellæ, &c.

In cap. VI.

Quippe & vinum mẽtem inflammat, & per ebrietatem delirare cogit) nam & vinum in ebrietate ad mentis perturbationem accendit.

Nam repente hæc adueniunt) & celeriter conquiescunt. Temere enim orta, facilius consistũt.

Et viri) & quibus omnium vigor inest.

Quibus obuiam fiunt, non sunt infesti: ita se habet huiusmodi furoris species) posterior pars abũdat. Græcè enim est tantum, Non tristis est præsentibus species.

Et obuios quosque male habuerunt) quæ quidem præsentibus non sine periculo calamitas est.

Monstrosa quædam cogitant) visa aliena gignuntur.

Hæc erat inter locum illum, & viri mentem cognatio)& eadem mẽtis quæ loci dilatio erat, id est tantum mentis habebat, quantum locus protẽdebatur.

Altero alterum inuicem lædente)pariter mutuis adiumentis alterum alteri opitulantia.

Verum præcipua furoris & melancholiæ sedes,&c. Verum in insania & furore vis mali hæret in visceribus,quemadmodum phreniticis magnam partem in capite & sensibus.

Anxij sunt) fastidiosi.

Neque eos etiam in publico ventrem exonerare pudet,ad mutua & familiaria colloquia pigri sunt)idem lapsus qui in capite de Satyriasi. Interpres enim legit ἄφοδον pro ἄμφαδον. adde etiam quòd verbum ὁμιλί ς eum fefellerit. Sensus enim est, Effrænatus est ad libidinem impetus, vt ne in propatulo

quidem verecundia sit aut cunctatio cõplexus.

Quidam immensum spatium decurrunt, & quo peruenturi sint nescientes) Quidam effrenatè cursu rapiũtur, ignarique eodem reuertuntur: alij longo interuallo se ad suos recipiunt.

In cap. VIII.

Si ab externa causa) alias interna.

Genus homines empyj) id genus morbi empye, id est purulentia vocatur. ἔμπυοι legit interpres.

Angor) fastidium.

Tumida, excarnis) non est in Græco, excarnis. nam quod vnum exemplarium veterum habebat κοῖλον, vitiosè repetitum è proximo videtur, & mox sequitur, excarnes sunt.

Buccarum tenuia dentibus inhærent) buccæ graciles faciunt vt dentibus propius admoueantur.

Tenues enim) abundat cõiunctio.

At spina) spina enim.

Porro senes in hoc malum, frequenter non incidũt) exemplaria Græca quibus vsi sumus, negationẽ non habebant.

Ac senes quidem, inquit, frequenter hũc morbum patiuntur, & minime euadunt.

Tussi vsq; ad phthisin) vsq; ad phthoẽ, id est tabem.

In cap. IX.

Grauitas potius quàm dolor) grauitas aut certè dolor.

Quoniam concoctio non fit qualis antea, inde caro consumitur) Concoctio enim antea familiaris abest, & bona corporis habitudo.

In cap. XI.

Materia verò crassi interiúsque abditi humores.) materia verò humidi, crassi, glutinosi humores. Interpres legit κολλώδεα.

Morbi verò incipientis) futuri morbi: vel poti⁹ dilationis morbi, μελλισμοῦ.

Multum & frigidum aerem cupiunt) subdiuo ambulant) in Græco si ἐπιθυμίῃ dandi casu legatur, aptius erit, hoc sensu, Multi & frigidi aeris cupiditate cõmoti, in locum subdio proficiscuntur.

In cap. XII.

Interdum & senes in hanc labem incidunt, & exterriti.) Ea correptis leui mo

mento ad perniciem opus eſt)ſi quando ſenes quos facile hic morb⁹ capit, & horrore perculſi, eo vel leuiter tententur, lecto in quo mortem obeant, componantur, ideſt non conualeſcent, mortem nõ euadent, ſi ſemel hoc morbo vexati decumbant.

In cap. XIII.

Venter ſquallet)aluus ſicca eſt.

In cap. XIIII.

Increſcere viſus eſt)intumeſcere.

In cap. XV.

Et ſylueſtris muſtellæ ſpecies eſt)Hæc de ſuo addidit interpres.

Atque adeo iſtorum cauſa & ipſius bilis cauſa eſt)Atq; iſtorum quidem cauſſa eſt:ea verò & genera bilis ſunt.

Tenuioris generis)omiſſum, Aut ad liuidum atrumque vergens.

In cap. XVI.

Siquidem ab omnibus morbis propagatur & emanat)Morbus autem in multum tempus extrahitur,

Inteſtinorũ difficultas adeſt continua) Morbus iſte parua quædã dyſenteria eſt cõtinua:nõnullis, morborũ reuerſiones.

Quando enim horum singula quæ aderant non amplius reuertuntur, tunc sequitur corporis grauitas) Quo tempore eorum singula quæ aderant nulla redeunt. Grauitas corporis adest, &c.

Decūbentibus autem partes decliues atque iacentes) inclinata fœmora, decūbētibus. Interpres pro μηρία, μόρια legit.

In illas decumbētes partes) in illa, subaudi fœmora.

IN LIB. II. DE DIVTVRnorum morborum signis, cap. I.

Si paulum superficiem secueris) si quā partem multum secueris. Interpres legit ἐπιπολῆς.

Si abdomen perforaueris, parum admodum humoris effundes. Ab interiori nanque parte vesica occlusit: at si in vesicam instrumentum impuleris, iterum succ⁹ emanabit) Nam si abdomine perforato, parum admodum humoris effundas, intus vesica occludetur: at si instrumentum impuleris, iterum effluet.

Nam ſiue ex inteſtino colo , ſiue ex ventre ferantur, qualis ſit ipſarum gene rationis modus , quid dicam nihil certi habeo) neque enim de his quid dicã habeo. Nam ſiue ex colo, ſiue ex ventre proficiſcantur , quis coagmentationis modus ſit?

In cap. II.

Itaque potius inſatiabili auiditate) legendum, potus.

In cap. III.

Aut ſi vnus ſit magnus , locorum anguſtiis intenſus inhæreſcit. Atque ſi vtroque in rene hæc fieri vſu veniat) Si magnus vnus locorum anguſtiis inhæreſcat & in vtroque rene hæc fiant , interclusa vrina, &c.

Multum ſanguinis limum elixatũ) à ſanguine, Græce eſt.

In cap. V.

Neque id quod fit) neque genituræ fluor, ſenſu percipitur.

In cap. VI.

Corde periculoſa vicinia ad tenorem auimique alacritatem ſiue abiectionem ob animæ conſenſum præcipue ſtoma-

chi facultas cõfert)cordis vicinia ad tenorem, animique alacritatem siue abiectionem, ob animæ consensum, interest. hæc prima est & præcipua stomachi facultas.

Delectationis hi fructus sunt) voluptatem hæ pariunt.

Ore conterere, in deuorando dolor, & maior conflictatio.) In cibis ore conterendis angor, in deuorandis dolor maior adest.

Quibus molle cubile est nuda humus, stragula vestis, ignobilis) quibus molle est cubile humi sine stragulis, vile indumentum.

Diuitiæ autem adeptio atque vsus diuinæ sapientiæ) diuitiæ autem, diuinæ intelligentię atque copiarum abundantię, vsus.

Non saturandæ famis, &c.) non vt cibis satientur, sed vt vitam sustineãt duntaxat: non vino indulgẽt, non exhilarãtur: non vagantur & obambulant, non exercent corpora, non fiunt carnulentiores.

Atqui ob stomachum erga cibos male

affectum, cito satiantur cibo visitato) stomach⁹ quoq; iis malè erga cibū affectus est: ac celeriter assuetoq; satiantur, eoq; vili & ad manū, quòd variis dapibus nō sint assueti.

In cap. VIII.

In ieiuno vbi affectus maxime vrget) in ieiunio, idest quādo quis se à cibis abstinet, quo tempore morbus viget. Ne quis de intestino dictum accipiat.

Propositi intestini dolor) morbus.

In cap. IX.

Aut potio ryteon appellata) bryteon videtur legendum, vt supra libri primi cap. 9, quæ potio ex flocibus seu vinaceis conficitur.

Maiora fiunt vlcera) profunda, caua.

Et viuunt) noxáque soluti viuunt.

In cap. X.

In istis enim calidum quandoque refrigeratum est, &c.) Si enim quod in istis est calidum refrigeratum neque concoquat, neque ad distributionem incitetur, sed præ imbecillitate retinere non possit, omni cōfectione alimentum destituitur.

Sed leuis mouenti)legendũ,leuis momenti.

Et malus habitus qui decumbere non cogit)& malus habitus quem quis se erigendo ac stando comparauit.

In cap. XI.

Anxietate vexantur)fastidiosæ sunt.

Minime autẽ puellis,quibus magis albi nocent)puellis vero minime albi nocent.

Quòd si altius penetrẽt,&c.)Si verò altiora fiant,& vlcerum ora immitia sint & aspera,sanies quædam tetri odoris,& maior quàm antea dolor existit. exedit autem vuluam vlcus.

Si grata odoramenta naribus subiiciat)vt grata odoramenta olfaciat.

Et prius remedia mitigatoria,&c.)& antè mitigatoriis vterinis oblinatur.

In cap. XII.

In capite feruntur)abundant hęc verba, in capite.

Viri facilius in hunc morbum incidũt, & ex mulieribus agiliores)viri vt facilius in hunc morbũ incidunt,ita mulieribus leuius torquentur.

Auari) munifici.

Tanquam mortem rurſus ſubituri) tãquam iterum mortem euaſuri.

In cap. XIII.

Facies fœdas) ignobiles & obſcuras.

Cum muſto reieciſſe, quoniam in muſto fera extincta fuerat: iterúmque, &c.) cum muſto reieciſſe. Poſtquam autem fera in muſto extincta eſt, auidè largiterque hominem è muſto bibiſſe.

IN LIB. PRIMI DE CVRAtione acutorum morborum, cap. I.

At ſi vltra conueniens tempus, vtputa ſexto aut ſeptimo die ſuperueniat, venæ ſectio dimittenda eſt. multo enim ante, &c.) At ſi vltra conueniens tempus, vtputa ſexto aut ſeptimo die accedat, multũ ante iudicationes in acutis morbis vacuandum, aut pharmacis vtendum, &c.

Aut ſucci ad amaræ fabæ magnitudinem ex aquę cyathis duobus) aut amari ſucci cyathum cum aquæ cyathis duobus. Interpres pro κύαθον πικροῦ, legit κυαμὸν πικρόν.

In cap. II.

Herba verò mercuriali aſsidue vtitor) cum herba verò mercuriali concoquito.

Manus ad humeros vſque, &c.) Manus ab humeris vſq;, pedes itē ab inguinib9.

Sic enim magis flatus digerit) cum his verò magis quoque flatus digerit, ſi hæc adiungantur, & terebinthinæ reſinæ pars vna.

Sed pruritum & dolorem non grauem) ſed pruritum doloris expertem.

Quale eſt cyprinum, aut gleucinum, aut Sicyonium) aut cyprino, aut gleucino, aut Sicyonio. ne iſta medicamentoſa putes.

Imperitia enim timoris & cautionis cauſa eſt) timor enim & cautio imperitiæ cauſa eſt.

In cap. III.

Nutricatio & vētris calefactio) nutricatio & calefactio, ventriſq; humectatio.

In cap. IIII.

Exanimes ſunt, quorum & corpus & mēs ſtupet &c.) in totum enim mortem præ ſe ferunt, ſi & ægrotus ſenex ſit, qui-

bus familiaris morbus est. non enim liberantur, tum propter mali magnitudinem, tum propter ætatis calamitatem.

AEgrotis verò id inutile est: illæ autẽ inhærentes corpori in colliquatas partes à calore sorbentur.) id verò laborantibus inutile est, si corpori inhęreat, inq́ue partibus colliquatis, & à calore sorbeatur.

In cap. V.

Id intra anum intrudito) lege intrudito.

In cap. VI.

Fouenti sunt) lege, fouendi sunt.

In cap. IX.

Porro igne vitium adurere, cum in superiori parte sit, imprudentis esse propter isthmum iudico) Porro igne vitiũ adurere, subleuat: at imprudenter id fit propter isthmum.

IN LIB. II. DE CVRAtione acutorum morborum.

cap. I.

Repletióque pulmonis) inflatio seu tumefactio. verbũ etiã significat ardorem.

In cap. II.

Gummi etiam cum planta porri & spinæ lachryma) gummi etiam cum planta,porrum,spinæ lachryma.

In cap. V.

Oleum bibat)adde,multum.

Et ipsarum succus itellinæ aqua potui detur)& ipsarum aut tellinæ succus. aqua potui detur.

At si dolor absit)at si pus absit.

In cap. VI.

Hirundines quàm scarificationes) scribe,hirudines.

In cap. VII.

Exercitatio modica)gestatio parua.

In cap. VIII.

Si pauperes ægroti sint)melior alia lectio, ἄπυοι, id est si pus abest.sequitur enim,Si ad pus vergat.

Quæ bistimus appellatur) Bistimus medici cuiuspiam nomen videtur huius medicamenti auctoris, vt sit legendum, quæ Bistimi nuncupatur.nisi mauis legere Bistini , cuius confectionis multis locis Aræteus meminit.

In cap. IX.

Vnde mars cum maximis cruciatibus miſeris mortalibus ingruit) erat mors, vbi, mars, repoſuimus. Locus eſt quidam ex Homero.

In cap. XI.

Locos inter fœmina & inguina plechada Græci vocant) & locum inter anum & ſcrotum(perineos Græce dicitur) Abundat ſententia poſterior Græce enim eſt tãtum καὶ τὴν πληχάδα, quam vocem quidam interpretans ad marginem adnotarat, τὸ περίνεον: quod interpretem feſellit.

IN LIB. PRIMI DE CVratione morborum diuturnorum, cap. II.

Verum non ſemel totum detrahere, &c.)maxime verò conducit, non ſemel detrahere, ſi & vires copioſam ſanguinis detractionẽ patiantur, & in his ipſis continenter morbus altius radices agat.

Alio loco deſcripſimus)deſcribemus.

In cap. III.

Vena cubiti recta, &c.) vena frontis recta secanda, aut quæ vtrinque ad angulos nari circumponuntur: cucurbitula vertici affigenda, arteriæ secandæ: caput radendum.

Ad magnitudinem amæ, idest placentulæ) ad magnitudinem hamæ, quod instrumenti nomen videtur. si placentulã significasset, ἄμυτος, opinor, scripsisset.

Mentem labefactat) mens facile peruerti potest.

Sed rectæ & longæ & lenes ac superioribus locis exercitationes fiant) sint autem ambulationes rectæ, longæ & lenes. Interpres pro οἱ περίπατοι legit ὑπέρτατοι.

Si quidem ita assueti sint, optimum panem solum assumant) si quidem ientaculum assumere sint assueti, pane solo contenti sint.

Salsamentum recte conditum) salsamentum tempestiuum, & veris tempore conditum.

In cap. V.

Ipse naturæ prædium est atque ali-

metum)prælium malè erat prius.

In cap. XIII.

Illud purum ſyncerumq; ſit)puri tum ſyncerique ſint.

Aſari radice)adde,phu.

IN LIB. II. DE CVRATIOne diuturnorum morborum, cap. VII.

Vomitibus ex radiculis vtitor)à radiculis,ſeu ab eſu radiculorum.

In cap. XIII.

Cum vini Cretici cyathis duobus) cũ vini diluti actemperati cyathis duobus.

Quod genus auis eſt,&c.ad eum locum,Simile)verba ſunt interpretis.

Simile enim in diſsimili)Simile enim vnum diſsimili,&c.

IN RVFFI LIBRVM PRImum de partibus corporis humani. cap. VIII.

Quos nonnulli cranteras appellant) Hæc verba huc pertinere non videntur, ſed ſubiiciẽda his, Ab vtraq; parte vnus eſt.Ex Polluce.

In cap. IX.

Quæ & ligula) lege iugula.

In cap. XIX.

Meditullium diploen nominant. vbi verò nasi initium, eius crebra ibi foramina ithmoide) meditullium, vnde nasus inchoat, diploen nominant. cuius crebra foramina, etmoide, &c.

In cap. XXXIII.

Omnes verò magnæ venæ ventres appellantur) cauæ appellantur.

IN LIB. II. cap. VIII.

Pinei nuclei effigiē adeptus) forma rotundus. πυρινοειδὴς interpres legit.

Hæc cursim Latina cum Græcis cōiungentes obseruauimus, hæcque adnotauimus, non vt aliquid interpreti bono detraheremus, cuius meditatio docta non mediocriter nobis in edendis Græcis profuit, sed vt ipse his pauculis admonitus, in studiosorū gratiā dū vita superest, opus regnoscat, & melius quàm quiuis alius, inchoatū opus tandem absolutum emittat.

E SVIDA.

Ruffus Ephesius medicus, temporibus Traiani cum Critone vixit. eius plurimi libri feruuntur, ex quibus & hi sunt, De victus ratione lib. 5. De nauigantium victus ratione 1. De vulnificis medicamẽtis 1. De membrorũ contusione 1. De ficis 1. De antiqua medendi ratione 1. De lacte 1. De melle.

RVFFI EPHE-sij de vesicæ renumq́; affectibus.

SIngulatim perscribã morbos omnes, q̄ vesicæ, & renibus innascuntur: eosq́; vt præscire & medicare conueniat. Ac in renibus quidem haud temerè vnquam peracuti morbi obueniunt, tam exitiabiles tamen, alibi quàm qui maxime: siquidẽ hulcera inibi coalita, & suppurata, processu temporis exitio compluribus extiterunt. Nam licet renes, cùm inflammatione tentantur, peradmodum doleant, non tamen morbus acceleratur: vesicæ vero inflammationes acutiores sunt. his enim laborantibus promptius cõtingit vrinas intercipi, febricitare, delirare, & multa itidem euomere mera, & impermixta. Acutiores etiã sunt reliqui vesicæ morbi. namque perniciosior

locus est, quique cùm primum ab infantia morbis solet esse obnoxius, atque acutis admodum. Renum verò doloribus citius & grauius vexantur senes, quàm iuuenes. Cōmuniter autē omnia renum, ac vesicæ vitia, tractatu morosa sunt, præsertim si hulcus insuper accesserit. Lotium enim continenter influēs, vnà extimulat, & ad cicatricem perduci non patitur. Quæ huiusmodi cum sint, & prædiscere, & curare oportet.

SIGNA RENVM LABO-rantium inflammatione.

INflammationis renum notæ sunt, dolor infra lumbos, vt incedēdi, aut erigendi sui, egrotis potestas negata sit: & si stenuerint, aut quocunque modo succussi contigerit, continuò lamentantur, & reclinati in vētrem non sufferunt, resupini dolore videntur nonnihil releuari. renes enim lumborum teneritati continentes sunt & proximi. Porro cuiuis hunc in modum affecto tolerabilius est placidè iacere, atque acquiescere. Nam

corpus inclinando, dolor ingrauescit cruciatusque cum cæteras partes permeāt, tum hepar supernum afficiunt. renes nanque magnæ venæ communione illi malum suum communicant, præsertim si horum dexter inflammatione tentetur: est enim hic ipse iecori propinquior, & eius particulam, & segmentum attingit: sinister verò paulo remotior, & demissior existit. Alij verò dolores vesicā vsq; & genitalia protenduntur, & ij quidē continui, sed dissipati lumbos, crura, & ilia exagitant. AEgrotantibus interim extrema frigent, tibiæ, & pedes præcipuè. meiūt assiduè, & difficiliter: principio tenuia, & aquosa: inualescente verò phlegmone rubicundiora. Et cum eò status progressum est, fœmora & clunes extenuantur atque gracilescunt, tibiæ debilitantur, & quibusdam suppurantur renes. Nam bona ex parte ita finiuntur. sed de suppuratis paulopost tractabitur.

CVRATIO PHLEGMO-nes.

INflãmationibus ita mededũ: ægroti in lecto cõponẽdi ſunt quã molliſsimè & primũ diem abſque cibo tolerandi. Non tamen ſicut in aliis inflammationibus, conducunt extremę inediæ: ſed aliquid aſſumendum potius, obſeruando cum ſe febres intenderint, & quando relaxarint. Nec tantum illis proſunt ieiunia, quantum nocent morſus intemperati' lotij. Primis autẽ diebus ſuſtentandi ſunt ſorbitionibus dilutis, & aquæ potu. mulſo verò eos abſtinere oportet, niſi iam tum vrinas ciere conſultum ſit: quod initio fieri mihi non probatur, antea quàm liquido conſtet, dolores eſſe ſopitos: quo tempore equidẽ per vrinas purgare operæprecium fore iudicarim.

DE CLYSTERE.

QVod ſi aluus vacuandi ſit, nihil tale moliri oportet, quale illud vacuandi genus, quod medicamentis inuentũ,

atque excogitatum. Eluenda tantum est iniecta aqua calda, aut maluæ, aut lini, aut siliciæ decocto, cui olei admixtum sit, quantum vsus exigit. Nec vero ita magna copia immittenda est, ne intestina completa renes comprimant: subducta aluo si necdum concedat dolor, lanam oleo calido delibutam circumpones, atque illic residere patière. Nec abs re fuerit, rutham, hibiscum, anethum, & artemisiam oleo incoquere.

DE VENAE SECTIONE.

ACrius ægrotantibus, vena secundum cubitum secanda est, & si quid inflāmationis reliquum sit, emplastra illinenda sunt, primum ex farina mulso incocta, aut telino. Postea admiscere conueniet chamæpytij, polij, abrotoni, vitis nigræ, ruthæ, absinthij, centaureę, artemisię, & trissaginis folia: adhæc asari, & iunci odorati. Tum non amplius emplastra mulso incoquere, sed musto, aut vino melitite, adiicere etiam cū superiorū aliquo, farinę duplum, paulò plus etiā,

ſi quis efficacius cupiat, admixta cera ſicca, & contuſa. Benefacit pręterea hoc Chryſippi emplaſtrum, quod ita conficitur: Galbani, reſinæ terebinthi, polii, farinæ erui, ſingulorũm pondo drachmæ quinquagĩta, iridis ſiccæ ſiciliqui duo, cerati ſuauiter olentis hemina, farinæ tritici ſextarij dimidium. Hæc muſto decocta illinito, nephriticis quidem ponè: ante verò veſica laborantibus. tum ſi nec emplaſtris cruciatus lenietur, admouendæ ſunt cucurbitulæ tum lumbis, tũ partibus infra ilia, & ſcarificatione ſanguis detrahẽdus. Poſtea adhibenda ſunt fomenta ex ſpongiis, faciendũmque vti æger ſupra aquam caldam deſideat, in qua papauer, anthemida, harundinem, iuncumque coxeris. Cęterum prius impletis oleo, & aqua veſicis, reclinandus erit, fouendúſque molliter, & delicatè. Poſtremò his locis ſuperponere proficiet tum cerata ex cyprino oleo, vnguẽto roſaceo, tum malagmata odoris ſuauitate quàm iucundiſsima.

CONTRA VEHEMENTES cruciatus remedia.

CVm dolores infestant, hæc medicamenta ebibenda sunt: seminis fœniculi grana vicena, opij, aut panacis herculei radicis sesquiscrupulum, sertulæ campanæ momentum, cedriæ, & scapi papaueris exustulati semiobolus, styracis tantundem, apij quantum tribus digitis comprehendi potest, meconij quanta est erui magnitudo: horum vnumquodque subtilissimè tritum, ex aqua dulci potandũ exhibeto. Actutum enim iuuabit, quantumuis dolor sæuiat, & mollis somnus obrepet. Postea cum tempestiuum esse videbitur, his rebus partes tradentur quæ vrinas mouent.

DIVRETICA NEPHRYticis.

HAEc sint quæ vrinas ducant: apij radix, chamæpitys, casia, meum, cinamomum, polium, petroselinum, & gramen: hęc in aqua coquenda sunt, & cum

vino, aut mulſo propinãda. prodeſt etiã echinorum marinorum eſus. Inter olera fœniculus, apium, daucus, raphanus diſcoctus, & agreſtia omnia vtiliter aſſumuntur. belle enim excitant meiendi voluntatem: & comprimis paſtinaca, crithmum, ſcandix. Ac talibus expectandum vrinas copioſas & craſſas fore: atq; eiſdem pulchrum quod ſubſidit: quod, ſi quod aliud, morbum diiudicat. quæ verò aqueæ, puræ, & perſpicuę redduntur, iudicandi ſui maiorem afferunt difficultatem.

SVPPVRATIONVM ET inflammationum ſanatio.

INflammationes hoc modo perbenè quis curarit. Porro quibus ſuppurati ſunt renes, iam ilia intumuere, & renes ipſos vehemens ardor inceſsuit, fulua, & temperata meiunt. nec iam tam acres ſunt cruciatus, quàm antea, ceteroquin grauiores, & pulſantes: febres non ſtatæ, ſed erraticæ, atq; horridæ. Illis ſuppurata vt plurimum in veſicã erumpunt, quæ

rupturarum est potentissima. aliquando in intestinum abscessus rumpitur, ibi se alleuante purulenta materia, & putrescente. Praxagoras referebat visum sibi quendam, qui per sedem vrinam excreuisset, superuixissétque annis duodecim, an ne etiam pluribus, quòd tunc temporis ipse discessisset, nec de eo quicquam audisset postea, ignorare. Sunt alij quibus abscessus collectio extrorsum abrũpitur, & iliorum cauernas peruadit, quas pure, & lotio cõpleri necessum est, ibique illuuiem adhærescere: deinde progressu temporis in anum extrudi, atque illac foras tendere. Nonnullis verò extra renes frangi cunctatur, & illic ad multum tempus remanet vsquequo exuratur, aut quocunque modo se discindat. Quibus autem in vesicam effunditur, illi principio mucosa, & cruenta meiunt, instar apostematis excisi: deinde pro vlcerum competentia, atque ratione. Nam si malignè exasperentur, vt in aliis hulceribus putrescẽtibus vsuuenit, multa redduntur fœtida, liuida, & mucosa, atque etiam quædam ca-

runculæ oblongæ, similésque membranis absistunt. sin hulcera maligna non extiterint, pus album, & æquabile, sine graueolentia, & copia paucum excernitur. Iam verò si ren ad suppurationem inclinare videbitur (videbitur autem prædictis signis) maturãdum est, quoad eius fieri potest, insubidè atque diligenter, & ita viam quendam moliri atque comminisci ad puris exitum, quod sæpius in vesicam diuertitur. Proinde spongiis identidem fouere oportebit, & locum farina hordeacea, cum ficuum decocto oblinere: verum ficus easdem in mulso aut vino decoquere consimiliter oportebit. Bonum erit etiam ficus ipsas tenuando, & diducendo admiscere: & comam tusam absinthij: quin & chameleæ, iridis, bryoniæque radicem excretam. Hęc siquidẽ tum mitificant, tum vrinas proliciunt. Expedit autem mingendi facultatem prouocare. Ideo ægroti erunt inuitandi, vt aliquid horum bibant quę vrinas cient: ad quem vsum accommodatissimum erit amerinæ semen ex vino aut mulso potum. Conferet quoque

ferulæ radix, & anchusa,& arum, siue vnumquodque per se datum,siue cũ vno horum aut altero permixtum.

DIVRETICA QVAE aB-scessus frangunt.

PRodest etiam illud:Origani, & dauci sextarium, pseudodictami eandem mensuram in vinum album, odorumq; coniicito atque recondito. Cum verò necesse habebis,sumes cyathos quatuor, & affuso aquæ dimidio, permixtáque drachma ex foliculis ruthę subtilissimi pulueris,propinabis. hoc pus educet, & vrinas copiosè.Si tamen omnia tentanti labor frustrà cesserit,necdum ruptum sit empyema,clysteriis acribus ventrem eluere oportebit.Constant autem ex veratri nigri diluto, in quo etiam permaduerint raphanus, allia,& pulpa colocynthidis.licebit quoque in muria,vel aqua marina,vel aceto macerare: tum pauco oleo admixto,vt lubricum sit, his rebus aluũ perfundere:iuberéq; vt quàm poterint diutissimè retineant. Eo sępe puru-

lenta collectio frangitur, & consanescit: nihilominus tamen, spongiis vsque fouere conuenit, & emplastra inducere, vt dolor omnis minuatur, & pus ex facili profluat.

QVAE MOVENDO VRInas vlcera detergunt.

DAnda itidẽ sunt quæ per vrinas purgant, hulceris habita ratione: quod si tractabile sit (id autem denotant febres, & dolores leuiores, & quæ in vrinis apparent æquabilia, alba, & inodora, cum facilitate miendi) mitiora exhibeantur. Cuius generis sunt peponis semen, palmarum decoctum, iris excepta melle, & ipsum mel per se. Et si quis valẽti⁹ purgare volet, vsurpet capilli veneris decoctum cum aqua mulsa, galbanum, opopanacem, resinam terebinthi: tum in aqua liquefaciat, atque vbi aqua referbuerit & substiterit, percollet, & ex mulso, aut vino bibendũ exhibeat. Hæc quidem hulceribus minus morosis atque difficilibus auxiliantur.

CATAPLASMATA HVLCEribus putreſcentibus.

ADuerſus maligniora hulcera valentioribus opus eſt, & intro aſſumptis, & foris admotis: intus quidem, quæcunque iam dicta ſunt ad rumpendas collectiones conuenient, Et cuminũ AEthiopicum cum vino dulci, rutha cum melle & vino, canchrys cum ſemine porri ex vino molli & delicato. Extra verò proderit erui farinam in vino & melle coctam illinere: & roſas aridas tritaſq́ue cum lente & melle, aut baccas myrti alicui horum incoctas. Quippe hęc & id genus omnia hulcerum putredines inhibent: verum oportet totos lumbos & ilia perlinere. Bonum etiam aliquod medicamentũ iniicere eorum quæ dyſenterica appellantur, ſi vehemẽtius depaſcatur hulcus: ſi verò præ dolore & inflammatione pus foras prodire nõ poteſt, abluere oportebit tenui cremore ptiſanæ, & lacte, & huiuſmodi tepida fomenta adhibere, & ſupra aquam tepidã ſedentem collocare. Ita enim percom-

modè exierit. At si propter crassamentũ retardetur, bibendum decocturam apij chamæpityj, absinthij atque origani. hęc taliter facienda sunt.

DE LACTE.

POstmodum bibendum lac cum melle, cùm primis asininum aut equinum. Siquidẽ eius magnus vsus est ad hulcerũ mundiciem. Quando autem nihil amplius repurgari indigebunt, & pauca subluuies effluet, morsusque vrinarum retundentur, atque homo corpus recuperare & pinguescere laborabit, tum lac bubulum citius quàm ouillum obtuleris. Crassum enim magis, & minus fluidũ. Dabitur vero ad duas, tres, pluresúe heminas. Nec cibi quicquam præterea ingeretur, quoad sumptum hoc percoctum sit & mitificatum. Quin immò serum ipsum lactis tum intestinorum hulcerum efficacissimum est remedium, tũ grauiter manantibus hulceribus mitissimum accidit, & sub manu corpus alit: maximè in syntecticis, hoc est defectis

& quasi strigosis, quorum plurimi interest, vt ad habitiorem corpulentiam quàm primùm reducantur. quapropter siue hac victus ratione, siue alia procures, vti nephryticus pinguescat, nihil aberrabis. Itaque cubantem & molliter fricare, & quotidie expediet: alere autẽ, initio lacte vt dictum est, & sorbili ptisanario, amylis panibus, farina elota & incocta lacti ac placentis, suminalibus confractis in capi iuscula pinguia. dabis etiam pulmentaria ex ciceris, phaseolis atque eruis: sed eruum prius oportebit, vt ita dicam, edulcare, hoc est macerare vt amarorem deponat, & per se decoquere, aut cum aliquo dictorum leguminũ.

DE OLERIBVS.

OLera conuenientia his de quibus agitur, malua, lapathum, blitum, portulaca, asparagus, cucurbita, coctus cucumis, & lactuca cocta: prodestq; nihil crudum comedere. Hæc autem & ventrem leniter subducunt, & hebetant vrinarum acrimoniam: atque in processu iam ad

plenum extinctis febrium ardoribus, & corpore refecto, carnibus cibare oportebit.

DE CARNIBVS.

CArnes in hoc morbo laudo hœdorũ, agnorum, carnem ſuillam probo, aues tenellas, ex piſcibus ſaxatiles coctos, quin & ſquatinas, raias leues, torpedines, & cætera id genus chartilagineorum.

DE SECVNDA MENSA.

ET ſi quid in lõgo morbo bellariis op' ſit, à caryc is abſtinendum. hulceribus enim aduerſantur. veſcendum verò palmis, nucibus auellanis, ſtrobilis & vua paſſa: amygdala etiam toſta danda ſunt ex melle, vinumque bibendum mellei coloris. Acetum autem atque omnẽ ſalſilaginem, in poculentis atque eſculentis iuxta, vitare oportet. Hæc igitur ſunt eorum quibus renes dolent pulmenta & edulia. Quod autem ad reliquam vitæ rationem attinet, confert minimè feſtinãtem, ſed tardè atque ocioſè eos ad exercitia

ercitia motusque produrere. namque agitatio cùm aliis exhulceratis omnibus, tum renum hulceribus vehementer eſt inimica. conducit igitur quietum reficere atque recreare omni vitæ mollitie voluptuaria, frictionibus quàm leuiſsimis, balneis & integumentis.

QVAE VOMITIONEM excitant.

REpletionibus ſubortis faciet ſatis illásque leuabit fotus per ſicca & vomitus: per inferna vacuare vel detrahere nihil eſt neceſſe, præterquam dictorum ciborum quotidiana retrimenta: ac ne impendiò mouendo crucietur, impera vt intra modum repleto vẽtriculo vomat, aſſumpto etiam eorum aliquo quæ nauſeoſa ſunt & vomendi appetitionem mouent, cuiuſmodi ſunt pinguia & dulcia & prægrandes cucumeres: qui ſi non ſint ad manum, ſubſtituantur eorum ſemina melle intrita, & pulticula: potúsq; dulcis ſuper his ingeſtus largiter: nec ſolum aduerſus ſaturitates & expletiones

vomitionem commendo, ſed etiã mihi
videtur (ſi quis fortè periclitari audeat)
vomendo ſæpius, non modo renum hul
cera, verumetiam eius loci vitia omnia
breui poſſe conſanari. poſtmodum autẽ
cũ vſqueadeo proceſſum erit, vt iã ex
morbo reualuiſſe compareat, & motio-
nes ſalutariter poſſe perpeti, primum ſpa
tiari poterit paulatim & modicè, idque
per planitiem: ſtatus verò fugiet, curſus,
ſaltationes, ſubitáſque declinationes, &
inflexiones corporis: deinde quo fir-
mior & valentior in dies euaſerit, eo
plus deambulationibus exercitatio-
nibúſque aliis licebit apponere. Alia
exercendi ſui genera ſunt, colluctatio-
nes manuũ, frictionéſq; leui attactu &
manu ſuſpenſa. Ea quidem eſt in nephry
ticis viuendi præceptio: nunc ſi ſuppura-
tio foras eruperit, an etiam manus tra-
ctatione atq; opera vtendum ſit nec ne,
luculenter apparet. Antiquitus ſuppura-
ta inurebãt, aut decacuminabãt, hoc eſt
ſcalpello deputato faſtigio reſecabant
vt pus proflueret. *

EIVSDEM AVctoris fragmentum DE MEDICAMENTIS purgantibus.

* Et ſoboli procreandæ conferre videtur.

Filicula pituitam, bilem aquáſq; detrahit. danda excepta mulſo aut aqua, raſa radix, ad drachmas duas. Non minus eſt ſalubre bullitam ad ſalgama, ſiue cum ſalſamento, ante prandium comedere. purgat item non moleſtè cum ptiſana & cum iure auis domeſticę decocta: bella fuerit purgatio, vt quæ adoleſcentibus etiam ſatisfaciat: in morbis vero nihil tãta purgatione opus eſt.

Iris quidem pituitam, mucoſa excrementa, atq; etiam biliosa deducit: quin & ſanguinem, & melancholiam trahit, ſi præter modum dederis. Quare ſola vt mediocriter purget, cyathi dimidium ſufficiet. admodum enim ſtomacho eſt ingrata. Radicis vero dandæ

drachmæ (7) in mulſo, lienoſis, quotidiana & quartana febre laborantibus, anhelatoribus, tuſsientibus, & colicis.

Colocynthis pituitam purgat, & bilē meram. Eius pulpæ danda eſt drachma vna in mulſo: ſi quis tamen mitius purgare volet, ſemen eiiciendum eſt, & affuſo vino dulci intra corticem, lento igne coquendum, quouſq; rectè incaluerit, tum his propinandum offeratur, quos non potenter exinanire cōueniat, & quorum cutem liuidæ papulæ deformarint. In totū verò colocynthis prodeſt ſuſpirioſis, laterum doloribus, inueteratis capitis cruciatibus, ſingultibus, & aduerſus obtuſam aciem oculorum. Etſi enim oppido quàm amara eſt medicina, tamen in poſterum efficit, vt illis ſit vſus cibi gratior.

Calcifraga aquoſa, pituitoſa, bilioſáque vacuat. drachmis duabus in mulſo pota ſufficit.

Peplos & peplis gentilitate & figuræ cognatione proximæ, in purgando pituitam, & bilem extrahunt cum flatibus pro copia: ſiccatæ etiā benignè purgāt.

Aloe celeriter purgat, nec vero vt absinthium gratiſsimũ eſt ſtomacho. eius duæ drachmæ cum mulſo potæ, ſufficiunt. pituitam & bilem attrahit. Bonũ conſimiliter quotidiè eam aſſumere à prandio. humores ſiquidem permeat & ſubducit, nec cibi digeſtionem abolet. præterea non ſiticuloſum reddit, ſed famelicum. terere autem oportet cũ braſſicæ aut lapathi ſucco, & formare catapotia partim ciceris, partim fabæ magnitudine: & cum exinanire collibuerit, duo aut tria ingerere. Cõuenient etiam eius globuli cum reſina apparati, aut cũ melle cocto, eorum cauſa maximè quibus intolerabilis eſt amaritudo. Quinetiam ſcãmonio vtiliter admiſcetur, aut eorũ alteri quæ ſtomachi diſſolutionem faciunt præterquam quòd febres quotidianas ſanat, arquatis, & iocinoris vitiis ſubuenit: cibi faſtidia & cruditates emẽdat in hominibus, & perinde in mulieribus. fuiſsétque optimum medicamentum pueris, niſi amarum eſſet ſupra modum. puerilis enim ætas à rebus vſq; adeo amaris vehementer abhorret.

Hippophaes & hippophæſtum pituitam, bilem, aquáſque purgant largiter: hippophæſtum aquæ vitia. Præcipuè comitialibus datur, ſyderatis altera manu, aut crure, obliuioſo, difficulter ſpiranti, & his qui rectà ſpirare coguntur: adhæc his omnibus quos perpetuus variusq́ue tremor exagitat. Si valétius purgare volueris, dabis ſucci per ſe obolos tres: ſin autem ex eo quod cum farina erui cõficitur, drachmam vnam ex mulſo. ſed omnia efficacius hippophæſtum: ideò dandum minore copia.

Clematis pituitam & bilem purgat. eius fructus ad drachmã vnam exhibendus eſt cum mulſo.

Pycnocomum biliosa detrahit. eius radicem comedendam dato. ipſa enim per ſe purgat, rotunda eſt, exiguo malo admodum ſimilis.

Vites purgant tum bilem, tum pituitam. Dantur drachmis duabus. ſatiuæ vſus eſt inſignis contra morbum caducum, & inſaniam: ſylueſtris vero ad aquam intercutem.

Thymus, epithymum, amaracus, &

cunila, bilem atram pituitámque purgant: ſed ad omnia plus poteſt epithymum. tritum & cretum dandum eſt in vino dulci, ſemũciæ cum ſiciliquo menſura, aut etiam maiore. Egregie enim humores trahit. ac ſi à medicamento ſtatim prandere velis, nihil iuſtam purgationem impedict: manè vero purgare oportet cum oxymelite ſale adiecto. Cõfert etiã epithymũ inflationibus, & interaneis morbis, crudis, & his quibus hępar, aut liẽ pręgrauatur, atq; etiã difficiliter ſpirantibus. Thymus detrahit melancholiam, & pituitam affluenter. Comę eius acetabuli menſura cum melle danda ſuſpirioſis, tuſsi inueteratæ, & his qui humores craſſos in ventriculo cõtinent.

Amaracus ſiccus drachmis quatuor melle exceptus, admixto ſale, eandem vim habet: ſimiliter & origanũ. Danda ſunt ſicca acetabuli menſura cũ mulſo.

Papauera leniter ſubducunt: ſeminis vtriuſque ſufficit acetabulum in mulſo.

Cucumeris radix epota facit ad aquã inter cutem: purgat pituitam & bilem:

verum ſucci ex radice ſatis eſt trium obolûm pondus: corticis triplum: elatyrij quantum paulo poſt.

Heliotropium minus, quod tricoccũ dicitur, pituitã purgat, purgat & bilem. ſatis facit manualis faſciculus decoctus moderatè ex aqua, & potus affuſo vino.

Seſamoides minus pituitam quoque & bilem ducit: ſeminis menſura acetabuli dimidium.

Tithymalus helioſcopios (eſt autem omniũ eſularũ imbecilimus) detrahit etiã ipſe biliosa & pituitoſa retrimenta, ſiue ſuccum, ſiue ſemen, ſiue folia dederis. eſt tamen ſuccus efficacior, ſecũdo loco ſemen, extremo folia. Succi vero drachmę pondus ſatis eſt. Ex aliis detur quantum vires ferunt. Purgat itidem cypariſsias, ſed cum maiore efficacia, idcirco minus dandũ. Inter eſulas quæ eſula propriè dicitur, potentiſsima. nam ſeminis ſi ſolum expreſſum ſuccũ intra carycam dederis, purgabit inſigniter: folia perinde, perarida, & mulſo ſoluta, quanta eſt ſemiſſe minus menſura acetabuli.

Chamelæa pituitam, bilémq; vacuat. folia terere oportet, & melle cocto exceptã exhibere: acriter enim mordet. nonnulli absinthiũ admiscentes, in catapotia digerũt. põdus idoneũ drachmę duæ. Brassica marina, vt cętera olera cocta & cõdita estur: stomachúmq; pessimè subuertit, & celeriter perturbat.

Lathyreos comesta grana decem faciunt satis: gustatu dulcia sunt, & pituitam, & bilem affatim detrahunt. sufficiũt etiam succi ex mulso liquati, terni oboli. folia etiam licet ad eundem vsum iusculo gallinaceo incoquere. aluum siquidem subducunt: sed non cum tanto successu.

Agaricum pituitam bilémq; deducit, sed segniter. vtilissimum est hepati, lieni, pulmonibus, anhelatoribus, acidum ructantibus, & his qui articulorum morbo, & capitis grauedine vexãtur: conuenit etiam singultibus, morbo caduco, & mulierum doloribus. pondus est siciliquum ex mulso aut posca.

Euphorbium aquosos humores, biliósque detrahit. * R. C. F.

INDEX EORVM QVAE in Aretæi & Ruffi libris continentur.

A.

B.

C.

D.

I.

N.

T.

